

Verneområdestyret for
Oksøy-Ryvingen og
Flekkefjord
landskapsvernområder

Møteinnkalling

Utvalg: Verneområdestyret ORF
Møtested: Mandal Hotell
Dato: 15.09.2025
Tidspunkt: 09:00

Eventuelt forfall må meldes snarest til verneområdeforvalter.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 15/25	Godkjenning av innkalling. Protokoll fra forrige møte er allerede godkjent.		
ST 16/25	Valg av ett medlem som skal underskrive protokollen sammen med styreleder		
ST 17/25	Orienteringssaker		
RS 25/25	Referat saker		
RS 26/25	Tilleggsopplysninger - klage - RS-sak 12/25 - Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - rådgivende utvalg		2023/8458
RS 27/25	Ber om svar - klage - RS-sak 12/25 - verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - rådgivende utvalg		2023/8458
RS 28/25	Ber om svar og redegjørelse - Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - rådgivende utvalg		2023/8458
RS 29/25	Deltakelse på dialogmøte 100625 - Fidsel - Flekkefjord - Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - rådgivende utvalg		2023/8458
RS 30/25	Ber om svar - klage - RS-sak 12/25 - verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - rådgivende utvalg		2023/8458
RS 31/25	Uttalelse - Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - rådgivende utvalg		2023/8458
RS 32/25	Tilsva - manglende oppfølging av ulovlig vei mot Haraldsodden - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Belteviga - ulovlig opparbeidet vei		2024/5010
RS 33/25	Manglende oppfølging av ulovlig vei mot Haraldsodden - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Belteviga - ulovlig opparbeidet vei		2024/5010
RS 34/25	Tilbakemelding - vei til Haraldsodden - Belteviga - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Belteviga - ulovlig opparbeidet vei		2024/5010
RS 35/25	Ber om at dispensasjon opprettholdes i påvente av avgjørelse i jordskiftesak - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4/178 - 4/202 - 4/221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel		2025/5599

RS 36/25	Oppfordring til neste styremøte - avvente plassering av eventuell bom til avgjørelse fra jordskifteretten - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - klage - Kristiansand - Belteviga - flytting av bom	2025/5599
RS 37/25	Tilbakemelding - grenseforhold mellom eksisterende vei og verneområde - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4/178 - 4/202 - 4221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel - Beate Austefjord - Wenche Kristoffersen - Bård Gotskalk Austefjord	2025/5599
RS 38/25	Tilbakemelding - manglende oppfølging av vedtak - vei og bom - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4/178 - 4/202 - 4/221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel - Beate Austefjord - Wenche Kristoffersen - Bård Gotskalk Austefjord	2025/5599
RS 39/25	Innspill - grenseforhold mellom eksisterende vei og verneområde - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4/178 - 4/202 - 4221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel - Beate Austefjord - Wenche Kristoffersen - Bård Gotskalk Austefjord	2025/5599
RS 40/25	Klage - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Belteviga - ulovlig opparbeidet vei	2024/5010
RS 41/25	Vedtak omgjort - Flekkefjord landskapsvernområde - Flekkefjord - Brufjell - Brufjellhålene - vedlikehold av klatrebøyer og wire - midlertidige varselskilt - tiltak ved og rundt nedstigning - Flekkefjord kommune	2024/8789
RS 42/25	Veiledning - Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - naturmangfoldloven § 47 - skjøtsel og fjerning av merking av stier	2025/8398
RS 43/25	Vedtak - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - dispensasjon fra kravet om registrering av kystlynghei i naturbase - Roar Svindland	2025/8636
ST 18/25	Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Klage på vedtak om dispensasjon fra verneforskriften til motorisert ferdsel ved Belteviga på Flekkerøy - Naturvernforbundet i Agder - grunneier og Agder fylkeskommune (Miljødirektoratet)	2025/5599
ST 19/25	Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Søknad om ettergodkjenning av brygge, bod, hagestue og trapp - Jostein Berntsen - NY BEHANDLING	2023/8821
ST 20/25	Forvaltningsplaner og besøksstrategier for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - godkjenning av besøksstrategi og høring av forvaltningsplan for Flekkefjord LVO - gjennomgang besøksstrategi og forvaltningsplan for Oksøy-Ryvingen LVO	2024/8875
ST 21/25	Eventuelt	

ST 15/25 Godkjenning av innkalling. Protokoll fra forrige møte er allerede godkjent.
ST 16/25 Valg av ett medlem som skal underskrive protokollen sammen med styreleder
ST 17/25 Orienteringssaker
RS 25/25 Referat saker

Fra: Øyvind oyvind.andersen[oyvind.andersen@kleppnett.no]

Sendt: 26.06.2025 17:07:54

Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]

Kopi:

dammekleiva@gmail.com[dammekleiva@gmail.com]; Silje.Varlid@kristiansand.kommune.no[Silje.Varlid@kristiansand.kommune.no]; arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no[arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no]; Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no[Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no]; Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no[Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no]; post@miljodir.no[post@miljodir.no]; post@smabrukarlaget.no[post@smabrukarlaget.no]; roarsvi@online.no[roarsvi@online.no]; Skansen, Ronny[ronny.skansen@statsforvalteren.no];

Tittel: Fwd: Klage ang. vedtak i sak RS 12/25

----- Originalpost -----

Emne: Klage ang. vedtak i sak RS 12/25

Dato: Tirsdag, April 08, 2025 21:11 CEST

Fra: Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>

Til: "Postmottak SFAG" <sfagpost@statsforvalteren.no>

Kopi: Skansen, Ronny <ronny.skansen@statsforvalteren.no>, kusolsen@gmail.com, roarsvi@online.no, post@miljodir.no

Vi kan ikke se at vi har mottatt tilbakemelding på sendte klage. Vi registrerer i protokoll fra VORFs styremøte 10.06.25 at klagen er behandlet, men at hva som skal protokollføres i saken skal avgjøres i neste styremøte 15. september.?

Det er her sendt VORF en klage på et vedtak, det forventes at denne blir behandlet i.h.h.t instruks VORF måtte ha i slike saker og at klager faktisk får svar på sin henvendelse, innen den tid og måte denne har krav på.

Øyvind Andersen

Vest agder bonde og småbrukerlag

Det klages herved på vedtak i sak RS 12/25

Verneområdestyret mener de skriftlige spørsmålene som ble sendt inn til rådgivende utvalgsmøte ble svart ut i møte 18. november 2024.

Som møtedeltaker og spørsmålstiller, oppfordret av VORF, kjenner jeg meg ikke igjen i at nevnte skriftlige spørsmål ble besvart ut i nevnte møte.

Det klages også på at disse påståtte svar ikke er gjengitt i møtets protokoll, ei heller i møtets referat.

Viktigheten for eiere/brukere at nevnte spørsmål blir besvart er det tidligere fokusert på.

Vi presiserer for ordens skyld at nevnte spørsmål også i stor grad omhandler formålet med vernet samt forvaltningsorganets målsetning for naturtypene i verneområdet.

Verneområdestyret tilbyr seg å møte Vest agder bonde og småbrukerlag for dialog. Dette ser vi som naturlig når nevnte spørsmål er besvart.

Hilsen

Øyvind Andersen

Vest agder bonde og småbrukerlag

Torsdag, Mars 27, 2025 15:26 CET skrev "Skansen, Ronny" <ronny.skansen@statsforvalteren.no>:

Hei

I forhold til deres henvendelse ble følgende protokollført i RS-sak 12/25 i styremøte 25. mars:

Behandling

Orientert om under styremøte den 25. mars 2025.

Vedtak

*Verneområdestyret mener de skriftlig spørsmålene som ble sendt inn til rådgivende utvalgsmøte ble besvart ut i møte 18. november 2024.
Verneområdestyret planlegger styremøte/befaring 10 og 11. juni i Flekkefjord og tilbyr seg å møtes for dialog hvis ønskelig.*

Med vennlig hilsen

Ronny Skansen

Verneområdeforvalter

Verneområdestyret for
Okseøy-Ryvingen og
Flekkefjord
landskapsvernområder

Telefon: 489 96 972/ 37 01 75 64

E-post: ronny.skansen@statsforvalteren.no
www.nasjonalparkstyre.no/Oksoy-Ryvingen/

Fra: Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>

Sendt: mandag 13. januar 2025 18:52

Til: Skansen, Ronny <ronny.skansen@statsforvalteren.no>

Kopi: Postmottak SFAG <sfagpost@statsforvalteren.no>; kusolsen@gmail.com; Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no; inger-lill.grimestad@politiker-flekkefjord.no; silje.varlid@kristiansand.kommune.no; dammekleiva@gmail.com; Ingrid Vaagland Stav <Ingrid.Vaagland.Stav@miljodir.no>; post@miljodir.no; post@smabrukarlaget.no

Emne: Re: Fwd: Møte i rådgivende utvalg 18. november

Hei igjen.

Det hadde etterhvert vært ønskelig med et svar på stilte spørsmål., viser til tidligere mailer. Det blir forventet av meg som representant fra Vest agder bonde og småbrukerlag at eg formidler svar på stilte spørsmål. Vi ber om snarlig svar.

Hilsen

Øyvind Andersen

Vest agder bonde og småbrukerlag

Torsdag, Desember 12, 2024 17:16 CET skrev Øyvind oyvind.andersen
<oyvind.andersen@kleppnett.no>:

Onsdag, November 20, 2024 18:56 CET skrev Øyvind oyvind.andersen
<oyvind.andersen@kleppnett.no>:

Hei

Kan ikke se at vi har fått svar på denne henvendelsen. Vi ber om snarlig svar.

Hilsen

Øyvind Andersen

Vest agder bonde og småbrukerlag

Hei igjen

Viser til mail av 3/11-24.

Vi ble av VORF oppfordret til å sende inn tema/saker som vi ønsket drøftet med VORF.

Jeg opplevde at tema/saker som vi sendte VORF dannet grunnlag for gode diskusjoner på møtet i rådgivende utvalg. Diskusjonene ledet ikke frem til klare svar fra VORF på spørsmålene som tema/sakene var utformet som. Jeg ber derfor på vegne av NBS samt andre som driver landbruksdift i verneområdet, VORF om svar på nevnte relevante spørsmål.

Det hadde vært ønskelig å fått disse svar innen rimelig tid slik at jeg kan få disse med i mitt referat fra møtet.

Hilsen

Øyvind Andersen

Vest agder bonde og småbrukerlag

----- Originalpost -----

Emne: Møte i rådgivende utvalg 18. november

Dato: Søndag, November 03, 2024 20:41 CET

Fra: Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>

Til: Skansen, Ronny <ronny.skansen@statsforvalteren.no>

Kopi: "Postmottak SFAG" <sfagpost@statsforvalteren.no>, kusolsen@gmail.com

Hei.

Jeg stiller på møtet på vegne av Vest agder bonde og småbrukerlag.

Vi har noen tema/saker som vi ønsker å drøfte med VORF:

- Landbruket har en viktig rolle i å opprettholde verneverdiene i store deler av FVO. Opphør av drift og gjengroing er viktige trusler mot verneverdier. Vern gjennom bruk er ifølge VORF et utgangspunkt for en langsiktig og bærekraftig forvaltning.

Er ikke vern gjennom bruk avgjørende for langsiktig og bærekraftig forvaltning?

Burde det blitt brukt mer ressurser på lanbruk i verneområdet?

-Grunneierrettigheter og -interesser skal ifølge VORF vektlegges. Vektlegges dette nok i dag?

-Det meste av landarealet i landskapsvernområdet er i privat eie med 350 grunneiere.

Er det nok informasjon om hvilke roller, rettigheter og plikter o.l. grunneiere i FVO har?

- Friluftsliv er ikke en del av verneformålet. Friluftsloven regulerer ferdsel også i verneområdet. VORF mener friluftsliv er en viktig del av grunnlaget for landskapsvernet og at vernemyndigheten bør ha en aktiv rolle for å ivareta friluftsinteressene i området. Er dette rett bruk av VORFs ressurser og er dette til det beste for vernet?

-Bør og må VORF bruke verneområdet til å tilrettelegge for kommersielt reiseliv?

hvilken rolle har grunneier/bruker i.h.h.t. denne tilrettelegging?

Hilsen

Øyvind Andersen
Vest agder bonde og småbrukerlag

Fra: Øyvind oyvind.andersen[oyvind.andersen@kleppnett.no]
Sendt: 18.08.2025 08:26:28
Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]
Kopi: dammekleiva@gmail.com[dammekleiva@gmail.com];Silje.Varlid@kristiansand.kommune.no[Silje.Varlid@kristiansand.kommune.no];arne.fodnestol@politikere-flekkefjord.no[arne.fodnestol@politikere-flekkefjord.no];Hannah.Teigland@politikere.agderfk.no[Hannah.Teigland@politikere.agderfk.no];Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no[Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no];post@miljodir.no[post@miljodir.no];post@smabrukarlaget.no[post@smabrukarlaget.no];roarsvi@online.no[roarsvi@online.no];Skansen, Ronny[ronny.skansen@statsforvalteren.no];kusolsen@gmail.com[kusolsen@gmail.com];
Tittel: Re: Fwd: Klage ang. vedtak i sak RS 12/25

Vi kan fortsatt ikke se at vi har mottatt tilbakemelding fra VORF på sendte klage.

Øyvind Andersen

Vest agder bonde og småbrukerlag

Torsdag, Juni 26, 2025 17:07 CEST skrev Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>:

----- Originalpost -----
Emne: Klage ang. vedtak i sak RS 12/25
Dato: Tirsdag, April 08, 2025 21:11 CEST
Fra: Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>
Til: "Postmottak SFAG" <sfagpost@statsforvalteren.no>
Kopi: Skansen, Ronny <ronny.skansen@statsforvalteren.no>, kusolsen@gmail.com, roarsvi@online.no, post@miljodir.no

Vi kan ikke se at vi har mottatt tilbakemelding på sendte klage. Vi registrerer i protokoll fra VORFs styremøte 10.06.25 at klagen er behandlet, men at hva som skal protokollføres i saken skal avgjøres i neste styremøte 15. september.?
Det er her sendt VORF en klage på et vedtak, det forventes at denne blir behandlet i.h.h.t instrukser VORF måtte ha i slike saker og at klager faktisk får svar på sin henvendelse, innen den tid og måte denne har krav på.

Øyvind Andersen

Vest agder bonde og småbrukerlag

Det klages herved på vedtak i sak RS 12/25

Verneområdestyret mener de skriftlige spørsmålene som ble sendt inn til rådgivende utvalgsmøte ble svart ut i møte 18. november 2024.

Som møtedeltaker og spørsmålstiller, oppfordret av VORF, kjenner jeg meg ikke igjen i at nevnte skriftlige spørsmål ble besvart ut i nevnte møte.

Det klages også på at disse påståtte svar ikke er gjengitt i møtets protokoll, ei heller i møtets referat.

Viktigheten for eiere/brukere at nevnte spørsmål blir besvart er det tidligere fokusert på.

Vi presiserer for ordens skyld at nevnte spørsmål også i stor grad omhandler formålet med vernet samt forvaltningsorganets målsetning for naturtypene i verneområdet.

Verneområdestyret tilbyr seg å møte Vest agder bonde og småbrukerlag for dialog. Dette ser vi som naturlig når nevnte spørsmål er besvart.

Hilsen

Øyvind Andersen

Vest agder bonde og småbrukerlag

Torsdag, Mars 27, 2025 15:26 CET skrev "Skansen, Ronny" <ronny.skansen@statsforvalteren.no>:

Hei

I forhold til deres henvendelse ble følgende protokollført i RS-sak 12/25 i styremøte 25. mars:

Behandling

Orientert om under styremøte den 25. mars 2025.

Vedtak

Verneområdestyret mener de skriftlig spørsmålene som ble sendt inn til rådgivende utvalgsmøte ble besvart ut i møte 18. november 2024. Verneområdestyret planlegger styremøte/befaring 10 og 11. juni i Flekkefjord og tilbyr seg å møtes for dialog hvis ønskelig.

Med vennlig hilsen

Ronny Skansen

Verneområdeforvalter

Verneområdestyret for
Oksøy-Ryvingen og
Flekkefjord
landskapsvernområder

Telefon: 489 96 972/ 37 01 75 64

E-post: ronny.skansen@statsforvalteren.no

www.nasjonalparkstyre.no/Oksoy-Ryvingen/

Fra: Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>

Sendt: mandag 13. januar 2025 18:52

Til: Skansen, Ronny <ronny.skansen@statsforvalteren.no>

Kopi: Postmottak SFAG <sfagpost@statsforvalteren.no>; kusolsen@gmail.com; Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no; inger-lill.grimestad@politiker-flekkefjord.no; silje.varlid@kristiansand.kommune.no; dammekleiva@gmail.com; Ingrid Vaagland Stav <Ingrid.Vaagland.Stav@miljodir.no>; post@miljodir.no; post@smabrukarlaget.no

Emne: Re: Fwd: Møte i rådgivende utvalg 18. november

Hei igjen.

Det hadde etterhvert vært ønskelig med et svar på stilte spørsmål., viser til tidligere mailer. Det blir forventet av meg som representant fra Vest agder bonde og småbrukerlag at eg formidler svar på stilte spørsmål. Vi ber om snarlig svar.

Hilsen

Øyvind Andersen

Vest agder bonde og småbrukerlag

Torsdag, Desember 12, 2024 17:16 CET skrev Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>:

Onsdag, November 20, 2024 18:56 CET skrev Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>:

Hei
Kan ikke se at vi har fått svar på denne henvendelsen. Vi ber om snarlig svar.
Hilsen
Øyvind Andersen
Vest agder bonde og småbrukerlag

Hei igjen
Viser til mail av 3/11-24.
Vi ble av VORF oppfordret til å sende inn tema/saker som vi ønsket drøftet med VORF.
Jeg opplevde at tema/saker som vi sendte VORF dannet grunnlag for gode diskusjoner på møtet i rådgivende utvalg. Diskusjonene ledet ikke frem til klare svar fra VORF på spørsmålene som tema/sakene var utformet som.
Jeg ber derfor på vegne av NBS samt andre som driver landbruksdift i verneområdet, VORF om svar på nevnte relevante spørsmål.
Det hadde vært ønskelig å fått disse svar innen rimelig tid slik at jeg kan få disse med i mitt referat fra møtet.
Hilsen
Øyvind Andersen
Vest agder bonde og småbrukerlag

----- Originalpost -----
Emne: Møte i rådgivende utvalg 18. november
Dato: Søndag, November 03, 2024 20:41 CET
Fra: Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>
Til: Skansen, Ronny <ronny.skansen@statsforvalteren.no>
Kopi: "Postmottak SFAG" <sfagpost@statsforvalteren.no>, kusolsen@gmail.com

Hei.
Jeg stiller på møtet på vegne av Vest agder bonde og småbrukerlag.
Vi har noen tema/saker som vi ønsker å drøfte med VORF:
- Landbruket har en viktig rolle i å opprettholde verneverdiene i store deler av FVO. Opphør av drift og gjengroing er viktige trusler mot verneverdier. Vern gjennom bruk er ifølge VORF et utgangspunkt for en langsiktig og bærekraftig forvaltning.
Er ikke vern gjennom bruk avgjørende for langsiktig og bærekraftig forvaltning?
Burde det blitt brukt mer ressurser på lanbruk i verneområdet?

-Grunneierrettigheter og -interesser skal ifølge VORF vektlegges.

Vektlegges dette nok i dag?

-Det meste av landarealet i landskapsvernområdet er i privat eie med 350 grunneiere.
Er det nok informasjon om hvilke roller, rettigheter og plikter o.l. grunneiere i FVO har?

- Friluftsliv er ikke en del av verneformålet. Friluftsløven regulerer ferdsel også i verneområdet. VORF mener friluftsliv er en viktig del av grunnlaget for landskapsvernet og at vernemyndigheten bør ha en aktiv rolle for å ivareta friluftssinteressene i området.
Er dette rett bruk av VORFs ressurser og er dette til det beste for vernet?

-Bør og må VORF bruke verneområdet til å tilrettelegge for kommersielt reiseliv?
hvilken rolle har grunneier/bruker i.h.h.t. denne tilrettelegging?

Hilsen
Øyvind Andersen
Vest agder bonde og småbrukerlag

Fra: Øyvind oyvind.andersen[oyvind.andersen@kleppnett.no]

Sendt: 26.06.2025 20:35:57

Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]

Kopi:

Silje.Varlid@kristiansand.kommune.no[Silje.Varlid@kristiansand.kommune.no];Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no[Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no];arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no[arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no];roarsvi@online.no[roarsvi@online.no];post@miljodir.no[post@miljodir.no];Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no[Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no];dammekleiva@gmail.com[dammekleiva@gmail.com];Skansen, Ronny[ronny.skansen@statsforvalteren.no];

Tittel: Fwd: Fwd: Re: Til Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapvernområde

Det er av oss ikke mottatt noen form for svar fra VORF på vår mail sendt 4/6-25.

Vi forventer svar på våre skriftlige spørsmål samt behandling av våre signaler sendt på mai til VORF 9/5, 30/5 og 4/6.

Vi ber og VORF om en redegjørelse samt dokumentasjon ang. verneområdeforvalters udokumenterte opplysning sendt til oss pr. brev 4/6-25.

Her hevdes det at fjerning av fremmede treslag er det viktigste tiltaket på vår eiendom for å bevare verneverdiene. Viser ellers til tidligere skrevet ang. tema fremmed treslag på vår eiendom.

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

----- Originalpost -----

Emne: Fwd: Re: Til Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapvernområde

Dato: Onsdag, Juni 04, 2025 21:47 CEST

Fra: Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>

Til: "Postmottak SFAG" <sfagpost@statsforvalteren.no>

Kopi: Skansen, Ronny <ronny.skansen@statsforvalteren.no>, dammekleiva@gmail.com,

Silje.Varlid@kristiansand.kommune.no, arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no,

Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no, Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no, post@miljodir.no

----- Originalpost -----

Emne: Re: Til Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapvernområde

Dato: Fredag, Mai 30, 2025 20:43 CEST

Fra: Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>

Til: "Postmottak SFAG" <sfagpost@statsforvalteren.no>

Kopi: dammekleiva@gmail.com, Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no, post@miljodir.no

Referanser: <190-6834a980-55-4a713100@18620195> <9905580E-6A43-40BC-8839-

7BC0EDBF996A@gmail.com>

Vi har mottatt saksliste for VORFs styremøte 10/6-25 og registrerer at vår mail/brev av 9/5-25 (vedlagt)

ikke er satt på sakslista over saker til behandling av styret i VORF. Det samme gjelder spørsmål stilt av oss til VORF i mail av 30/5-25(ses lenger ned i denne mail). Hvis disse spørsmål og signaler i nevnte henvendelser ikke skal behandles på nevnte møte, når kan vi vente svar på dette?

I dag 4/6-25 mottok vi brev i Digipost fra VORFs verneområdeforvalter(VF) (vedlagt). Her forsøker VF å svare på brev mottatt 9/5-25. VF svarer at det ikke blir gitt noen tilbakemelding fra VORFs side siden saken gjelder en annen eiendom. Er dette behandlet av VORFs styre allerede, skal ikke styremøte være den 10/6-25?

Vi viser i nevnte brev til et debattinnlegg, skrevet av VF, for å forsøke å belyse våre opplevelser som grunneiere i FVO. Vi forventer at våre signaler blir behandlet av VORFs styre, og ikke bare av forfatter av nevnte debattinnlegg.

Når det gjelder våre spørsmål i brev av 9/5-25, opplever vi at VF tåkelegger og bagatelliserer disse. Nevnte spørsmål er for oss , vernet på vår eiendom og vår landbruksdrift særs relevante og vi forventer en anstendig og faglig behandling med skriftlige svar på disse. Spørsmålene er stilt til VORFs styre og det ventes at nevnte styre behandler disse.

VF hevder at fjerning av fremmed treslag er det viktigste tiltaket på vår eiendom for å bevare verneverdiene. Dette igjen uten at det blir lagt fram dokumentasjon. Ikke har vi lenger skjøtselsplan, ikke ønsker VORF å innlemme oss i neste biologkartlegging og siste faglige vurdering vi mottok hevdet at det viktigste tiltaket på vår eiendom er å hindre gjengroing. det er i høringsutkast blitt hevdet at den største trusselen for FVO er opphøring av drift.

Straks skjøtsel av verneverdier på vår eiendom er tema, trekker VF frem fjerning av fremmed treslag. Som skrevet i nevnte brev ble det til oss gitt klare føringer ang. videre saksgang etter siste befarig i dette tema. Disse er gitt av VORF, og vi har fulgt disse. Hvis VORF nå ønsker noe annet, er vi også på dette området igjen klar for dialog. Vi viser til tidligere korrespondanse ang. nevne tema.

Vernegrensen er vedtatt ved kgl. res 11/3-05. Vi viser til vedtak som ble fattet ved opprettelse av verneområdet.

Som skrevet og sagt tidligere, vi opplever nå at det hviler et stort alvor over den situasjonen og konflikten som råder. Vi ber nå VORFs styre å behandle våre signaler og spørsmål på største alvor, og at dette i første omgang leder til klare og skriftlige svar. Dette vil tjene vernet og dets formål og verdier. Rollene til de ulike aktørene i forvaltningen av området bør være klare for alle. Avslutningsvis vil vi igjen si at vi ønsker samarbeid med VORF som er til det beste for vernet.

Hilsen

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

Hei igjen

Vi prøver igjen, vi prioriterer dialog med VORF høyt. Med det alvoret som hviler over saken hva dialog, bl.a. ang. skjøtsel av verneverdier i FVO angår, ser vi det som spill av tid for styret i VORF og oss å nå ha uformelle møter. Nå er tiden overmoden for formell, faglig og konstruktiv kontakt og dialog.

Vi ser at protokoll fra VORFs styremøte 25/3-25 ble publisert i dag, i den anledning har vi noen spørsmål:

- Er ikke dette litt seint?
- Hvor lang tid etter styremøte kan protokoll forventes publisert?

- Hvor lang tid før styremøte publiseres saksliste?
- Kan vi som grunneiere i FVO overvære VORFs styremøter, og kreves det i så fall påmelding?
- I protokoll fra styremøte 25/3-25 er det ikke skrevet noe ang. behandling og vedtak i RS6/25-RS7/25-RS8/25-RS9/25-RS10/25-RS12/25-ST4/25. Er dette en feil, hvis ikke, hvordan publiserer VORF behandling og vedtak i disse sakene?

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

Fredag, Mai 30, 2025 10:34 CEST skrev Per G Nilsen og Ingebjørg Dybesland
<dammekleiva@gmail.com>:

Hei igjen!

Det var beklagelig at vi ikke kunne få til et møte 10.6 !

(Møte på Fidsel etter kl 18.30 blir for sent å gjennomføre på en god måte etter at styrets medlemmer har vært i «aksjon» fra morgenen av!!)

Vi får ved en senere anledning forsøke å få til et møte (uformelt), når det kan innpasses i våre og dine planer !

Vi snakkes!

Per

26. mai 2025 kl. 19:48 skrev Øyvind oyvind.andersen
<oyvind.andersen@kleppnett.no>:

Ang. styret i VORFs ønske om dialogmøte tirsdag 10. juni 2025 med oss som grunneiere på Fidsel, vedr. skjøtselstiltak innenfor verneområdet. Vi viser til sms fra VORFs leder 25/5-25.

Hei igjen

Dette ble litt kort varsel. Som sagt i sms har vi på jobb startet ferieavvikling, og jeg har sagt ja til å jobbe ekstra, bl.a. 10/6-25. Jeg ser at jeg kan være hjemme på Fidsel kl. 1830 den 10. juni. Hvis ønskelig kan vi ha et møte på Fidsel da.

I brev/mail til VORF av 9/5-25 ba vi om behandling av våre signaler samt svar på relevante punkter. Vi forventer at dette blir behandlet uavhengig av-og før dialogmøtet, og at dette leder til skriftlige svar.

Vi ser fram til å møte VORF for dialog.

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

<Brev til VORF mai 25.docx>

Det vises til verneområdeforvalter Ronny Skansens(VF) debattinnlegg i Avisen Agder 12/4-2025.

Vi registrerer et slagkraftig, hardtslående samt presiserende innlegg fra VF. Når det gjelder VFs presiseringer ang. verneformål og verdier kjenner vi oss som grunneiere overhode ikke igjen i VFs framstilling av hvordan ting skal- og burde være. Innlegget minner til dels om en intern konflikt mellom VF og Flekkefjord kommune (FK), noe vi er redd er svært ødeleggende for forvaltningen av FVO samt vernets verdier.

- VF presiserer VORFs forvaltningsmyndighet i FVO.
Vi har ved en rekke anledninger etterlyst VORFs autoritet, og mener denne har vært lite synlig, og at det altfor ofte er vi grunneiere som må forsvare vernet samt vernets formål og verdier.
- VF viser til at VORF ikke har nektet FK tiltak og tvert i mot har invitert FK til både dialog og møter der VORF bistår faglig til aktuelle tiltak.
Vi har en rekke ganger etterlyst både dialog og møter, men dette har ikke blitt opplevd som ønskelig av VORF. Vi opplever at vi blir nektet å drive i.h.h.t. verneplan, da vi ikke får skjøtselsavtale med VORF. Dette fører til at vår landbruksdrift i FVO ikke blir stimulert som skissert i vernets formål og intensjon. Dette med begrunnelse i at VORFs skjøtselsplan over vår eiendom nå ikke er godkjent av VORF. Planen har en varighet t.o.m 2027.
- VF skriver at FK blant annet ikke ønsket samarbeid/bistand om naturrestaurering.
VORF har ikke ønsket samarbeid, og ikke ønsket å gi oss bistand ang. naturrestaurering.
- VF peker på manglende faglig kompetanse hos FK.
Innehar VORF den nødvendige faglige kompetanse innen forvaltningen av FVO? Vi opplever at ved å opphøre skjøtsel i et viktig område i FVO, vil dette gro igjen, dette på bekostning av vernets verdier og formål. Vi stiller og spørsmål ved VORFs kompetanse i.h.h.t. forvaltningslov og grunneierrettigheter. Vi registrerer at VF drar paralleller til helsevesenet i sitt innlegg.
- VF setter fokus på reise- og friluftsliv, og hvilke konsekvenser dette vil ha i forhold til natur, grunneiere, beitedyr samt liv og helse.
Friluftsliv er ikke en del av verneformålet i FVO. I vår del av FVO oppleves det som VORF er helt fraværende på dette punkt. Her må VORF se at tiden er overmoden for selvransakelse ang. hvor ansvaret hører heime. Her oppleves det som at vi som grunneiere har stått, og fortsatt står med hele byrden, dette til tross for flere henvendelser til VORF om hjelp. Noen stikkord her har vært- og er nødvendig hensyn til beitedyr, som er en avgjørende faktor for skjøtsel i området, sikkerhet, verneverdier samt at det faktisk er bosetning og drift på gårder i FVO.
- VF har et lengre punkt ang. dialog og respekt for grunneiere. Det vises og til at det er tullete å vri saken slik at allmennhetens behov er viktigere en grunneiers

behov. Dette punkt kan det av oss sies og skrives mye om. I innleggets punkt tegner VF et bilde, som for oss er en drømmesituasjon. Nevnte punkt kjenner vi oss overhode ikke igjen i, og temaet er totalt fraværende. Det skal sies at vi synes det er positivt at VORF nå tilbyr vår bransjeorganisasjon dialog, men vi tror det ville vært tjenlig med ørlite kontakt med oss grunneiere og.

- Vi har her forsøkt å balansere saken og situasjonen utfra nevnte debattinnlegg, og hvordan vi som grunneiere opplever situasjonen. Vi registrerer at VF igjen bruker media til å belyse disse viktige tema. Vi vurderer og blant annet, og har fått råd om å bruke media i mangel på dialog med VORF, men har fortsatt tro på at vernet best ivaretas med gjeldende regelverk, formålet med vernet og faglige vurderinger.

Vi skrev innledningsvis at nevnte debattinnlegg bærer preg av en konflikt mellom VF og FK. At nå VORF har valgt å utelukke skjøtsel og andre tiltak i FVO på gnr 45 bnr5 ser vi er personlig betinget.

- Vi forventer at VORF nå behandler disse signaler fra oss som grunneiere i FVO, og samtidig svarer på følgende relevante punkter:
 - 1- Vi ber VORF redegjøre for hva som skjedde med vår tilsendte skjøtelsesplan, og hvorfor denne ikke blir brukt i påvente av en ny.
 - 2- Vi ber om en redegjørelse på hvorfor vi nå helt klart og bevisst blir holdt utenfor når faglige vurderinger samt skjøtelsmidler tildeles. Dette til tross for at vi har daglig drift på vår gård, og med det innehar det aller meste av innsatsfaktorer som skjøtelsen i området er avhengig av. Det vises til tidligere korrespondanse der vi bl.a fikk signaler på hvor viktig det var at vi bidro i dette viktige arbeidet. Dette i tillegg til vårt tette samarbeid med nabo i FVO gjennom Hidrahei beitelag.
 - 3- Når vi tilbyr skjøtselstiltak på vår eiendom i verneområdet blir dette nå avslått med begrunnelse i at det ikke blir tatt ut Sitkagran på vår eiendom. Dette til tross for at vi følger verneområdeforvalter samt styreleders instruks fra siste befarings i dette tema. Her ble det lagt klare føringer ang. videre saksgang. Vi ber VORF nå redegjør for hvorfor nå nevnte ønske om tømmeruttak blir brukt som pressmiddel, som igjen fører til at verneverdier ikke blir ivaretatt.
 - 4- Vi registrerer at VORF ikke lenger ønsker samarbeid med oss. Hvordan ser VORF for seg at verneverdier på vår eiendom kan ivaretas med denne holdning?
 - 5- Siden VORF ikke lenger ønsker å ivareta verneverdier på gnr45 bnr5 ser vi det naturlig at det nå ses på grensene til FVO. Da vernet ble opprettet var det klare punkt ang. landbruksdrift på eiendommene som ble berørt av vernet. Når det nå ikke lenger er ønsket av VORF å etterkomme formålene med vernet, er dette et hinder for vår landbruksdrift og utvikling av gården. Når ser VORF for seg at prosess ang. flytting av grenser til FVO kan starte?

Vi ser frem til svar på dette brev innen minnelig tid, denne gang f.eks. i.h.h.t. forvaltningsloven.

Vi ønsker ikke å bli omtalt av VORF i media uten vår samtykke.

Hege og Øyvind Andersen
Fidsel

Fra: Øyvind oyvind.andersen[oyvind.andersen@kleppnett.no]

Sendt: 23.02.2025 17:51:32

Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]

Tittel: Til Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapvernområde

Gjennom vår deltakelse i Hidrahei beitelag har vi fått opplyst at det i juni d.å vil bli gjennomført befaring og gjennomgang ved biolog ang. skjøtsel, tilstand, veien videre o.l. med tanke på verneområdet, dets behov og kvaliteter.

Tidligere år når lignende oppdrag er gjennomført har og vår eiendom, Gnr45 bnr5 blitt vurdert og kommentert, særlig området vest for Mønstremyr.

Vi, med vår gård, ønsker som tidligere skrevet å være en del av det viktige arbeidet som omhandler skjøtsel og ivaretagelse av verneverdiene i området.

Vi ønsker, og tilbyr med dette å delta samt at Gnr45 bnr5 blir vurdert i nevnte befaring, gjennomgang og vurdering.

Hilsen

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

**Verneområdestyret for
Oksøy-Ryvingen og
Flekkefjord
landskapsvernområder**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 75 64
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/oksoy-ryvingen>

Hege Nedrebø Andersen
Fidselveien 101
4404 Flekkefjord

Saksbehandler Ronny Skansen

Vår ref. 2023/8458-20 432.2

Deres ref.

Dato 04.06.2025

Svar på brev mottatt 09.05.25

Det vises til et debattinnlegg som gjelder en annen sak en deres eiendom. Det vil ikke blitt gitt noen tilbakemelding på dette fra vår side.

Når det gjelder spørsmål 1-5 i brevet. Følgende ble vedtatt i styremøte 23.10.23 og gjelder fortsatt:

Saksprotokoll i Verneområdestyret ORF - 23.10.2023

Behandling

Grunneiere på Fidsel har henvendt seg til Verneområdestyret med ønske om å starte skjøtsel, med utgangspunkt i tidligere utarbeidet skjøtelsplan. Skjøtelsplanen har aldri blitt behandlet og godkjent av verneområdestyret.

Vedtak

Et enstemmig styre ønsket ikke å inngå noen skjøtelsavtale med grunneierne på Fidsel på nåværende tidspunkt. Prosjekter med uttak av fremmed treslag i verneområdet på denne eiendommen, skal gjennomføres før en vurderer eventuelt annen skjøtsel.

Fjerning av fremmede treslag er ikke et pressmiddel, men det viktigste tiltaket på deres eiendom for å bevare verneverdiene.

Vernegrensene for Flekkefjord landskapsvernområde er vedtatt ved kgl.res 11. mars 2005. Verneområdestyret som forvaltningsmyndighet har ingen myndighet til å endre vernegrenser.

Med hilsen

Ronny Skansen
verneområdeforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Mottakere:

Hege Nedrebø Andersen
Øivind Andersen

Fidselveien 101
Fidselveien 101

4404
4404

Flekkefjord
Flekkefjord

SKJØDSELSPLAN FIDSEL

Flekkefjord landskapsvernområde

Espen Åsan¹ og Ole Morten Ertzeid Opsahl²

Åsan Naturtjenester¹, Altiskog AS²

Skjøtselsplan 01 | 2022 | Skjøtselsplan Fidsel

Tittel	Skjødselsplan for eiendom 45/4 og 45/5, Flekkefjord kommune
Planens varighet	2023 til og med 2027

Sammendrag

Tidligere Opsahl skogservice, nå Altiskog AS har sammen med Åsan Naturtjenester utarbeidet en skjøtselsplan for en eiendom ved Fidsel i Flekkefjord landskapsvernområde. Planen tar i hovedsak for seg gårds og bruksnummer 45/5 i Flekkefjord kommune, som omfatter arealer både innenfor og utenfor verneområdet. Det ble også befart tilhørende teig, gårds og bruksnummer 45/4, og gitt en enklere beskrivelse her. Området er kaltlagt med feltbefaring, men det er også benyttet tilgjengelig informasjon gjennom offentlige databaser og møte med grunneier. Eiendommen har lang tradisjon for drift med dyr og har tidligere nyttet utmarka til beiting i større grad. Kulturlandskapet er under gjengroing og det bør flere steder iverksettes skjøtsel.

Skjøtselstiltakene innenfor landskapsvernområdet legger verneforskriften med gjeldene bestemmelser til grunn for aktivitet. Alle tiltak som gjennomføres skal være i tråd med gjeldene lovverk, hvor formålsparagrafen for verneområdet er sentral:

«Formålet med Flekkefjord landskapsvernområde er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner.»

Tiltakene dreier seg i hovedsak om rydding av trær og busker, brenning av lyng og bruk av beitedyr for å hindre gjenvekst. Det er ønskelig å holde landskapet åpent, og beiting er derfor en sentral del av videre skjøtsel. Planen er flerårig og er avhengig av økonomiske midler for å kunne gjennomføres. Tiltaksområdene omfatter ikke hele eiendommen, men planen trekker frem representative områder med godt potensiale for restaurering.

Innhold	
Sammendrag	2
1 Introduksjon	5
2 Områdebeskrivelse.....	6
2.1 Flekkefjord landskapsvernområde	6
2.2 Planområdet.....	7
2.3 Dagens, - og historisk bruk	9
2.4 Naturgrunnlag.....	11
2.4.1 Landskap og vegetasjon	11
2.4.2 Geologi og hydrologi	12
2.4.3 Kulturhistoriske verdier.....	12
2.4.4 Rødliste- og artsforekomster	14
3 Metodikk	14
3.1 Datagrunnlag	14
3.2 Begreper	15
3.3 Databehandling.....	16
4 Brukerinteresser	16
4.1 Grunneiers motivasjon	16
4.2 Friluftslivsinteresser	17
4.3 Motorferdsel	17
4.4 Tilgrensende eiendommer	18
5 Bevaringsmål og skjøtsel	18
5.1 Overordnede mål	18
5.2 Samlet vurdering av tilstanden for verneverdiene.....	19
5.3 Trusler mot verneverdiene	19
5.4 Retningslinjer og tiltak for hele området.....	20
5.5 Beskrivelse av delområder	22
5.5.1 Eiendom 45/5	24
5.5.2 Eiendom 45/4	49
6 Oppfølging og revidering.....	52
6.1 Oppfølging av skjøtselstiltak.....	52
6.2 Oppfølging av bevaringsmål	52
6.3 Revidering av skjøtelsplan.....	52
7 Oppsummering av planlagt forvaltning.....	53
7.1 Fremdriftsplan:	53

7.2 Oppsummering	54
8 Referanser	55
Vedlegg	56

1 Introduksjon

En skjøtelsesplan er en oversikt, og fremgangsmåte for hvordan noe skal ivaretas eller videreutvikles. Planen utformes etter hvilke hensyn den skal ivareta ut ifra ulike behov som grunneiere, brukere og rettighetshavere har i området. Det er også vesentlig at planene som utarbeides er i tråd med gjeldende lovverk. Skjøtsel er aktive tiltak for å ivareta eller bedre tilstanden i et område. I økologisk perspektiv vil dette si at en spesifikk naturtilstand som er betinget kulturpåvirkning, eksempelvis naturtypen kystlynghei er avhengig av beiting, sviing og rydding av vegetasjon for å holdes i hevd. Skjøtelsesplanen kan være del av en forvaltningsplan, og tar for seg mer detaljerte områder. Planene bygger på faglig grunnlag, men naturen er omfattende og det vil alltid være naturlige variasjoner å forholde seg til.

I Flekkefjord kommune er store deler av kystområdene vernet som Flekkefjord landskapsvernområde. Tilhørende verneområdet finner vi arealer under gårder som blant annet den aktuelle ved Fidsel. Gården ligger utenfor vernegrensen, men har en stor del av sine utmarksarealer på Hidraheia innenfor landskapsvernområdet. Fidsel er et sentralt knutepunkt for ferdsel inn i Flekkefjord landskapsvernområde. Her finner vi en parkeringsplass hvor fotturister ledes inn i verneområdet via en av hovedferdselsstiene mot Dåtland, Gården Li, Kjørsfjell og Itland. Denne ruten er også del av besøksstrategien som er sentral i forbindelse med forvaltning og tilgjengeliggjøring av verneområdet.

På oppdrag for Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområde har Altiskog AS (tidl. Opsahl Skogservice) og Åsan Naturtjenester utarbeidet forslag til skjøtsel ved Fidsel. Planen inkluderer grunneiere som vil utføre det meste av skjøtselen, og har til hensikt å fremme verneverdiene for Flekkefjord landskapsvernområde, samt gi lokal verdiskapning.

Denne planen skal også ivareta et spekter av ulike interesser innenfor verneområdet. Det må presiseres at deler av planen omfatter gårds og bruksnummer 45/4. 45/4 ligger utenfor landskapsvernområdet. Hele eiendommen er derav ikke omfattet av verneområdet. Innenfor verneområdet er det vernebestemmelsene som er førende for all skjøtsel som skal gjennomføres. Utenfor verneområdet vil skjøtsel bygge på våre anbefalinger i samråd med grunneiers interesser.

2 Områdebeskrivelse

2.1 Flekkefjord landskapsvernområde

Flekkefjord landskapsvernområde (VV00002337) ligger lengst vest i Agder, og stekker seg fra Andabeløy i Øst til Egdeholmen, ved grensa til Åna Sira i Vest (Figur 1).

Landskapsvernområdets samlede areal er på ca. 54 km², fordelt med ca. 38,5 km² landareal inkludert ferskvann og ca. 15,5 km² sjøareal. Flekkefjord landskapsvernområde ble opprettet 11. mars 2005.

Figur 1. Oversiktsbilde for Flekkefjord landskapsvernområde, vest i Agder (naturbase.no).

Et landskapsvernområde er vernet med hjemmel i naturmangfoldloven, og har en egen forskrift som er gjeldene for området. Denne definerer hva som er formålet med vernet, hva som er- og ikke er tillat, hva som kan gis tillatelse til- og eventuelle dispensasjoner.

Formålsparagrafen for Flekkefjord landskapsvernområde (§2) er definert slik:

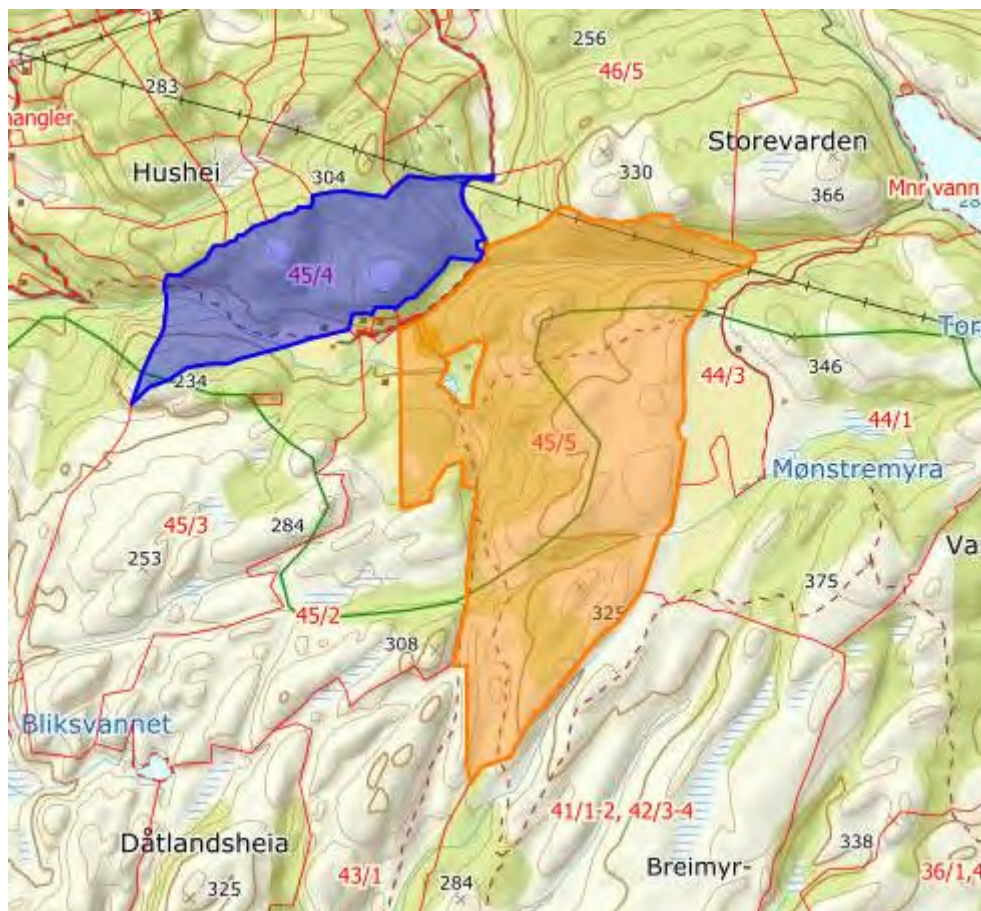
«Formålet med Flekkefjord landskapsvernområde er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner.»

For Flekkefjord landskapsvernområde er det en verneområdeforvalter, ansatt hos Statsforvalteren i Agder, som har ansvar for behandling av enkeltsaker og saksfremlegging til verneområdestyret. Verneområdeforvalter er underlagt et politisk styre som i praksis styrer oppgavene til verneområdeforvalteren.

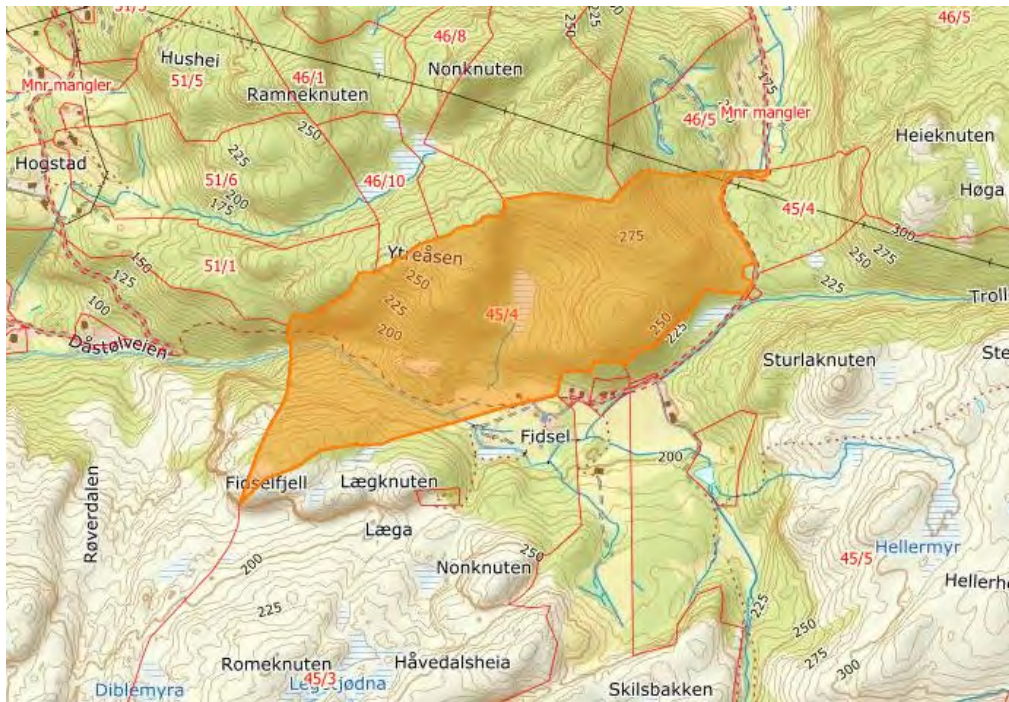
Det går et naturlig skille for hvem som har myndighet innenfor og utenfor verneområdegrensen. Samtidig skal det ikke gjøres tiltak utenfor verneområdet som vil forringe eller ha negativ påvirkning av verneverdiene innenfor landskapsvernområdet.

2.2 Planområdet

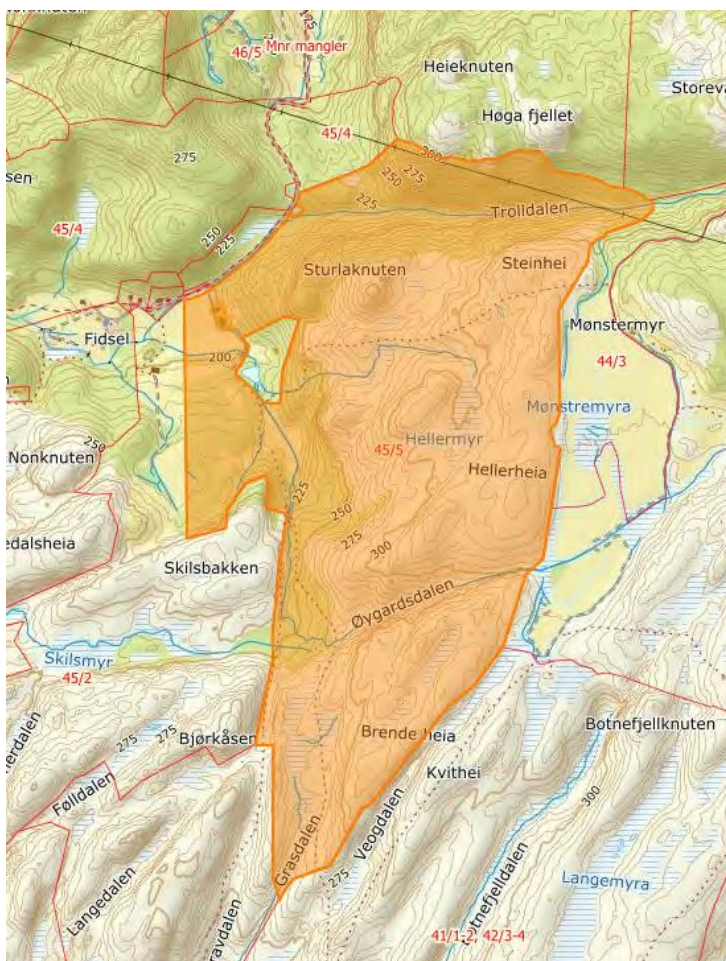
Eiendommen ved Fidsel har to teiger som begge berører verneområdet (Figur 2 og 3). Det er i hovedsak 45/5 som hvor større arealer ligger innenfor vernegrensen.

Figur 2. Oversiktskart for eiendom 45/4 og 45/5 ved Fidsel i Flekkefjord.

Figur 3. Oversiktskart for eiendom 45/4 ved Fidsel i Flekkefjord, hvor det meste av eiendommen er utenfor verneområdet

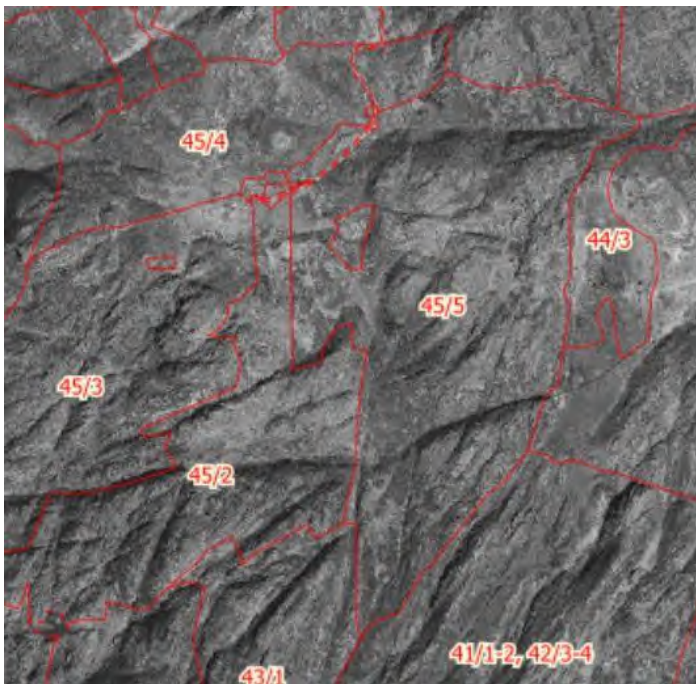
Figur 4. Oversiktskart for eiendom 45/5 ved Fidsel i Flekkefjord, hvor deler av eiendommen er innenfor verneområdet.

2.3 Dagens, - og historisk bruk

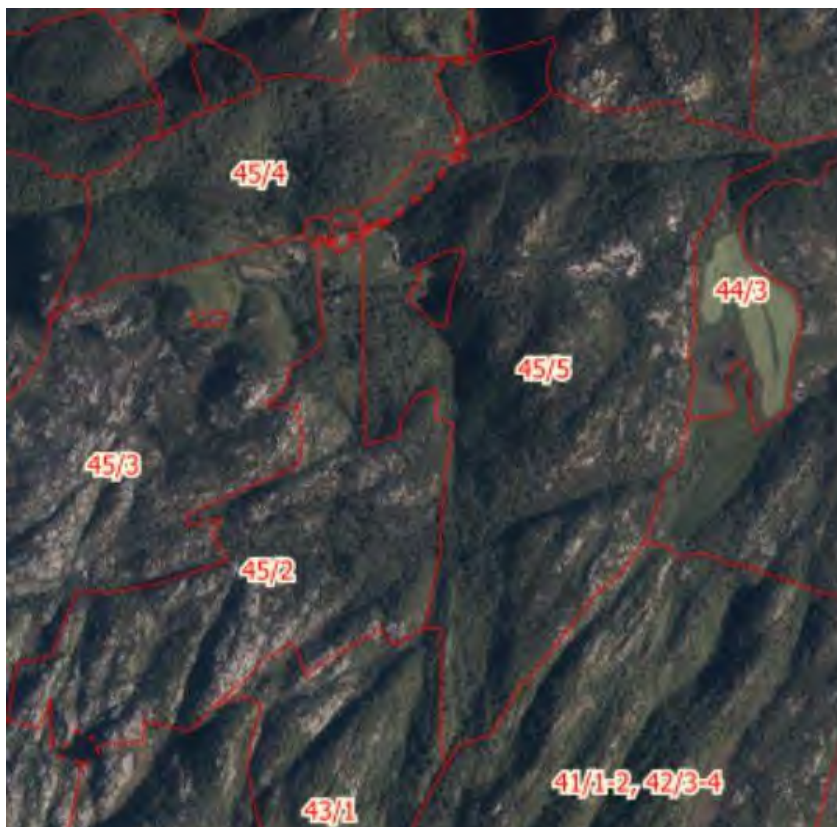
Det drives gårdsdrift på Fidsel i dag, men driften er ikke like avgjørende som tidligere år. Driften i dag knyttes til sauehold (Figur 7), birøkting (Figur 8), enkel dyrking og skogkultur. I skogen, utenfor verneområdet drives enkelt skogbruk med noe vedhogst og tømmerhogst til eget bruk. Det jobbes også med utvidelse av dyrkningsarealer til frukt og grønnsaker. Inntektene fra gårdsdriften er ikke i seg selv bærekraftig, og man er avhengig av tilleggsnæring.

Det har vært drift på gården ved Fidsel i flere århundrer. Driften i dag knytter seg også til et mindre areal enn tidligere. Bruken av utmarksbeitet har blitt redusert. Tidligere gikk dyrene på beite over større arealer. Det har ikke vært tradisjon for lyngsviing, som er kjent en skjøtselsmetode for kystlyngheiene. Sanking av lyng har vært nyttet for å sikre nok vinterfôr til husdyrene. Etter kulturminnene å dømme i teig 45/4 har det vært tradisjon for jordbruk i lang tid.

Historiske data ved flyfoto fra 1967 viser tydelig hvordan utviklingen i området har vært de siste 50-60 årene (Figur 5). Etter reduksjon og omlegging av jordbruksaktiviteten har mye av det som tidligere var utmarksbeite blitt overlatt til fri suksesjon (Figur 6). Kartdataene gjengitt under er generelle og gjengir hovedtrekk, men egner seg ikke for detaljer.

Figur 5. Historisk kartdata fra 1967 hentet fra norgebilder.no som viser et åpent landskap med lite tresatt areal.

Figur 6. Flybilde av dagens situasjon ved Fidsel hvor større områder er tilgrodd.

Figur 7. Sau på beite ved Fidsel (Foto: Espen Åsan).

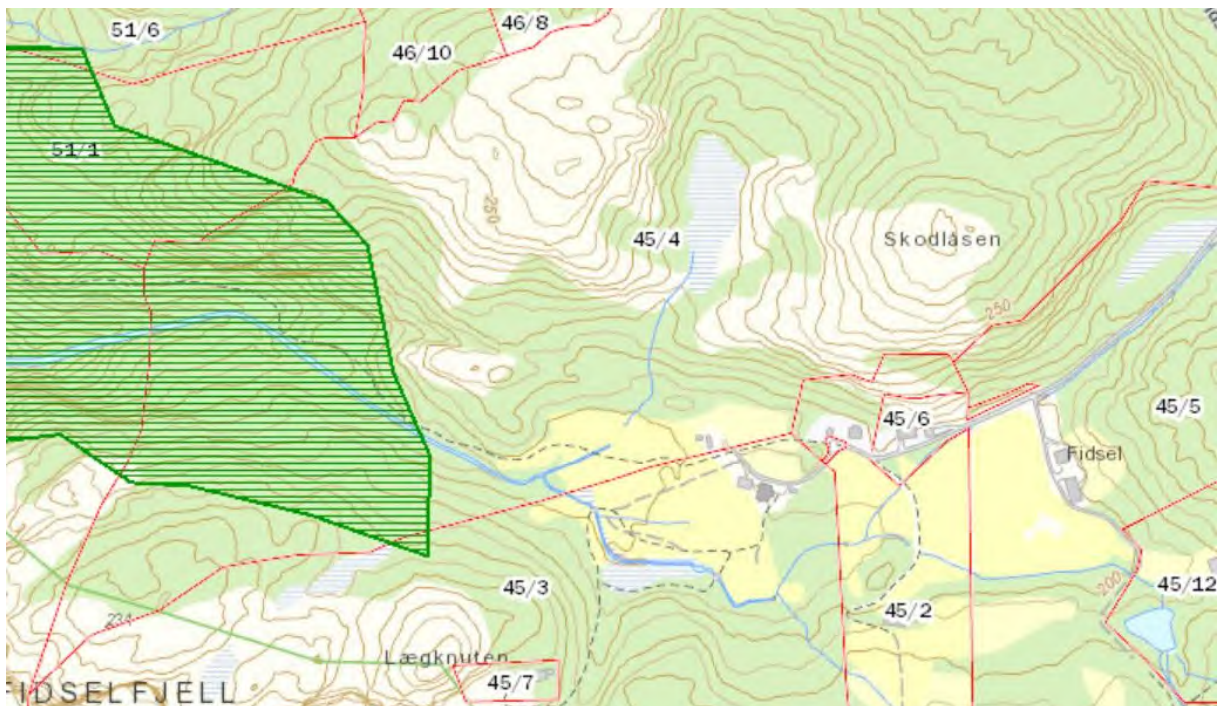
Figur 8. Arbeidsomme bier ved bikubene er i gang med dagens samling av nektar (Foto: Espen Åsan).

2.4 Naturgrunnlag

2.4.1 Landskap og vegetasjon

Heitoppene domineres av lyng og glissen furuskog, og nedsunkne partier er fuktige med myrer eller bekkekløfter. Tresjiktet er dominert av bjørk og furu. Området strekker seg fra cirka 200 høydemeter i dalbunnen og strekker seg opp til rundt 325 høydemeter.

Innenfor verneområdet er det ikke gjort registreringer av viktige naturtyper som berører planområdet. Det er ikke registrert noen naturtyper etter DN13 i naturbase for teig 45/5, mens det er registrert rik edelløvskog (ID: BN00029237) i teig 45/4 (Figur 9). Denne naturtypen er registrert lengst vest i planområdet. Det ligger ingen registreringer etter NiN i offentlige databaser som berører planområdet.

Figur 9. Naturtypekart som viser hvor naturtypen rik edelløvskog opptrer innenfor teig 45/4 ved Fidsel.

2.4.2 Geologi og hydrologi

Ved Fidsel finner vi ulik variasjon i natur ved ulik gradient, særlig ved kalkrik grunn. I hovedsak er det fattige områder med lite innslag av kalk. Berggrunnen består i stor grad av kvarts-mangeritt med litt mangeritt og charnockitt. Løsmassedekket er tynt flere steder, med noe bart fjell. I nedsenkninger finnes det enkelte områder blokksteiner.

Nedbøren kan variere fra 82 millimeter (april) til 203 millimeter (oktober), med et samlet årlig snitt på omtrent 1650 millimeter (Climate-Data 2020). Vannet fordeler seg i myrpartier og i bekkeløp innenfor planområdet. Det finnes ingen naturlige tjern, vann eller innsjøer.

2.4.3 Kulturhistoriske verdier

Av kulturhistoriske verdier er det registreringer av kulturminne ved Trollaldalen (KulturminneID: 22261-1) for teig 45/5. Ved 45/4 ligger det ikke registrert noen kulturminner i kulturminnesøk, men ved befaring 3. oktober 2020 fant vi bakkemurer, steingjerder, rydningsrøyser, trolig spor av sommerfjøs og jordkjeller (Figur 10 og 11). Området bærer preg av jordbrukshistorie.

Figur 10. Rester etter tidligere nyttet område (Foto: Espen Åsan). Kulturminne er ikke registrert, men antas å være et sommerfjøs og finnes i tilknytning av flere åpne områder og rydningsrøyser. Det ble også funnet stubber av flere grove trær som kan ha fungert som lauvingsstrær.

Figur 11. Bakkemur ved teig 45/4 ved Fidsel, hvor det tidligere har blitt etablert og hatt en funksjon (Foto: Espen Åsan). I dag nyttes området som beiteområde. Flere murer ble observert under befarings.

2.4.4 Rødliste- og artsforekomster

Innenfor planområdet er det registrert et fåtall av arter med ulik forvaltningsinteresse. Disse er blant annet myrhauk (*Circus cyaneus*) i 2014 som er sterkt truet (EN), villeple (*Malus sylvestris*) i 2008 som er sårbar (VU) og ask (*Fraxinus excelsior*) i 2020 som er sårbar (VU). Det er ble også registrert molte (*Rubus chamaemorus*) under befaringen i 2020 (Figur 12). Øvrig ligger det registreringer av dvergspett (*Dryobates minor*) og gråspett (*Picus canus*). De to siste er arter av særlig stor forvaltningsinteresse.

Av fremmede arter registrerte vi vanlig gran (*Picea abies*), som er regional fremmed, og sitkagran (*Picea sitchensis*) i tilknytning til landskapsvernområdet. Området med størst forekomst av gran, henholdsvis sitkagran, er ved Gravidalen. Det ble også registrert flere gransorter ved parkeringsplassen.

Figur 12. Molte som ble registrert under befaring sommeren (Foto: Espen Åsan).

3 Metodikk

3.1 Datagrunnlag

Det ble gjennomført feltkartlegging av området 13, 15 og 16. juli, samt 3. august i 2020.

Under befaringen ble det benyttet Collector for ArcGis for å stedfeste registreringer. Det ble registrert naturtyper med hovedgrunntyper etter NiN-systemet innenfor eiendommen. Vi har

også benyttet Miljødirektoratets naturbase (2020) for å innhente kjent informasjon om friluftsliv, naturtyper, kulturminner og arter innenfor planområdet. Artsdatabankens artskart ble også benyttet for innhenting av artsinformasjon.

Den 13. juli 2020 ble det også avholdt et møte med grunneierne for å innhente forventninger og informasjon. Informasjon om bruken av området er innhentet fra grunneiere Øyvind og Hege Andersen. Det er ikke forventet at gjengivelser og beskrivelser er fullstendige og uttømmende.

3.2 Begreper

Verneforskrift: Juridiske bestemmelser som er gjeldene for det aktuelle verneområdet.

Verneformål: Egen paragraf i verneforskriften som definerer hva som er hensikten med vernet.

Naturtype: Ensartet type natur som omfatter alle levende organismer og de miljøfaktorene som virker der, eller spesielle naturforekomster ... (Naturmangfoldloven §3).

NiN: Natur i Norge (NiN) er et kartleggingssystem for å kunne beskrive og klassifisere all natur, - og naturvariasjon i Norge.

Edelløvkog: Skogtype som består av varmekjære treslag som hassel (*Corylus avellana*), sommereik (*Quercus robur*), vintereik (*Quercus petraea*), alm (*Ulmus glabra*), lind (*Tilia cordata*), spisslønn (*Acer platanoides*), ask (*Fraxinus excelsior*), bøk (*Fagus silvatica*) og svartor (*Alnus glutinosa*).

Rødlistearter: Arter som har sannsynlighet for å dø ut, hvis rådende forhold vedvarer.

Fremmedartsliste: Liste over arter som opptre utenfor sitt naturlige utbredelsesområde.

Kulturminne: alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til (Kulturminneloven §2).

Skjøtsel: Vedlikeholdstiltak med hensikt å ivareta en tilstand, som naturtype ol.

Anbefaling: Tiltak og skjøtsel er anbefalt basert på faktiske forhold, og kan variere innenfor tilsynelatende like bestander. Faktorer som kan påvirke anbefalte tiltak er tilgjengelighet, flerbruk, estetikk, kulturminner og biologisk mangfold.

3.3 Databehandling

Basert på møter, befaringer og tilgjengelig informasjon har vi utarbeidet kart og plan for de ulike delområdene. Innenfor landskapsvernområdet vil det være verneforskriften som er førende for skjøtsel. Naturtypekart og kart for skjøtelsområdene er fremstilt ved hjelp av kartprogrammet ArcGis pro med bakgrunnskart fra Norges kartverk.

Anbefalingene for skjøtsel bygger på faglige vurderinger, men det vil i noen tilfeller utøves faglig skjønn. Natursystemer er komplekse og derfor vil ikke alle forventninger nødvendigvis imøtekommes som kanskje forventet. Delområdene som blir foreslått ble gitt en tilstandskarakter i kategoriene dårlig, middels god og god. Dårlig tilstand tilsvarer at verneverdiene eller områdets egenhet er forringet, middels tilstand tilsier at tilstanden er under forringelse eller lite påvirket og god tilstand er satt til referanseområder hvor tilstanden er tilfredsstillende.

Hvor mye midler som blir tilgjengelig knyttet til skjøtsel avhenger av hvor mye som bevilges av direktoratet. Det kan ikke gis noen sikker inntekt. Det økonomiske knyttet til turisme er ikke behandlet i denne skjøtelsplanen.

4 Brukerinteresser

4.1 Grunneiers motivasjon

Planen tar for seg gårds og bruksnummer 45/5 og delvis 45/4 i Flekkefjord kommune. Disse eiendommene disponeres av Øyvind og Hege Andersen, som er grunneiere. Denne gården har vært i familiens eie gjennom flere generasjoner. De ønsker å bevare driften på gården og området rundt seg i tradisjonell stil. Videre ønsker de å se potensialet i gården ved å kunne øke inntektsgrunnlaget og samtidig holde den i god hevd. Det er særlig fra turisme de ser større muligheter, ved å gi ferdselsfolk tilbud om lokalprodusert mat. De ønsker også å bidra til mer aktiv skjøtsel og ivaretagelse av landskapsvernområdet på egen eiendom.

Figur 13. Skjøtselssområde ved Andersens eiendom (Foto: Espen Åsan). Tiltak ble gjennomført av grunneiere i regi av verneområdestyret. Området var, i hovedsak, gjengrodd med spredte bjørk.

4.2 Friluftslivsinteresser

Hidraheia og Flekkefjord landskapsvernområde er et flott naturområde med mange ferdselsstier. Det finnes også en turisthytte ved Li, sør for Fidsel. Stinettet rundt Fidsel-Li-Itland er kartlagt av fylkeskommunen i 2019 og vurdert som et svært viktig friluftsområde (ID: FK00032946). Det er tilrettelagt med muligheter for parkering ved Fidsel slik at stiene inn i verneområdet kan bli mer tilgjengelig. Gjennom ny besøksstrategi fra Verneområdestyret for Oksøy- Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder er stien fra Fidsel blitt fremhevet.

4.3 Motorferdsel

Det går bilvei inn til Fidsel og det er opparbeidet parkeringsmuligheter for turisme. Tidligere har det vært diskusjon i kommunen om å anlegge vei inn til verneområdet, og i nyere tid også i forbindelse med gjennomføring av skjøtselshogst. Per juni 2022 skjer kun motorferdsel i planområdet i forbindelse med gårdsdrift utenfor verneområdet. **Etablering av tilkomstveier eller traktorveier vil ikke belyses eller drøftes videre i denne planen.**

4.4 Tilgrensende eiendommer

På Hidraheia, innenfor landskapsvernområdet er det lang tradisjon for landbruksdrift. I dag (2022) er det fremdeles mye aktivitet i området, da primært med småfe- og storfebeite.

Verneområdestyret engasjerer en rekke grunneiere gjennom skjøtselsavtaler, og de vanligste skjøtselstiltakene er slått, beite, vegetasjonsrydding og lyngsviing. På eiendommene rundt planområdet er det primært aktiv drift i sør og sørøst. Da særlig rundt Dåtland og Kleppe. Denne planen forsøker å sette skjøtsel i sammenheng med øvrig skjøtsel på heisystemet, men de ulike tiltakene beskrives individuelt. Mulig samarbeid mellom de ulike rettighetshaverne når det kommer til skjøtsel og beiting tas ikke høyde for da dette ligger utenfor mandatet rundt utarbeidelse av denne skjøtselsplanen.

5 Bevaringsmål og skjøtsel

5.1 Overordnede mål

Et landskapsvernområde er vernet med hjemmel i naturmangfoldloven, og har en egen forskrift som er gjeldene. Denne definerer hva som er formålet med vernet, hva som er, - og ikke er tillat, hva som kan gis tillatelse til- og eventuelle dispensasjoner som kan gis.

Bakgrunnen for vernet står sentralt for all videre skjøtsel. Formålsparagrafen for Flekkefjord landskapsvernområde (§2) er definert slik:

«Formålet med Flekkefjord landskapsvernområde er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner.»

Hovedmål

Området ved Fidsel, innenfor landskapsvernområdet, skal ha en stor andel åpent kulturlandskap med åpne lyngheier og beiteskog. Det er ønskelig å skape en mosaikkutforming mellom åpne lyngområder, myrer, tresatt skogsmark og frodigere dalbunner. Videre er det ønskelig å videreføre disse verdiene utenfor verneområdet, og ivareta kulturmiljøet ved bakkemurene.

Overordnet bevaringsmål

- 1) Rydde større andel av areal for å ivareta kulturlandskapet
- 2) Hindre videre gjengroing av kulturlandskap ved å tilrettelegge for beiting

- 3) Fjerne fremmede treslag innenfor og i randsonen for verneområdet*
- 4) Fremheve og ivareta kulturhistoriske verdier

**I denne planen gjelder dette enkeltforekomster og foryngelse, ikke større bestand*

5.2 Samlet vurdering av tilstanden for verneverdiene

Tilstanden for naturverdiene er vurdert samlet til at den er under forringelse med behov for aktiv skjøtsel for måloppnåelse. Det er få registrerte arter, naturtyper og kulturminner for området, men ut fra et landskapsperspektiv trues det åpne landskapet av gjengroing og fremmede arter.

5.3 Trusler mot verneverdiene

Den største trusselen for naturverdiene ved Fidsel er i hovedsak gjengroing og manglende beiting (Figur 14). Det beites på noen områder utenfor verneområdet og på naboeiendommer. Noe beiting kan likevel forekomme innenfor verneområdet ved at dyr fra naboeiendommen krysser grensene.

En annen trusselfaktor er fremmede arter. Sitkagran er plantet i området, og har begynt spredning. Foreløpig er spredningen liten/moderat, men i et lengre perspektiv vil denne trusselen være vedvarende og problemet bli større. Det finnes også spredte forekomster av vanlig gran i området, som opptrer regionalt fremmed. Det finnes også plantefelt med gran utenfor verneområdet.

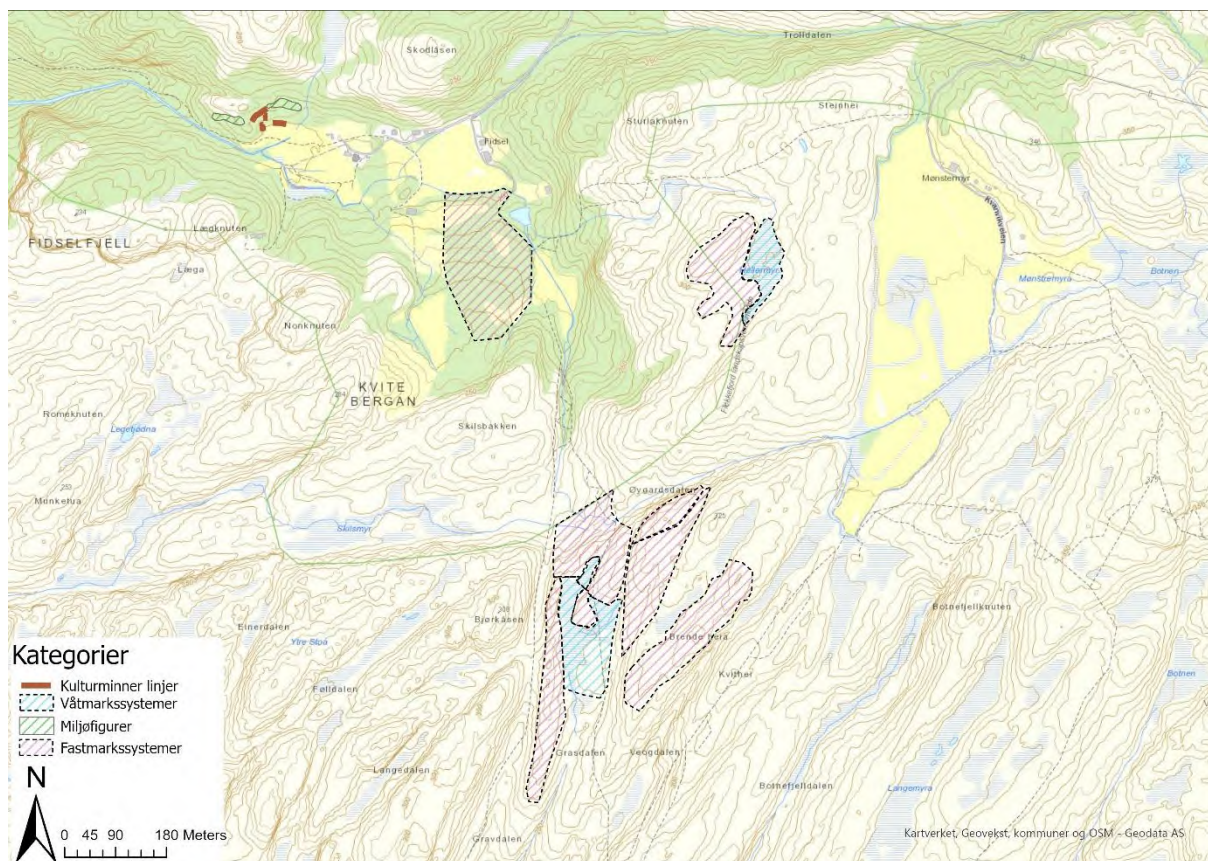
Det er få registrerte naturkvaliteter innenfor planområdet, men det betyr ikke at området har lav verdi. Variasjon i lysforhold, høyde og fuktighet gir ulike gradienter med variert sammensetning av leveområder. Det er funnet molter i myrer og de åpne lyngheiene er leveområder for en rekke organismer. Historisk kan vi se at det var et mer åpent landskap tidligere hvor områdets karakter i dag er i endring.

Figur 14. Ved Hellerheia, øst i planområdet, finnes åpen og glissen skog, hvor ungtrær etablerer seg hyppigere (Foto: Espen Åsan).

5.4 Retningslinjer og tiltak for hele området

For planperioden, som er 5 år, er det lagt opp til rydding av områder for å åpne opp et kulturlandskap som gror igjen (Figur 15). Vi finner fra tidligere spor etter sporadisk skjøtsel innenfor planområdet, men ikke systematisk gjennom en skjøtelsesplan. Det har blant annet blitt ryddet vegetasjon fra et myrområde, hvor hogstavfall ble lagt igjen. Det anbefales å videreføre vegetasjonsrydding for flere delområder, og for å motvirke gjengroing vil det være fordelaktig å få sau på beite. Områdene som ryddes bør ha prioritert beite for å bidra videre i restaureringsfasen, samt å ivareta hensikten med skjøtselen. Hvordan beitingen løses vil variere fra år til år ettersom skjøtselen skrider frem, - og ut ifra beitegrunnlaget. Det må tilrettelegges for skjul og lè for dyrene, om ikke dette finnes naturlig, samt sørge for tilgang på vann.

Figur 15. Skjøtselskart for eiendommen ved Fidsel, Flekkefjord kommune. Fokuset ligger innenfor verneområdet, men det ligger også verneverdier utenfor.

Vegetasjonsrydding

Rydding av vegetasjon vil i denne planen tilsvare nedkapping av trær og busker. For enkelte områder er det også hensiktsmessig å brenne hogstavfallet for å unngå tilførsel av næring. Ved rydding av vegetasjon er det viktig å etterlate seg et godt resultat, både visuelt og økologisk. Stubbene bør kappes lave og uten skarpe kanter, altså kappes vinkelrett. Hogstavfall som blir liggende igjen må kvistes opp, og kappes ned slik at det blir liggende lavt i terrenget.

Brenning av hogstavfall

Brenning må skje på hensiktsmessige plasser hvor det ikke gjør skade. Det må ikke brennes sent på våren og frem til høsten. Dette av hensyn til skogbrann og naturens vekstsesong. Brenning skal heller ikke skje på bart fjell for å hindre sprekkdannelser og unaturlig forvitring.

Lyngbrenning

I dag finner vi gammel lyng innenfor planområdet uten særlig hevdpreg. Basert på tilstand er dette å regne som boreal hei, og dersom hensikten er å oppnå kystlynghei bør denne revitaliseres. Variasjon i lyng gir også et godt grunnlag for Andersens honningproduksjon. For å oppnå ulik alder, utforming og god mosaikk bør en enkel sviplan utarbeides. Brenning bør skje i tidsperioden februar til tidlig april. Sviflater anlegges i mosaikk for å sikre variasjon i sjikt.

Beite

Hensikten med bruk av beitedyr er å holde landskapet åpent uten overbeiting og hard slitasje. For å hindre oppslag av lauv, og å hindre gjengroing er bruk av beitedyr viktig. Tidligere gikk dyrene ofte på utmarksbeite og gjengroing var ikke et like stort problem. Samtidig som dyrene skal holde vegetasjonen nede, er det vel så viktig å unngå overbeiting. Floraen skal ikke forringes som følge av for hard beiting. Beitebruk krever at den ansvarlige for dyrene tilpasser seg tilgjengelig beite. Flere av naturtypene i området er også forutsatt magre forhold. En gjødslingseffekt fra overbeite vil på sikt kunne endre den gitte forutsetningen.

Fremmede arter

For å unngå videre frøspredning og fremtidig påvirkning fra fremmede treslag bør disse fjernes. Det vil være frø som ligger igjen på bakken (frøbank) og oppslag av trær vil forekomme i flere år fremover. Desto lengre frøproduserende trær får stå vil spredning være en trussel for naturverdier. Spredte trær kan felles, kvistes og kappes opp, mens trær i tilliggende plantefelt bør avvirkes maskinelt. Plantefeltene vil ikke beskrives i denne planen.

5.5 Beskrivelse av delområder

I dette kapittelet gir vi en beskrivelse av de ulike delområdene innenfor eiendommene 45/4 og 45/5. Planen beskriver ikke hele eiendommen, men tar for seg arealer med viktige naturkvaliteter. Kvalitetene i de ulike delområdene imøtekommer vernets formål og grunneierinteresser. Det gis en kort beskrivelse av naturkvaliteter, bevaringsmål, tilstand og foreslåtte tiltak.

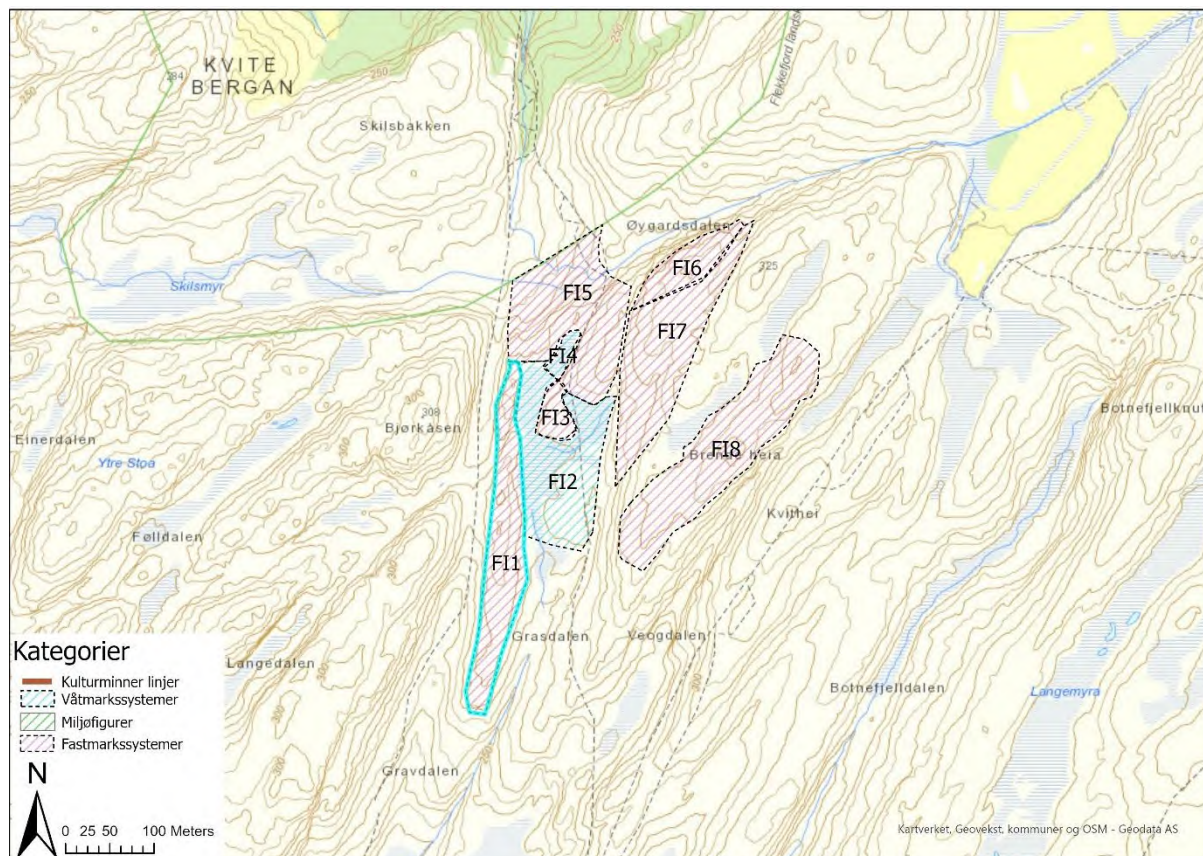
Det har de siste årene blitt rettet mye oppmerksomhet mot naturtypen kystlynghei (T34 Kystlynghei). Denne naturtypen har status som en utvalgt naturtype, og store ressurser har blitt satt inn i løpet av de siste årene til restaurerings- og vedlikeholdstiltak. Noe av det som skiller kystlynghei fra lignende naturtyper er blant annet hevdintensitet. Innenfor det aktuelle

planområdet bærer lyngheiene preg av lite hevd, og vil derfor omtales som lynghei og boreal hei (T31 Boreal hei). Uavhengig av dette så vil det foreslås skjøtselstiltak som sviing av lyng og bekjempelse av einer der dette er aktuelt. Bakgrunnen for dette er å stimulere arealer for å øke beitegrunnlag, og å revitalisere flora med tanke på insektsaktivitet.

5.5.1 Eiendom 45/5

Delområde 1

Skjøtselsområde 1 befinner seg på en åsrygg mellom Vestemyrbog og Gravdalen som er et godt egnet restaureringsområde for lynghei (Figur 16 og 17 og Tabell 1). Området har lav hevdintensitet, mye mose og eldre lyng.

Figur 16. Skjøtselsområde 1 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 1. Beskrivelsestabell for skjøtselssområde 1 ved Fidsel.

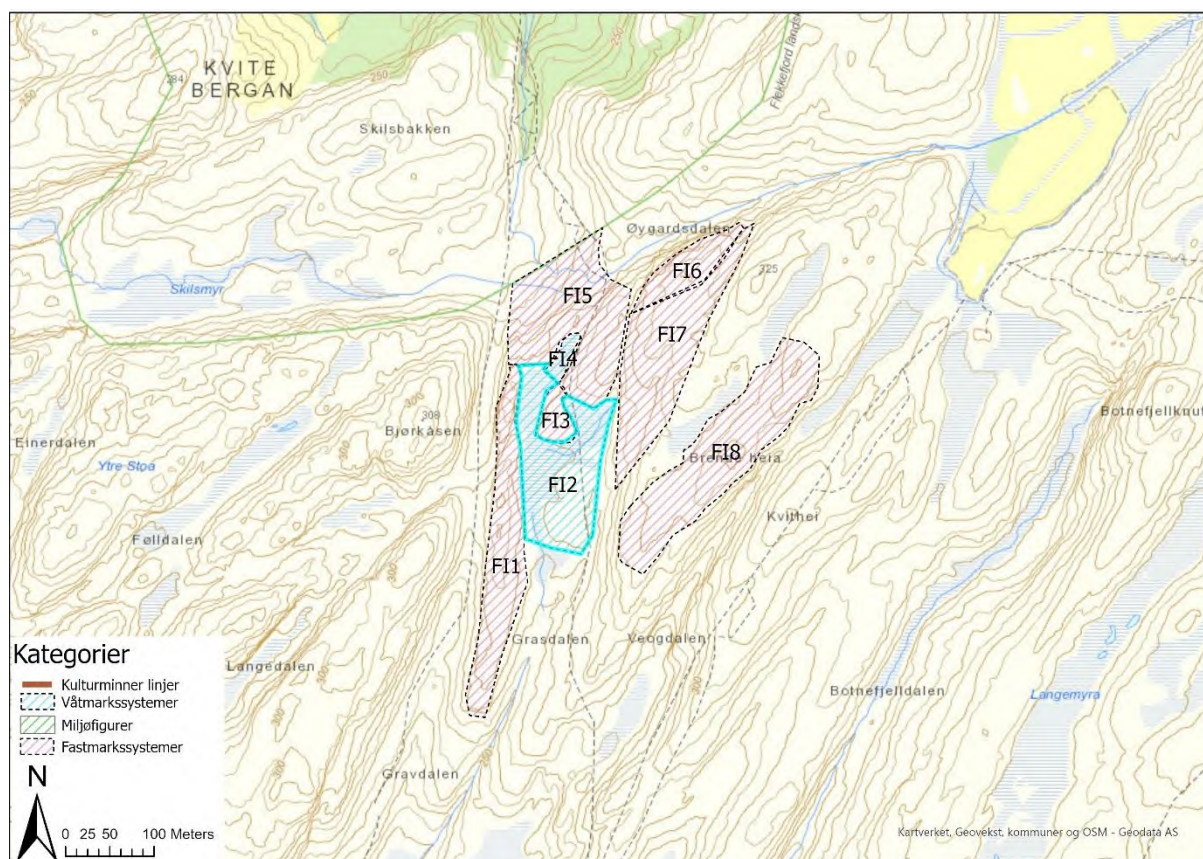
Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Lynghei (T31 Boreal hei). Dårlig hevd. Mye mose og eldre røsslyng. Godt etablert lyngdekke med stedvis innslag av lauv og furu. Øvrig finner vi klokkelyng, krekling, einer, blokkbær, blåbær, tyttebær, smyle, bakkesyre, krypvier og bakkesoleie
B – Bevaringsmål	Restaurering og vitalisering av lynghei.
C – Tilstand	Middels god. Eldre lyng, stedvis tette tepper av einer. Delområdet er utsatt for foryngelse av sitkagran lokalisert i Gravdalen mot vest.
D – Tiltak	Rydding og brenning av einer. Lyngsviing og bekjempelse av foryngelse fra sitkagran, furu og bjørk.

Figur 17. Dronebilde for deler av skjøtselssområde 1 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 2

Skjøtselsområde 2 er et myrområde som nylig har blitt ryddet (Figur 18, 19, 20, 21 og Tabell 2). Det er avgjørende å beite området for at hensikten bak tidligere tiltak ivaretas. Dette gjelder særlig i restaureringsfasen. Samtidig kan det være mulig å utvide omfanget av ryddingen til noe lengre ned i myrkantene. Det er satt igjen enkeltstående furutrær etter skjøtselen som med fordel kan fjernes. Utfordringen med disse er at enkeltstående trær fungerer som fremmede elementer i et åpent landskap, samtidig vil de ha en funksjon som frøtrær og tilrettelegger dermed for et større oppslag av foryngelse. Visuelt kan myra gi inntrykk av å ha vært grøftet på et tidligere tidspunkt. Basert på kartdata fra høydedata (Figur 22) kan man svakt skimte antydninger til mindre grøfter, men disse kan ha oppstått naturlig som følge av naturlig avrenning eller ferdsl.

Figur 18. Skjøtselsområde 2 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 2. Beskrivelsestabell for skjøtelsområde 2 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Myra er den med størst utforming på eiendommen og er fast med innslag av ulike sopp, moser, lyng og grasarter.
B – Bevaringsmål	Ivareta et åpent landskap under gjengroing ved å rydde et større område av myrdraget.
C – Tilstand	Middels god. Fare for gjengroing med stubbeskudd av bjørk.
D – Tiltak	Forsiktig bruk av beitedyr for å ivareta kulturlandskapet og hindre gjengroing, men samtidig ivareta en variert og produktiv flora. Rydding av trær i ytterkanter av myra, sør og i nord, samt hogst av enkeltstående furutrær. Hogstavfallet kan bli liggende på plassen for naturlig nedbryting.

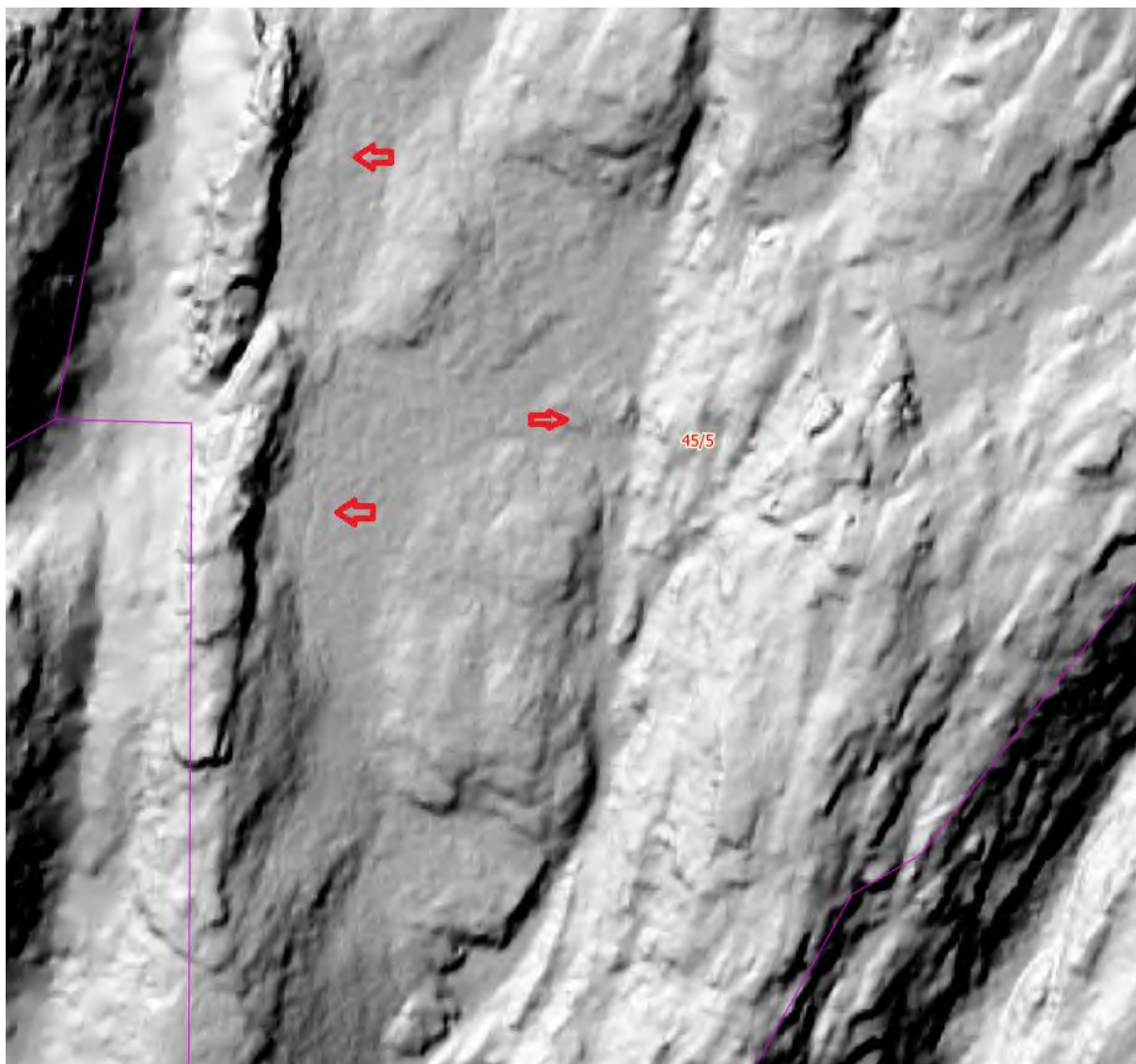
Figur 19. Områdebilde for skjøtelsområde 2 (Foto: Espen Åsan).

Figur 20. Dronebilde for skjøtselsområde 2 (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl). Bildet er tatt retning nordover.

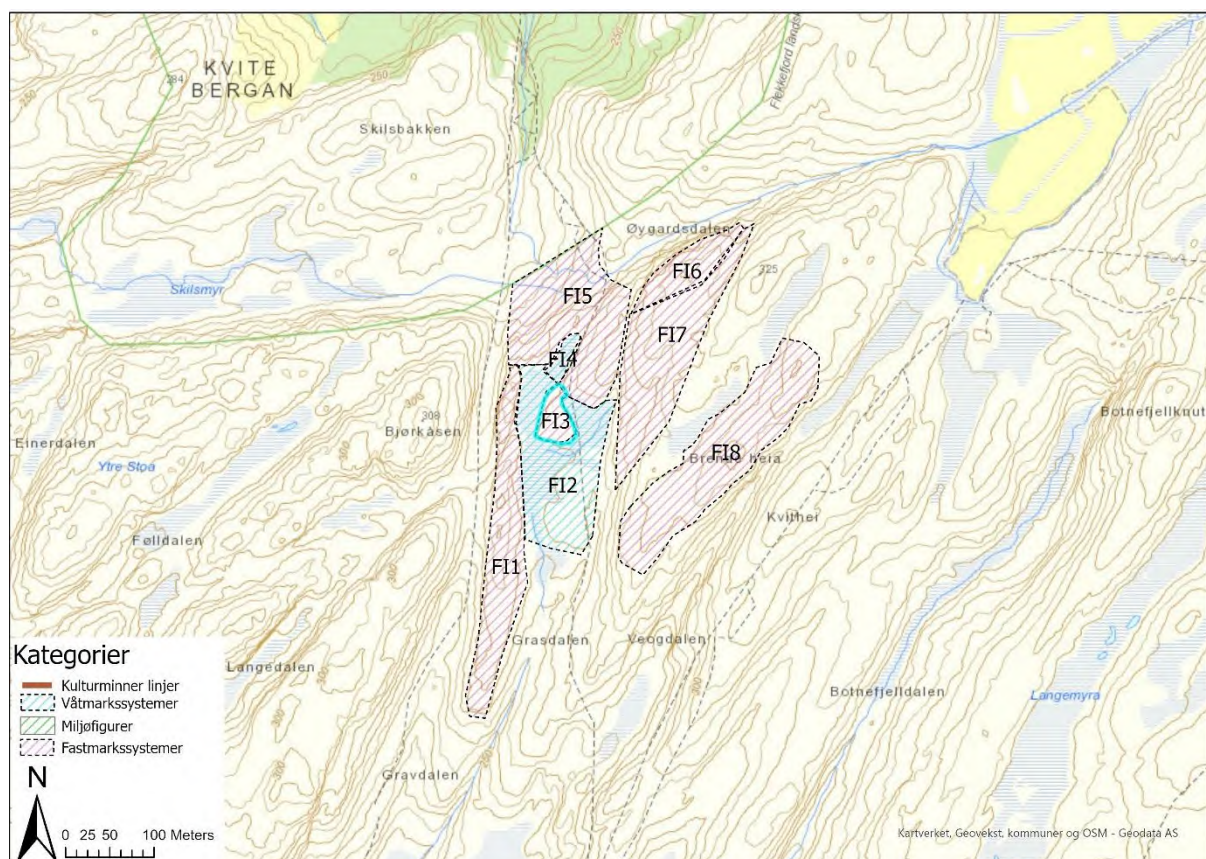
Figur 21. Dronebilde for skjøtselsområde 2 (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl). Bildet er tatt retning sørover.

Figur 22 laserskanning av det aktuelle delområdet

Delområde 3

Skjøtelsområde for lynghei (Figur 23 og 24 og Tabell 3). Det er noe rikere vegetasjon her sammenlignet med tradisjonell kystlynghei eller boreal hei, med røsslyng som tyngdeart og grenser mot bærlyng med rikelig innslag av blåbær og tyttebær. Det står igjen noen trær fra tidligere skjøtsel som med fordel kan fjernes.

Figur 23. Skjøtelsområde 3 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 3 Beskrivelsestabell for skjøtselområde 3 ved Fidsel.

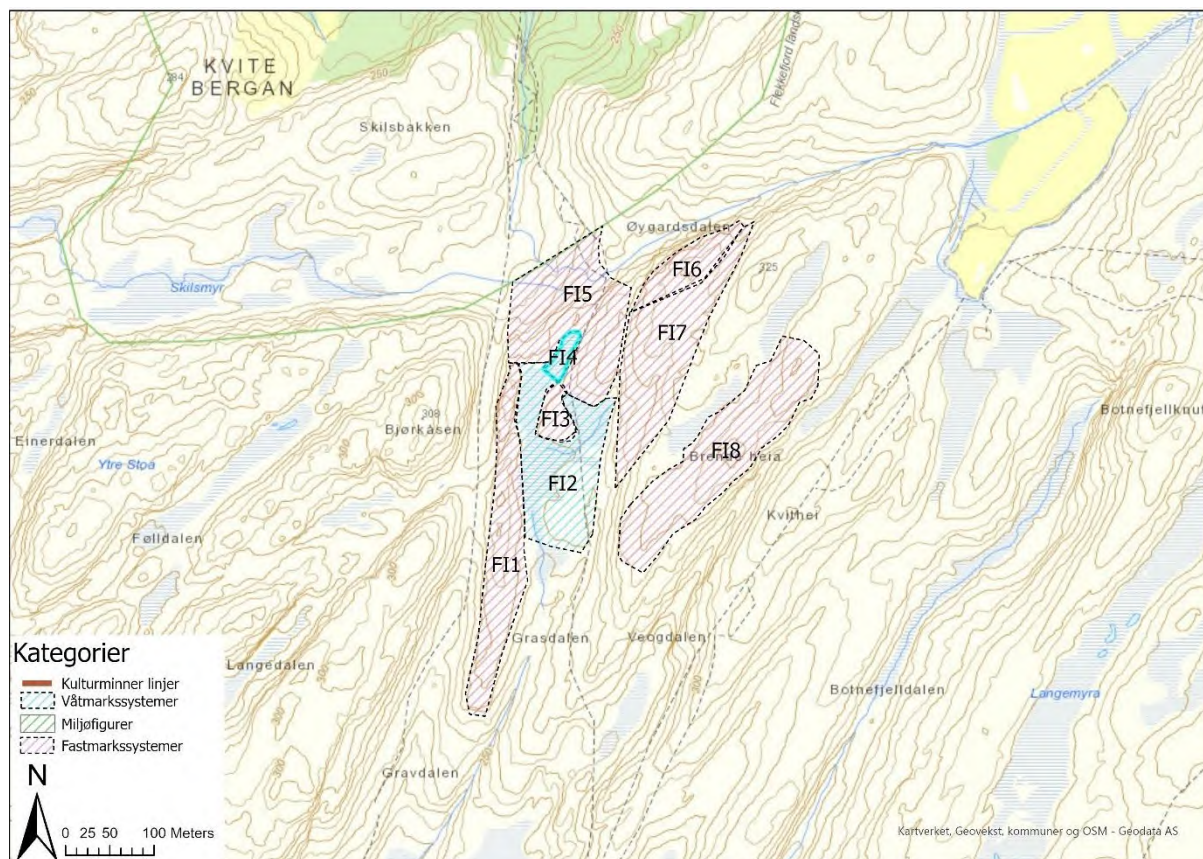
Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Kulturlandskap med preg av lite hevd som kan ha potensiale for en rekke arter. Den sydvendte utformingen og tilknytning til åpen myr, gir området en ekstra verdi for varme- og lyskrevende arter. Flere insekter er avhengig av varme for aktivitet.
B – Bevaringsmål	Ivareta et åpent kulturlandskap med åpne lyngheier og danne grunnlag for et rikere artsmangfold.
C – Tilstand	Middels god. Gjengroing utgjør en fremtidig trussel.
D – Tiltak	Forsiktig bruk av beitedyr for å ivareta kulturlandskapet og hindre gjengroing, men samtidig ivareta en variert og produktiv flora. Hogst av enkeltstående furutrær. Bjørk i ytterkant bør ryddes. Ved større ansamlinger av hogstavfall samles dette sammen og brennes.

Figur 24. Dronebilde for skjøtselområde 3 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl). Det er gjennomført noe skjøtsel, men fortsatt står enkelte trær igjen.

Delområde 4

Nord for skjøttet myr finnes et område hvor våtmarka smaler inn og kan ryddes (Figur 25, 26 og Tabell 4). Området er gjengrodd med spredte bjørk som kan ryddes eller tynnes. Lyssiv, skogsnelle og bakkesoleie kan nevnes. Bærer preg av at bjørk har vokst fritt hvor det ikke finnes stubber.

Figur 25. Skjøtselssområde 4 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 4. Beskrivelsestabell for skjøtselssområde 4 ved Fidsel.

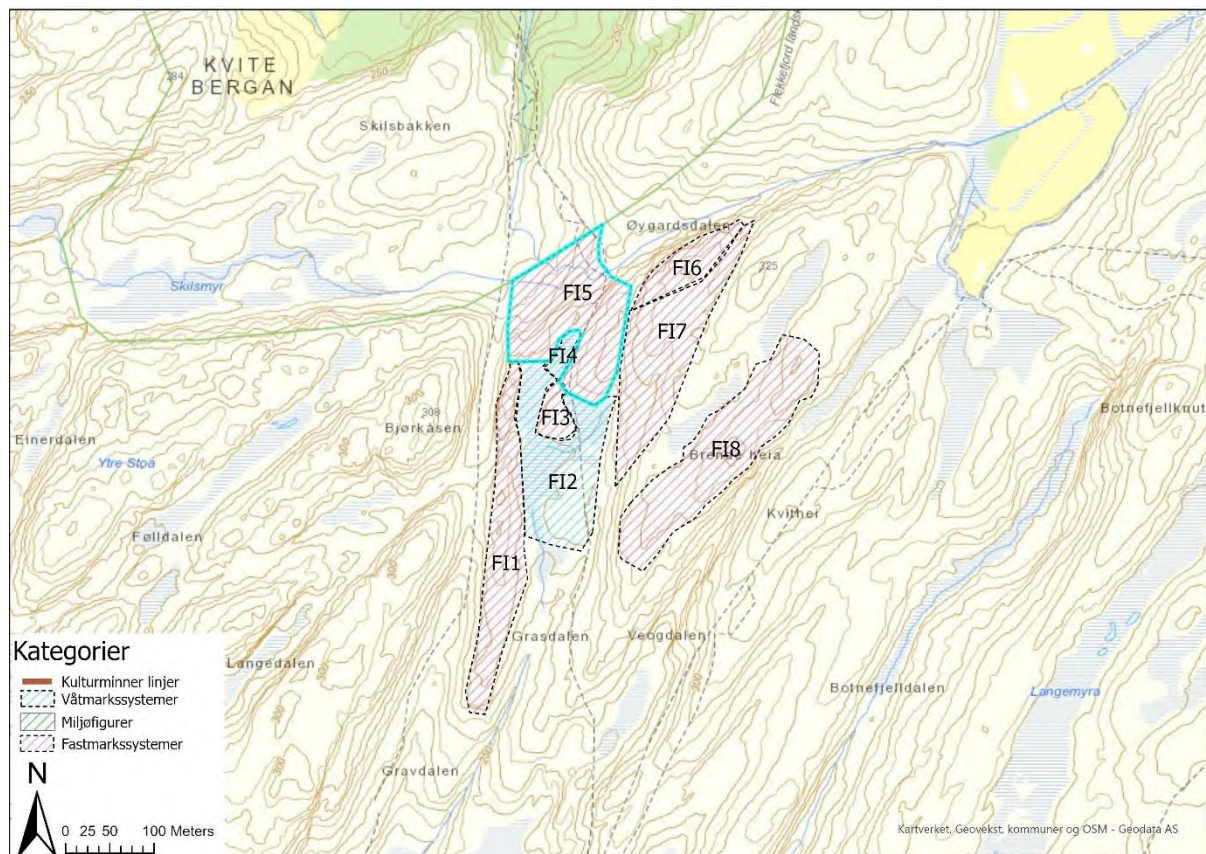
Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Tidligere kulturlandskap som gror igjen med bjørk.
B – Bevaringsmål	Åpne opp og ivareta et større, åpent myrområde.
C – Tilstand	Dårlig.
D – Tiltak	Rydding av bjørk innenfor myrpartiet. Hogstavfallet kan kappes ned og bli liggende i området for naturlig nedbryting.

Figur 26. Dronebilde for skjøtselområde 4 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 5

I skjøtselsområde 5 er det rikere områder enn tidligere beskrevne delområder (Figur 27, 28 og Tabell 5). Området registreres som skogsmark, men er trolig tidligere åpne områder med spredt vegetasjon. I dag domineres tresjiktet av lauv og furu. Vi finner også bregner, blåbær, blokkebær, tyttebær, smyle og starr-arter. Gjengroingen har kommet noe lengre her sammenlignet med mer skrinne områder. Naturskog med fri utvikling eller god tynning til glissen beiteskog er vurdert.

Figur 27. Skjøtselsområde 5 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 5. Beskrivelsestabell for skjøtselsområde 5 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Skogsmark med blandingsskog med lauv, primært bjørk, og furu. Området grenser til plantet granskog (vanlig gran og sitkagran), og til vernegrensen. For biologisk mangfold ved Fidsel utgjør dette nordøstvendte noe kaldere lokalklima, men at den er skogkledd vil tilføre en variasjon i området. Kontinuitetskog her vil bevare flere lokale arter og vil kunne fungere som refugium for arter mellom

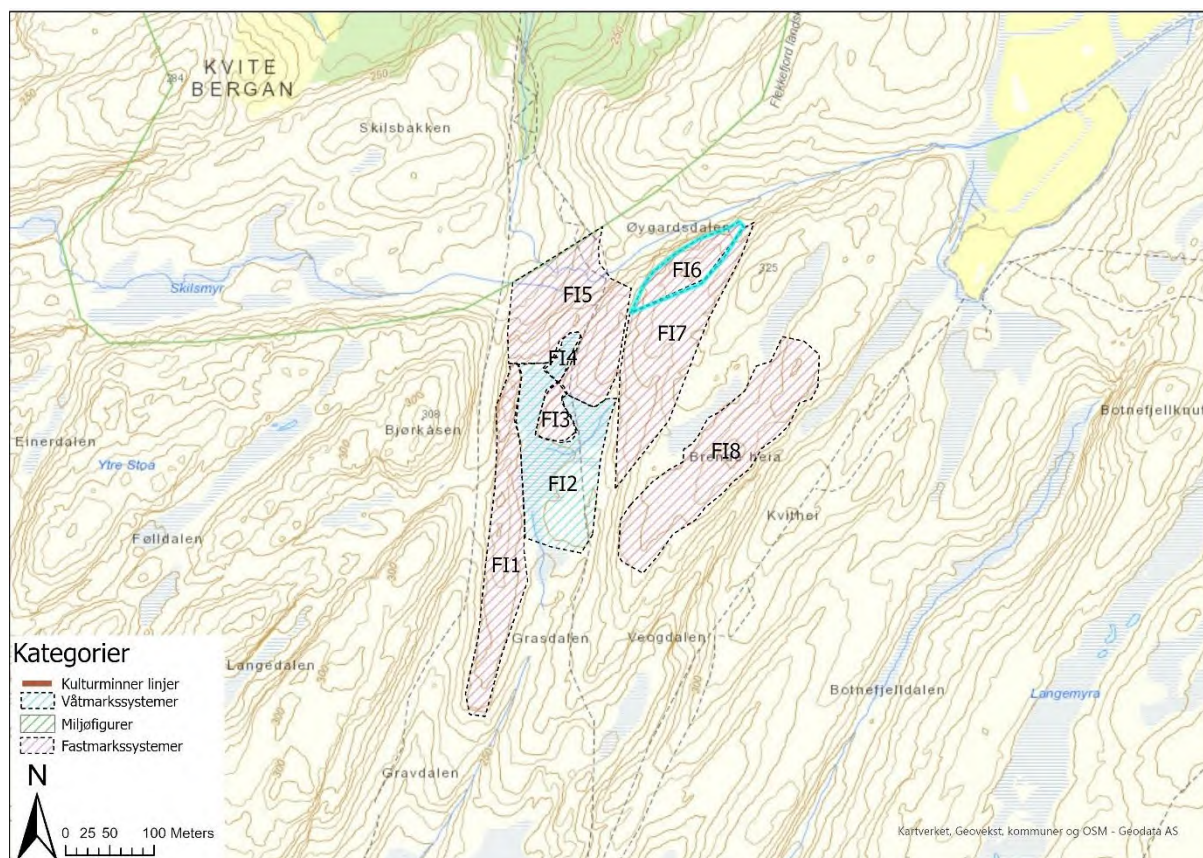
	landbrukseiendom på den ene siden og åpent kulturlandskap på den andre siden.
B – Bevaringsmål	Ivareta et variert kulturlandskap i tråd med verneforskriften. Her ønsker vi å oppnå en tresatt blandingsskog med kontinuitet.
C – Tilstand	Dårlig. Grunnet langt fremskreden gjengroingsfase, men tidlig i skogsfasen.
D – Tiltak	Fri utvikling over tid vil danne ønsket tilstand. Lett tynning kan gjennomføres. Hogstavfall kappes ned og legges igjen for naturlig nedbrytning.

Figur 28. Dronebilde for skjøtselområde 5 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 6

Skjøtselsområde 6 befinner seg ved Øygardsdalen sør (Figur 29, 30 og Tabell 6). Dette området registreres som lynghei og kan med fordel videreutvikles.

Figur 29. Skjøtselsområde 6 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 6. Beskrivelsestabell for skjøtselsområde 6 ved Fidsel.

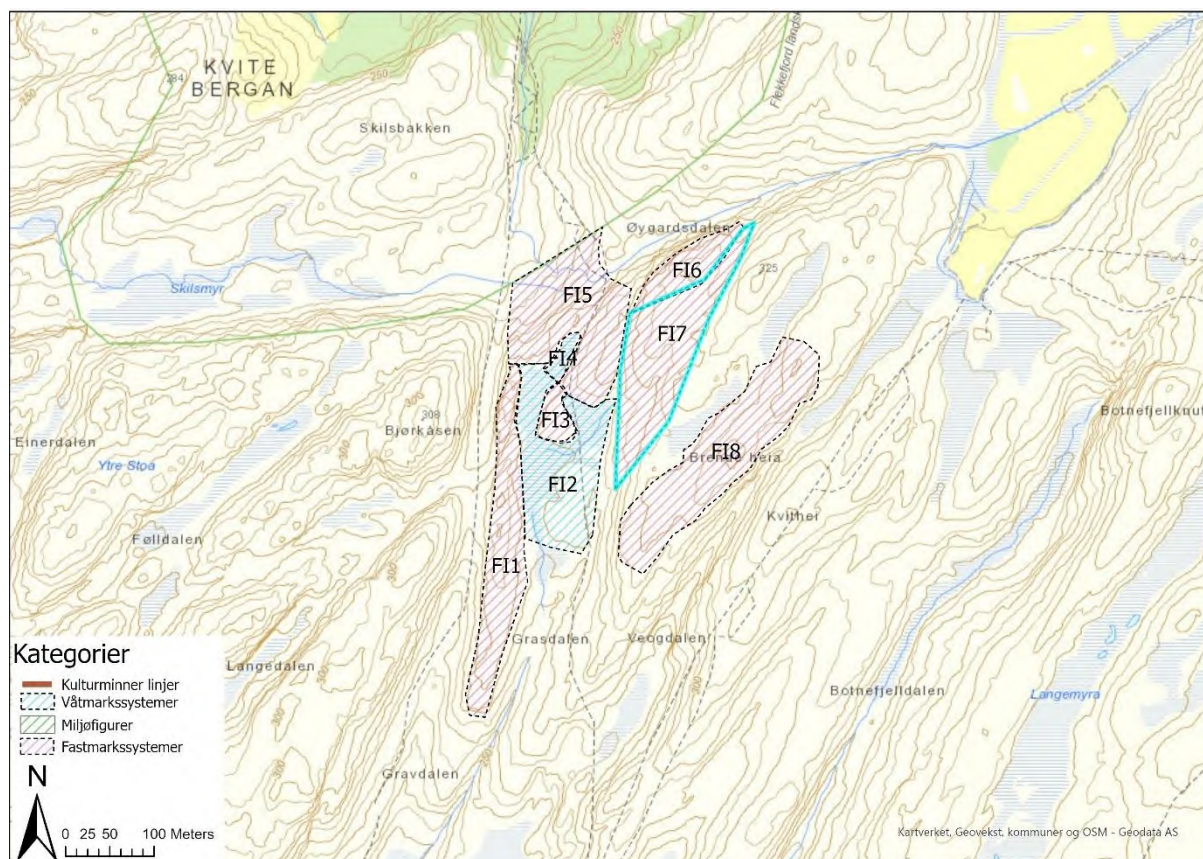
Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Lynghei. Etter tilstand vurderes som boreal hei Arter som røsslyng, krekling, blåbær, tyttebær, blokkebær, smyle, bakkesoleie, einer, bjørk og furu er registrert. Lite hevdpreg. Stedvis svært tilgrodd av lauv og einer. Fuktig dal avgrenser området fra neste delområde i vest.
B – Bevaringsmål	Ivareta en viktig naturtype med tilhørende mangfold.
C – Tilstand	Dårlig.
D – Tiltak	Hogging av skogsjiktet bestående av lauv, furu og einer. Hogstavfallet samles på egnede plasser for brenning. Brenning må skje utenom bart fjell eller nær blokker.

Figur 30. Dronebilde for skjøtselområde 6 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 7

Ved skjøtselssområde 7 finner vi etablert skog på skrinne bunnforhold (Figur 31, 32 og Tabell 7). Trolig er dette gjengroing av tidligere åpent kulturlandskap med beitedyr. Det har tidligere blitt gjennomført mindre skjøtselstiltak innenfor delområdet med fjerning av lauv.

Figur 31. Skjøtselssområde 7 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 7. Beskrivelsestabell for skjøtselssområde 7 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Skogsmark. Domineres av lauv og furu i tresjiktet. Bakkevegetasjon består i hovedsak av blåbær, blokkbær, tyttebær, smyle og starr. Innslag også av skogstjerne, bjørneskjegg og småmarimjelle, og røsslyng på småkoller.
B – Bevaringsmål	Åpen lynghei, kulturlandskap/naturskog
C – Tilstand	Dårlig/Middels
D – Tiltak	Områder på og rundt topper, da særlig skrinne mark ryddes. Skogsjiktet fjernes for å stimulere lyngheia. Rydding og brenning av einer og hogstavfall, samt enkel sviing av lyng. I lavereliggende

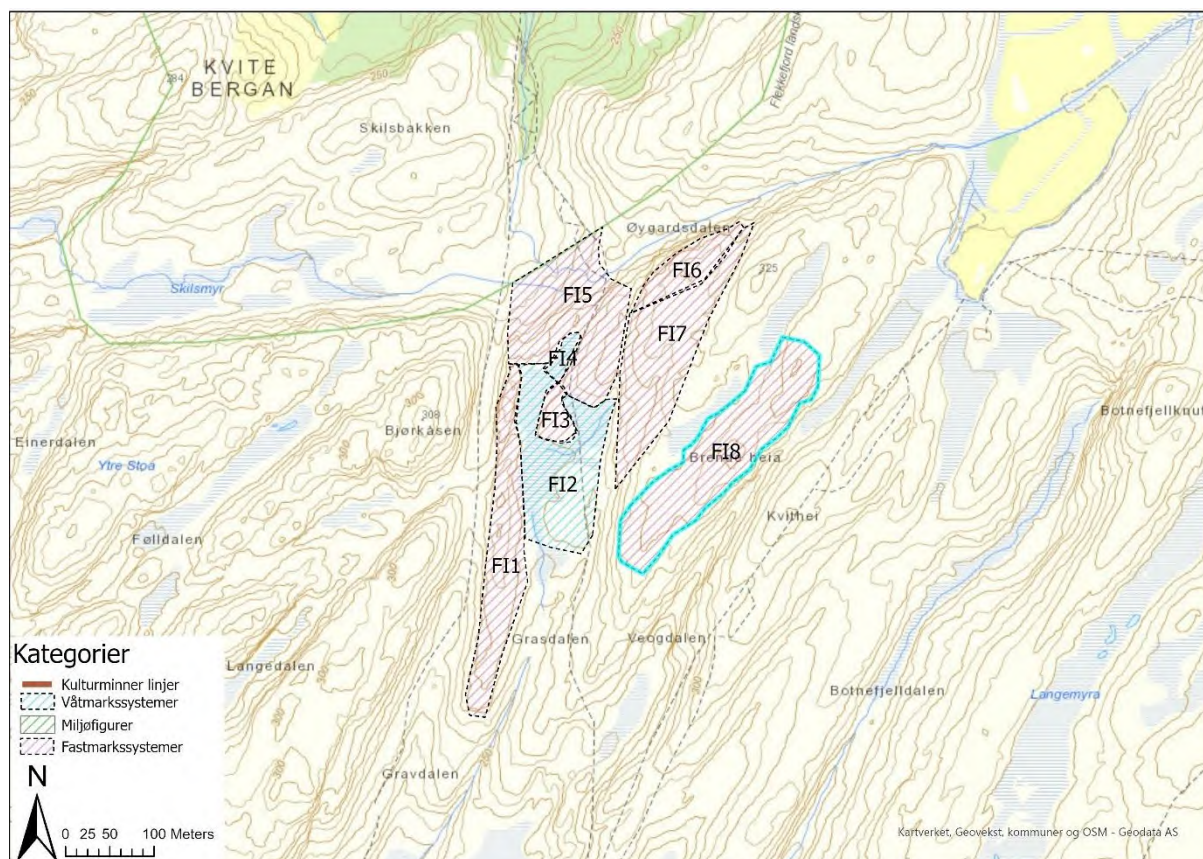
	og rikere områder bevares skogsjiktet, men åpnes opp for å stimulere tilvekst av bunnsjiktet. I restaureringsfasen er man avhengig av beiting.
--	--

Figur 32. Dronebilde for skjøtselområde 7 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 8

Ved Brende heia, skjøtselsområde 8, er det noen få lyngområder igjen, men heia er sterkt gjengrodd og det kreves derfor skjøtsel for å ivareta området med lynghei (Figur 33, 34, 35, 36 og Tabell 8).

Figur 33. Skjøtselsområde 8 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 8. Beskrivelsestabell for skjøtselsområde 8 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Åpen lynghei med lite hevd og skrint dekke som gir grunnlag for naturtypen boreal hei. Vi finner bjørk, einer og furu.
B – Bevaringsmål	Restaurere og fremme de åpne lyngheiene og tilhørende arts mangfold.
C – Tilstand	Dårlig.
D – Tiltak	Skogsjiktet fjernes for å stimulere lyngheia. Rydding og brenning av einer og hogstavfall, samt enkel sviing av lyng. I restaureringsfasen er man avhengig av beiting.

Figur 34. Dronebilde for skjøtselområde 8 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

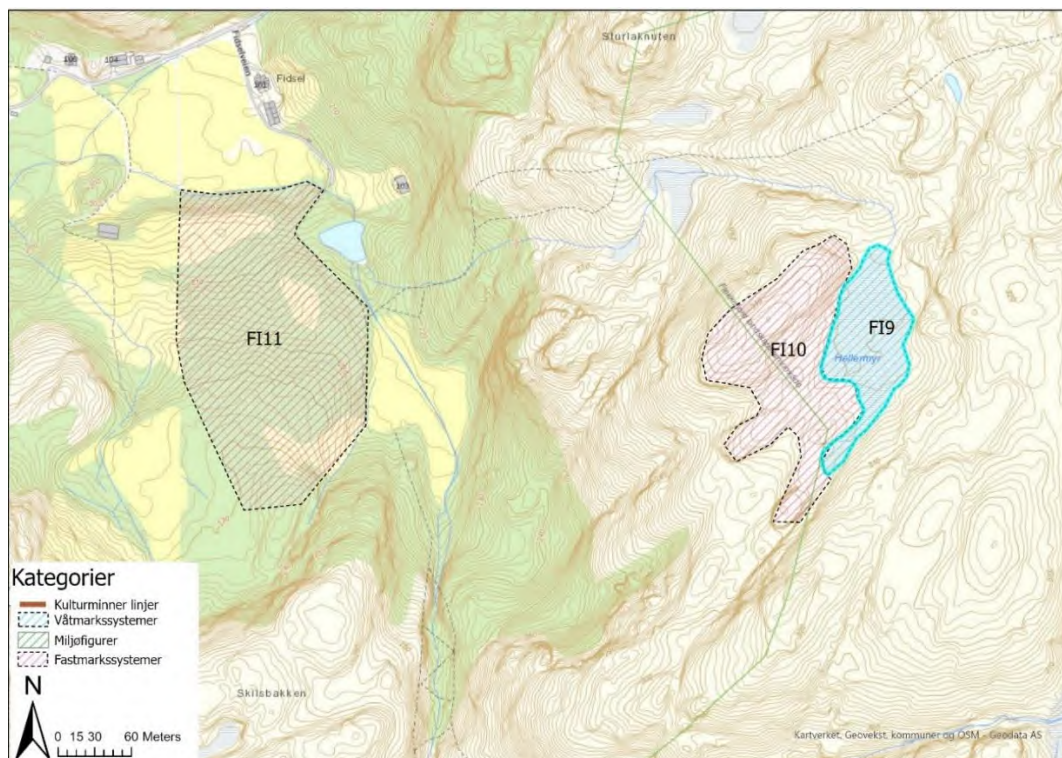
Figur 35. Dronebilde for skjøtselområde 8 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Figur 36. Detaljbilde ved Brende heia (Foto: Espen Åsan).

Delområde 9

Hellermyr er et av flere områder som et blitt tresatt i nyere tid, trolig grunnet endret drift. Det er hensiktsmessig å ta for seg myrområder da gjengroingen ikke har kommet like langt som i rikere områder i dalene (Figur 37, 38, 39, 40 og Tabell 9). Basert på laserskanning fra høydedata har ikke området blitt grøftet.

Figur 37. Skjotselsområde 9 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 9. Beskrivelsestabell for skjøtselomsråde 9 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Hellermyr er del av et større område som historisk har vært et åpent kulturlandskap. En åpen jordvannsmyr med rikelig solinnstråling er vertskap for en rekke arter og vil ha en viktig funksjon for insekter. Registrerte arter som blokkebær, røsslyng, klokkelyng, molte, bakkesoleie, rome, myrull og torvmoser.
B – Bevaringsmål	Ivaretagelse av et åpent myrområde med rikelig lystilgang for rikere flora, insektliv og fugleliv.
C – Tilstand	Middels god.
D – Tiltak	Rydde myrpartier for trær og busker som har etablert seg og truer med å endre myras karakter. Trærne kan kappes ned og bli liggende på stedet for naturlig nedbryting eller brennes i sammenheng med restaurering innenfor tilgrensende skjøtselomsråde (Delområde 10). I restaureringsfasen er man avhengig av beiting.

Figur 38. Dronebilde for skjøtselomsråde 3 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

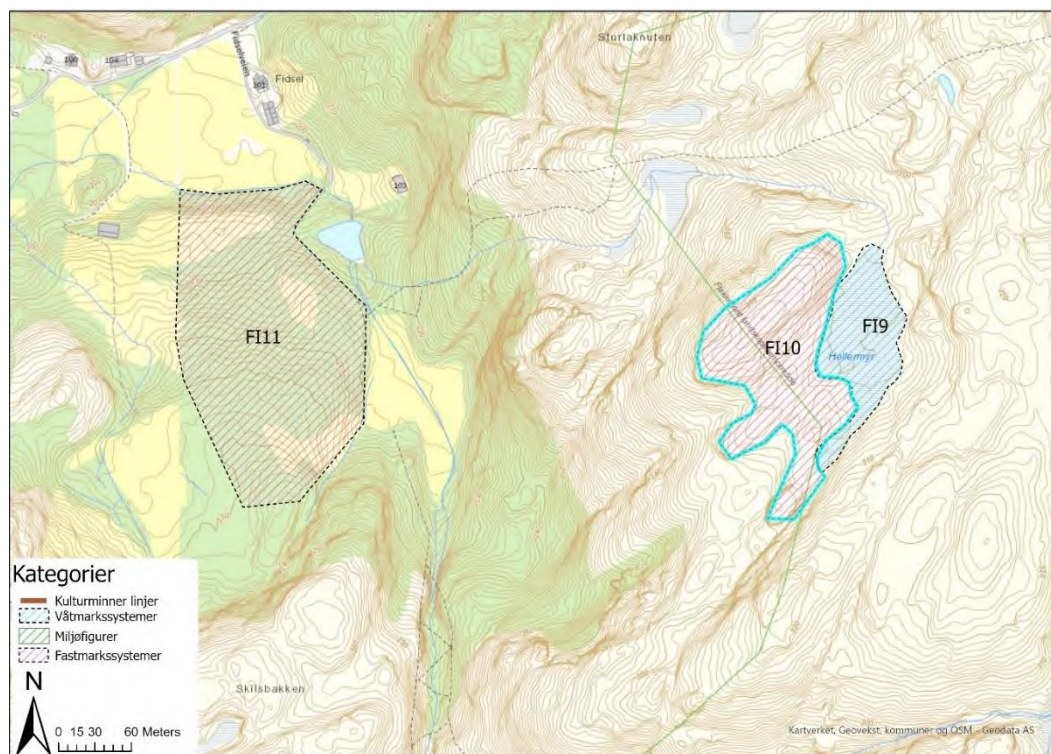
Figur 39. Dronebilde for skjøtselområde 9 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Figur 40. Dronebilde for skjøtselområde 9 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 10

Skjøtelsesområde 10 er kartlagt som egnet for restaurering av lynghei (Figur 41, 42, 43 og Tabell 10). Dette området stekker seg utenfor verneområdet, men bør sees i sammenheng. Med tanke på gårdens satsning på birøkting, kan dette være en viktig kilde for biene.

Figur 41. Skjøtelsesområde 10 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 10. Beskrivelsestabell for skjøtelsesområde 10 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Registrert naturtype boreal hei. Artsregistreringer som furu, bjørk, einer, blokkbær, krekling, røsslyng, bakkesoleie, krypvier, smyle, bakkesyre, klokkelyst, bjørneskjegg og skogstjerne. Potensielt flott lynghei, men stedvis sterkt tilgrodd. Tresjiktet består av lauv og furu. Lite/ingen hevdpreg.
B – Bevaringsmål	Hindre videre gjengroing av område egnet for lynghei.
C – Tilstand	Dårlig.
D – Tiltak	Området bør sees i sammenheng med tilgrensende våtmark. Lauv i fuktige daler kan spares, men vegetasjonsrydding på skrinne områder bør gjennomføres. Hogstavfall bør ryddes og brennes på

	egnede plasser. I restaureringsfasen er man avhengig av tilpasset beiting.
--	--

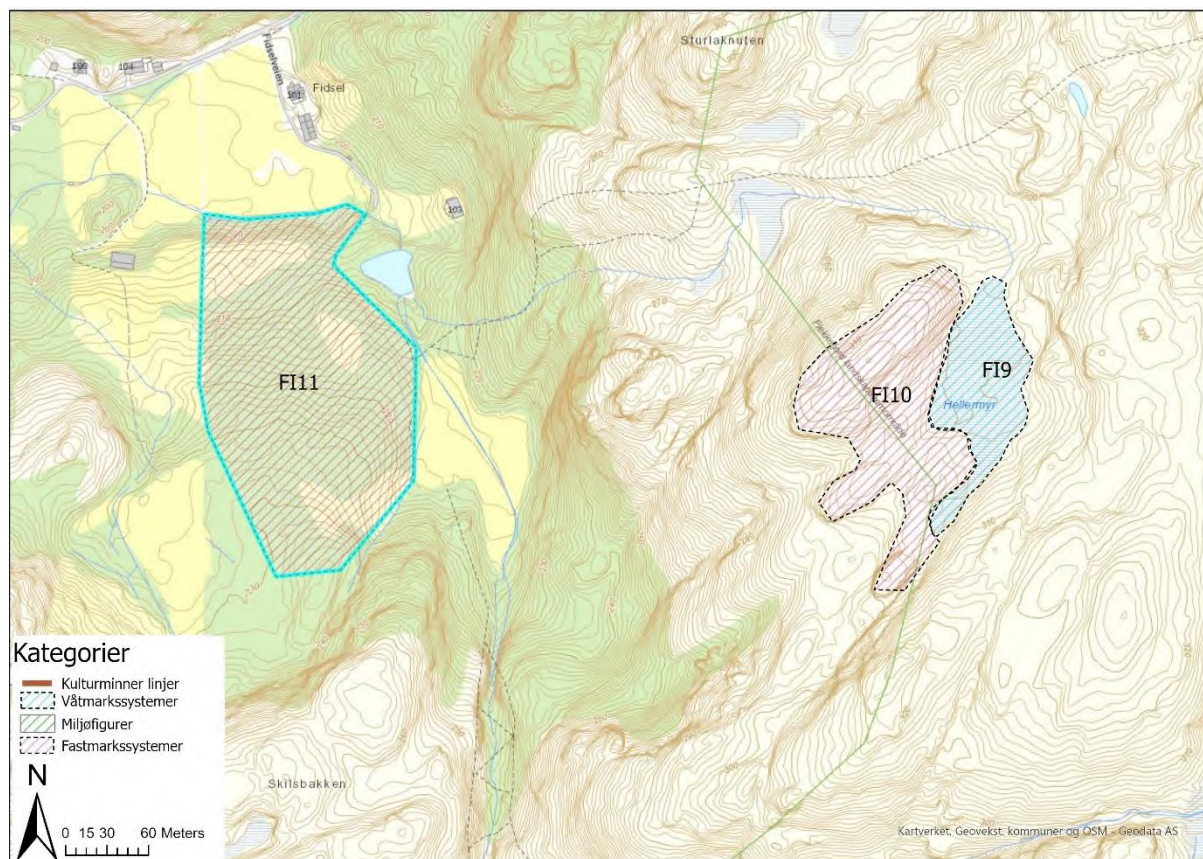
Figur 42. Dronebilde for skjøtselområde 10 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Figur 43. Områdebilde for skjøtselområde 10 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 11

Delområdet finner vi sør for gården (Figur 44, 45 og Tabell 11). Tidligere blitt benyttet som utmarksbeite/ semi- naturlig eng, men nordlig del gir inntrykk av å tidligere ha blitt slått, og vi finner fremdeles innslag av en del kulturbetingende arter. Bunnsjiktet består i hovedsak av grasarter med unntak av skrinne partier hvor lyng dominerer.

Figur 44. Skjotselsområde 11 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 11. Beskrivelsestabell for skjotselsområde 11 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Tidligere utmarksbeite som i dag er i en sterk gjengroingsfase. Nordvestlig del har tidligere blitt slått, og vi finner fremdeles innslag av en del kulturbetingende arter. Bunnsjiktet består i hovedsak av ulike grasarter, men vi finner også innslag av lyng på tørrere partier.
B – Bevaringsmål	Utmarksbeite. Beiteskog/naturbeitemark.
C – Tilstand	Middels god

D – Tiltak	Fjerne skogsjikt i nordre del, samt åpne opp i mosaikk. Gjenværende skog kan med fordel tynnes. I en restaureringsfase og vedlikeholdsfase er man avhengig av beiting.
------------	--

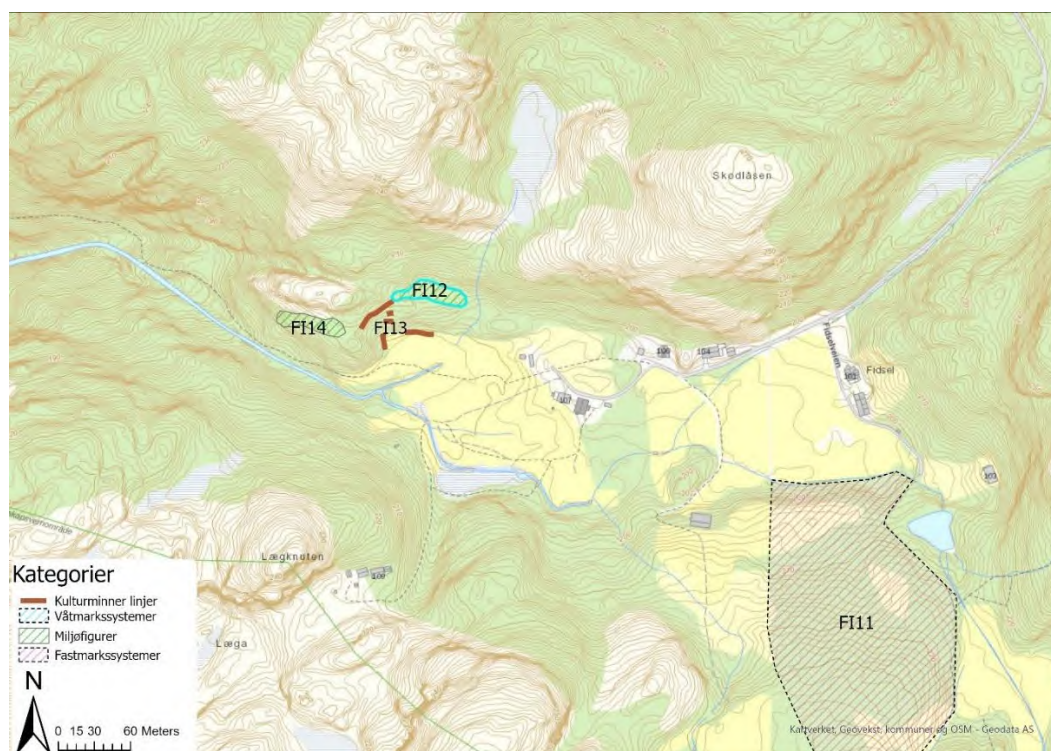

Figur 45. Dronebilde for skjøtselområde 11 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

5.5.2 Eiendom 45/4

Delområde 12

Det knyttes noe usikkerhet til tidligere bruk, men området har en rekke verdifulle elementer som kulturminner, lauvstrær, trolig dyrkingsområder eller slåttemarken (Figur 46, 47, 48, og Tabell 12). Dagens bruk av området er knyttet til beiting og birøkting. Lengst vest i teigen er det registrert edelløvskog. Midler som skal hentes for skjøtsel her, må hentes gjennom andre tjenester. SMIL-midler fra kommune og fylkeskommunen har kanskje midler til skjøtsel knyttet til kulturminner.

Figur 46. Skjøtselsområder ved teig 45/4 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 12. Beskrivelsestabell for skjøtselsområde ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Dette området inneholder store naturverdier med innslag av edellauvskog og flere spor av tidligere bruk som lauvstrær og en rekke kulturminner. Området har verneverdige kvaliteter som bør ivaretas.
B – Bevaringsmål	Ivareta og fremme et variert naturområde med en kombinasjon av fri utvikling, rydding og beite.
C – Tilstand	Usikker.

D – Tiltak	Edellauvskogene bør utvikles fritt for å skape kontinuitetsskog. Gammel skog inneholder et høyt antall arter og er svært viktige for biologisk mangfold. Kulturmiljøet bør skjøttes for å fremheve og ivareta disse. Ved å rydde oppslag av trær, og fristille dem reduseres fare for videre forringelse. Beiting er med på å hindre gjengroing. Fremmede arter i skogsmark anbefales å fjernes. Dette kan gjøres gjennom hogst eller ringbarking. Dette gjelder for plantede gransorter som finnes innenfor områder.
------------	--

Figur 47. Områdebilde for deler av teig 45/4 ved Fidsel (Foto: Espen Åsan).

Figur 48. Lauvingstre ved Fidsel (Foto: Espen Åsan).

Figur 49. Området ved bakkemurene ved Fidsel (Foto: Espen Åsan). 6 Oppfølging av verneområdet

6 Oppfølging og revidering

6.1 Oppfølging av skjøtselstiltak

Den planlagte skjøtselen legges opp etter prioritet, og det er ønskelig med årlig progresjon. Skjøtselen som utføres kan gjennomføres av grunneiere, men må skje i samråd med verneområdeforvalter innenfor delområder som omfattes av vernet. Innenfor verneområdet må det bevilges midler fra Verneområdestyret for å kunne gjennomføre skjøtselstiltakene. Midlene som bevilges hvert år vil variere og det er ikke gitt at all skjøtsel vil la seg gjennomføres innenfor det tidsrom som planen legger opp til. Utenfor verneområdet kan planen benyttes som vedlegg for søknad om ekstern finansiering. Det må påberegnes noe egeninnsats for å komme helt i mål.

Det er viktig med god dokumentasjon om hva som gjennomføres hvor og når. Det må benyttes fotodokumentasjon før og etter tiltakene, og tiltak må loggføres på enkelt vis.

6.2 Oppfølging av bevaringsmål

Bevaringsmålene er styringsverktøy for måloppnåelse i området. Verneområdeforvalter eller andre kvalifiserte, utpekt av Verneområdestyret, kan vurdere tilstanden og bevaringsmålene ved utløp av planen. Målene er beskrevet for hvert delområde hvor noen er helt konkrete, mens andre er mer romslige. For å følge opp bevaringsmålene må vurderinger gjøres gjennom kontroll i felt.

6.3 Revidering av skjøtselsplan

Planen revideres når perioden er utløpt eller etter behov, og i samarbeid med verneområdeforvalter for Flekkefjord landskapsvernområde. Det er verneområdestyret som avgjør om det er behov for ny skjøtselsplan. Grunneiere står fritt til å utarbeide egen skjøtselsplan for videreutvikling utenfor verneområdet om det ikke lar seg gjøre å videreføre satsningen på skjøtsel innenfor. Det ligger stort potensiale i å videreutvikle eiendommens lyngheier innenfor verneområdet ved Steinhei og Hellerheia ved neste plan.

7 Oppsummering av planlagt forvaltning

Den planlagte skjøtselen er lagt opp til videre aktive tiltak med bruk av beitedyr i en restaurerings- og vedlikeholdsfase. Det er forventet at noe oppslag av trær må ryddes manuelt, men dette vil være en naturlig del å ta inn i en videreføring av skjøtselen, altså ved revidering av planen.

Videre er også tiltakene budsjettstyrte slik at tilgjengelige midler også er avgjørende for fremgangen til prosjektet.

7.1 Fremdriftsplan:

Planens varighet settes til 5 år. Planperioden er da fra 2023 til og med 2027. Det ansees som rimelig at skjøtsel i delområder som er rangert med prioritering 1 og 2 kan oppnås innen planen utløper i 2027. Skjøtselsområder utenfor verneområdet er rangert med prioritet 3. Her er det opp til grunneier selv å søke om finansiering fra andre kilder. Gjennomføring er opp til grunneier og ikke vernemyndighet.

Tabell 13 Fremdriftsplan

Prioritering	Forventet fremdrift
1	1 til 3 år
2	3 til 5 år

7.2 Oppsummering

Tiltak oppsummeres i tabell (Tabell 14). Tabellen gir en enkel oversikt over tiltak, hvem som er ansvarlig for gjennomføring av skjøtselstiltak, prioritering og budsjett for de ulike delområdene.

Tabell 14. Oppsummeringstabell for skjøtsel ved Fidsel.

Område	Tiltak	Ansvarlig for gjennomføring	Pri.	Kostnad
FI1	Rydding og brenning	VORF/forvalter	1	25.200
FI2	Restrydding	VORF/forvalter	1	7.200
FI3	Restrydding	VORF/forvalter	1	7.200
FI4	Rydding av trær	VORF/forvalter	1	14.400
FI5	Fri utvikling/ enkel tynning	VORF/ forvalter	3	7.200
FI6	Rydding og brenning	VORF/forvalter	2	36.000
FI7	Rydding og brenning	VORF/forvalter	1	36.000
FI8	Rydding og brenning	VORF/forvalter	2	54.000
FI9	Rydding, brenning	VORF/forvalter	2	10.800
FI10	Rydding og brenning	VORF/forvalter	2	43.200
FI11	Rydding, brenning	Grunneier	3	36.000
FI12	Beiting, rydding og evt noe hogst.	Grunneier	3	-
Beiting	Få i gang beitebruk i delområder for å ivareta hensikten med skjøtselstiltakene.	Grunneiere med VORF/forvalter	1	-

8 Referanser

Artsdatabanken. 2017. *Kystlynghei*. Hentet 03.11.2020 fra

<https://www.artsdatabanken.no/Pages/137787/Kystlynghei?Key=1446631842>

Forskrift om Flekkefjord landskapsvernområde. Forskrift 11. mars 2005 nr. 225 for

Flekkefjord landskapsvernområde i Flekkefjord kommune, Vest-Agder fylke.

Naturmangfoldloven. Lov om forvaltning av naturens mangfold. Tilgjengelig fra:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100> (Hentet: 21.12.2020)

Norges Geologiske Undersøkelse. 2020. Berggrunskart. Lastet 28.10.2020

https://geo.ngu.no/kart/berggrunn_mobil/

Miljødirektoratet. (2020). Naturbase. Tilgjengelig fra: <https://kart.naturbase.no/> (Hentet:

17.11.2020).

Høydedata, kartverket. www.hoydedata.no.

Vedlegg

Vedlegg 1. Kostnadsberegningstabell.

Skjøtselsområde	Enhetspris	SUM
1	Hogst: 4 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: 3 dagsverk samling og brenning a 450kr	14.400 kr 10.800 kr
2	Restrydding: 2 dagsverk manuell hogst a 450 kr	7.200 kr
3	Restrydding: 2 dagsverk manuell hogst a 450 kr	7.200 kr
4	Rydding av trær: 3 dagsverk manuell hogst a 400kr Brenning: 1 dagsverk samling og brenning a 450kr	10.800 kr 3.600 kr
5	Fri utvikling/ Lett tynning. 2 dagsverk manuell hogst a 450 kr	7.200 kr
6	Rydding: 7 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: 3 dagsverk samling og brenning a 450kr	25.200 kr 10.800 kr
7	Rydding: 7 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: 3 dagsverk samling og brenning a 450kr	25.200 kr 10.800 kr
8	Rydding: 10 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: 5 dagsverk samling og brenning a 450kr	36.000 kr 18.000 kr
9	Rydding: 3 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: Kan gjøres i sammenheng med naboområde	10.800 kr
10	Rydding: 8 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: 4 dagsverk samling og brenning a 450kr	28.800 kr 14.400 kr
11	Rydding: 7 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: 3 dagsverk samling og brenning a 450kr	25.200 kr 10.800 kr
12	-	

Fra: Øyvind oyvind.andersen[oyvind.andersen@kleppnett.no]
Sendt: 26.05.2025 19:48:50
Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]
Kopi: dammekleiva@gmail.com[dammekleiva@gmail.com];
Tittel: Til Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapvernområde

Ang. styret i VORFs ønske om dialogmøte tirsdag 10. juni 2025 med oss som grunneiere på Fidsel, vedr. skjøtselstiltak innenfor verneområdet. Vi viser til sms fra VORFs leder 25/5-25.

Hei igjen

Dette ble litt kort varsel. Som sagt i sms har vi på jobb startet ferieavvikling, og jeg har sagt ja til å jobbe ekstra, bl.a. 10/6-25. Jeg ser at jeg kan være hjemme på Fidsel kl. 1830 den 10. juni. Hvis ønskelig kan vi ha et møte på Fidsel da.

I brev/mail til VORF av 9/5-25 ba vi om behandling av våre signaler samt svar på relevante punkter. Vi forventer at dette blir behandlet uavhengig av-og før dialogmøtet, og at dette leder til skriftlige svar.

Vi ser fram til å møte VORF for dialog.

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

Det vises til verneområdeforvalter Ronny Skansens(VF) debattinnlegg i Avisen Agder 12/4-2025.

Vi registrerer et slagkraftig, hardtslående samt presiserende innlegg fra VF. Når det gjelder VFs presiseringer ang. verneformål og verdier kjenner vi oss som grunneiere overhode ikke igjen i VFs framstilling av hvordan ting skal- og burde være. Innlegget minner til dels om en intern konflikt mellom VF og Flekkefjord kommune (FK), noe vi er redd er svært ødeleggende for forvaltningen av FVO samt vernets verdier.

- VF presiserer VORFs forvaltningsmyndighet i FVO.
Vi har ved en rekke anledninger etterlyst VORFs autoritet, og mener denne har vært lite synlig, og at det altfor ofte er vi grunneiere som må forsvare vernet samt vernets formål og verdier.
- VF viser til at VORF ikke har nektet FK tiltak og tvert i mot har invitert FK til både dialog og møter der VORF bistår faglig til aktuelle tiltak.
Vi har en rekke ganger etterlyst både dialog og møter, men dette har ikke blitt opplevd som ønskelig av VORF. Vi opplever at vi blir nektet å drive i.h.h.t. verneplan, da vi ikke får skjøtselsavtale med VORF. Dette fører til at vår landbruksdrift i FVO ikke blir stimulert som skissert i vernets formål og intensjon. Dette med begrunnelse i at VORFs skjøtselsplan over vår eiendom nå ikke er godkjent av VORF. Planen har en varighet t.o.m 2027.
- VF skriver at FK blant annet ikke ønsket samarbeid/bistand om naturrestaurering.
VORF har ikke ønsket samarbeid, og ikke ønsket å gi oss bistand ang. naturrestaurering.
- VF peker på manglende faglig kompetanse hos FK.
Innehar VORF den nødvendige faglige kompetanse innen forvaltningen av FVO? Vi opplever at ved å opphøre skjøtsel i et viktig område i FVO, vil dette gro igjen, dette på bekostning av vernets verdier og formål. Vi stiller og spørsmål ved VORFs kompetanse i.h.h.t. forvaltningslov og grunneierrettigheter. Vi registrerer at VF drar paralleller til helsevesenet i sitt innlegg.
- VF setter fokus på reise- og friluftsliv, og hvilke konsekvenser dette vil ha i forhold til natur, grunneiere, beitedyr samt liv og helse.
Friluftsliv er ikke en del av verneformålet i FVO. I vår del av FVO oppleves det som VORF er helt fraværende på dette punkt. Her må VORF se at tiden er overmoden for selvransakelse ang. hvor ansvaret hører heime. Her oppleves det som at vi som grunneiere har stått, og fortsatt står med hele byrden, dette til tross for flere henvendelser til VORF om hjelp. Noen stikkord her har vært- og er nødvendig hensyn til beitedyr, som er en avgjørende faktor for skjøtsel i området, sikkerhet, verneverdier samt at det faktisk er bosetning og drift på gårder i FVO.
- VF har et lengre punkt ang. dialog og respekt for grunneiere. Det vises og til at det er tullete å vri saken slik at allmennhetens behov er viktigere en grunneiers

behov. Dette punkt kan det av oss sies og skrives mye om. I innleggets punkt tegner VF et bilde, som for oss er en drømmesituasjon. Nevnte punkt kjenner vi oss overhode ikke igjen i, og temaet er totalt fraværende. Det skal sies at vi synes det er positivt at VORF nå tilbyr vår bransjeorganisasjon dialog, men vi tror det ville vært tjenlig med ørlite kontakt med oss grunneiere og.

- Vi har her forsøkt å balansere saken og situasjonen utfra nevnte debattinnlegg, og hvordan vi som grunneiere opplever situasjonen. Vi registrerer at VF igjen bruker media til å belyse disse viktige tema. Vi vurderer og blant annet, og har fått råd om å bruke media i mangel på dialog med VORF, men har fortsatt tro på at vernet best ivaretas med gjeldende regelverk, formålet med vernet og faglige vurderinger.

Vi skrev innledningsvis at nevnte debattinnlegg bærer preg av en konflikt mellom VF og FK. At nå VORF har valgt å utelukke skjøtsel og andre tiltak i FVO på gnr 45 bnr5 ser vi er personlig betinget.

- Vi forventer at VORF nå behandler disse signaler fra oss som grunneiere i FVO, og samtidig svarer på følgende relevante punkter:
 - 1- Vi ber VORF redegjøre for hva som skjedde med vår tilsendte skjøtelsesplan, og hvorfor denne ikke blir brukt i påvente av en ny.
 - 2- Vi ber om en redegjørelse på hvorfor vi nå helt klart og bevisst blir holdt utenfor når faglige vurderinger samt skjøtelsmidler tildeles. Dette til tross for at vi har daglig drift på vår gård, og med det innehar det aller meste av innsatsfaktorer som skjøtelsen i området er avhengig av. Det vises til tidligere korrespondanse der vi bl.a fikk signaler på hvor viktig det var at vi bidro i dette viktige arbeidet. Dette i tillegg til vårt tette samarbeid med nabo i FVO gjennom Hidrahei beitelag.
 - 3- Når vi tilbyr skjøtselstiltak på vår eiendom i verneområdet blir dette nå avslått med begrunnelse i at det ikke blir tatt ut Sitkagran på vår eiendom. Dette til tross for at vi følger verneområdeforvalter samt styreleders instruks fra siste befarings i dette tema. Her ble det lagt klare føringer ang. videre saksgang. Vi ber VORF nå redegjør for hvorfor nå nevnte ønske om tømmeruttak blir brukt som pressmiddel, som igjen fører til at verneverdier ikke blir ivaretatt.
 - 4- Vi registrerer at VORF ikke lenger ønsker samarbeid med oss. Hvordan ser VORF for seg at verneverdier på vår eiendom kan ivaretas med denne holdning?
 - 5- Siden VORF ikke lenger ønsker å ivareta verneverdier på gnr45 bnr5 ser vi det naturlig at det nå ses på grensene til FVO. Da vernet ble opprettet var det klare punkt ang. landbruksdrift på eiendommene som ble berørt av vernet. Når det nå ikke lenger er ønsket av VORF å etterkomme formålene med vernet, er dette et hinder for vår landbruksdrift og utvikling av gården. Når ser VORF for seg at prosess ang. flytting av grenser til FVO kan starte?

Vi ser frem til svar på dette brev innen minnelig tid, denne gang f.eks. i.h.h.t. forvaltningsloven.

Vi ønsker ikke å bli omtalt av VORF i media uten vår samtykke.

Hege og Øyvind Andersen
Fidsel

Fra: Øyvind oyvind.andersen[oyvind.andersen@kleppnett.no]
Sendt: 20.08.2025 21:05:14
Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]
Kopi: Silje.Varlid@kristiansand.kommune.no[Silje.Varlid@kristiansand.kommune.no];Hannah.Teigland@politikker.agderfk.no[Hannah.Teigland@politikker.agderfk.no];arne.fodnestol@politikker-flekkefjord.no[arne.fodnestol@politikker-flekkefjord.no];roarsvi@online.no[roarsvi@online.no];post@miljodir.no[post@miljodir.no];Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no[Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no];dammekleiva@gmail.com[dammekleiva@gmail.com];Skansen, Ronny[ronny.skansen@statsforvalteren.no];
Tittel: Re: Fwd: Fwd: Re: Til Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapvernområde

Vi har fortsatt ikke mottatt noe form for svar fra VORF på denne henvendelse.

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

Torsdag, Juni 26, 2025 20:34 CEST skrev Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>:

Det er av oss ikke mottatt noen form for svar fra VORF på vår mail sendt 4/6-25.

Vi forventer svar på våre skriftlige spørsmål samt behandling av våre signaler sendt på mai til VORF 9/5, 30/5 og 4/6.

Vi ber og VORF om en redegjørelse samt dokumentasjon ang. verneområdeforvalters udokumenterte opplysning sendt til oss pr. brev 4/6-25.

Her hevdes det at fjerning av fremmede treslag er det viktigste tiltaket på vår eiendom for å bevare verneverdiene. Viser ellers til tidligere skrevet ang. tema fremmed treslag på vår eiendom.

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

----- Originalpost -----
Emne: Fwd: Re: Til Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapvernområde
Dato: Onsdag, Juni 04, 2025 21:47 CEST
Fra: Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>
Til: "Postmottak SFAG" <sfagpost@statsforvalteren.no>
Kopi: Skansen, Ronny <ronny.skansen@statsforvalteren.no>, dammekleiva@gmail.com, Sije.Varlid@kristiansand.kommune.no, arne.fodnestol@politikker-flekkefjord.no, Hannah.Teigland@politikker.agderfk.no, Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no, post@miljodir.no

----- Originalpost -----

Emne: Re: Til Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapvernområde

Dato: Fredag, Mai 30, 2025 20:43 CEST

Fra: Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>

Til: "Postmottak SFAG" <sfagpost@statsforvalteren.no>

Kopi: dammekleiva@gmail.com, Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no, post@miljodir.no

Referanser: <190-6834a980-55-4a713100@18620195> <9905580E-6A43-40BC-8839-7BC0EDBF996A@gmail.com>

Vi har mottatt saksliste for VORFs styremøte 10/6-25 og registrerer at vår mail/brev av 9/5-25 (vedlagt) ikke er satt på sakslista over saker til behandling av styret i VORF. Det samme gjelder spørsmål stilt av oss til VORF i mail av 30/5-25(ses lenger ned i denne mail). Hvis disse spørsmål og signaler i nevnte henvendelser ikke skal behandles på nevnte møte, når kan vi vente svar på dette?

I dag 4/6-25 mottok vi brev i Digipost fra VORFs verneområdeforvalter(VF) (vedlagt). Her forsøker VF å svare på brev mottatt 9/5-25. VF svarer at det ikke blir gitt noen tilbakemelding fra VORFs side siden saken gjelder en annen eiendom. Er dette behandlet av VORFs styre allerede, skal ikke styremøte være den 10/6-25?

Vi viser i nevnte brev til et debattinnlegg, skrevet av VF, for å forsøke å belyse våre opplevelser som grunneiere i FVO. Vi forventer at våre signaler blir behandlet av VORFs styre, og ikke bare av forfatter av nevnte debattinnlegg.

Når det gjelder våre spørsmål i brev av 9/5-25, opplever vi at VF tåkelegger og bagatelliserer disse. Nevnte spørsmål er for oss , vernet på vår eiendom og vår landbruksdrift særs relevante og vi forventer en anstendig og faglig behandling med skriftlige svar på disse. Spørsmålene er stilt til VORFs styre og det ventes at nevnte styre behandler disse.

VF hevder at fjerning av fremmed treslag er det viktigste tiltaket på vår eiendom for å bevare verneverdiene. Dette igjen uten at det blir lagt fram dokumentasjon. Ikke har vi lenger skjøtselsplan, ikke ønsker VORF å innlemme oss i neste biologkartlegging og siste faglige vurdering vi mottok hevdet at det viktigste tiltaket på vår eiendom er å hindre gjengroing. det er i høringsutkast blitt hevdet at den største trusselen for FVO er opphøring av drift.

Straks skjøtsel av verneverdier på vår eiendom er tema, trekker VF frem fjerning av fremmed treslag. Som skrevet i nevnte brev ble det til oss gitt klare føringer ang. videre saksgang etter siste befarng i dette tema. Disse er gitt av VORF, og vi har fulgt disse. Hvis VORF nå ønsker noe annet, er vi også på dette området igjen klar for dialog. Vi viser til tidligere korrespondanse ang. nevne tema.

Vernegrensen er vedtatt ved kgl. res 11/3-05. Vi viser til vedtak som ble fattet ved opprettelse av verneområdet.

Som skrevet og sagt tidligere, vi opplever nå at det hviler et stort alvor over den situasjonen og konflikten som råder. Vi ber nå VORFs styre å behandle våre signaler og spørsmål på største alvor, og at dette i første omgang leder til klare og skriftlige svar. Dette vil tjene vernet og dets formål og verdier. Rollene til de ulike aktørene i forvaltningen av området bør være klare for alle. Avslutningsvis vil vi igjen si at vi ønsker samarbeid med VORF som er til det beste for vernet.

Hilsen

Hege og Øyvind Andersen

Fidse

Hei igjen

Vi prøver igjen, vi prioriterer dialog med VORF høyt. Med det alvoret som hviler over saken hva dialog, bl.a. ang. skjøtsel av verneverdier i FVO angår, ser vi det som spill av tid for styret i VORF og oss å nå ha uformelle møter. Nå er tiden overmoden for formell, faglig og konstruktiv kontakt og dialog.

Vi ser at protokoll fra VORFs styremøte 25/3-25 ble publisert i dag, i den anledning har vi noen spørsmål:

- Er ikke dette litt seint?
- Hvor lang tid etter styremøte kan protokoll forventes publisert?
- Hvor lang tid før styremøte publiseres saksliste?
- Kan vi som grunneiere i FVO overvære VORFs styremøter, og kreves det i så fall påmelding?
- I protokoll fra styremøte 25/3-25 er det ikke skrevet noe ang. behandling og vedtak i RS6/25-RS7/25-RS8/25-RS9/25-RS10/25-RS12/25-ST4/25. Er dette en feil, hvis ikke, hvordan publiserer VORF behandling og vedtak i disse sakene?

Hege og Øyvind Andersen

Fidse

Fredag, Mai 30, 2025 10:34 CEST skrev Per G Nilsen og Ingebjørg Dybesland <dammekleiva@gmail.com>:

Hei igjen!

Det var beklagelig at vi ikke kunne få til et møte 10.6 !

(Møte på Fidsel etter kl 18.30 blir for sent å gjennomføre på en god måte etter at styrets medlemmer har vært i «aksjon» fra morgenen av!!)

Vi får ved en senere anledning forsøke å få til et møte (uformelt), når det kan innpasses i våre og dine planer !

Vi snakkes!

Per

26. mai 2025 kl. 19:48 skrev Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>:

Ang. styret i VORFs ønske om dialogmøte tirsdag 10. juni 2025 med oss som grunneiere på Fidsel, vedr. skjøtselstiltak innenfor verneområdet. Vi viser til sms fra VORFs leder 25/5-25.

Hei igjen

Dette ble litt kort varsel. Som sagt i sms har vi på jobb startet ferieavvikling, og jeg har sagt ja til å jobbe ekstra, bl.a. 10/6-25. Jeg ser at jeg kan være hjemme på Fidsel kl. 1830 den 10. juni. Hvis ønskelig kan vi ha et møte på Fidsel da.

I brev/mail til VORF av 9/5-25 ba vi om behandling av våre signaler samt svar på relevante punkter. Vi forventer at dette blir behandlet uavhengig av-og før dialogmøtet, og at dette leder til skriftlige svar.

Vi ser fram til å møte VORF for dialog.

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

<Brev til VORF mai 25.docx>

Fra: Øyvind oyvind.andersen[oyvind.andersen@kleppnett.no]
Sendt: 04.06.2025 21:48:30
Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]
Kopi: Skansen,
Ronny[ronny.skansen@statsforvalteren.no];dammekleiva@gmail.com[dammekleiva@gmail.com];Sije.Varlid@kristiansand.kommune.no[Sije.Varlid@kristiansand.kommune.no];arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no[arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no];Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no[Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no];Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no[Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no];post@miljodir.no[post@miljodir.no];
Tittel: Fwd: Re: Til Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapvernområde

----- Originalpost -----

Emne: Re: Til Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapvernområde
Dato: Fredag, Mai 30, 2025 20:43 CEST
Fra: Øyvind oyvind.andersen <oyvind.andersen@kleppnett.no>
Til: "Postmottak SFAG" <sfagpost@statsforvalteren.no>
Kopi: dammekleiva@gmail.com, Helene.Reiersol@flekkefjord.kommune.no, post@miljodir.no

Referanser: <190-6834a980-55-4a713100@18620195> <9905580E-6A43-40BC-8839-7BC0EDBF996A@gmail.com>

Vi har mottatt saksliste for VORFs styremøte 10/6-25 og registrerer at vår mail/brev av 9/5-25 (vedlagt) ikke er satt på sakslista over saker til behandling av styret i VORF. Det samme gjelder spørsmål stilt av oss til VORF i mail av 30/5-25(ses lenger ned i denne mail). Hvis disse spørsmål og signaler i nevnte henvendelser ikke skal behandles på nevnte møte, når kan vi vente svar på dette?

I dag 4/6-25 mottok vi brev i Digipost fra VORFs verneområdeforvalter(VF) (vedlagt). Her forsøker VF å svare på brev mottatt 9/5-25. VF svarer at det ikke blir gitt noen tilbakemelding fra VORFs side siden saken gjelder en annen eiendom. Er dette behandlet av VORFs styre allerede, skal ikke styremøte være den 10/6-25?

Vi viser i nevnte brev til et debattinnlegg, skrevet av VF, for å forsøke å belyse våre opplevelser som grunneiere i FVO. Vi forventer at våre signaler blir behandlet av VORFs styre, og ikke bare av forfatter av nevnte debattinnlegg.

Når det gjelder våre spørsmål i brev av 9/5-25, opplever vi at VF tåkelegger og bagatelliserer disse. Nevnte spørsmål er for oss , vernet på vår eiendom og vår landbruksdrift særs relevante og vi forventer en anstendig og faglig behandling med skriftlige svar på disse. Spørsmålene er stilt til VORFs styre og det ventes at nevnte styre behandler disse.

VF hevder at fjerning av fremmed treslag er det viktigste tiltaket på vår eiendom for å bevare verneverdiene. Dette igjen uten at det blir lagt fram dokumentasjon. Ikke har vi lenger skjøtselsplan, ikke ønsker VORF å innlemme oss i neste biologkartlegging og siste faglige vurdering vi mottok hevdet at det viktigste tiltaket på vår eiendom er å hindre gjengroing. det er i høringsutkast blitt hevdet at den største trusselen for FVO er opphøring av drift.

Straks skjøtsel av verneverdier på vår eiendom er tema, trekker VF frem fjerning av fremmed treslag. Som skrevet i nevnte brev ble det til oss gitt klare føringer ang. videre saksgang etter siste befarng i dette tema. Disse er gitt av VORF, og vi har fulgt disse. Hvis VORF nå ønsker noe annet, er vi også på dette området igjen klar for dialog. Vi viser til tidligere korrespondanse ang. nevne tema.

Vernegrensen er vedtatt ved kgl. res 11/3-05. Vi viser til vedtak som ble fattet ved opprettelse av verneområdet.

Som skrevet og sagt tidligere, vi opplever nå at det hviler et stort alvor over den situasjonen og konflikten som råder. Vi ber nå VORFs styre å behandle våre signaler og spørsmål på største alvor, og at dette i første omgang leder til klare og skriftlige svar. Dette vil tjene vernet og dets formål og verdier. Rollene til de ulike aktørene i forvaltningen av området bør være klare for alle. Avslutningsvis vil vi igjen si at vi ønsker samarbeid med VORF som er til det beste for vernet.

Hilsen

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

Hei igjen

Vi prøver igjen, vi prioriterer dialog med VORF høyt. Med det alvor som hviler over saken hva dialog, bl.a. ang. skjøtsel av verneverdier i FVO angår, ser vi det som spill av tid for styret i VORF og oss å nå ha uformelle møter. Nå er tiden overmoden for formell, faglig og konstruktiv kontakt og dialog.

Vi ser at protokoll fra VORFs styremøte 25/3-25 ble publisert i dag, i den anledning har vi noen spørsmål:

- Er ikke dette litt seint?
- Hvor lang tid etter styremøte kan protokoll forventes publisert?
- Hvor lang tid før styremøte publiseres sakliste?
- Kan vi som grunneiere i FVO overvære VORFs styremøter, og kreves det i så fall påmelding?
- I protokoll fra styremøte 25/3-25 er det ikke skrevet noe ang. behandling og vedtak i RS6/25-RS7/25-RS8/25-RS9/25-RS10/25-RS12/25-ST4/25. Er dette en feil, hvis ikke, hvordan publiserer VORF behandling og vedtak i disse sakene?

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

Fredag, Mai 30, 2025 10:34 CEST skrev Per G Nilsen og Ingebjørg Dybesland
<dammekleiva@gmail.com>:

Hei igjen!

Det var beklagelig at vi ikke kunne få til et møte 10.6 !

(Møte på Fidsel etter kl 18.30 blir for sent å gjennomføre på en god måte etter at styrets medlemmer har vært i «aksjon» fra morgenen av!!)

Vi får ved en senere anledning forsøke å få til et møte (uformelt), når det kan innpasses i våre og dine planer !

Vi snakkes!

Per

26. mai 2025 kl. 19:48 skrev Øyvind oyvind.andersen
<oyvind.andersen@kleppnett.no>:

Ang. styret i VORFs ønske om dialogmøte tirsdag 10. juni 2025 med oss som grunneiere på Fidsel, vedr. skjøtselstiltak innenfor verneområdet. Vi viser til sms fra VORFs leder 25/5-25.

Hei igjen

Dette ble litt kort varsel. Som sagt i sms har vi på jobb startet ferieavvikling, og jeg har sagt ja til å jobbe ekstra, bl.a. 10/6-25. Jeg ser at jeg kan være hjemme på Fidsel kl. 1830 den 10. juni. Hvis ønskelig kan vi ha et møte på Fidsel da.

I brev/mail til VORF av 9/5-25 ba vi om behandling av våre signaler samt svar på relevante punkter. Vi forventer at dette blir behandlet uavhengig av-og før dialogmøtet, og at dette leder til skriftlige svar.

Vi ser fram til å møte VORF for dialog.

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

<Brev til VORF mai 25.docx>

Det vises til verneområdeforvalter Ronny Skansens(VF) debattinnlegg i Avisen Agder 12/4-2025.

Vi registrerer et slagkraftig, hardtslående samt presiserende innlegg fra VF. Når det gjelder VFs presiseringer ang. verneformål og verdier kjenner vi oss som grunneiere overhode ikke igjen i VFs framstilling av hvordan ting skal- og burde være. Innlegget minner til dels om en intern konflikt mellom VF og Flekkefjord kommune (FK), noe vi er redd er svært ødeleggende for forvaltningen av FVO samt vernets verdier.

- VF presiserer VORFs forvaltningsmyndighet i FVO.
Vi har ved en rekke anledninger etterlyst VORFs autoritet, og mener denne har vært lite synlig, og at det altfor ofte er vi grunneiere som må forsvare vernet samt vernets formål og verdier.
- VF viser til at VORF ikke har nektet FK tiltak og tvert i mot har invitert FK til både dialog og møter der VORF bistår faglig til aktuelle tiltak.
Vi har en rekke ganger etterlyst både dialog og møter, men dette har ikke blitt opplevd som ønskelig av VORF. Vi opplever at vi blir nektet å drive i.h.h.t. verneplan, da vi ikke får skjøtselsavtale med VORF. Dette fører til at vår landbruksdrift i FVO ikke blir stimulert som skissert i vernets formål og intensjon. Dette med begrunnelse i at VORFs skjøtselsplan over vår eiendom nå ikke er godkjent av VORF. Planen har en varighet t.o.m 2027.
- VF skriver at FK blant annet ikke ønsket samarbeid/bistand om naturrestaurering.
VORF har ikke ønsket samarbeid, og ikke ønsket å gi oss bistand ang. naturrestaurering.
- VF peker på manglende faglig kompetanse hos FK.
Innehar VORF den nødvendige faglige kompetanse innen forvaltningen av FVO? Vi opplever at ved å opphøre skjøtsel i et viktig område i FVO, vil dette gro igjen, dette på bekostning av vernets verdier og formål. Vi stiller og spørsmål ved VORFs kompetanse i.h.h.t. forvaltningslov og grunneierrettigheter. Vi registrerer at VF drar paralleller til helsevesenet i sitt innlegg.
- VF setter fokus på reise- og friluftsliv, og hvilke konsekvenser dette vil ha i forhold til natur, grunneiere, beitedyr samt liv og helse.
Friluftsliv er ikke en del av verneformålet i FVO. I vår del av FVO oppleves det som VORF er helt fraværende på dette punkt. Her må VORF se at tiden er overmoden for selvransakelse ang. hvor ansvaret hører heime. Her oppleves det som at vi som grunneiere har stått, og fortsatt står med hele byrden, dette til tross for flere henvendelser til VORF om hjelp. Noen stikkord her har vært- og er nødvendig hensyn til beitedyr, som er en avgjørende faktor for skjøtsel i området, sikkerhet, verneverdier samt at det faktisk er bosetning og drift på gårder i FVO.
- VF har et lengre punkt ang. dialog og respekt for grunneiere. Det vises og til at det er tullete å vri saken slik at allmennhetens behov er viktigere en grunneiers

behov. Dette punkt kan det av oss sies og skrives mye om. I innleggets punkt tegner VF et bilde, som for oss er en drømmesituasjon. Nevnte punkt kjenner vi oss overhode ikke igjen i, og temaet er totalt fraværende. Det skal sies at vi synes det er positivt at VORF nå tilbyr vår bransjeorganisasjon dialog, men vi tror det ville vært tjenlig med ørlite kontakt med oss grunneiere og.

- Vi har her forsøkt å balansere saken og situasjonen utfra nevnte debattinnlegg, og hvordan vi som grunneiere opplever situasjonen. Vi registrerer at VF igjen bruker media til å belyse disse viktige tema. Vi vurderer og blant annet, og har fått råd om å bruke media i mangel på dialog med VORF, men har fortsatt tro på at vernet best ivaretas med gjeldende regelverk, formålet med vernet og faglige vurderinger.

Vi skrev innledningsvis at nevnte debattinnlegg bærer preg av en konflikt mellom VF og FK. At nå VORF har valgt å utelukke skjøtsel og andre tiltak i FVO på gnr 45 bnr5 ser vi er personlig betinget.

- Vi forventer at VORF nå behandler disse signaler fra oss som grunneiere i FVO, og samtidig svarer på følgende relevante punkter:
 - 1- Vi ber VORF redegjøre for hva som skjedde med vår tilsendte skjøtelsesplan, og hvorfor denne ikke blir brukt i påvente av en ny.
 - 2- Vi ber om en redegjørelse på hvorfor vi nå helt klart og bevisst blir holdt utenfor når faglige vurderinger samt skjøtelsmidler tildeles. Dette til tross for at vi har daglig drift på vår gård, og med det innehar det aller meste av innsatsfaktorer som skjøtelsen i området er avhengig av. Det vises til tidligere korrespondanse der vi bl.a fikk signaler på hvor viktig det var at vi bidro i dette viktige arbeidet. Dette i tillegg til vårt tette samarbeid med nabo i FVO gjennom Hidrahei beitelag.
 - 3- Når vi tilbyr skjøtselstiltak på vår eiendom i verneområdet blir dette nå avslått med begrunnelse i at det ikke blir tatt ut Sitkagran på vår eiendom. Dette til tross for at vi følger verneområdeforvalter samt styreleders instruks fra siste befarings i dette tema. Her ble det lagt klare føringer ang. videre saksgang. Vi ber VORF nå redegjør for hvorfor nå nevnte ønske om tømmeruttak blir brukt som pressmiddel, som igjen fører til at verneverdier ikke blir ivaretatt.
 - 4- Vi registrerer at VORF ikke lenger ønsker samarbeid med oss. Hvordan ser VORF for seg at verneverdier på vår eiendom kan ivaretas med denne holdning?
 - 5- Siden VORF ikke lenger ønsker å ivareta verneverdier på gnr45 bnr5 ser vi det naturlig at det nå ses på grensene til FVO. Da vernet ble opprettet var det klare punkt ang. landbruksdrift på eiendommene som ble berørt av vernet. Når det nå ikke lenger er ønsket av VORF å etterkomme formålene med vernet, er dette et hinder for vår landbruksdrift og utvikling av gården. Når ser VORF for seg at prosess ang. flytting av grenser til FVO kan starte?

Vi ser frem til svar på dette brev innen minnelig tid, denne gang f.eks. i.h.h.t. forvaltningsloven.

Vi ønsker ikke å bli omtalt av VORF i media uten vår samtykke.

Hege og Øyvind Andersen
Fidsel

Fra: Øyvind oyvind.andersen[oyvind.andersen@kleppnett.no]

Sendt: 23.02.2025 17:51:32

Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]

Tittel: Til Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapvernområde

Gjennom vår deltakelse i Hidrahei beitelag har vi fått opplyst at det i juni d.å vil bli gjennomført befaring og gjennomgang ved biolog ang. skjøtsel, tilstand, veien videre o.l. med tanke på verneområdet, dets behov og kvaliteter.

Tidligere år når lignende oppdrag er gjennomført har og vår eiendom, Gnr45 bnr5 blitt vurdert og kommentert, særlig området vest for Mønstremyr.

Vi, med vår gård, ønsker som tidligere skrevet å være en del av det viktige arbeidet som omhandler skjøtsel og ivaretagelse av verneverdiene i området.

Vi ønsker, og tilbyr med dette å delta samt at Gnr45 bnr5 blir vurdert i nevnte befaring, gjennomgang og vurdering.

Hilsen

Hege og Øyvind Andersen

Fidsel

**Verneområdestyret for
Oksøy-Ryvingen og
Flekkefjord
landskapsvernområder**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 75 64
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/oksoy-ryvingen>

Hege Nedrebø Andersen
Fidselveien 101
4404 Flekkefjord

Saksbehandler Ronny Skansen

Vår ref. 2023/8458-20 432.2

Deres ref.

Dato 04.06.2025

Svar på brev mottatt 09.05.25

Det vises til et debattinnlegg som gjelder en annen sak en deres eiendom. Det vil ikke blitt gitt noen tilbakemelding på dette fra vår side.

Når det gjelder spørsmål 1-5 i brevet. Følgende ble vedtatt i styremøte 23.10.23 og gjelder fortsatt:

Saksprotokoll i Verneområdestyret ORF - 23.10.2023

Behandling

Grunneiere på Fidsel har henvendt seg til Verneområdestyret med ønske om å starte skjøtsel, med utgangspunkt i tidligere utarbeidet skjøtelsplan. Skjøtelsplanen har aldri blitt behandlet og godkjent av verneområdestyret.

Vedtak

Et enstemmig styre ønsket ikke å inngå noen skjøtelsavtale med grunneierne på Fidsel på nåværende tidspunkt. Prosjekter med uttak av fremmed treslag i verneområdet på denne eiendommen, skal gjennomføres før en vurderer eventuelt annen skjøtsel.

Fjerning av fremmede treslag er ikke et pressmiddel, men det viktigste tiltaket på deres eiendom for å bevare verneverdiene.

Vernegrensene for Flekkefjord landskapsvernområde er vedtatt ved kgl.res 11. mars 2005. Verneområdestyret som forvaltningsmyndighet har ingen myndighet til å endre vernegrenser.

Med hilsen

Ronny Skansen
verneområdeforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Mottakere:

Hege Nedrebø Andersen
Øivind Andersen

Fidselveien 101
Fidselveien 101

4404
4404

Flekkefjord
Flekkefjord

SKJØDSELSPLAN FIDSEL

Flekkefjord landskapsvernområde

Espen Åsan¹ og Ole Morten Ertzeid Opsahl²

Åsan Naturtjenester¹, Altiskog AS²

Skjøtselsplan 01 | 2022 | Skjøtselsplan Fidsel

Tittel	Skjødselsplan for eiendom 45/4 og 45/5, Flekkefjord kommune
Planens varighet	2023 til og med 2027

Sammendrag

Tidligere Opsahl skogservice, nå Altiskog AS har sammen med Åsan Naturtjenester utarbeidet en skjøtselsplan for en eiendom ved Fidsel i Flekkefjord landskapsvernområde. Planen tar i hovedsak for seg gårds og bruksnummer 45/5 i Flekkefjord kommune, som omfatter arealer både innenfor og utenfor verneområdet. Det ble også befart tilhørende teig, gårds og bruksnummer 45/4, og gitt en enklere beskrivelse her. Området er kaltlagt med feltbefaring, men det er også benyttet tilgjengelig informasjon gjennom offentlige databaser og møte med grunneier. Eiendommen har lang tradisjon for drift med dyr og har tidligere nyttet utmarka til beiting i større grad. Kulturlandskapet er under gjengroing og det bør flere steder iverksettes skjøtsel.

Skjøtselstiltakene innenfor landskapsvernområdet legger verneforskriften med gjeldene bestemmelser til grunn for aktivitet. Alle tiltak som gjennomføres skal være i tråd med gjeldene lovverk, hvor formålsparagrafen for verneområdet er sentral:

«Formålet med Flekkefjord landskapsvernområde er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner.»

Tiltakene dreier seg i hovedsak om rydding av trær og busker, brenning av lyng og bruk av beitedyr for å hindre gjenvekst. Det er ønskelig å holde landskapet åpent, og beiting er derfor en sentral del av videre skjøtsel. Planen er flerårig og er avhengig av økonomiske midler for å kunne gjennomføres. Tiltaksområdene omfatter ikke hele eiendommen, men planen trekker frem representative områder med godt potensiale for restaurering.

Innhold	
Sammendrag	2
1 Introduksjon	5
2 Områdebeskrivelse.....	6
2.1 Flekkefjord landskapsvernområde	6
2.2 Planområdet.....	7
2.3 Dagens, - og historisk bruk	9
2.4 Naturgrunnlag.....	11
2.4.1 Landskap og vegetasjon	11
2.4.2 Geologi og hydrologi	12
2.4.3 Kulturhistoriske verdier.....	12
2.4.4 Rødliste- og artsforekomster	14
3 Metodikk	14
3.1 Datagrunnlag	14
3.2 Begreper	15
3.3 Databehandling.....	16
4 Brukerinteresser	16
4.1 Grunneiers motivasjon	16
4.2 Friluftslivsinteresser	17
4.3 Motorferdsel	17
4.4 Tilgrensende eiendommer	18
5 Bevaringsmål og skjøtsel	18
5.1 Overordnede mål	18
5.2 Samlet vurdering av tilstanden for verneverdiene.....	19
5.3 Trusler mot verneverdiene	19
5.4 Retningslinjer og tiltak for hele området.....	20
5.5 Beskrivelse av delområder	22
5.5.1 Eiendom 45/5	24
5.5.2 Eiendom 45/4	49
6 Oppfølging og revidering.....	52
6.1 Oppfølging av skjøtselstiltak.....	52
6.2 Oppfølging av bevaringsmål	52
6.3 Revidering av skjøtelsplan.....	52
7 Oppsummering av planlagt forvaltning.....	53
7.1 Fremdriftsplan:	53

7.2 Oppsummering	54
8 Referanser	55
Vedlegg	56

1 Introduksjon

En skjøtelsesplan er en oversikt, og fremgangsmåte for hvordan noe skal ivaretas eller videreutvikles. Planen utformes etter hvilke hensyn den skal ivareta ut ifra ulike behov som grunneiere, brukere og rettighetshavere har i området. Det er også vesentlig at planene som utarbeides er i tråd med gjeldende lovverk. Skjøtsel er aktive tiltak for å ivareta eller bedre tilstanden i et område. I økologisk perspektiv vil dette si at en spesifikk naturtilstand som er betinget kulturpåvirkning, eksempelvis naturtypen kystlynghei er avhengig av beiting, sviing og rydding av vegetasjon for å holdes i hevd. Skjøtelsesplanen kan være del av en forvaltningsplan, og tar for seg mer detaljerte områder. Planene bygger på faglig grunnlag, men naturen er omfattende og det vil alltid være naturlige variasjoner å forholde seg til.

I Flekkefjord kommune er store deler av kystområdene vernet som Flekkefjord landskapsvernområde. Tilhørende verneområdet finner vi arealer under gårder som blant annet den aktuelle ved Fidsel. Gården ligger utenfor vernegrensen, men har en stor del av sine utmarksarealer på Hidraheia innenfor landskapsvernområdet. Fidsel er et sentralt knutepunkt for ferdsel inn i Flekkefjord landskapsvernområde. Her finner vi en parkeringsplass hvor fotturister ledes inn i verneområdet via en av hovedferdselsstiene mot Dåtland, Gården Li, Kjørsfjell og Itland. Denne ruten er også del av besøksstrategien som er sentral i forbindelse med forvaltning og tilgjengeliggjøring av verneområdet.

På oppdrag for Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområde har Altiskog AS (tidl. Opsahl Skogservice) og Åsan Naturtjenester utarbeidet forslag til skjøtsel ved Fidsel. Planen inkluderer grunneiere som vil utføre det meste av skjøtselen, og har til hensikt å fremme verneverdiene for Flekkefjord landskapsvernområde, samt gi lokal verdiskapning.

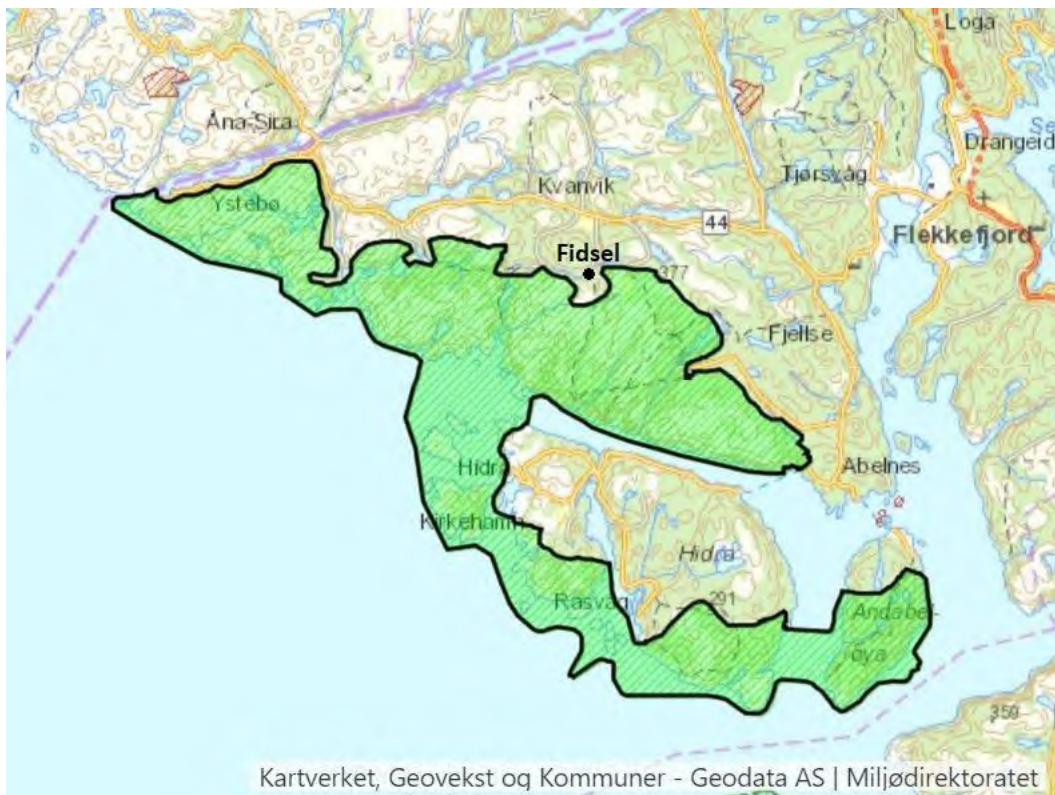
Denne planen skal også ivareta et spekter av ulike interesser innenfor verneområdet. Det må presiseres at deler av planen omfatter gårds og bruksnummer 45/4. 45/4 ligger utenfor landskapsvernområdet. Hele eiendommen er derav ikke omfattet av verneområdet. Innenfor verneområdet er det vernebestemmelsene som er førende for all skjøtsel som skal gjennomføres. Utenfor verneområdet vil skjøtsel bygge på våre anbefalinger i samråd med grunneiers interesser.

2 Områdebeskrivelse

2.1 Flekkefjord landskapsvernområde

Flekkefjord landskapsvernområde (VV00002337) ligger lengst vest i Agder, og stekker seg fra Andabeløy i Øst til Egdeholmen, ved grensa til Åna Sira i Vest (Figur 1).

Landskapsvernområdets samlede areal er på ca. 54 km², fordelt med ca. 38,5 km² landareal inkludert ferskvann og ca. 15,5 km² sjøareal. Flekkefjord landskapsvernområde ble opprettet 11. mars 2005.

Figur 1. Oversiktsbilde for Flekkefjord landskapsvernområde, vest i Agder (naturbase.no).

Et landskapsvernområde er vernet med hjemmel i naturmangfoldloven, og har en egen forskrift som er gjeldene for området. Denne definerer hva som er formålet med vernet, hva som er- og ikke er tillat, hva som kan gis tillatelse til- og eventuelle dispensasjoner.

Formålsparagrafen for Flekkefjord landskapsvernområde (§2) er definert slik:

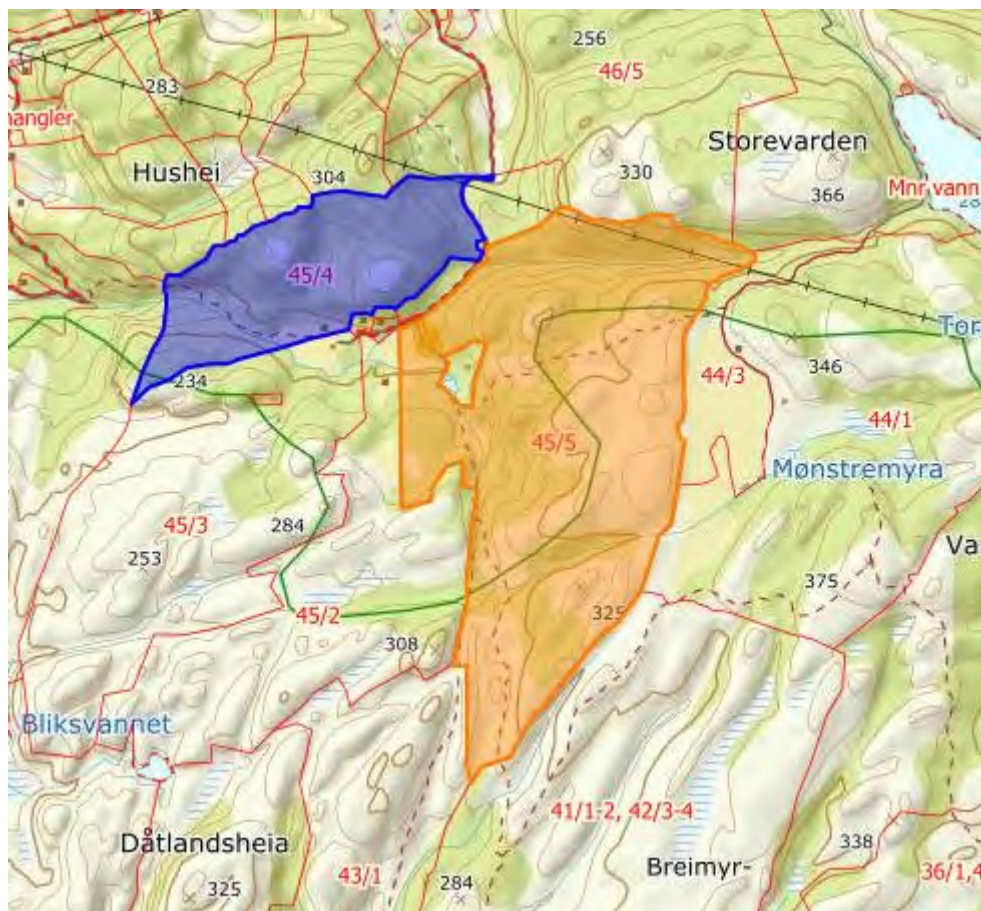
«Formålet med Flekkefjord landskapsvernområde er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner.»

For Flekkefjord landskapsvernområde er det en verneområdeforvalter, ansatt hos Statsforvalteren i Agder, som har ansvar for behandling av enkeltsaker og saksfremlegging til verneområdestyret. Verneområdeforvalter er underlagt et politisk styre som i praksis styrer oppgavene til verneområdeforvalteren.

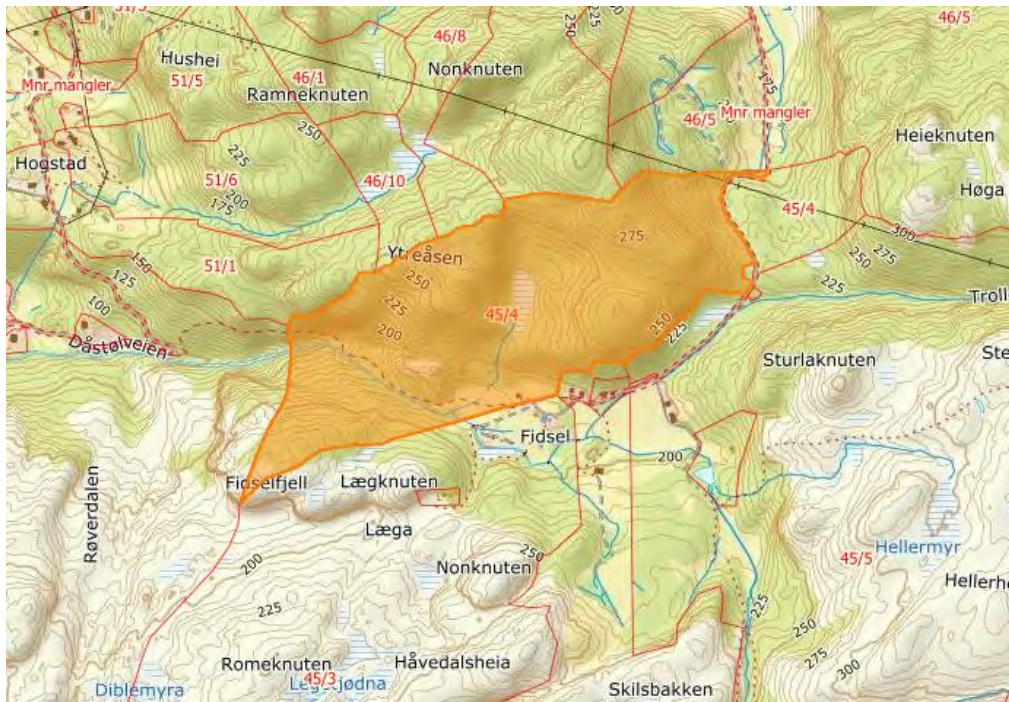
Det går et naturlig skille for hvem som har myndighet innenfor og utenfor verneområdegrensen. Samtidig skal det ikke gjøres tiltak utenfor verneområdet som vil forringe eller ha negativ påvirkning av verneverdiene innenfor landskapsvernområdet.

2.2 Planområdet

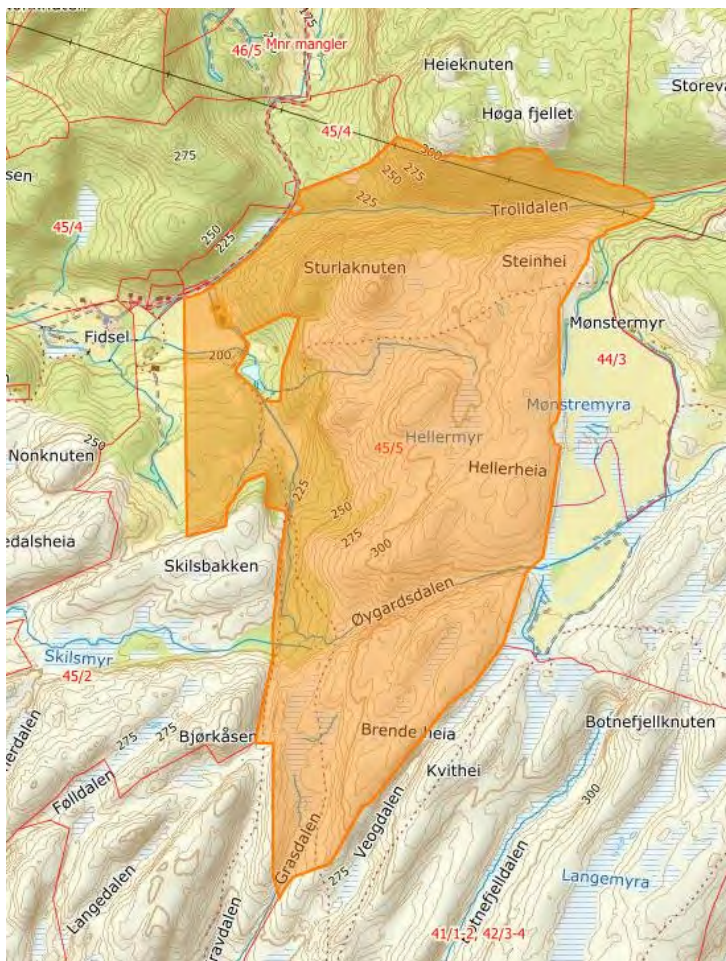
Eiendommen ved Fidsel har to teiger som begge berører verneområdet (Figur 2 og 3). Det er i hovedsak 45/5 som hvor større arealer ligger innenfor vernegrensen.

Figur 2. Oversiktskart for eiendom 45/4 og 45/5 ved Fidsel i Flekkefjord.

Figur 3. Oversiktskart for eiendom 45/4 ved Fidsel i Flekkefjord, hvor det meste av eiendommen er utenfor verneområdet

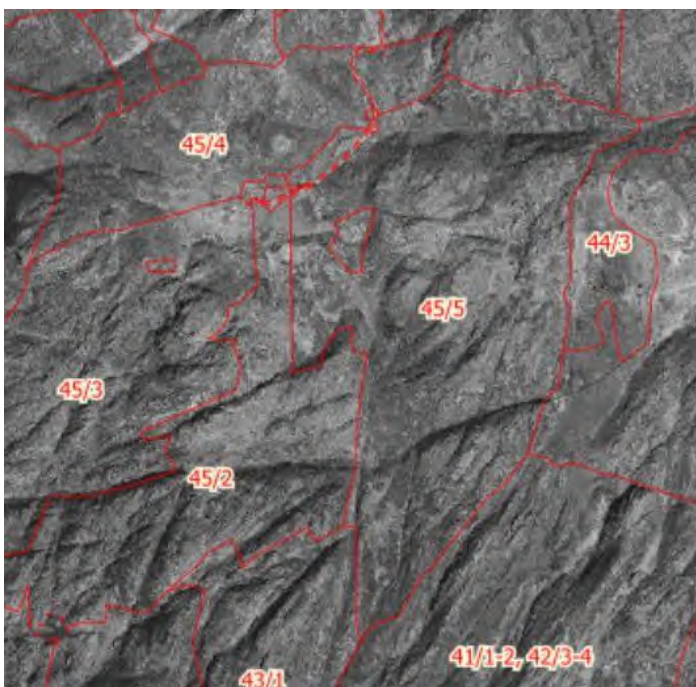
Figur 4. Oversiktskart for eiendom 45/5 ved Fidsel i Flekkefjord, hvor deler av eiendommen er innenfor verneområdet.

2.3 Dagens, - og historisk bruk

Det drives gårdsdrift på Fidsel i dag, men driften er ikke like avgjørende som tidligere år. Driften i dag knyttes til sauehold (Figur 7), birøkting (Figur 8), enkel dyrking og skogkultur. I skogen, utenfor verneområdet drives enkelt skogbruk med noe vedhogst og tømmerhogst til eget bruk. Det jobbes også med utvidelse av dyrkningsarealer til frukt og grønnsaker. Inntektene fra gårdsdriften er ikke i seg selv bærekraftig, og man er avhengig av tilleggsnæring.

Det har vært drift på gården ved Fidsel i flere århundrer. Driften i dag knytter seg også til et mindre areal enn tidligere. Bruken av utmarksbeitet har blitt redusert. Tidligere gikk dyrene på beite over større arealer. Det har ikke vært tradisjon for lyngsviing, som er kjent en skjøtselsmetode for kystlyngheiene. Sanking av lyng har vært nyttet for å sikre nok vinterfôr til husdyrene. Etter kulturminnene å dømme i teig 45/4 har det vært tradisjon for jordbruk i lang tid.

Historiske data ved flyfoto fra 1967 viser tydelig hvordan utviklingen i området har vært de siste 50-60 årene (Figur 5). Etter reduksjon og omlegging av jordbruksaktiviteten har mye av det som tidligere var utmarksbeite blitt overlatt til fri suksesjon (Figur 6). Kartdataene gjengitt under er generelle og gjengir hovedtrekk, men egner seg ikke for detaljer.

Figur 5. Historisk kartdata fra 1967 hentet fra norgebilder.no som viser et åpent landskap med lite tresatt areal.

Figur 6. Flybilde av dagens situasjon ved Fidsel hvor større områder er tilgrodd.

Figur 7. Sau på beite ved Fidsel (Foto: Espen Åsan).

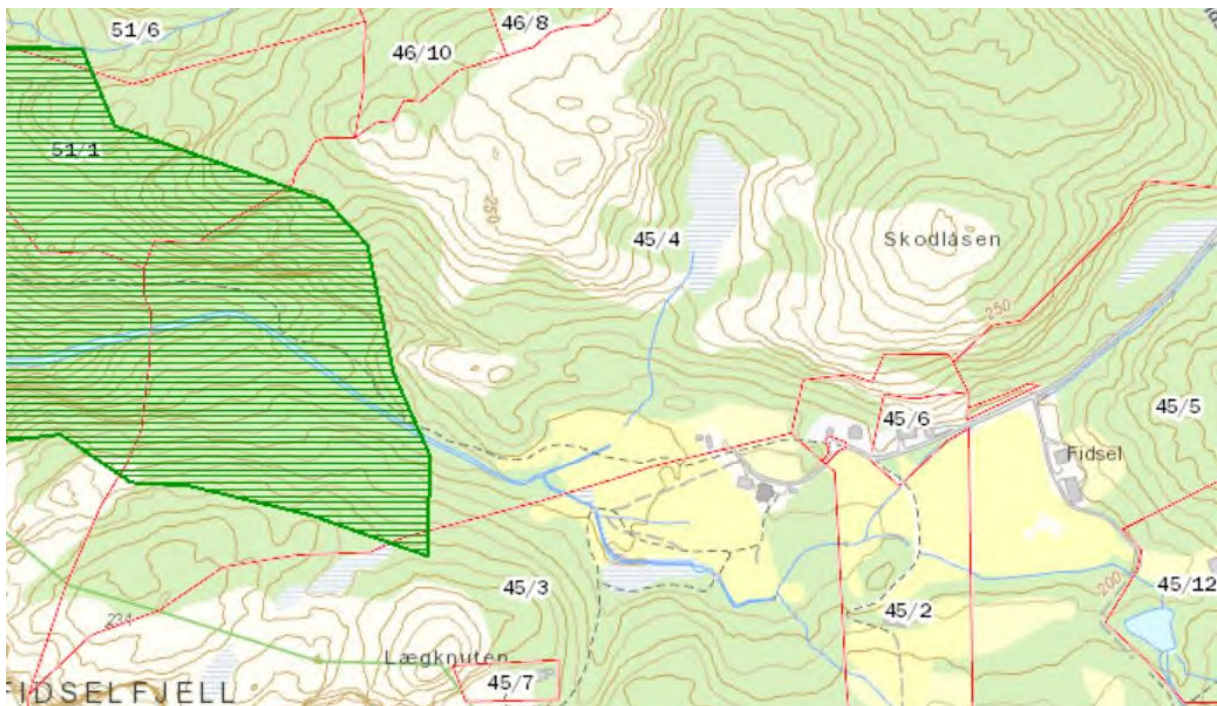
Figur 8. Arbeidsomme bier ved bikubene er i gang med dagens samling av nektar (Foto: Espen Åsan).

2.4 Naturgrunnlag

2.4.1 Landskap og vegetasjon

Heitoppene domineres av lyng og glissen furuskog, og nedsunkne partier er fuktige med myrer eller bekkekløfter. Tresjiktet er dominert av bjørk og furu. Området strekker seg fra cirka 200 høydemeter i dalbunnen og strekker seg opp til rundt 325 høydemeter.

Innenfor verneområdet er det ikke gjort registreringer av viktige naturtyper som berører planområdet. Det er ikke registrert noen naturtyper etter DN13 i naturbase for teig 45/5, mens det er registrert rik edelløvskog (ID: BN00029237) i teig 45/4 (Figur 9). Denne naturtypen er registrert lengst vest i planområdet. Det ligger ingen registreringer etter NiN i offentlige databaser som berører planområdet.

Figur 9. Naturtypekart som viser hvor naturtypen rik edelløvskog opptrer innenfor teig 45/4 ved Fidsel.

2.4.2 Geologi og hydrologi

Ved Fidsel finner vi ulik variasjon i natur ved ulik gradient, særlig ved kalkrik grunn. I hovedsak er det fattige områder med lite innslag av kalk. Berggrunnen består i stor grad av kvarts-mangeritt med litt mangeritt og charnockitt. Løsmassedekket er tynt flere steder, med noe bart fjell. I nedsenkninger finnes det enkelte områder blokksteiner.

Nedbøren kan variere fra 82 millimeter (april) til 203 millimeter (oktober), med et samlet årlig snitt på omtrent 1650 millimeter (Climate-Data 2020). Vannet fordeler seg i myrpartier og i bekkeløp innenfor planområdet. Det finnes ingen naturlige tjern, vann eller innsjøer.

2.4.3 Kulturhistoriske verdier

Av kulturhistoriske verdier er det registreringer av kulturminne ved Trollaldalen (KulturminneID: 22261-1) for teig 45/5. Ved 45/4 ligger det ikke registrert noen kulturminner i kulturminnesøk, men ved befaring 3. oktober 2020 fant vi bakkemurer, steingjerder, rydningsrøyser, trolig spor av sommerfjøs og jordkjeller (Figur 10 og 11). Området bærer preg av jordbrukshistorie.

Figur 10. Rester etter tidligere nyttet område (Foto: Espen Åsan). Kulturminne er ikke registrert, men antas å være et sommerfjøs og finnes i tilknytning av flere åpne områder og rydningsrøyser. Det ble også funnet stubber av flere grove trær som kan ha fungert som lauvingsstrær.

Figur 11. Bakkemur ved teig 45/4 ved Fidsel, hvor det tidligere har blitt etablert og hatt en funksjon (Foto: Espen Åsan). I dag nyttes området som beiteområde. Flere murer ble observert under befarig.

2.4.4 Rødliste- og artsforekomster

Innenfor planområdet er det registrert et fåtall av arter med ulik forvaltningsinteresse. Disse er blant annet myrhauk (*Circus cyaneus*) i 2014 som er sterkt truet (EN), villeple (*Malus sylvestris*) i 2008 som er sårbar (VU) og ask (*Fraxinus excelsior*) i 2020 som er sårbar (VU). Det er ble også registrert molte (*Rubus chamaemorus*) under befaringen i 2020 (Figur 12). Øvrig ligger det registreringer av dvergspett (*Dryobates minor*) og gråspett (*Picus canus*). De to siste er arter av særlig stor forvaltningsinteresse.

Av fremmede arter registrerte vi vanlig gran (*Picea abies*), som er regional fremmed, og sitkagran (*Picea sitchensis*) i tilknytning til landskapsvernområdet. Området med størst forekomst av gran, henholdsvis sitkagran, er ved Gravdalen. Det ble også registrert flere gransorter ved parkeringsplassen.

Figur 12. Molte som ble registrert under befaring sommeren (Foto: Espen Åsan).

3 Metodikk

3.1 Datagrunnlag

Det ble gjennomført feltkartlegging av området 13, 15 og 16. juli, samt 3. august i 2020.

Under befaringen ble det benyttet Collector for ArcGis for å stedfeste registreringer. Det ble registrert naturtyper med hovedgrunntyper etter NiN-systemet innenfor eiendommen. Vi har

også benyttet Miljødirektoratets naturbase (2020) for å innhente kjent informasjon om friluftsliv, naturtyper, kulturminner og arter innenfor planområdet. Artsdatabankens artskart ble også benyttet for innhenting av artsinformasjon.

Den 13. juli 2020 ble det også avholdt et møte med grunneierne for å innhente forventninger og informasjon. Informasjon om bruken av området er innhentet fra grunneiere Øyvind og Hege Andersen. Det er ikke forventet at gjengivelser og beskrivelser er fullstendige og uttømmende.

3.2 Begreper

Verneforskrift: Juridiske bestemmelser som er gjeldene for det aktuelle verneområdet.

Verneformål: Egen paragraf i verneforskriften som definerer hva som er hensikten med vernet.

Naturtype: Ensartet type natur som omfatter alle levende organismer og de miljøfaktorene som virker der, eller spesielle naturforekomster ... (Naturmangfoldloven §3).

NiN: Natur i Norge (NiN) er et kartleggingssystem for å kunne beskrive og klassifisere all natur, - og naturvariasjon i Norge.

Edelløvskog: Skogtype som består av varmekjære treslag som hassel (*Corylus avellana*), sommereik (*Quercus robur*), vintereik (*Quercus petraea*), alm (*Ulmus glabra*), lind (*Tilia cordata*), spisslønn (*Acer platanoides*), ask (*Fraxinus excelsior*), bøk (*Fagus silvatica*) og svartor (*Alnus glutinosa*).

Rødlistearter: Arter som har sannsynlighet for å dø ut, hvis rådende forhold vedvarer.

Fremmedartsliste: Liste over arter som opptrer utenfor sitt naturlige utbredelsesområde.

Kulturminne: alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til (Kulturminneloven §2).

Skjøtsel: Vedlikeholdstiltak med hensikt å ivareta en tilstand, som naturtype ol.

Anbefaling: Tiltak og skjøtsel er anbefalt basert på faktiske forhold, og kan variere innenfor tilsynelatende like bestander. Faktorer som kan påvirke anbefalte tiltak er tilgjengelighet, flerbruk, estetikk, kulturminner og biologisk mangfold.

3.3 Databehandling

Basert på møter, befaringer og tilgjengelig informasjon har vi utarbeidet kart og plan for de ulike delområdene. Innenfor landskapsvernområdet vil det være verneforskriften som er førende for skjøtsel. Naturtypekart og kart for skjøtelsområdene er fremstilt ved hjelp av kartprogrammet ArcGis pro med bakgrunnskart fra Norges kartverk.

Anbefalingene for skjøtsel bygger på faglige vurderinger, men det vil i noen tilfeller utøves faglig skjønn. Natursystemer er komplekse og derfor vil ikke alle forventninger nødvendigvis imøtekommes som kanskje forventet. Delområdene som blir foreslått ble gitt en tilstandskarakter i kategoriene dårlig, middels god og god. Dårlig tilstand tilsvarer at verneverdiene eller områdets egenhet er forringet, middels tilstand tilsier at tilstanden er under forringelse eller lite påvirket og god tilstand er satt til referanseområder hvor tilstanden er tilfredsstillende.

Hvor mye midler som blir tilgjengelig knyttet til skjøtsel avhenger av hvor mye som bevilges av direktoratet. Det kan ikke gis noen sikker inntekt. Det økonomiske knyttet til turisme er ikke behandlet i denne skjøtelsplanen.

4 Brukerinteresser

4.1 Grunneiers motivasjon

Planen tar for seg gårds og bruksnummer 45/5 og delvis 45/4 i Flekkefjord kommune. Disse eiendommene disponeres av Øyvind og Hege Andersen, som er grunneiere. Denne gården har vært i familiens eie gjennom flere generasjoner. De ønsker å bevare driften på gården og området rundt seg i tradisjonell stil. Videre ønsker de å se potensialet i gården ved å kunne øke inntektsgrunnlaget og samtidig holde den i god hevd. Det er særlig fra turisme de ser større muligheter, ved å gi ferdselsfolk tilbud om lokalprodusert mat. De ønsker også å bidra til mer aktiv skjøtsel og ivaretagelse av landskapsvernområdet på egen eiendom.

Figur 13. Skjøtselomsråde ved Andersens eiendom (Foto: Espen Åsan). Tiltak ble gjennomført av grunneiere i regi av verneområdestyret. Området var, i hovedsak, gjengrodd med spredte bjørk.

4.2 Friluftslivsinteresser

Hidraheia og Flekkefjord landskapsvernområde er et flott naturområde med mange ferdselsstier. Det finnes også en turisthytte ved Li, sør for Fidsel. Stinettet rundt Fidsel-Li-Itland er kartlagt av fylkeskommunen i 2019 og vurdert som et svært viktig friluftsområde (ID: FK00032946). Det er tilrettelagt med muligheter for parkering ved Fidsel slik at stiene inn i verneområdet kan bli mer tilgjengelig. Gjennom ny besøksstrategi fra Verneområdestyret for Oksøy- Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder er stien fra Fidsel blitt fremhevet.

4.3 Motorferdsel

Det går bilvei inn til Fidsel og det er opparbeidet parkeringsmuligheter for turisme. Tidligere har det vært diskusjon i kommunen om å anlegge vei inn til verneområdet, og i nyere tid også i forbindelse med gjennomføring av skjøtselshogst. Per juni 2022 skjer kun motorferdsel i planområdet i forbindelse med gårdsdrift utenfor verneområdet. **Etablering av tilkomstveier eller traktorveier vil ikke belyses eller drøftes videre i denne planen.**

4.4 Tilgrensende eiendommer

På Hidraheia, innenfor landskapsvernområdet er det lang tradisjon for landbruksdrift. I dag (2022) er det fremdeles mye aktivitet i området, da primært med småfe- og storfebeite.

Verneområdestyret engasjerer en rekke grunneiere gjennom skjøtselsavtaler, og de vanligste skjøtselstiltakene er slått, beite, vegetasjonsrydding og lyngsviing. På eiendommene rundt planområdet er det primært aktiv drift i sør og sørøst. Da særlig rundt Dåtland og Kleppe. Denne planen forsøker å sette skjøtsel i sammenheng med øvrig skjøtsel på heisystemet, men de ulike tiltakene beskrives individuelt. Mulig samarbeid mellom de ulike rettighetshaverne når det kommer til skjøtsel og beiting tas ikke høyde for da dette ligger utenfor mandatet rundt utarbeidelse av denne skjøtselsplanen.

5 Bevaringsmål og skjøtsel

5.1 Overordnede mål

Et landskapsvernområde er vernet med hjemmel i naturmangfoldloven, og har en egen forskrift som er gjeldene. Denne definerer hva som er formålet med vernet, hva som er, - og ikke er tillat, hva som kan gis tillatelse til- og eventuelle dispensasjoner som kan gis.

Bakgrunnen for vernet står sentralt for all videre skjøtsel. Formålsparagrafen for Flekkefjord landskapsvernområde (§2) er definert slik:

«Formålet med Flekkefjord landskapsvernområde er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner.»

Hovedmål

Området ved Fidsel, innenfor landskapsvernområdet, skal ha en stor andel åpent kulturlandskap med åpne lyngheier og beiteskog. Det er ønskelig å skape en mosaikkutforming mellom åpne lyngområder, myrer, tresatt skogsmark og frodigere dalbunner. Videre er det ønskelig å videreføre disse verdiene utenfor verneområdet, og ivareta kulturmiljøet ved bakkemurene.

Overordnet bevaringsmål

- 1) Rydde større andel av areal for å ivareta kulturlandskapet
- 2) Hindre videre gjengroing av kulturlandskap ved å tilrettelegge for beiting

- 3) Fjerne fremmede treslag innenfor og i randsonen for verneområdet*
- 4) Fremheve og ivareta kulturhistoriske verdier

**I denne planen gjelder dette enkeltforekomster og foryngelse, ikke større bestand*

5.2 Samlet vurdering av tilstanden for verneverdiene

Tilstanden for naturverdiene er vurdert samlet til at den er under forringelse med behov for aktiv skjøtsel for måloppnåelse. Det er få registrerte arter, naturtyper og kulturminner for området, men ut fra et landskapsperspektiv trues det åpne landskapet av gjengroing og fremmede arter.

5.3 Trusler mot verneverdiene

Den største trusselen for naturverdiene ved Fidsel er i hovedsak gjengroing og manglende beiting (Figur 14). Det beites på noen områder utenfor verneområdet og på naboeiendommer. Noe beiting kan likevel forekomme innenfor verneområdet ved at dyr fra naboeiendommen krysser grensene.

En annen trusselfaktor er fremmede arter. Sitkagran er plantet i området, og har begynt spredning. Foreløpig er spredningen liten/moderat, men i et lengre perspektiv vil denne trusselen være vedvarende og problemet bli større. Det finnes også spredte forekomster av vanlig gran i området, som opptrer regionalt fremmed. Det finnes også plantefelt med gran utenfor verneområdet.

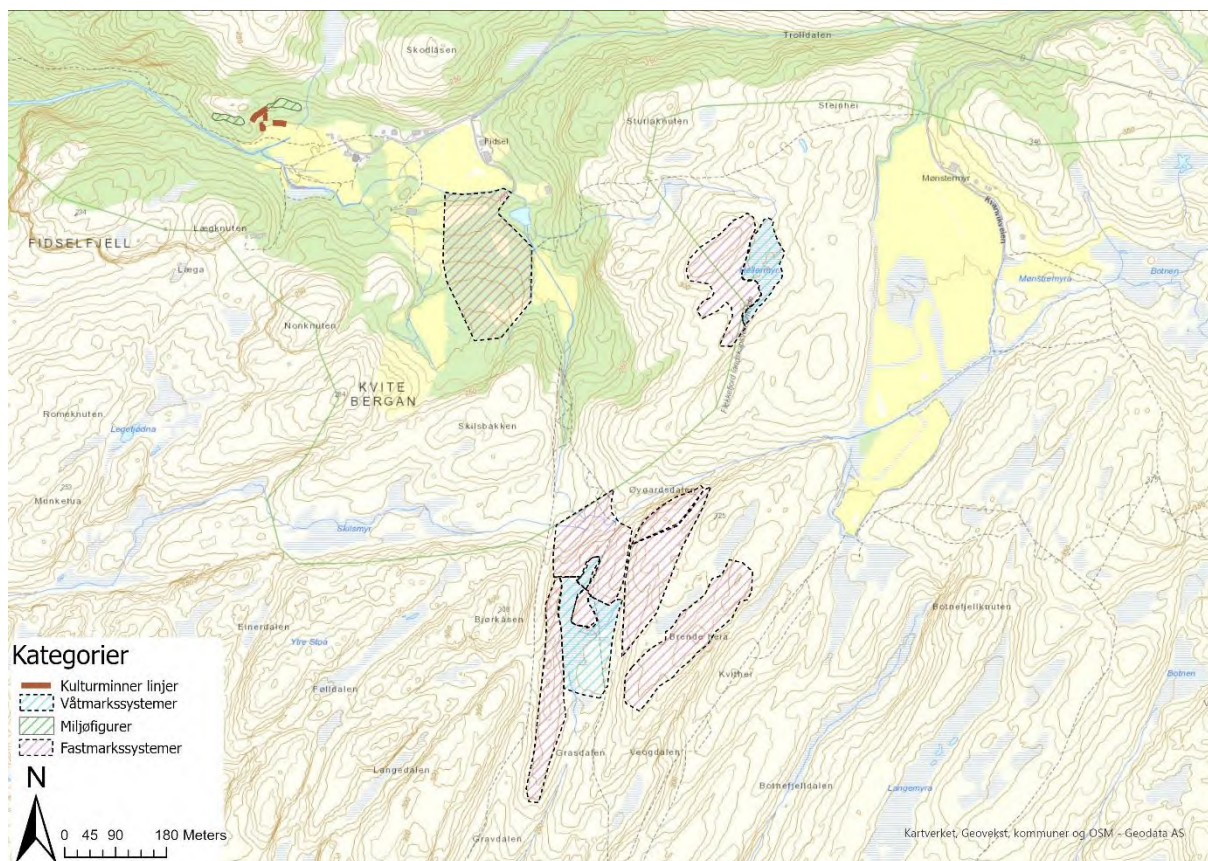
Det er få registrerte naturkvaliteter innenfor planområdet, men det betyr ikke at området har lav verdi. Variasjon i lysforhold, høyde og fuktighet gir ulike gradienter med variert sammensetning av leveområder. Det er funnet molter i myrer og de åpne lyngheiene er leveområder for en rekke organismer. Historisk kan vi se at det var et mer åpent landskap tidligere hvor områdets karakter i dag er i endring.

Figur 14. Ved Hellerheia, øst i planområdet, finnes åpen og glissen skog, hvor ungtrær etablerer seg hyppigere (Foto: Espen Åsan).

5.4 Retningslinjer og tiltak for hele området

For planperioden, som er 5 år, er det lagt opp til rydding av områder for å åpne opp et kulturlandskap som gror igjen (Figur 15). Vi finner fra tidligere spor etter sporadisk skjøtsel innenfor planområdet, men ikke systematisk gjennom en skjøtelsesplan. Det har blant annet blitt ryddet vegetasjon fra et myrområde, hvor hogstavfall ble lagt igjen. Det anbefales å videreføre vegetasjonsrydding for flere delområder, og for å motvirke gjengroing vil det være fordelaktig å få sau på beite. Områdene som ryddes bør ha prioritert beite for å bidra videre i restaureringsfasen, samt å ivareta hensikten med skjøtselen. Hvordan beitingen løses vil variere fra år til år ettersom skjøtselen skrider frem, - og ut ifra beitegrunnlaget. Det må tilrettelegges for skjul og lè for dyrene, om ikke dette finnes naturlig, samt sørge for tilgang på vann.

Figur 15. Skjøtselskart for eiendommen ved Fidsel, Flekkefjord kommune. Fokuset ligger innenfor verneområdet, men det ligger også verneverdier utenfor.

Vegetasjonsrydding

Rydding av vegetasjon vil i denne planen tilsvare nedkapping av trær og busker. For enkelte områder er det også hensiktsmessig å brenne hogstavfallet for å unngå tilførsel av næring.

Ved rydding av vegetasjon er det viktig å etterlate seg et godt resultat, både visuelt og økologisk. Stubbene bør kappes lave og uten skarpe kanter, altså kappes vinkelrett.

Hogstavfall som blir liggende igjen må kvistes opp, og kappes ned slik at det blir liggende lavt i terrenget.

Brenning av hogstavfall

Brenning må skje på hensiktsmessige plasser hvor det ikke gjør skade. Det må ikke brennes sent på våren og frem til høsten. Dette av hensyn til skogbrann og naturens vekstsesong.

Brenning skal heller ikke skje på bart fjell for å hindre sprekkdannelser og unaturlig forvitring.

Lyngbrenning

I dag finner vi gammel lyng innenfor planområdet uten særlig hevdpreg. Basert på tilstand er dette å regne som boreal hei, og dersom hensikten er å oppnå kystlynghei bør denne revitaliseres. Variasjon i lyng gir også et godt grunnlag for Andersens honningproduksjon. For å oppnå ulik alder, utforming og god mosaikk bør en enkel sviplan utarbeides. Brenning bør skje i tidsperioden februar til tidlig april. Sviflater anlegges i mosaikk for å sikre variasjon i sjikt.

Beite

Hensikten med bruk av beitedyr er å holde landskapet åpent uten overbeiting og hard slitasje. For å hindre oppslag av lauv, og å hindre gjengroing er bruk av beitedyr viktig. Tidligere gikk dyrene ofte på utmarksbeite og gjengroing var ikke et like stort problem. Samtidig som dyrene skal holde vegetasjonen nede, er det vel så viktig å unngå overbeiting. Floraen skal ikke forringes som følge av for hard beiting. Beitebruk krever at den ansvarlige for dyrene tilpasser seg tilgjengelig beite. Flere av naturtypene i området er også forutsatt magre forhold. En gjødslingseffekt fra overbeite vil på sikt kunne endre den gitte forutsetningen.

Fremmede arter

For å unngå videre frøspredning og fremtidig påvirkning fra fremmede treslag bør disse fjernes. Det vil være frø som ligger igjen på bakken (frøbank) og oppslag av trær vil forekomme i flere år fremover. Desto lengre frøproduserende trær får stå vil spredning være en trussel for naturverdier. Spredte trær kan felles, kvistes og kappes opp, mens trær i tilliggende plantefelt bør avvirkes maskinelt. Plantefeltene vil ikke beskrives i denne planen.

5.5 Beskrivelse av delområder

I dette kapittelet gir vi en beskrivelse av de ulike delområdene innenfor eiendommene 45/4 og 45/5. Planen beskriver ikke hele eiendommen, men tar for seg arealer med viktige naturkvaliteter. Kvalitetene i de ulike delområdene imøtekommer vernets formål og grunneierinteresser. Det gis en kort beskrivelse av naturkvaliteter, bevaringsmål, tilstand og foreslåtte tiltak.

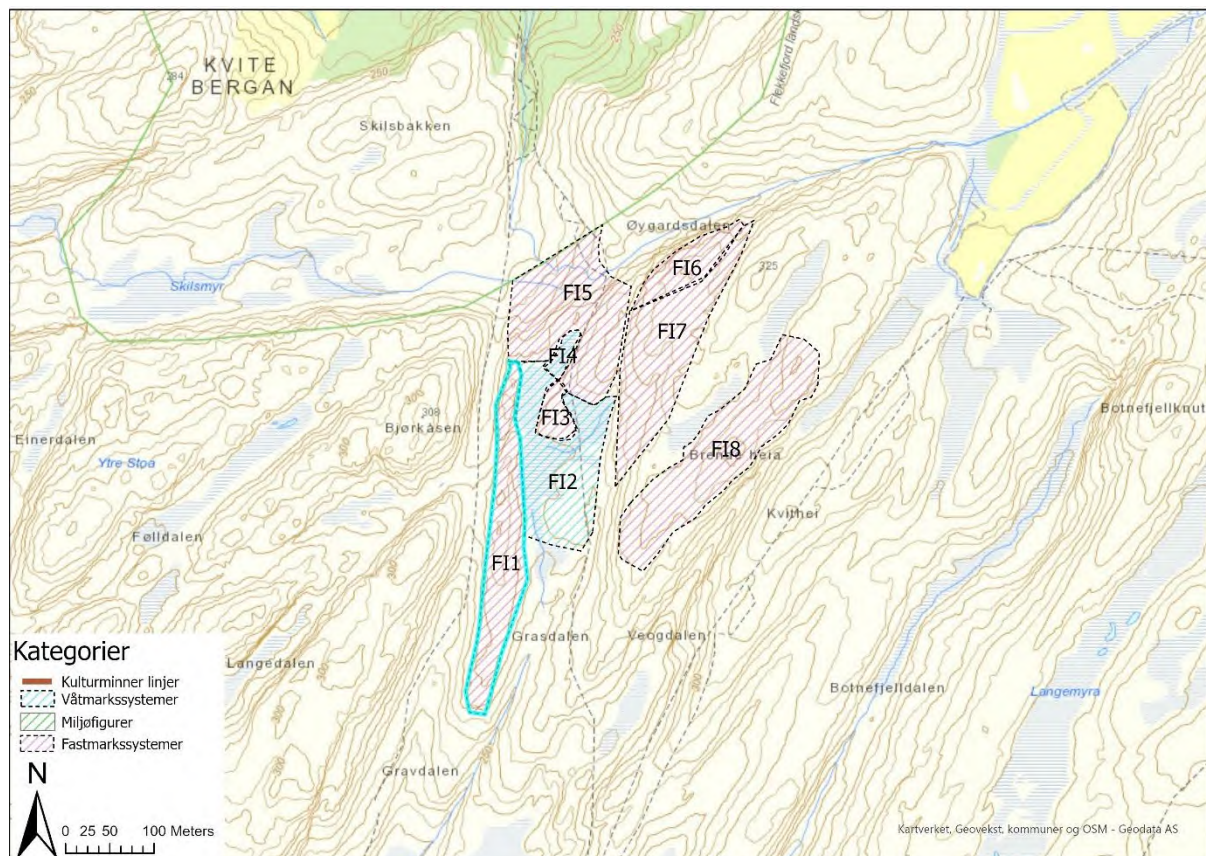
Det har de siste årene blitt rettet mye oppmerksomhet mot naturtypen kystlynghei (T34 Kystlynghei). Denne naturtypen har status som en utvalgt naturtype, og store ressurser har blitt satt inn i løpet av de siste årene til restaurerings- og vedlikeholdstiltak. Noe av det som skiller kystlynghei fra lignende naturtyper er blant annet hevdintensitet. Innenfor det aktuelle

planområdet bærer lyngheiene preg av lite hevd, og vil derfor omtales som lynghei og boreal hei (T31 Boreal hei). Uavhengig av dette så vil det foreslås skjøtselstiltak som sviing av lyng og bekjempelse av einer der dette er aktuelt. Bakgrunnen for dette er å stimulere arealer for å øke beitegrunnlag, og å revitalisere flora med tanke på insektsaktivitet.

5.5.1 Eiendom 45/5

Delområde 1

Skjøtselsområde 1 befinner seg på en åsrygg mellom Vestemyrbog og Gravdalen som er et godt egnet restaureringsområde for lynchhei (Figur 16 og 17 og Tabell 1). Området har lav hevdintensitet, mye mose og eldre lynch.

Figur 16. Skjøtselsområde 1 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 1. Beskrivelsestabell for skjøtselssområde 1 ved Fidsel.

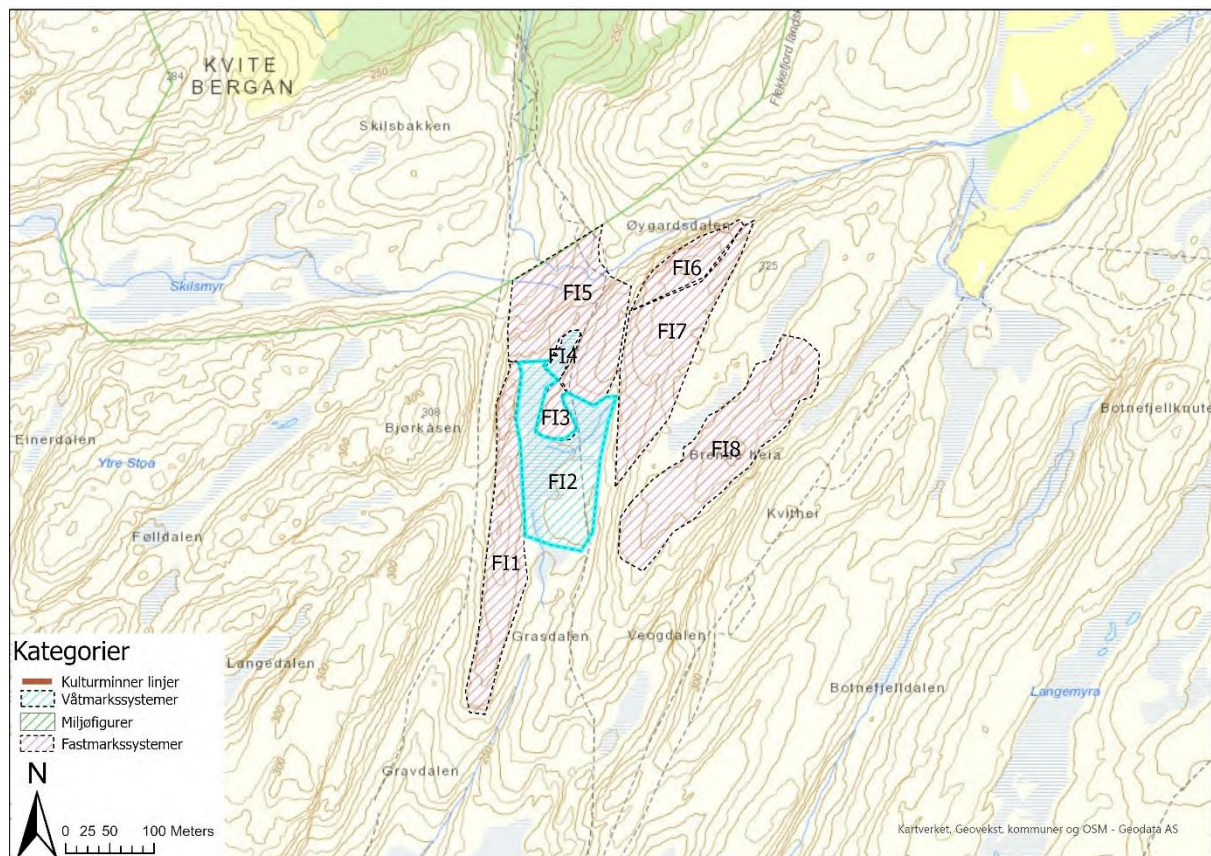
Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Lynghei (T31 Boreal hei). Dårlig hevd. Mye mose og eldre røsslyng. Godt etablert lyngdekke med stedvis innslag av lauv og furu. Øvrig finner vi klokkelyng, krekling, einer, blokkbær, blåbær, tyttebær, smyle, bakkesyre, krypvier og bakkesoleie
B – Bevaringsmål	Restaurering og vitalisering av lynghei.
C – Tilstand	Middels god. Eldre lyng, stedvis tette tepper av einer. Delområdet er utsatt for foryngelse av sitkagran lokalisert i Gravdalen mot vest.
D – Tiltak	Rydding og brenning av einer. Lyngsviing og bekjempelse av foryngelse fra sitkagran, furu og bjørk.

Figur 17. Dronebilde for deler av skjøtselssområde 1 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 2

Skjøtselsområde 2 er et myrområde som nylig har blitt ryddet (Figur 18, 19, 20, 21 og Tabell 2). Det er avgjørende å beite området for at hensikten bak tidligere tiltak ivaretas. Dette gjelder særlig i restaureringsfasen. Samtidig kan det være mulig å utvide omfanget av ryddingen til noe lengre ned i myrkantene. Det er satt igjen enkeltstående furutrær etter skjøtselen som med fordel kan fjernes. Utfordringen med disse er at enkeltstående trær fungerer som fremmede elementer i et åpent landskap, samtidig vil de ha en funksjon som frøtrær og tilrettelegger dermed for et større oppslag av foryngelse. Visuelt kan myra gi inntrykk av å ha vært grøftet på et tidligere tidspunkt. Basert på kartdata fra høydedata (Figur 22) kan man svakt skimte antydninger til mindre grøfter, men disse kan ha oppstått naturlig som følge av naturlig avrenning eller ferdsl.

Figur 18. Skjøtselsområde 2 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 2. Beskrivelsestabell for skjøtelsområde 2 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Myra er den med størst utforming på eiendommen og er fast med innslag av ulike sopp, moser, lyng og grasarter.
B – Bevaringsmål	Ivareta et åpent landskap under gjengroing ved å rydde et større område av myrdraget.
C – Tilstand	Middels god. Fare for gjengroing med stubbeskudd av bjørk.
D – Tiltak	Forsiktig bruk av beitedyr for å ivareta kulturlandskapet og hindre gjengroing, men samtidig ivareta en variert og produktiv flora. Rydding av trær i ytterkanter av myra, sør og i nord, samt hogst av enkeltstående furutrær. Hogstavfallet kan bli liggende på plassen for naturlig nedbryting.

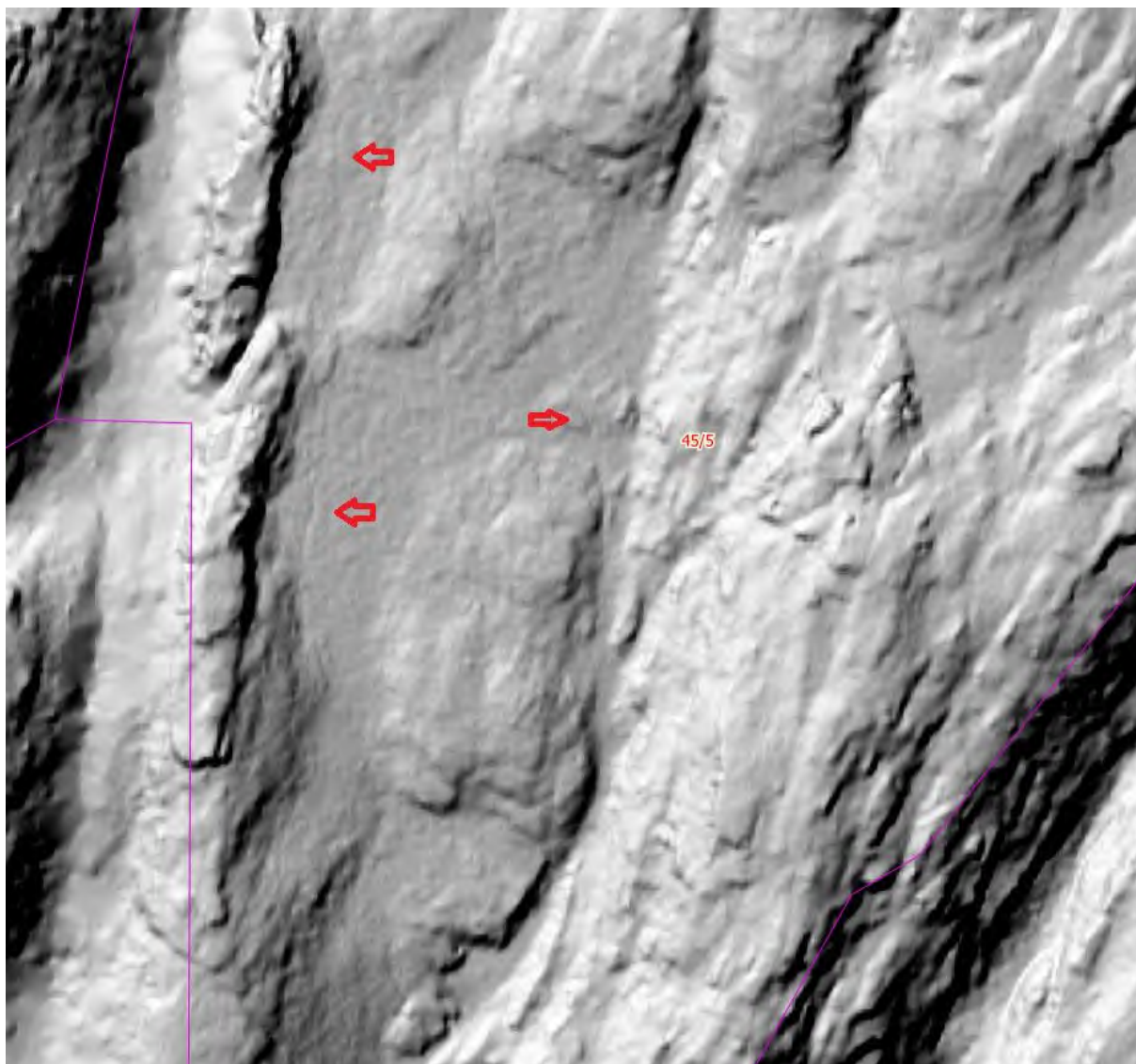
Figur 19. Områdebilde for skjøtelsområde 2 (Foto: Espen Åsan).

Figur 20. Dronebilde for skjøtselsområde 2 (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl). Bildet er tatt retning nordover.

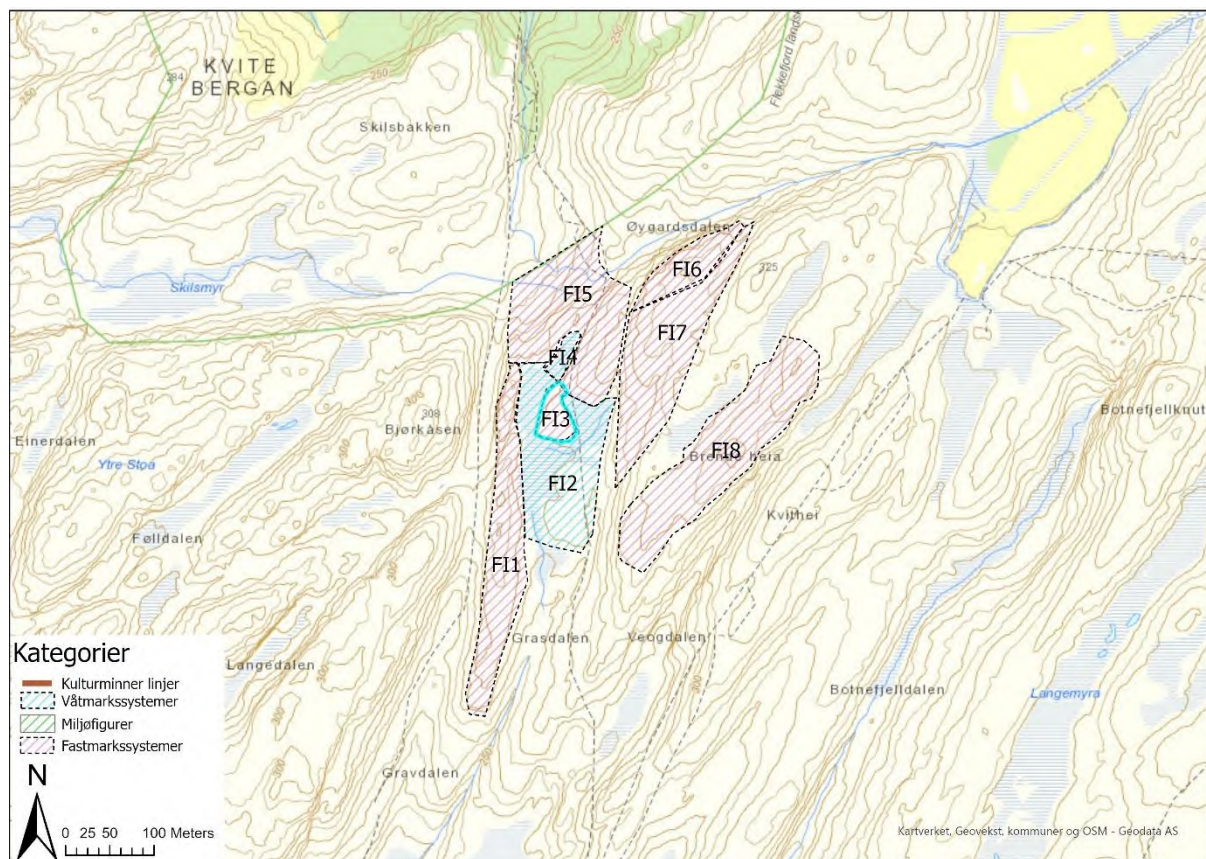
Figur 21. Dronebilde for skjøtselsområde 2 (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl). Bildet er tatt retning sørover.

Figur 22 laserskanning av det aktuelle delområdet

Delområde 3

Skjøtelsområde for lynghei (Figur 23 og 24 og Tabell 3). Det er noe rikere vegetasjon her sammenlignet med tradisjonell kystlynghei eller boreal hei, med røsslyng som tyngdeart og grenser mot bærlyng med rikelig innslag av blåbær og tyttebær. Det står igjen noen trær fra tidligere skjøtsel som med fordel kan fjernes.

Figur 23. Skjøtelsområde 3 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 3 Beskrivelsestabell for skjøtselomsråde 3 ved Fidsel.

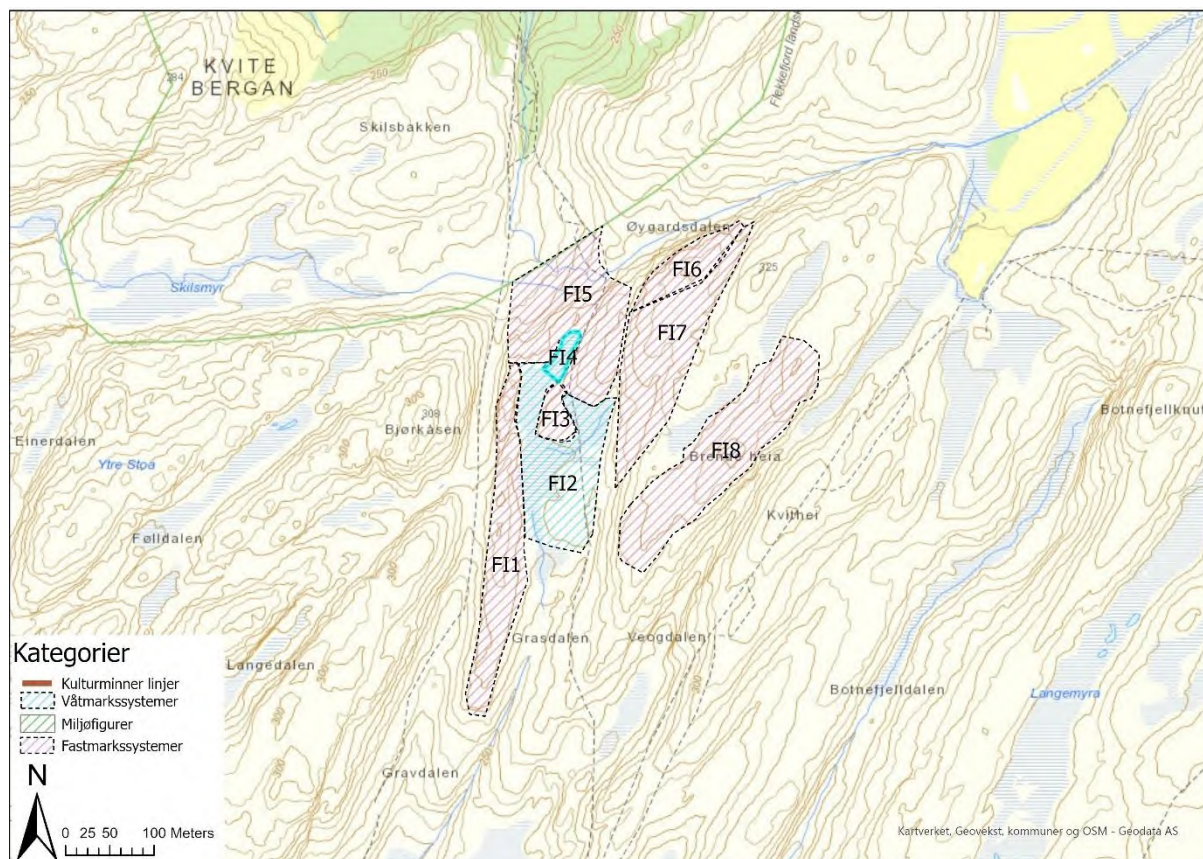
Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Kulturlandskap med preg av lite hevd som kan ha potensiale for en rekke arter. Den sydvendte utformingen og tilknytning til åpen myr, gir området en ekstra verdi for varme- og lyskrevende arter. Flere insekter er avhengig av varme for aktivitet.
B – Bevaringsmål	Ivareta et åpent kulturlandskap med åpne lyngheier og danne grunnlag for et rikere artsmangfold.
C – Tilstand	Middels god. Gjengroing utgjør en fremtidig trussel.
D – Tiltak	Forsiktig bruk av beitedyr for å ivareta kulturlandskapet og hindre gjengroing, men samtidig ivareta en variert og produktiv flora. Hogst av enkeltstående furutrær. Bjørk i ytterkant bør ryddes. Ved større ansamlinger av hogstavfall samles dette sammen og brennes.

Figur 24. Dronebilde for skjøtselomsråde 3 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl). Det er gjennomført noe skjøtsel, men fortsatt står enkelte trær igjen.

Delområde 4

Nord for skjøttet myr finnes et område hvor våtmarka smaler inn og kan ryddes (Figur 25, 26 og Tabell 4). Området er gjengrodd med spredte bjørk som kan ryddes eller tynnes. Lyssiv, skogsnelle og bakkesoleie kan nevnes. Bærer preg av at bjørk har vokst fritt hvor det ikke finnes stubber.

Figur 25. Skjøtselssområde 4 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 4. Beskrivelsestabell for skjøtselssområde 4 ved Fidsel.

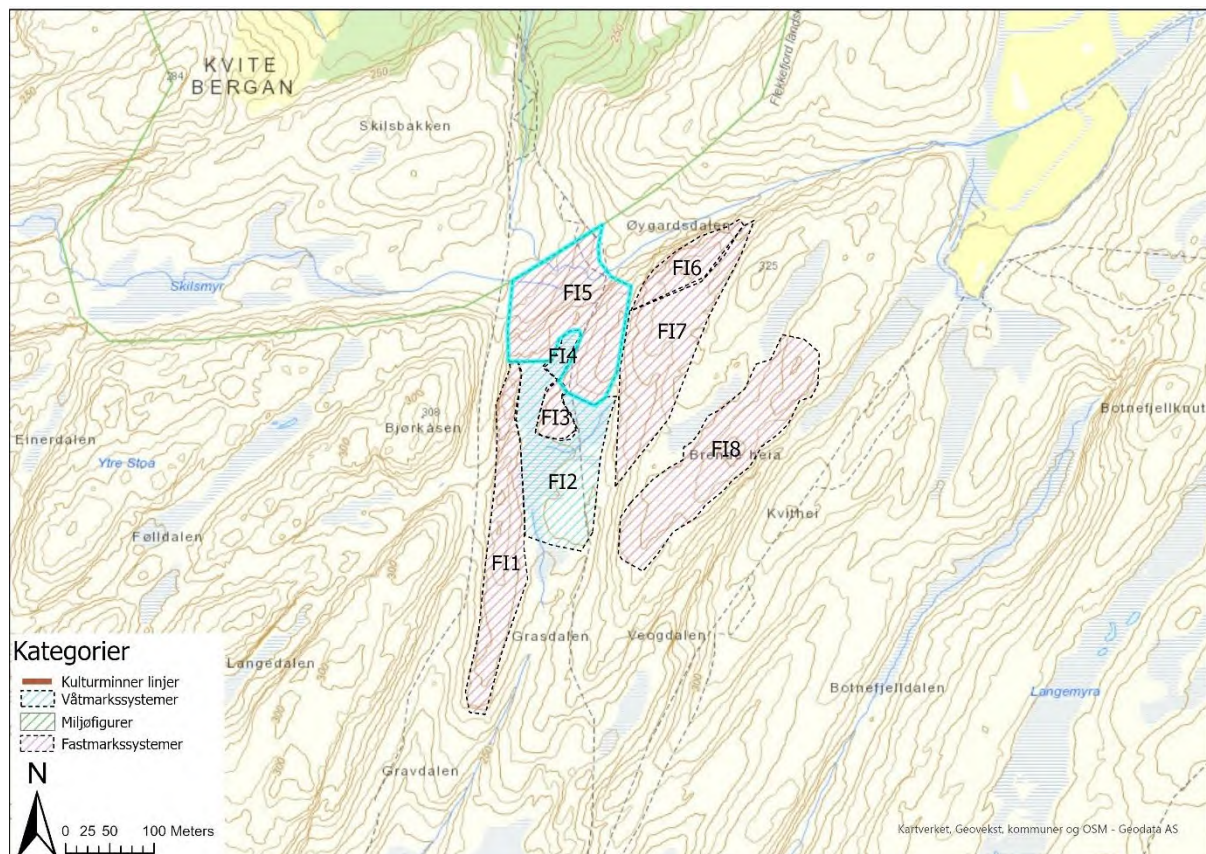
Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Tidligere kulturlandskap som gror igjen med bjørk.
B – Bevaringsmål	Åpne opp og ivareta et større, åpent myrområde.
C – Tilstand	Dårlig.
D – Tiltak	Rydding av bjørk innenfor myrpartiet. Hogstavfallet kan kappes ned og bli liggende i området for naturlig nedbryting.

Figur 26. Dronebilde for skjøtselområde 4 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 5

I skjøtselsområde 5 er det rikere områder enn tidligere beskrevne delområder (Figur 27, 28 og Tabell 5). Området registreres som skogsmark, men er trolig tidligere åpne områder med spredt vegetasjon. I dag domineres tresjiktet av lauv og furu. Vi finner også bregner, blåbær, blokkebær, tyttebær, smyle og starr-arter. Gjengroingen har kommet noe lengre her sammenlignet med mer skrinne områder. Naturskog med fri utvikling eller god tynning til glissen beiteskog er vurdert.

Figur 27. Skjøtselsområde 5 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 5. Beskrivelsestabell for skjøtselsområde 5 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Skogsmark med blandingsskog med lauv, primært bjørk, og furu. Området grenser til plantet granskog (vanlig gran og sitkagran), og til vernegrensen. For biologisk mangfold ved Fidsel utgjør dette nordøstvendte noe kaldere lokalklima, men at den er skogkledd vil tilføre en variasjon i området. Kontinuitetskog her vil bevare flere lokale arter og vil kunne fungere som refugium for arter mellom

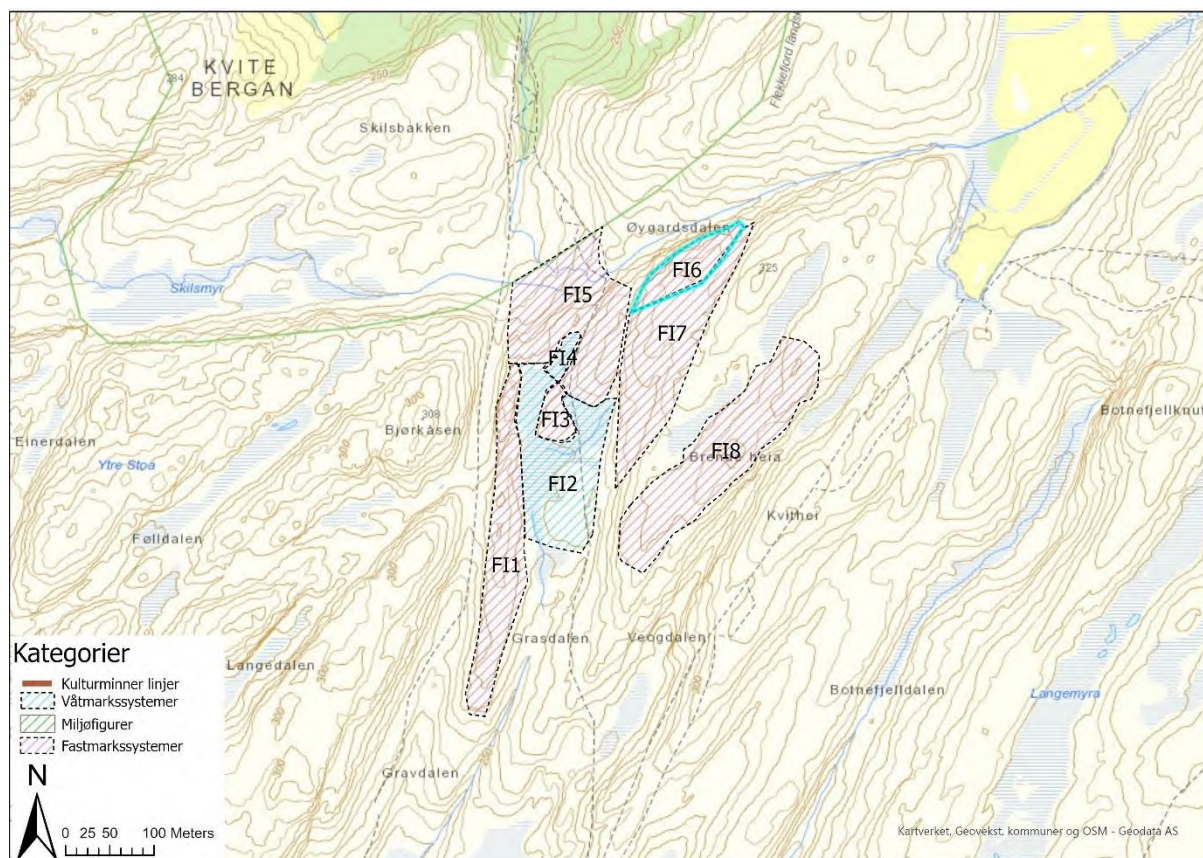
	landbrukseiendom på den ene siden og åpent kulturlandskap på den andre siden.
B – Bevaringsmål	Ivareta et variert kulturlandskap i tråd med verneforskriften. Her ønsker vi å oppnå en tresatt blandingsskog med kontinuitet.
C – Tilstand	Dårlig. Grunnet langt fremskreden gjengroingsfase, men tidlig i skogsfasen.
D – Tiltak	Fri utvikling over tid vil danne ønsket tilstand. Lett tynning kan gjennomføres. Hogstavfall kappes ned og legges igjen for naturlig nedbrytning.

Figur 28. Dronebilde for skjøtselområde 5 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 6

Skjotselsområde 6 befinner seg ved Øygardsdalen sør (Figur 29, 30 og Tabell 6). Dette området registreres som lynghei og kan med fordel videreutvikles.

Figur 29. Skjotselsområde 6 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 6. Beskrivelsestabell for skjotselsområde 6 ved Fidsel.

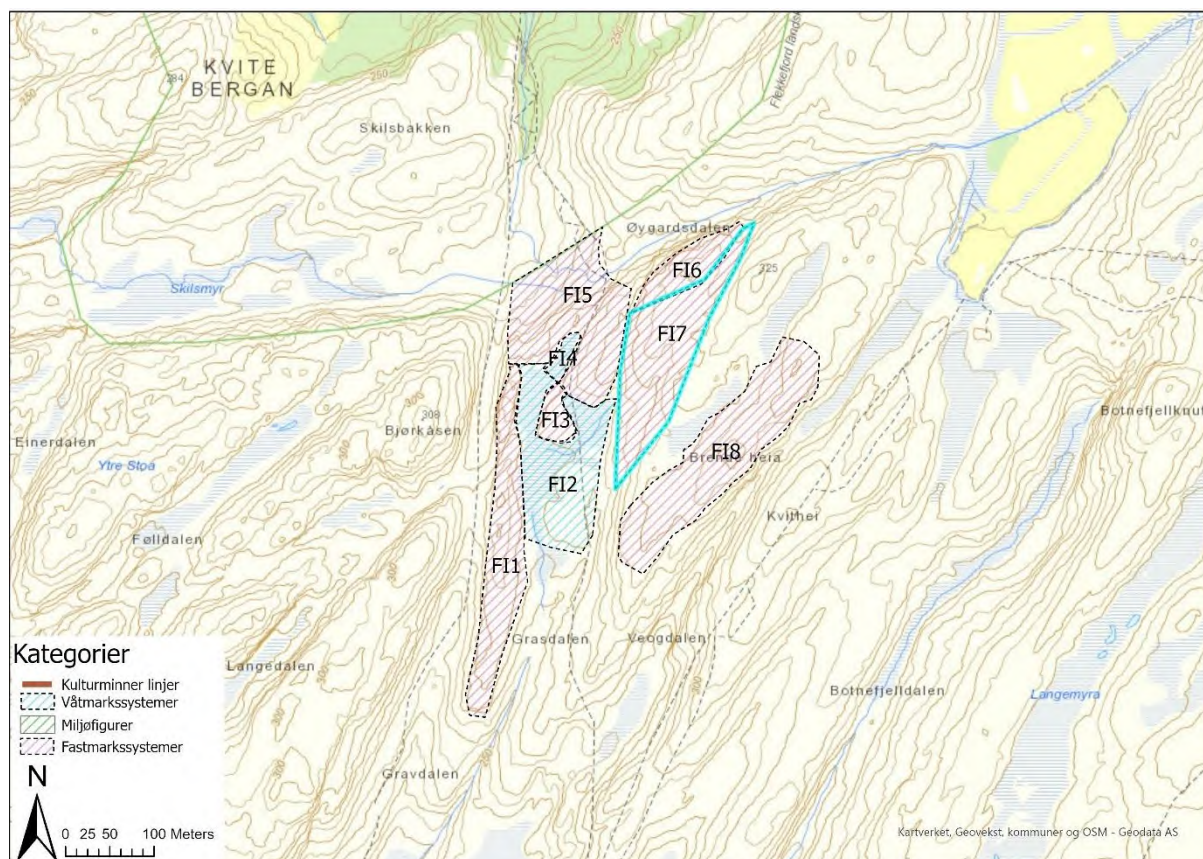
Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Lynghei. Etter tilstand vurderes som boreal hei Arter som røsslyng, krekling, blåbær, tyttebær, blokkebær, smyle, bakkesoleie, einer, bjørk og furu er registrert. Lite hevdpreg. Stedvis svært tilgrodd av lauv og einer. Fuktig dal avgrenser området fra neste delområde i vest.
B – Bevaringsmål	Ivareta en viktig naturtype med tilhørende mangfold.
C – Tilstand	Dårlig.
D – Tiltak	Hogging av skogsjiktet bestående av lauv, furu og einer. Hogstavfallet samles på egnede plasser for brenning. Brenning må skje utenom bart fjell eller nær blokker.

Figur 30. Dronebilde for skjøtselområde 6 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 7

Ved skjøtselssområde 7 finner vi etablert skog på skrinne bunnforhold (Figur 31, 32 og Tabell 7). Trolig er dette gjengroing av tidligere åpent kulturlandskap med beitedyr. Det har tidligere blitt gjennomført mindre skjøtselstiltak innenfor delområdet med fjerning av lauv.

Figur 31. Skjøtselssområde 7 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 7. Beskrivelsestabell for skjøtselssområde 7 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Skogsmark. Domineres av lauv og furu i tresjiktet. Bakkevegetasjon består i hovedsak av blåbær, blokkbær, tyttebær, smyle og starr. Innslag også av skogstjerne, bjørneskjegg og småmarimjelle, og røsslyng på småkoller.
B – Bevaringsmål	Åpen lynghei, kulturlandskap/naturskog
C – Tilstand	Dårlig/Middels
D – Tiltak	Områder på og rundt topper, da særlig skrinne mark ryddes. Skogsjiktet fjernes for å stimulere lyngheia. Rydding og brenning av einer og hogstavfall, samt enkel sviing av lyng. I lavereliggende

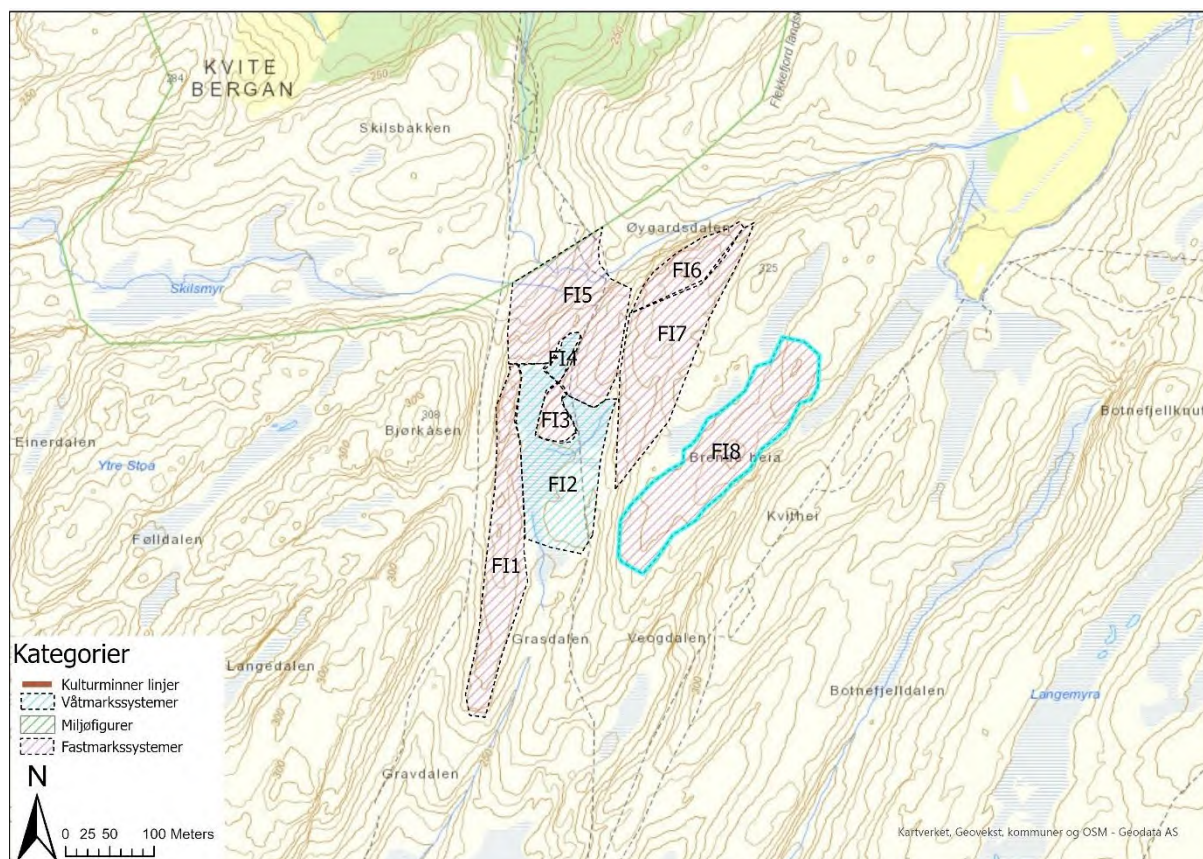
	og rikere områder bevares skogsjiktet, men åpnes opp for å stimulere tilvekst av bunnsjiktet. I restaureringsfasen er man avhengig av beiting.
--	--

Figur 32. Dronebilde for skjøtselområde 7 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 8

Ved Brende heia, skjøtelsområde 8, er det noen få lyngområder igjen, men heia er sterkt gjengrodd og det kreves derfor skjøtsel for å ivareta området med lynghei (Figur 33, 34, 35, 36 og Tabell 8).

Figur 33. Skjøtelsområde 8 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 8. Beskrivelsestabell for skjøtelsområde 8 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Åpen lynghei med lite hevd og skrint dekke som gir grunnlag for naturtypen boreal hei. Vi finner bjørk, einer og furu.
B – Bevaringsmål	Restaurere og fremme de åpne lyngheiene og tilhørende arts mangfold.
C – Tilstand	Dårlig.
D – Tiltak	Skogsjiktet fjernes for å stimulere lyngheia. Rydding og brenning av einer og hogstavfall, samt enkel sviing av lyng. I restaureringsfasen er man avhengig av beiting.

Figur 34. Dronebilde for skjøtselområde 8 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

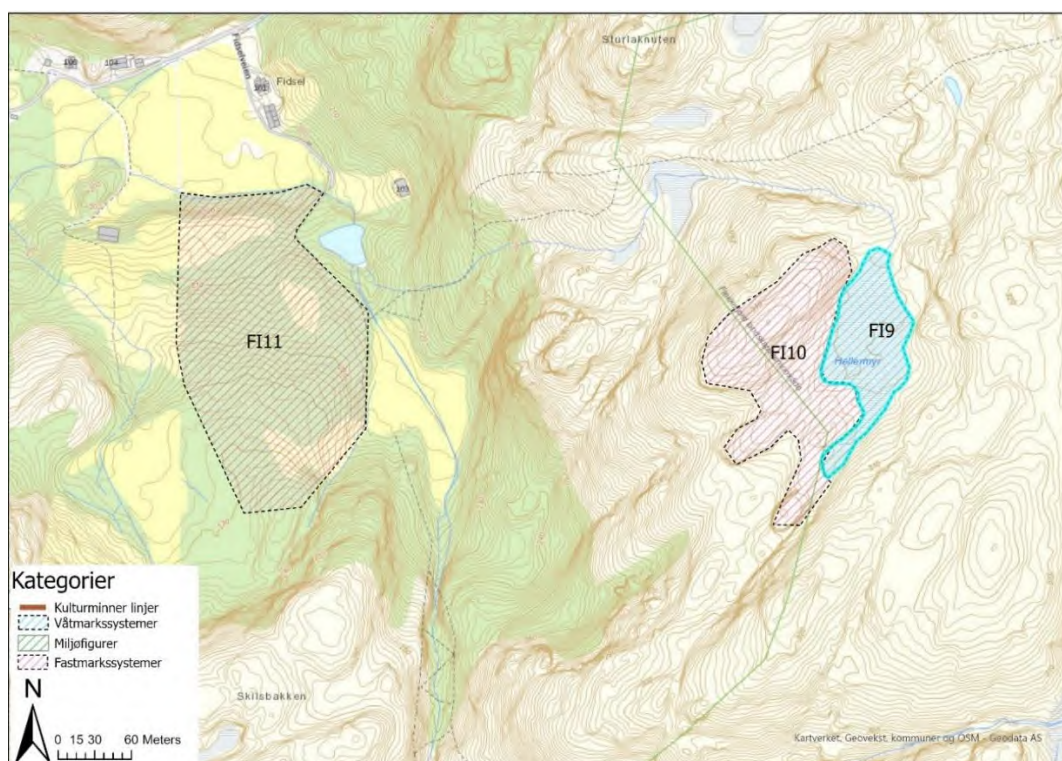
Figur 35. Dronebilde for skjøtselområde 8 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Figur 36. Detaljbilde ved Brende heia (Foto: Espen Åsan).

Delområde 9

Hellermyr er et av flere områder som et blitt tresatt i nyere tid, trolig grunnet endret drift. Det er hensiktsmessig å ta for seg myrområder da gjengroingen ikke har kommet like langt som i rikere områder i dalene (Figur 37, 38, 39, 40 og Tabell 9). Basert på laserskanning fra høydedata har ikke området blitt grøftet.

Figur 37. Skjøtselområde 9 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 9. Beskrivelsestabell for skjøtselomsråde 9 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Hellermyr er del av et større område som historisk har vært et åpent kulturlandskap. En åpen jordvannsmyr med rikelig solinnstråling er vertskap for en rekke arter og vil ha en viktig funksjon for insekter. Registrerte arter som blokkebær, røsslyng, klokkeløng, molte, bakkesoleie, rome, myrull og torvmoser.
B – Bevaringsmål	Ivaretagelse av et åpent myrområde med rikelig lystilgang for rikere flora, insektliv og fugleliv.
C – Tilstand	Middels god.
D – Tiltak	Rydde myrpartier for trær og busker som har etablert seg og truer med å endre myras karakter. Trærne kan kappes ned og bli liggende på stedet for naturlig nedbryting eller brennes i sammenheng med restaurering innenfor tilgrensende skjøtselomsråde (Delområde 10). I restaureringsfasen er man avhengig av beiting.

Figur 38. Dronebilde for skjøtselomsråde 3 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

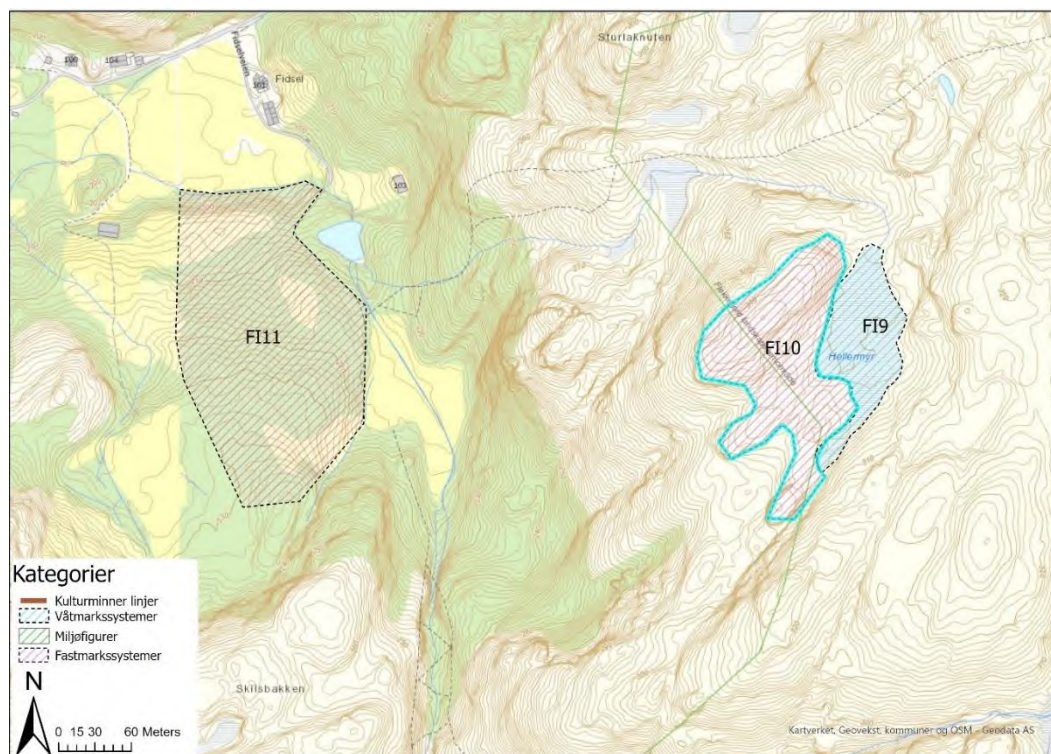
Figur 39. Dronebilde for skjøtselområde 9 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Figur 40. Dronebilde for skjøtselområde 9 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 10

Skjøtselsområde 10 er kartlagt som egnet for restaurering av lynghei (Figur 41, 42, 43 og Tabell 10). Dette området stekker seg utenfor verneområdet, men bør sees i sammenheng. Med tanke på gårdens satsning på birøkting, kan dette være en viktig kilde for biene.

Figur 41. Skjøtselsområde 10 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 10. Beskrivelsestabell for skjøtselsområde 10 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Registrert naturtype boreal hei. Artsregistreringer som furu, bjørk, einer, blokkbær, krekling, røsslyng, bakkesoleie, krypvier, smyle, bakkesyre, klokkelyst, bjørneskjegg og skogstjerne. Potensielt flott lynghei, men stedvis sterkt tilgrodd. Tresjiktet består av lauv og furu. Lite/ingen hevdpreg.
B – Bevaringsmål	Hindre videre gjengroing av område egnet for lynghei.
C – Tilstand	Dårlig.
D – Tiltak	Området bør sees i sammenheng med tilgrensende våtmark. Lauv i fuktige daler kan spares, men vegetasjonsrydding på skrinne områder bør gjennomføres. Hogstavfall bør ryddes og brennes på

	egnede plasser. I restaureringsfasen er man avhengig av tilpasset beiting.
--	--

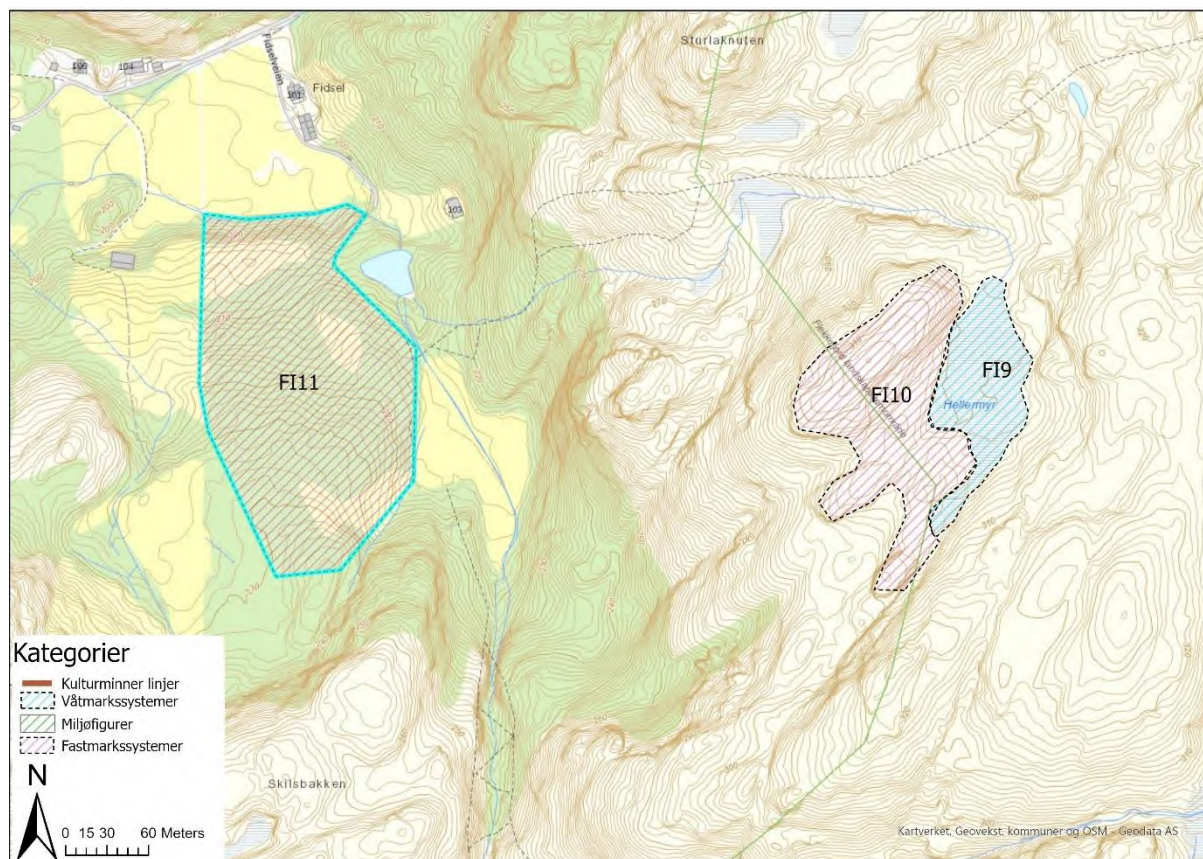
Figur 42. Dronebilde for skjøtselområde 10 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Figur 43. Områdebilde for skjøtselområde 10 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

Delområde 11

Delområdet finner vi sør for gården (Figur 44, 45 og Tabell 11). Tidligere blitt benyttet som utmarksbeite/ semi- naturlig eng, men nordlig del gir inntrykk av å tidligere ha blitt slått, og vi finner fremdeles innslag av en del kulturbetingende arter. Bunnsjiktet består i hovedsak av grasarter med unntak av skrinne partier hvor lyng dominerer.

Figur 44. Skjotselsområde 11 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 11. Beskrivelsestabell for skjotselsområde 11 ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Tidligere utmarksbeite som i dag er i en sterk gjengroingsfase. Nordvestlig del har tidligere blitt slått, og vi finner fremdeles innslag av en del kulturbetingende arter. Bunnsjiktet består i hovedsak av ulike grasarter, men vi finner også innslag av lyng på tørrere partier.
B – Bevaringsmål	Utmarksbeite. Beiteskog/naturbeitemark.
C – Tilstand	Middels god

D – Tiltak	Fjerne skogsjikt i nordre del, samt åpne opp i mosaikk. Gjenværende skog kan med fordel tynnes. I en restaureringsfase og vedlikeholdsfase er man avhengig av beiting.
------------	--

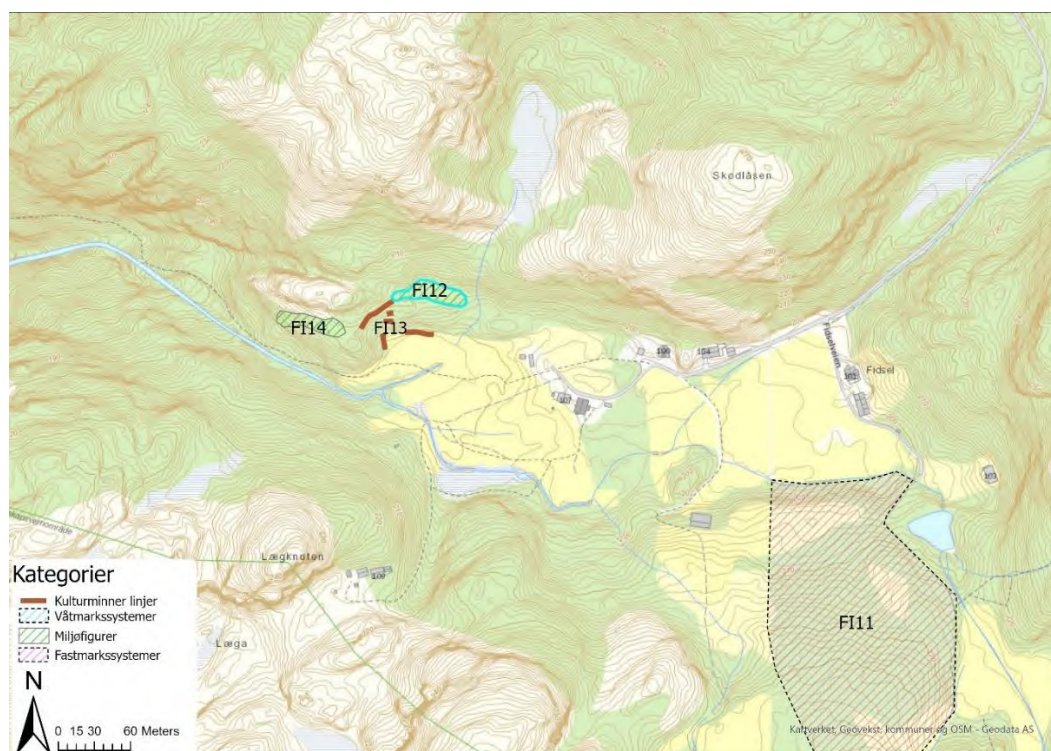

Figur 45. Dronebilde for skjøtselområde 11 ved Fidsel (Foto: Ole Morten Ertzeid Opsahl).

5.5.2 Eiendom 45/4

Delområde 12

Det knyttes noe usikkerhet til tidligere bruk, men området har en rekke verdifulle elementer som kulturminner, lauvstrær, trolig dyrkingsområder eller slåttemarken (Figur 46, 47, 48, og Tabell 12). Dagens bruk av området er knyttet til beiting og birøkting. Lengst vest i teigen er det registrert edelløvskog. Midler som skal hentes for skjøtsel her, må hentes gjennom andre tjenester. SMIL-midler fra kommune og fylkeskommunen har kanskje midler til skjøtsel knyttet til kulturminner.

Figur 46. Skjøtselsområder ved teig 45/4 for Fidsel, Flekkefjord kommune.

Tabell 12. Beskrivelsestabell for skjøtselsområde ved Fidsel.

Momenter	Beskrivelse
A – Naturkvaliteter	Dette området inneholder store naturverdier med innslag av edellauvskog og flere spor av tidligere bruk som lauvstrær og en rekke kulturminner. Området har verneverdige kvaliteter som bør ivaretas.
B – Bevaringsmål	Ivareta og fremme et variert naturområde med en kombinasjon av fri utvikling, rydding og beite.
C – Tilstand	Usikker.

D – Tiltak	Edellauvskogene bør utvikles fritt for å skape kontinuitetsskog. Gammel skog inneholder et høyt antall arter og er svært viktige for biologisk mangfold. Kulturmiljøet bør skjøttes for å fremheve og ivareta disse. Ved å rydde oppslag av trær, og fristille dem reduseres fare for videre forringelse. Beiting er med på å hindre gjengroing. Fremmede arter i skogsmark anbefales å fjernes. Dette kan gjøres gjennom hogst eller ringbarking. Dette gjelder for plantede gransorter som finnes innenfor områder.
------------	--

Figur 47. Områdebilde for deler av teig 45/4 ved Fidsel (Foto: Espen Åsan).

Figur 48. Lauvingstre ved Fidsel (Foto: Espen Åsan).

Figur 49. Området ved bakkemurene ved Fidsel (Foto: Espen Åsan). 6 Oppfølging av verneområdet

6 Oppfølging og revidering

6.1 Oppfølging av skjøtselstiltak

Den planlagte skjøtselen legges opp etter prioritet, og det er ønskelig med årlig progresjon. Skjøtselen som utføres kan gjennomføres av grunneiere, men må skje i samråd med verneområdeforvalter innenfor delområder som omfattes av vernet. Innenfor verneområdet må det bevilges midler fra Verneområdestyret for å kunne gjennomføre skjøtselstiltakene. Midlene som bevilges hvert år vil variere og det er ikke gitt at all skjøtsel vil la seg gjennomføres innenfor det tidsrom som planen legger opp til. Utenfor verneområdet kan planen benyttes som vedlegg for søknad om ekstern finansiering. Det må påberegnes noe egeninnsats for å komme helt i mål.

Det er viktig med god dokumentasjon om hva som gjennomføres hvor og når. Det må benyttes fotodokumentasjon før og etter tiltakene, og tiltak må loggføres på enkelt vis.

6.2 Oppfølging av bevaringsmål

Bevaringsmålene er styringsverktøy for måloppnåelse i området. Verneområdeforvalter eller andre kvalifiserte, utpekt av Verneområdestyret, kan vurdere tilstanden og bevaringsmålene ved utløp av planen. Målene er beskrevet for hvert delområde hvor noen er helt konkrete, mens andre er mer romslige. For å følge opp bevaringsmålene må vurderinger gjøres gjennom kontroll i felt.

6.3 Revidering av skjøtselsplan

Planen revideres når perioden er utløpt eller etter behov, og i samarbeid med verneområdeforvalter for Flekkefjord landskapsvernområde. Det er verneområdestyret som avgjør om det er behov for ny skjøtselsplan. Grunneiere står fritt til å utarbeide egen skjøtselsplan for videreutvikling utenfor verneområdet om det ikke lar seg gjøre å videreføre satsningen på skjøtsel innenfor. Det ligger stort potensiale i å videreutvikle eiendommens lyngheier innenfor verneområdet ved Steinhei og Hellerheia ved neste plan.

7 Oppsummering av planlagt forvaltning

Den planlagte skjøtselen er lagt opp til videre aktive tiltak med bruk av beitedyr i en restaurerings- og vedlikeholdsfasen. Det er forventet at noe oppslag av trær må ryddes manuelt, men dette vil være en naturlig del å ta inn i en videreføring av skjøtselen, altså ved revidering av planen.

Videre er også tiltakene budsjettstyrte slik at tilgjengelige midler også er avgjørende for fremgangen til prosjektet.

7.1 Fremdriftsplan:

Planens varighet settes til 5 år. Planperioden er da fra 2023 til og med 2027. Det ansees som rimelig at skjøtsel i delområder som er rangert med prioritering 1 og 2 kan oppnås innen planen utløper i 2027. Skjøtselsområder utenfor verneområdet er rangert med prioritet 3. Her er det opp til grunneier selv å søke om finansiering fra andre kilder. Gjennomføring er opp til grunneier og ikke vernemyndighet.

Tabell 13 Fremdriftsplan

Prioritering	Forventet fremdrift
1	1 til 3 år
2	3 til 5 år

7.2 Oppsummering

Tiltak oppsummeres i tabell (Tabell 14). Tabellen gir en enkel oversikt over tiltak, hvem som er ansvarlig for gjennomføring av skjøtselstiltak, prioritering og budsjett for de ulike delområdene.

Tabell 14. Oppsummeringstabell for skjøtsel ved Fidsel.

Område	Tiltak	Ansvarlig for gjennomføring	Pri.	Kostnad
FI1	Rydding og brenning	VORF/forvalter	1	25.200
FI2	Restrydding	VORF/forvalter	1	7.200
FI3	Restrydding	VORF/forvalter	1	7.200
FI4	Rydding av trær	VORF/forvalter	1	14.400
FI5	Fri utvikling/ enkel tynning	VORF/ forvalter	3	7.200
FI6	Rydding og brenning	VORF/forvalter	2	36.000
FI7	Rydding og brenning	VORF/forvalter	1	36.000
FI8	Rydding og brenning	VORF/forvalter	2	54.000
FI9	Rydding, brenning	VORF/forvalter	2	10.800
FI10	Rydding og brenning	VORF/forvalter	2	43.200
FI11	Rydding, brenning	Grunneier	3	36.000
FI12	Beiting, rydding og evt noe hogst.	Grunneier	3	-
Beiting	Få i gang beitebruk i delområder for å ivareta hensikten med skjøtselstiltakene.	Grunneiere med VORF/forvalter	1	-

8 Referanser

Artsdatabanken. 2017. *Kystlynghei*. Hentet 03.11.2020 fra

<https://www.artsdatabanken.no/Pages/137787/Kystlynghei?Key=1446631842>

Forskrift om Flekkefjord landskapsvernområde. Forskrift 11. mars 2005 nr. 225 for

Flekkefjord landskapsvernområde i Flekkefjord kommune, Vest-Agder fylke.

Naturmangfoldloven. Lov om forvaltning av naturens mangfold. Tilgjengelig fra:

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2009-06-19-100> (Hentet: 21.12.2020)

Norges Geologiske Undersøkelse. 2020. Berggrunskart. Lastet 28.10.2020

https://geo.ngu.no/kart/berggrunn_mobil/

Miljødirektoratet. (2020). Naturbase. Tilgjengelig fra: <https://kart.naturbase.no/> (Hentet:

17.11.2020).

Høydedata, kartverket. www.hoydedata.no.

Vedlegg

Vedlegg 1. Kostnadsberegningstabell.

Skjøtselsområde	Enhetspris	SUM
1	Hogst: 4 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: 3 dagsverk samling og brenning a 450kr	14.400 kr 10.800 kr
2	Restrydding: 2 dagsverk manuell hogst a 450 kr	7.200 kr
3	Restrydding: 2 dagsverk manuell hogst a 450 kr	7.200 kr
4	Rydding av trær: 3 dagsverk manuell hogst a 400kr Brenning: 1 dagsverk samling og brenning a 450kr	10.800 kr 3.600 kr
5	Fri utvikling/ Lett tynning. 2 dagsverk manuell hogst a 450 kr	7.200 kr
6	Rydding: 7 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: 3 dagsverk samling og brenning a 450kr	25.200 kr 10.800 kr
7	Rydding: 7 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: 3 dagsverk samling og brenning a 450kr	25.200 kr 10.800 kr
8	Rydding: 10 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: 5 dagsverk samling og brenning a 450kr	36.000 kr 18.000 kr
9	Rydding: 3 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: Kan gjøres i sammenheng med naboområde	10.800 kr
10	Rydding: 8 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: 4 dagsverk samling og brenning a 450kr	28.800 kr 14.400 kr
11	Rydding: 7 dagsverk manuell hogst a 450kr Brenning: 3 dagsverk samling og brenning a 450kr	25.200 kr 10.800 kr
12	-	

Sameiet Kjære Fellesmark

Org.nr. 924379669, gnr/bnr 4/256 Kristiansand

Til: Verneområdestyret ORF v/forvalter Ronny Skansen

Oppfølging av vei til Haraldsodden, Belteviga, Flekkerøy

Vi viser til brev fra Ronny Skansen (ref. 2024/5010-29 432.2) datert 10.07.2025 vedr. ovennevnte sak.

Vei og tilkomst til Haraldsodden

- Etter vår forståelse er det et lite smalt område (ca. 5 m²) i bunnen av bakken ned mot Haraldsodden som omtales som problem i denne sammenheng. Dette området er et resultat av gjenfylling av grøfta for vann i 2016 og ligger litt over grensen til eiendom 4/75 (Miljødirektoratet).
KF har ingen eierforhold i bunnen av bakken i denne saken. Dersom Områdeforvalter har ytterligere synspunkter og merknader vedr dette punktet, viser vi til befaringen Områderforvalter hadde med de aktuelle grunneierne 15.04.2025 og ber om at eventuelle spørsmål rettes direkte til dem.

Merknad:

- Forsvaret oppgraderte veien rundt år 2000 i forbindelse med nedlegging av hovedkabel for strømmettet og fjerning av høyspentmaster i verneområdet. Dette berørte privat grunn i det omtalte området, blant annet for montering av nytt 230V fordelingsanlegg for å dekke strøm til verneområdet.

SKF eiendom gnr/bnr 4/256 – Tilkomst og veirett (SKF ansvar)

- Godkjent veirett skal sikre tilkomst til eiendommene på Haraldsodden.
- Styret i SKF følger etter beste evne opp tilsyn og vedlikehold av veien ihht den godkjente veiretten. Dette innebærer bl.a. grusing og klipping av gress for å sikre en funksjonell tilkomst til eiendommene.

Merknad:

- Sommerens rekordtørke har påvirket gressveksten, men nedbør vil naturlig bidra til ny vekst. SKF prøver å vedlikeholde vegetasjonen slik at veien forblir brukervennlig for grunneiere i tillegg til dagens bruk som turløype for allmenheten, inkludert eldre, barnefamilier med barnevogn og rullestolbrukere.

Flekkerøy 20.august 2025.

Med hilsen for Sameiet Kjære Fellesmark

Harry Salvesen
Styreleder

Kjell Pedersen
Styremedlem

Arnt Edgar Tellefsen
Styremedlem/sekretær

Kopi pr epost til

Kristiansand Kommune
Agder Fylkeskommune
Miljødirektoratet
Verneområdestyret ORF

Postboks 4

Postboks 788 Stoa

Postboks 5672 Torgarden

Postboks 504

4685 NODELAND

4809 ARENDAL

7485 TRONDHEIM

4804 ARENDAL

post@kristiansand.kommune.no

sfagpost@statsforvalteren.no

post@miljodir.no

post.orf@statsforvalteren.no

Fra: Salvesen, Harry[Harry.Salvesen@alcoa.com]
Sendt: 22.08.2025 08:16:21
Til: Skansen, Ronny[ronny.skansen@statsforvalteren.no]
Kopi: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no];Postmottak
SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no];post@miljodir.no[post@miljodir.no];post@kristiansand.kommune.no[post@kristiansand.kommune.no];
Tittel: Svar til Områdeforvalter ORF vedr. stil til Haraldsodden, Belteviga, Flekkerøy

Se vedlagte brev fra styret i Sameiet Kjære Fellesmark.

Sameiet Kjære Fellesmark valgte på ekstraordinært årsmøte 10 juli nytt styre.
Registermeldingen for endring av styret er under behandling i Brønnøysund.
Dette til orientering.

Med hilsen
Harry Salvesen
EMEA Legal Entity Information:
http://www.alcoa.com/global/en/general/pdf/EC_legal_entities.pdf

**Verneområdestyret for
Oksøy-Ryvingen og
Flekkefjord
landskapsvernområder**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 75 64
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/oksoy-ryvingen>

SAMEIET KJÆRE FELLESMARK
c/o Gunnar Larsen Vesterøya 111
4625 FLEKKERØY

Saksbehandler Ronny Skansen

Vår ref. 2024/5010-29 432.2

Deres ref.

Dato 10.07.2025

Manglende oppfølging av ulovlig vei mot Haraldsodden - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde

Det vises til brev sendt til dere 15.03.25, der vi etterspør om en vei som er anlagt i nyere tid og der deler av denne ligger innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde og innenfor gnr/bnr. 4/75 som er Miljødirektoratets eiendom. I brev datert 07.05.25 signaliserte dere en plan for tilbakeføring av dette arealet.

Vi var denne uken ute i området og vi kan ikke se at tiltakene som dere skisserte for oss er blitt gjennomført i henhold til plan. Vi ber om tilbakemelding på dette.

Med hilsen

Ronny Skansen
verneområdeforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Kristiansand kommune
AGDER FYLKESKOMMUNE
Miljødirektoratet

Postboks 4
Postboks 788 Stoa
Postboks 5672 Torgarden

4685 NODELAND
4809 ARENDAL
7485 TRONDHEIM

SAMEIET KJÆRE FELLESMARK

****Org.nr 924379669* gnr.4. brnr 256***

Det vises til brev fra verneområdeforvalter til Kjære Fellesmark, datert 15.03.2025 om stien ut til Haraldsodden.

Det fremgår av både årsmøteprotokollen fra KF og siste styremøtes vedtak den 3.4 2025 at den delen av veien ned mot Haraldsodden som er på KF sin eiendom og som ble utvidet til to-spors vei med grus da vannledningen ble lagt, skal tilbakeføres til sti og frøsåes i kantene. Kjell Pedersen er av KF styret gitt mandat til å gjennomføre og lede dette arbeidet.

Så vidt KF sitt styre kjenner til er alle grenseoppganger gjort i forhold til hva som eies av Miljødirektoratet, hva som eies av KF og hva som eies av private sjøbodeiere utgått fra KF mht til sti-området ned mot Haraldsodden. Befaring er også gjort sammen med de private eierne den 15.04.2025.

Vi regner derfor med at frøsåingen og tilbakeføringen til sti, slik årsmøtet og styret i KF har godkjent, kan gjøres ganske raskt i samarbeid mellom alle parter under ledelse av Kjell Pedersen ila våren og godkjennes av områdeforvalteren ila juni. Om de tre private grunneierne utgått fra KF, ikke ønsker å være med på å frøså eller tilbakeføre sin del av veien, tenker styret i KF at det må være opp til dem. Veien vil uansett tilbakeføres naturlig, om enn en del langsommere, siden den ikke kan brukes til kjøring.

Vh

Ragnhild S Nilsen og Arnt Edgar Tellefsen

KF styrets leder og sekretær

Flekkerøy 7.5.2025

Fra: Ragnhild Nilsen[ragnhild@globalfairtrade.com]
Sendt: 09.05.2025 16:07:21
Til: Skansen, Ronny[ronny.skansen@statsforvalteren.no]
Tittel: Svar fra KF omkring ulovlig vei anlagt ned til Haraldsodden i Belteviga

Med vennlig hilsen
Ragnhild S Nilsen
Styreleder KF
91884236

Sameiet Kjære Fellesmark
Org.nr. 924379669, gnr/bnr 4/256 Kristiansand

Til: Verneområdestyret ORF

Vedrørende dispensasjon for motorisert ferdsel Belteviga – Flekkerøy.

Vi viser til vedtak i utvalgsak 13/25 10.06.2025 - dispensasjon for motorisert ferdsel på eksisterende kjørevei i Beltevik.

Jordskiftesaken 25-013270REN-JAGD/JKRI som omhandler grenseoppgang av verneområdet i Belteviga er fortsatt under behandling, og tidspunkt for ferdigbehandling er ikke fastsatt.

Det er nå initiert og igangsatt et planarbeid for eiendommene i området Belteviga/Grunnevågkilen. Dette planarbeidet tar bl.a. for seg adkomst til eiendommene.

Med bakgrunn i ovenstående ber vi om at eksisterende dispensasjon for motorisert ferdsel i området (sak 13/25) blir opprettholdt inntil videre og i påvente av en avgjørelse og sluttbehandling av ovennevnte saker.

Flekkerøy 25.august 2025

Med hilsen for Sameiet Kjære Fellesmark

Harry Salvesen
Styreleder

Kjell Pedersen
Styremedlem

Arnt Edgar Tellefsen
Styremedlem/sekretær

Kopi pr epost til

Kristiansand Kommune
Statsforvalteren i Agder
Miljødirektoratet

Postboks 4

Postboks 504

Postboks 5672 Torgarden

4685 NODELAND

4804 ARENDAL

7485 TRONDHEIM

post@kristiansand.kommune.no

sfagpost@statsforvalteren.no

post@miljodir.no

Fra: Salvesen, Harry[Harry.Salvesen@alcoa.com]
Sendt: 25.08.2025 13:56:28
Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]
Kopi:
post@kristiansand.kommune.no[post@kristiansand.kommune.no];post@miljodir.no[post@miljodir.no];Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no];
Tittel: Søknad om disp for fortsatt kjøring i Belteviga Flekkerøy

Se vedlagt søknad fra Sameiet Kjære Fellesmark.

Med hilsen
Harry Salvesen

EMEA Legal Entity Information:
http://www.alcoa.com/global/en/general/pdf/EC_legal_entities.pdf

Vedrørende stenging av vei i Belteviga

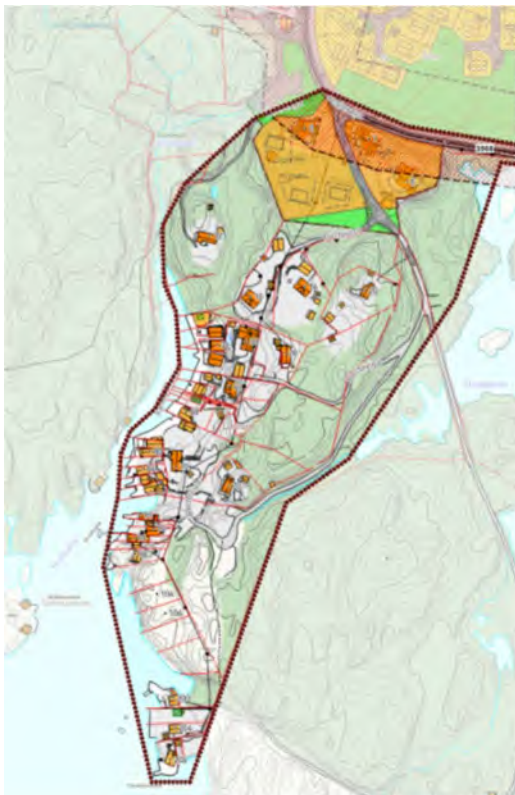
Det har vært mye støy rund privat bruk av veinettet i Belteviga siste året. SNO har vært der å holdt kontroll. Eksisterende Bom er fjernet. Ny bom er forsøkt satt opp uten hell. Disse aktivitetene er utført baser på et ikke juridisk gjeldende kart i Naturbase, som viser en verneområdegrense som verner veien. Pål Klevan i Mijødirketoratet skriver i vedlagt e-post 6. juni at det er skissen i kartet på 1:60000 som fremdeles er juridisk gjeldende. Det er ikke registrert noen koordinater slik som det står i vernevedtaket fra 2005 at statsforvalteren skulle gjort.

JORDSKIFTESAK 25-013270REN-JAGD/JKRI

Med bakgrunn i denne støyen har Kjære fellesmark med en del private grunneiere bedt jordskifteretten om hjelp til å fastsette verneområdegrensen langs Beltevigsveien.

28. april ble det sendt ut forkynning av jordskiftesak til berørte grunneiere. Som en forberedelse til denne saken, har Torgeir Erdvig, daglig leder i Landmåler Sør 23. juni målt opp veien og tegnet inn forslag til en vernegrense i kommune plan kartet. En ser at veien i all hovedsak innenfor område avsatt til bebyggelse (gult område). Kun en kort strekning midt på traseen krysser innom LNF-område.

REGULERING

Alle tiltak i Beltevigga er godkjent på dispensasjon. Mange av disse med krav om parkering basert på veinettet i Beltevigga. Samtidig har det ofte blitt etterspurt regulering av området i forbindelse med behandling av veinettet. Det har siden 2005 vært flere forsøk på reguleringsinitiativ som ikke har ført frem. Nå har de fleste grunneierne og Kjære fellesmark gått sammen om et felles reguleringsarbeid. Arkitektfirmaet Trollvegg er engasjert til å drive planarbeidet og det er sendt mail til planleder i Kristiansand kommunen 6. august med forespørsel om første kontaktmøte. Det er opp til kommunen hva som skal reguleres, men initiativtakerne ønsker å få en endelig løsning for trafikk inn til private eiendommer kombinert med en god løsning for dagsturisme som kommer gående, syklende eller kjørende.

OPPFORDRING TIL Verneområdestyret ORF

Jeg vil som grunneier og bruker av området be dere om å avvente endelig fastsetting av grensen til Verneområdet før dere tar stilling til BOM og eventuell plassering.

Dersom jordskifteretten mot formodning skulle bestemme at dagens vei går innom verneområdet, ber vi om å kunne benytte eksisterende løsning frem til en får på plass annen løsning basert på reguleringsplan.

NB!

Gnr 4 i Kristiansand kommune er ikke listet opp i § 1. Avgrensning i forskriften <https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2005-04-29-388> og vi hevder at inntil det er endret i lovdata så berører ikke landskapsvernområdet hverken 4/75 eller 4/256.

Flekkerøy 27, august 2025

Hilsen

Beate & Bård Gotskalk Austefjord

SV: Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Grense i Belteviga fra opprettelse og endringer frem til i dag.

Pål Klevan <Pal.Klevan@miljodir.no>
Til Beate.Austefjord@kristiansand.kommune.no;
austefjord@csw.no
Kopi Hege Langeland

06.06.2025

Hei,

Mye av den historiske oversikten over dette er det nok Statsforvalteren som sitter på, ettersom de både gjennomførte verneprosessen og sto ansvarlig for produksjon av vernekartet, men jeg prøver å gi svar på det vi kan si noe om.

Når det gjelder opplisting i verneforskriften § 1 så er vi blitt gjort oppmerksomme på at det er mangler her. Også eiendommer på Miljødirektoratets grunn mangler i opplistingen. Det gjelder bl.a. for flere bnr. som ligger innenfor gnr. 4. Dette samme er da også tilfellet for eiendommen 4/256, uavhengig av om vernegrensen er ment å følge vegen eller ikke. Dette må rettes opp, og det er noe Miljødirektoratet kan ta videre i samarbeid med forvaltningsmyndigheten (som er verneområdestyret i dette tilfellet).

Selv om vernekartet er i en målestokk (her 1: 60 000) som ikke lett synliggjør detaljene i terrenget, så er det det kartet som er formelt gjelder fram til et nytt kart er vedtatt. Når et område blir vedtatt ligger det til grunn at området skal merkes opp i felt og at man skal få en koordinatfestet knekkpunktene. Ved nytt vern er det Statsforvalteren i de representative fylkene som krever sak for jordskifteretten, som i de senere årene har stått for denne oppmålingen i felt. Tilbake i 2005 når Oksøy-Ryvingen ble vernet ble det også brukt private firma til å måle inn grensene. Det er Statsforvalteren som i så fall var bestiller og mottaker av disse kartfilene. Det er også Statsforvalteren som hadde ansvaret for å kvalitetssikre og sørge for at den digitale versjonen av kartet ble levert til Naturbase. Ut fra vår logg, så er det ikke gjort noen endringer i kartet etter at det ble lastet opp 15.08.2005. Det er heller ikke levert inn teiggrensepunkt i tilknytning til grensene for verneområdet. Hvorfor dette mangler kan jeg ikke svare på. Det kartet som ligger på Naturbase i dag skal være det samme kartet som er lagt til grunn for vedtakskartet, men jeg kan ikke garantere at kartet ikke kan inneholde feil. Vi har forsøkt å få tak i rette vedkommende hos Statsforvalteren i Agder for å klargjøre hva som er status og historikk knyttet til dette, men vi har foreløpig ikke lyktes med det.

Det er Statsforvalteren som fastsatte vernegrensene i forbindelse verneprosessen for området. Det kan hende det finnes notater fra denne prosessen som kan belyse saken, men det er det i så fall Statsforvalteren som må svare på. Jeg vil ikke spekulere rundt hva som er tenkt og diskutert i dette tilfellet. Normal i forbindelse med opprettelse av nye områder så vurderes alle eksisterende tekniske inngrep. Det kan være gode argumenter for å ikke innlemme slike i vernet, men det kan også være grunner til å ta inkludere slike. Det er det åpenbart gjort der vegen ligger innenfor Miljødirektoratets eiendom i det samme området.

Dette som et foreløpig svar i alle fall. Vi ser at det er et behov for klargjøring av hva som er de faktiske forhold her, men vi er som tidligere nevnt avhengig av å finne ut hva som ligger av historikk i denne prosessen i samråd med Statsforvalteren.

Hilsen

Pål Klevan

seniorrådgiver, verneområdeseksjonen

mobil: 932 23 439

pal.klevan@miljodir.no

www.miljodirektoratet.no | www.miljostatus.no

sentralbord: 73 58 05 00

Fra: austefjord@csw.no[austefjord@csw.no]

Sendt: 27.08.2025 22:53:53

Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]

Kopi:

silje.varlid@kristiansand.kommune.no[silje.varlid@kristiansand.kommune.no];hannah.teigland@politiker.agderfk.no[hannah.teigland@politiker.agderfk.no];arne.f.15@hotmail.com[arne.f.15@hotmail.com];per.g.nilsen@politiker-lindesnes.no[per.g.nilsen@politiker-lindesnes.no];ingafjeldsgaard@gmail.com[ingafjeldsgaard@gmail.com];ivar.bergundhaugen@politiker.agderfk.no[ivar.bergundhaugen@politiker.agderfk.no];arve.stokkelien@hotmail.com[arve.stokkelien@hotmail.com];inger-lill.grimestad@politiker-flekkefjord.no[inger-lill.grimestad@politiker-flekkefjord.no];

Tittel: Oppfordring til verneområdestyret august 2025

Hei,

Sender inn vedlagt PDF til neste styremøte i Verneområdet ORF

Med vennlig hilsen

Bård Gotskalk Austefjord

Mobil 997 97 179

Fra: Ingrid Vaagland Stav[ingrid.vaagland.stav@miljodir.no]
Sendt: 01.07.2025 13:28:58
Til: kenneth knudsen[ke.knudsen@gmail.com]
Kopi: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no];
Tittel: SV: Vedrørende grenseforhold mellom eksisterende vei og verneområde – Beltevigsvaien, Flekkerøy

Hei,

Viser til din henvendelse angående verneområdegrensen ved Beltevigsa og vårt tidligere svar angående den samme saken 6. juni i år. Stasforvalteren jobber nå med å klargjøre grensen for verneområdet og vi har ingen nye opplysninger på nåværende tidspunkt.

Hilsen

Ingrid Vaagland Stav

seniorrådgiver, seksjon for verneområder

mobil: 98 05 29 98

ingrid.vaagland.stav@miljodir.no

www.miljodirektoratet.no | www.miljostatus.no

sentralbord: 73 58 05 00

Fra: kenneth knudsen <ke.knudsen@gmail.com>

Sendt: torsdag 26. juni 2025 10:31

Til: post.orf@statsforvalteren.no

Kopi: silje.varlid@kristiansand.kommune.no; hannah.teigland@politikker.agderfk.no; arne.f.15@hotmail.com; per.g.nilsen@politikker-lindesnes.no; ingafjeldsgaard@gmail.com; ivar.bergundhaugen@politikker.agderfk.no; arve.stokkelien@hotmail.com; inger-lill.grimestad@politikker-flekkefjord.no; odd.nordmo@gmail.com; Gard Erik Garlie <geg@wigemyr.no>; post <post@kristiansand.kommune.no>; venke.moe@kristiansand.kommune.no; ragnar.evensen@kristiansand.kommune.no; Ingrid Vaagland Stav <ingrid.vaagland.stav@miljodir.no>

Emne: Vedrørende grenseforhold mellom eksisterende vei og verneområde – Beltevigsvaien, Flekkerøy

You don't often get email from ke.knudsen@gmail.com. [Learn why this is important](#)

Vedlagt brev pdf

Flekkerøy 26.06.2025

Med vennlig hilsen,
Kenneth Knudsen

--

Ragnhild Schulte Nilsen
Andøyfaret 80
4623 KRISTIANSAND S

Dato: 13.08.2025
Vår ref: 25/00011-57
Deres ref:
Saksbeh.: Bård Andreas Lassen

Svar på henvendelse om manglende oppfølging av egne vedtak knyttet til vei og bom i Belteviga statlig sikra friluftslivsområde

Vi viser til din henvendelse av 20. juli 2025.

I brevet hevder du at fylkeskommunen ikke gjør nok i saken om kjøring på Beltevigaveien. Du ber også om en konkret tilbakemelding om hva fylkeskommunen vil gjøre videre. I tillegg foreslår du flere tiltak som du mener bør iverksettes.

Agder fylkeskommune har forståelse for dine bekymringer som kommer frem i henvendelsen, og vi skjønner at det oppleves belastende at det ikke skjer endringer i tråd med dine ønsker. Med bakgrunn for vår felles interesse i saken, så takker vi også for ditt engasjement og bidrag med informasjon.

Fylkeskommunen opptrer i denne saken som grunneier på vegne av Miljødirektoratet, og ikke som planmyndighet, forvaltningsmyndighet, tilsynsorgan eller lignende. Vår rolle er dermed privatrettslig, og beslutninger vi fatter som grunneier er ikke å anse som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Vi kjenner oss derfor ikke igjen i din kritikk av forvaltningens manglende oppfølging av vedtak etter forvaltningsloven. Det er noe uklart for oss hvilke vedtak eller beslutninger du sikter til, men så langt har vi ikke fattet noen grunneierbeslutninger som innebærer at vi som grunneier selv skal gjennomføre tiltak. Når det er sagt, så er vårt mål i denne saken at ulovlig motorferdsel i friluftslivsområdet skal opphøre. Vi er helt enig med deg i at omfanget av bilkjøring på veien er for høyt, at bilkjøringen er negativt for brukerne av området og at dette ikke kan fortsette.

Som du kjenner til, har verneområdestyret gitt en generell dispensasjon til alle hytteeiere for motorferdsel på Beltevigaveien gjennom verneområdet. Fylkeskommunen har imidlertid klaget på dette vedtaket på vegne av Miljødirektoratet. Vi avventer nå videre behandling av saken. Klagen blir trolig behandlet i verneområdestyret sitt møte 15. september. Så vidt vi kjenner til, er det ikke tidligere blitt behandlet noe søknad om dispensasjon fra verneforskriften for motorferdsel på denne veien. Vi mener det derfor vil være en fordel å få en avklaring rundt dette spørsmålet. Samtidig vil vi minne om at fylkeskommunens oppgave er å ivareta friluftslivsinteressene i det statlig sikra friluftslivsområdet. Det betyr at vår grunneierbeslutning om motorferdsel i friluftslivsområdet, vil gjelde uavhengig av hva som blir utfallet i saken om dispensasjon etter verneforskriften. Vårt syn er fremdeles 1) at det ikke foreligger noen

Besøksadresse:
Tordenskjolds gate 25 4612
KRISTIANSAND S

Postadresse:
Postboks 788 Stoa, 4809 Arendal

Telefon:
+47 38 05 00 00

E-post:
postmottak@agderfk.no

Org.nr.:
921 707 134

Nettsted:
www.agderfk.no

kjøreveirett over statens grunn til sjøboder og hytter i området 2) at det ikke er ønskelig motorferdsel i det statlig sikra friluftslivsområdet.

Du etterspør konkrete tiltak fra vår side. Offentligrettslig håndheving av ferdselsforbud og bruk av sanksjoner ligger utenfor fylkeskommunens myndighetsområde. Slike forhold må eventuelt vurderes av kommunen, politiet eller andre relevante instanser. Vi minner igjen om at i denne saken opptre fylkeskommunen som grunneier, på lik linje som dere. Det er Kristiansand kommunen som er drifts- og tilsynsansvarlig for området, og dermed ansvarlig for den daglige forvaltningen.

Det kan bli aktuelt med nye fysiske tiltak for å begrense eller forhindre motorferdsel på Beltevigaveien. Nærmere dialog om dette med kommunen og eventuelt verneområdeforvaltningen, vil skje etter at saken om dispensasjon om motorferdsel er ferdig behandlet.

Vi har tidligere foreslått et møte med berørte parter i saken. Tilbakemeldingen var at det ikke ble vurdert som hensiktsmessig med et slikt møte på det tidspunktet. Avhengig av videre utvikling i saken, så kan det blir aktuelt med et møte på et senere tidspunkt.

Dere skriver at dere ikke kan fortsette å fotografere de mange som kjører ulovlig på veien, slik «dere har bedt oss om». Dette må bero på en misforståelse. Vi har tidligere bedt dere om å dokumentere deres påstander om ulovlig bilkjøring med bilder eller video (slik vi allerede har mottatt). Det har ikke vært meningen at dere over tid skal fotografere og dokumentere all kjøring på veien. Vi beklager dersom vi ikke har vært tydelige nok rundt dette.

Avslutningsvis så er vi som grunneierrepresentant, åpne for å vurdere samarbeid om tiltak som er i felles interesse. Dette er imidlertid en vanskelig og kompleks sak med mye historikk og mange aktører involvert. Vi ber derfor om forståelse for at ikke er enkelt å finne en rask og varig løsning.

Med hilsen

Ingvild Nina Skjong
Avdelingsleder
Avdeling for samfunn, plan og miljø

Bård Andreas Lassen
Rådgiver
Avdeling for samfunn, plan og miljø

Brevet er godkjent elektronisk.

Kopi til: KRISTIANSAND KOMMUNE
MILJØDIREKTORATET
VERNEOMRÅDESTYRET FOR OKSØY-RYVINGEN OG FLEKKEFJORD
LANDSKAPSVERNOMRÅDER /v Ronny Skansen

Vedrørende grenseforhold mellom eksisterende vei og verneområde – Beltevigsveien, Flekkerøy

Sitat verneforskriften:

Grensene for landskapsvernområdet framgår av kart i målestokk 1:60.000 datert Miljøverndepartementet april 2005.

De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Nå mener vi at siste del av defineringen av grensen ikke er utført. En slik oppgave innebærer blant annet involvering av berørte parter.

Verneområdeforvalter Ronny Skansen hevdet imidlertid under ORF verneområdestyremøtet den 10. juni 2025 følgende:

"Verneområdeforvalter har sjekket saken i forhold til grensegang som gjøres i forbindelse med opprettelse av et nytt verneområde. Det er ingen tvil her at det er utført i dette verneområdet og på Flekkerøy. Oppdraget ble i sin tid utført av Landmåler Sør v/ Torgeir Erdvig, og verneområdeforvalter har vært i kontakt med han som utførte dette."

Denne uttalelsen fremstår som uklar og er ikke dokumentert. Jeg, Kenneth Knudsen, har i ettertid skriftlig undersøkt saken med både Axel Ekberg (assisterende daglig leder) og Torgeir Erdvig (daglig leder) i Landmåler Sør. Ingen av dem har kjennskap til at det er foretatt en slik grenseoppmåling som det vises til, og det finnes heller ingen dokumentasjon som bekrefter påstanden per 16. juni 2025.

Videre opplyser Torgeir Erdvig at Ronny Skansen selv, så sent som forrige uke, tok kontakt og etterspurte underlag for at en slik oppmåling skal ha funnet sted.

Jeg stiller meg spørrende til hvorfor verneområdeforvalter Skansen har hevdet så bastant at grensen er punktfestet på innsiden av Beltevigsveien når han i ettertid selv trenger å verifisere det og når vi ikke finner noe dokumentasjon på at dette har skjedd.

Bård Austefjord, som også er grunneier i området, har i juni 2025 hatt samtale med Terje Sundberg i Miljødirektoratet. Sundberg er teknisk fagressurs for systemet Natur base. Han bekrefter at det vanlige ved etablering av verneområder er at grensene følger naturlige eller administrative grenser, som matrikkelkart, bekker eller veier. Når vernegrensen følger vei, er det normalt at selve veien ikke omfattes av vernet.

Videre opplyser Sundberg at dataene som viser vernegrensen langs Beltevigsveien i Natur base systemet, ble importert fra Statsforvalteren i 2005, og at det ikke er foretatt endringer siden den gang.

Vi avventer nå skriftlig redegjørelse fra Pål Klevan i Miljødirektoratet angående dataene i Natur base systemet. Han har tidligere uttalt at kartdata i Natur base ikke er juridisk gjeldene, og at det kan forekomme feil i visningene av vernegrenser. Han har i tillegg skriftlig bekreftet at det juridiske kartet ikke er oppdatert siden den opprinnelig skissen i målestokk 1:60000 fra 2005.

I brev datert 28.06.2007 fra fylkesmannen til Kristiansand kommune, hevder Tom Egerhei at deler veien grenser opp mot verneområdet og sier dermed at den ikke er i verneområdet.

En gruppering av grunneiere og brukere av veien representert av advokat Gard Erik Garli, har nå startet en jordskifte sak 25-013270REN-JAGD/JKRI. Jordskifteretten vil i denne saken blant annet fastsette hvor grensen til verneområdet faktisk går.

Jeg mener at det viktig å definere verneområdegrensen slik at den fungerer godt sammen med øvrig bruk i nærheten av verneområdet. I den forbindelse har jeg fått daglig leder Torgeir Erdvig i Landmåler Sør til å punktfeste eksisterende veier i området. Deretter har vi laget et kart basert på kommuneplanen som foreslår en vernegrense med buffersone på 10 meter langs Bnr 75 og videre buffersone på 5 meter langs Bnr 256. Dette kartet spiller jeg nå inn som et konstruktivt forslag til vernegrense langs Beltevigveien. Øvrig vernegrense langs Kjære Fellesmark gjenstår å punktfeste.

Vedlegg:

- Kommuneplankart med forslag til vernegrense langs oppmålt vei.

Flekkerøy 26.06.2025

Med vennlig hilsen,
Kenneth Knudsen

Veien som er skravert med sort ble målt opp med 51 punkter synlig i kartet, mandag 23. juni 2025 av Torgeir Erdvig, daglig leder i Landmåler Sør. Kartet er utarbeidet på bakgrunn av denne oppmålingen. I henhold til kommuneplanens kart, ligger veien i all hovedsak innenfor område avsatt til bebyggelse (gult område). En kort strekning midt på traseen krysser innom LNF-område. Kartet angir vernesone med buffersone langs veien og går på utsiden av plassen for hytterrenovasjonen.

Fra: kenneth knudsen[ke.knudsen@gmail.com]

Sendt: 26.06.2025 10:31:17

Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]

Kopi:

silje.varlid@kristiansand.kommune.no[silje.varlid@kristiansand.kommune.no];hannah.teigland@politiker.agderfk.no[hannah.teigland@politiker.agderfk.no];arne.f.15@hotmail.com[arne.f.15@hotmail.com];per.g.nilsen@politiker-lindesnes.no[per.g.nilsen@politiker-lindesnes.no];ingafjeldsgaard@gmail.com[ingafjeldsgaard@gmail.com];ivar.bergundhaugen@politiker.agderfk.no[ivar.bergundhaugen@politiker.agderfk.no];arve.stokkelien@hotmail.com[arve.stokkelien@hotmail.com];inger-lill.grimestad@politiker-flekkefjord.no[inger-lill.grimestad@politiker-flekkefjord.no];odd.nordmo@gmail.com[odd.nordmo@gmail.com];Gard Erik Garlie[geg@wigemyr.no];post@kristiansand.kommune.no[post@kristiansand.kommune.no];venke.moe@kristiansand.kommune.no[venke.moe@kristiansand.kommune.no];ragnar.evensen@kristiansand.kommune.no[ragnar.evensen@kristiansand.kommune.no];ingrid.vaagland.stav@miljodir.no[ingrid.vaagland.stav@miljodir.no];

Tittel: Vedrørende grenseforhold mellom eksisterende vei og verneområde – Beltevigsvæien, Flekkerøy

Vedlagt brev pdf

Flekkerøy 26.06.2025

Med vennlig hilsen,
Kenneth Knudsen

--

Fra: Christine Skjæveland Guttormsen[christine.guttormsen@politiet.no]

Sendt: 05.06.2025 10:34:54

Til: Postmottak SFAG[sfagpost@statsforvalteren.no]

Kopi: 'per.g.nilsen@politiker-lindesnes.no'[per.g.nilsen@politiker-lindesnes.no];'hannahte@online.no'[hannahte@online.no];'Silje.varlid@kristiansand.kommune.no'[Silje.varlid@kristiansand.kommune.no];'arne.f.15@hotmail.com'[arne.f.15@hotmail.com];'ingafjeldsgaard@gmail.com'[ingafjeldsgaard@gmail.com];'Ivar.Bergundhaugen@politiker.agderfk.no'[Ivar.Bergundhaugen@politiker.agderfk.no];'arve.stokkelien@hotmail.com'[arve.stokkelien@hotmail.com];'inger-lill.grimestad@politiker-flekkefjord.no'[inger-lill.grimestad@politiker-flekkefjord.no];

Tittel: Verneområdetstyret ORF - Formell klage ifm etablering av bom i Belteviga.

Hei

Vedlagt følger formell klage og kommentarer i anledning etablering av bom og stenging av vei til blant annet eiendommene med Gnr. 4/Bnr. 141 og 197 på Flekkerøy. Klagen omhandler krav om fortsatt biladkomst basert på langvarig og etablert bruk, samt subsidiære forslag til videre prosess.

Ta gjerne kontakt dersom det er behov for ytterligere opplysninger.

Med vennlig hilsen

Christine Skjæveland Guttormsen
Mob.nr 92839613

Christine Skjæveland Guttormsen

Agder politidistrikt

Politihuset i Kristiansand

Felles enhet for påtale - straffesakskontoret

Telefon: 3813 6088

Fax.nr 3813 6011

E-post: christine.guttormsen@politiet.no

www.politi.no

Til: Verneområdestyret ORF

Fra: Christine Skjæveland Guttormsen, Elisabeth Skjæveland Thunshelle

Gnr./Bnr.: 4/141 (Hytte) og 4/197 (Sjøbod)

Dato: 05.06.2025

Kommentarer og klage på etablering av bom og begrenset adkomst – krav om anerkjennelse av hevdet veirett

Jeg viser til at Statsforvalteren nylig har besluttet å etablere fysisk bom og stenge adkomstveien til Kjære fellesmark og Lonnane som i flere tiår har vært benyttet av 20–25 hytteiere, inkludert vår eiendom med Gnr./Bnr.: 4/141 og 4/197. Veien har tidligere vært benyttet av Forsvaret, og i etterkant av den militære aktiviteten ble det etablert bom noen meter fra der den nåværende bommen er plassert. Denne bommen begrenset bilkjøring videre inn i naturområdet, men hindret ikke adkomst til hyttene i området. Tiltaket ivaretok dermed både behovet for vern og retten til biladkomst for etablerte brukere. Jeg fremmer med dette en formell klage og ber om ny vurdering av veirettens rettslige status, med grunnlag i hevd etter **hevdsloven § 2**, samt med hensyn til **naturmangfoldloven § 48** og sentrale forvaltningsrettslige prinsipper.

1. Fakta i saken

- Vår familie kjøpte hytteeiendommen i 1987, og har siden da – i likhet med øvrige hytteiere – benyttet veien som adkomst med bil uten noen form for begrensning.
- Veien har vært i bruk minst siden 1980-tallet, og vår bruk har pågått uavbrutt i over 35 år.
- Ingen grunneier eller offentlig myndighet har tidligere bestridt bruken eller varslet om at denne skulle være ulovlig.
- Det har tidligere eksistert en bom i området, men denne var knyttet til et annet verneområde og påvirket ikke adkomsten til vår eiendom.
- Vedtaket om ny bom er gjort etter initiativ fra én enkelt nabo, uten bred høring eller vurdering av rettighetsforholdene for de øvrige hytteierne.

2. Hevd av veirett – rettslig grunnlag

Etter **hevdsloven § 2** kan veirett etableres ved åpen, fredelig og godtroende bruk i minst 20 år. I dette tilfellet er vilkårene klart oppfylt:

- Bruken har vært kontinuerlig, åpen og i god tro i over 35 år.
- Det har foreligget stilltiende aksept fra grunneier og myndigheter.
- Veiretten må derfor anses som **hevdvunnet**, og ha rettsvern tilsvarende tinglyste rettigheter.

3. Forholdet til naturmangfoldloven og vernebestemmelser

Etter **naturmangfoldloven § 48**, kan bruk begrenses i verneområder, men **eksisterende, rettmessig bruk før vernevedtaket** skal i utgangspunktet **respekteres og videreføres**.

Det er dermed i strid med lovens intensjon og **forvaltningsmessige proporsjonalitetsprinsipper** å:

- Stanse etablert og rettmessig bruk uten forutgående individuell vurdering.
- Ikke ta hensyn til konsekvensene for hytteeierne, særlig for eldre og personer med redusert mobilitet.
- Foreta så inngripende tiltak basert på en enkelt parts henvendelse, uten å undersøke helheten i brukshistorikken og de privatrettslige forholdene.

4. Flytting av bom

Det understrekes at flytting av bom på Beltevigveien, er et tiltak som har store konsekvenser for en rekke berørte grunneiere og brukere, herunder hytte- og sjøbodeiere i Lonnane og sameiet Kjære Fellesmark. Tiltaket er gjennomført uten at det foreligger gyldig vedtak fra verneområdestyret, og verneområdeforvalter har dermed handlet utenfor sin myndighet. Verken søknaden til fylkeskommunen eller iverksettingen av tiltaket er forankret i vedtak fra styret, til tross for at saken tidligere har vært diskutert som en orienteringssak hvor det ble uttrykt at flytting ikke var aktuelt. Styremedlem Teigland har i ettertid også tydelig signalisert at flyttingen ikke burde vært gjennomført uten styrebehandling, og at forvalter har gått lenger enn det vedtektene åpner for.

Dette tiltaket har vesentlige praktiske og rettighetsmessige konsekvenser for berørte eiere, blant annet ved at de mister mulighet til å kjøre til eller parkere ved egne eiendommer – til tross for etablerte veiretter. Det vises til jordskiftesak fra 1988 som bekrefter veirett for sameiet Kjære Fellesmark. Påstanden om at sameiet har ønsket flytting er uriktig – tvert imot ønsker majoriteten av sameierne at bommen forblir på opprinnelig plassering. Ønsket om flytting kommer primært, som nevnt, fra enkelte med særinteresser.

Det presiseres at dette ikke er en sak av kurant karakter som kan delegeres forvalter, jf. vedtektene for verneområdestyret. Forvalters rolle er å være sekretariat og forberede saker for styret, ikke å fatte beslutninger i prinsipielt viktige og betente saker uten behandling i styret. Det foreligger verken delegert myndighet eller noen klar hjemmel som kan legitimere forvalters handlinger i denne saken. På bakgrunn av dette ber vi om at:

1. Verneområdestyret bekrefter at flyttingen er foretatt uten nødvendig vedtak, og dermed ugyldig.
2. Bommen tilbakeføres til opprinnelig plassering, inntil saken er forsvarlig behandlet av styret.
3. Det gis en konkret redegjørelse for hvordan fylkeskommunens vilkår om kjøreveirett skal etterleves og dokumenteres i praksis.

Vi ber om at saken behandles i tråd med forvaltningslovens krav til forsvarlig saksbehandling og at styrets vedtektsfestede myndighet respekteres.

5. Våre krav

Vi ber med dette om:

1. Anerkjennelse av at det foreligger **hevdet veirett** basert på langvarig og etablert bruk.
2. At bommen enten **fjernes** eller **tilpasses**, slik at adkomst kan opprettholdes for dem med rettigheter (eksempelvis ved kode, nøkkel eller dispensasjon).
3. At det foretas en **individuell og forsvarlig vurdering** av rettslig og faktisk grunnlag for hver enkelt eiendom før ytterligere tiltak iverksettes.
4. At det i tråd med **forvaltningsloven § 17** foretas en grundig saksutredning og at berørte parter synspunkt blir innhentet og vektlagt før vedtak fattes.

5.1 Personlige forhold

Min far, som hovedsakelig bruker hytta, har nedsatt funksjonsevne. Den nye bommen gjør det umulig for ham å komme frem til hytta, da alternativ parkering mangler og gangavstanden er uoverkommelig. Dette fratar ham i praksis bruken av hytta, til tross for langvarig og rettmessig bruk. Tiltaket er derfor urimelig og uforholdsmessig.

Stengningen av veien uten å sikre adgang for personer med nedsatt funksjonsevne, strider mot prinsippene i Kommunal- og distriktsdepartementets *Veileder i universell utforming*. Her fremheves det at planlegging skal legge til rette for like muligheter til deltakelse og livsutfoldelse for alle – uavhengig av funksjonsevne. I vår sak innebærer tiltaket at vår far, som har betydelige bevegelsesutfordringer, i

praksis nektes tilgang til hytten han har brukt i flere tiår. Dette viser at hensynet til inkludering og likeverd ikke er ivaretatt i planleggingen av bomplasseringen, til tross for at universell utforming skal være et grunnpremiss i slike prosesser.

Dette illustrerer hvordan tiltaket rammer enkeltpersoner på en urimelig og uforholdsmessig måte, og det underbygger behovet for å sikre tilpasset og rettmessig adgang til eiendommen.

6. Oppsummering

Vårt primære krav er å beholde biladkomst til våre hytter, slik praksis har vært i over 35 år. Vi har ingen innvendinger mot at det etableres en bom, forutsatt at den er utformet slik at hytteeiere med etablert rett kan passere, for eksempel ved bruk av kode eller nøkkel. Dette vil samtidig bidra til å begrense unødvendig ferdsel i området.

Det aktuelle området har tidligere vært benyttet som militært område, og veien har i lang tid vært brukt til biltrafikk – også før vår bruk startet. Tidligere bom i området var etablert uten å hindre biladkomst til hyttene. Dagens tiltak representerer derfor et brudd på tidligere praksis og etablerte bruksmønstre.

Kristiansand kommune har uttrykt motstand mot flytting av bommen, men tiltaket fremmes likevel av Statsforvalteren etter at dette har blitt rapportert inn av én enkelt nabo, som ikke har behov for å benytte veien. Dette aktualiserer behovet for en grundig forvaltningsrettslig vurdering av saksbehandlingen og forholdet til lokal forankring.

Avslutningsvis understrekes det at området omfatter 20-25 hytter i jevnlig bruk. Manglende mulighet for biladkomst vil ikke bare hindre lovlig bruk, men også utgjøre en risiko i nødsituasjoner – eksempelvis ved behov for ambulanse – dersom bommen ikke kan åpnes. Dette hensynet må tillegges vesentlig vekt i vurderingen.

7. Avslutning

Veien har vært brukt uavbrutt i god tro i over 30 år. En etablert og rettmessig veirett kan ikke oppheves uten grundig rettslig vurdering. Vi ber om at klagen behandles i tråd med gjeldende rett og prinsippene om rettssikkerhet og likebehandling.

Subsidiær drøftelse: Reguleringsplan som alternativt grunnlag for biladkomst

Dersom Statsforvalteren opprettholder sitt standpunkt om at dagens veiadkomst ikke kan videreføres gjennom verneområde, anmoder vi subsidiært om at det igangsettes reguleringsplanarbeid med sikte på å etablere alternativ adkomstvei som sikrer biltilgang til de berørte hyttene.

Et slikt alternativ må utredes innenfor rammene av plan- og bygningsloven § 12-1 flg., og bør skje i samarbeid med Kristiansand kommune. Det foreligger et klart rettslig og praktisk behov for biladkomst til eiendommene, herunder hensynet til funksjonshemmede brukere, transport av utstyr og nødtilgang ved sykdom eller ulykker.

En reguleringsprosess vil samtidig sikre at viktige hensyn som naturvern, friluftsliv og landskap kan vurderes grundig, og at alternative traseer som i mindre grad berører verneinteressene – eksempelvis via eksisterende atkomst i nord – kan utredes og eventuelt etableres.

Vi viser til tidligere uttalelse fra Miljøvernavdelingen (2007), der det fremgår at *dersom veiadkomst fortsatt anses nødvendig*, bør dette vurderes gjennom reguleringsplan. Samme prinsipp bør gjelde nå – særlig når det foreligger etablert bruk, funksjonelle behov og potensielt nødrettslige hensyn.

Det vil være i strid med både plan- og bygningslovens system og de forvaltningsrettslige prinsippene om forholdsmessighet og forsvarlig saksbehandling å stenge eksisterende adkomst *uten* at det samtidig finnes – eller legges til rette for – annen reell mulighet for tilgjengelighet.

Vennlig hilsen,

Christine Skjæveland Guttormsen,

Elisabeth Skjæveland Thunshelle

[MottakerNavn]
[Adresse]
[PostNr] [Poststed]
[Kontakt]

Trondheim, 23.06.2025

Deres ref.:
[Ref]

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2025/9581

Saksbehandler:
Hege Langeland

Vedtak i klagesak om tiltak på sti i Flekkefjord landskapsvernområde

Vi viser til klagen på Verneområdestyret for Oksøy Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområde sitt vedtak 18.11.2024. Klagesaken ble oversendt fra verneområdestyret 27.03.2025. Vi har i ettertid bedt om en begrunnelse av vedtaket fra verneområdestyret og har fått denne begrunnelsen oversendt 13.06.2025.

Vedtak

Miljødirektoratet opprettholder verneområdestyret sitt vedtak 18.11.2024, men har endret hjemmelen for vedtaket. Miljødirektoratet har endret verneområdestyrets vedtak knyttet til den rasfarlige steinen, se punkt 5, og satt et nytt generelt vilkår, se under.

Tillatelsen gjelder:

1. Nytt skilt rett før nedgangen til Brufjellhålene (ca. 140 x 70 cm) – feste med 4 nye hull på fjellet i samme lokasjon
2. To små pilskilt i signalfarge (ca. 10 x 30 cm) med tekst som oppfordrer til å følge fjellveggen på veien ut til platået ved Brufjellhålene.
3. Montere 3-5 klatrebøyler av typen montert i 2017 på fjellveggen, ca. i magehøyde, før og etter livbøyen på veien ut til platået, før en svinger til venstre mot selve Brufjellhålene. Disse klatrebøylene festes med nye borrehull i fjellveggen.
4. Montere en tredje livbøye nærmere selve ulykkesstedet. Denne festes med to borrehull i fjellveggen.
5. Rasfarlig stein kan sikres på stedet, men ikke fjernes. Sikringen skal være lite synlig

Vilkår:

- Så snart tiltakene er utført, skal kommunen sende dokumentasjon (inkludert bilder) på utførte tiltak til verneområdestyret.

Vedtaket er fattet etter forvaltningsloven § 34 fjerde ledd, forskrift om vern av Flekkefjord landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 f) (tiltak 1 og 2) og etter naturmangfoldloven § 48 andre alternativ (tiltak nr. 3, 4 og 5).

Dere kan ikke klage på vedtaket.

Bakgrunn for saken

Hovedpunktene i saksgangen er:

Flekkefjord kommune søkte 09.09.2024 om sikringstiltak på stien knyttet til Brufjellhålene. Kommunen skrev at søknaden gjaldt tiltak for å hindre uønskede hendelser i området. Kommunen har i brev 10. og 12.09.2024, samt i e-post 01.10.2024, skrevet om fare ved en stein som bør sikres. I brev 28.10.2024 foreslår kommunen to alternative tiltak for å sikre den rasfarlige steinen (fjerning eller å bolte steinen fast).

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder ga i vedtak 18.11.2024 kommunen dispensasjon til de omsøkte tiltakene etter verneforskriften for Flekkefjord landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 e).

Advokat Thor Håkon Føreland har klaget på vedtaket i brev 06.12.2024, på vegne av grunneier Eli Åboen. Verneområdestyret ga i brev 08.12.2024 utsatt iverksetting av vedtaket. Advokat Føreland har i brev 22.04.2025 oversendt ROS-analyse fra området som er utarbeidet for Flekkefjord kommune.

Verneområdestyret gav Statsforvalteren utsatt klagefrist på vedtaket i brev 09.12.2024. Statsforvalteren i Agder klaget 20.12.2024 på vedtaket.

Verneområdestyret behandlet klagene i møte 25.03.2025 hvor tidligere vedtak i saken ble opprettholdt.

Statsforvalteren har i brev 11.04.2025 trukket deler av klagen.

Miljødirektoratet ba i brev 02.05.2025 verneområdestyret om en begrunnelse for vedtaket ettersom vedtaket manglet en begrunnelse. Verneområdestyret har svart i brev 13.06.2025.

Verneområdestyrets etterfølgende begrunnelse

Verneområdestyret har i møte 10.06.2025 vurdert tiltakene som strakstiltak for å sikre trygg ferdsel og redusere slitasje på stien til Brufjellhålene. Brufjellhålene er et populært besøksmål som er utsatt for betydelig slitasje og fare for ulykker, noe som kan true både naturverdiene og sikkerheten for besøkende.

Styret viste til at etter forskriften § 3 første ledd nr. 1.1 og § 4 første ledd nr. 5, kan tiltak som ikke vesentlig endrer landskapets karakter eller skader verneverdiene, tillates etter søknad. De omsøkte strakstiltakene ble vurdert som midlertidige og reversible, rettet mot å redusere belastningen på naturen og nødvendige for å ivareta sikkerhet og besøksforvaltning. Tiltakene ble derfor ansett for å være i tråd med forskriftens intensjon om å tillate skjøtsel og

tilrettelegging som fremmer verneformålet. Styret gjorde denne vurderingen av miljørettsprinsippene:

- § 8 – Kunnskapsgrunnlaget:

Det foreligger god kunnskap om området gjennom forvaltningsplaner og tidligere kartlegginger. Økende ferdsel og slitasje ved Brufjellhålene er godt dokumentert.

- § 9 – Føre-var-prinsippet:

Tiltaket er et forebyggende strakstiltak for å unngå skade på naturverdier og mennesker. Risikoen ved å ikke gjennomføre tiltaket vurderes som større enn risikoen ved gjennomføring.

- § 10 – Samlet belastning:

Området er utsatt for høy ferdsel. Tiltaket vil bidra til å redusere den samlede belastningen ved å styre ferdsel og hindre erosjon og vegetasjonsslitasje.

- § 11 – Kostnadsansvar:

Tiltakshaver (Flekkefjord kommune eller forvaltningsmyndighet) bærer kostnadene og har ansvar for gjennomføring og eventuell tilbakeføring.

- § 12 – Miljøforsvarlige metoder:

Tiltaket skal gjennomføres med skånsomme metoder og i samarbeid med relevante fagmiljøer og Statens naturoppsyn (SNO).

Grunneiers argumenter

I klagen fra Advokat Thor Håkon Føreland er det anført at:

- Ferdsele er negativ for verneformålet og vanskeliggjør drift med beitedyr. Kystlyngheia er avhengig av vinterbeite.
- Forvaltningsplanen for verneområdet sier at tilrettelegging må være avklart med grunneier. Grunneier har formidlet til Flekkefjord kommune at hun ikke aksepterer at det sprenges eller fjernes stein på den del av hennes eiendom som er i skjærgårdsparken. Tilretteleggingen er ikke avklart med henne og derfor ikke i tråd med forvaltningsplanen.
- Grunneier har inngått skjærgårdsparkavtale som regulerer hva slags tiltak som kan utføres på eiendommen og det gjelder enkle innretninger. Det skal tas rimelig hensyn til eierens øvrige eiendom.
- ROS-analyse fra området som er utarbeidet for Flekkefjord kommune viser at sikringstiltakene vil endre områdets karakter og føre til irreversible inngrep, samt føre til at enda flere besøker området som allerede i dag bærer preg av masseturisme i form av dype spor i terrenget.

Statsforvalteren argumenter

I klagen fra Statsforvalteren i Agder er det anført at

- Tiltakene er ikke omtalt i forvaltningsplanen for Flekkefjord landskapsvernområde, jf. krav i verneforskriften § 3 punkt 1.3 bokstav e); «i samsvar med forvaltningsplan».
- Det er ikke utarbeidet besøksstrategi for verneområdet.
- Hverken verneområdeforvalter/styret eller grunneier har vært involvert i saken i forkant, noe som er en forutsetning i retningslinjene til forvaltningsplanen og Miljødirektoratet sitt brev om tilskudd 08.10.2024.

- Området er unikt i både nasjonal og internasjonal sammenheng, og er et av de virkelig store hotspots-områdene i Flekkefjord landskapsvernområde.
- Det er alltid en viss risiko å ferdes i naturen, særlig i krevende områder som her, og det vil aldri være mulig å sikre et område fullt ut. Området er i all hovedsak et urørt område med få inngrep, og som det i svært begrenset grad vil være mulig å sikre og særlig ikke uten at det vil gå på bekostning av verneverdiene i området.
- Det er ikke godtgjort at aktuelle tiltak er adekvate hensiktsmessige forebyggende tiltak. Det kan stilles spørsmål ved om området er egnet som uttalt turområde.

På bakgrunn av rapport fra geolog har Statsforvalteren valgt å trekke klagen som gjelder den rasfarlige steinen. Statsforvalteren skriver at det forhold at de trekker klagen ad. steinen ikke innebærer at det gis aksept for at steinen på noen måte fjernes og at klage på øvrige tiltak står ved lag. Statsforvalteren mener at steinen i tilfellet må sikres på stedet (alternativ 3 i rapporten), noe som gir minst påvirkning på landskapsvernområdet.

Statsforvalteren viser videre til at verneområdestyrets vedtak ikke er begrunnet (forvaltningsloven §§ 24 og 25) og mener dette er en saksbehandlingsfeil som kan medføre ugyldighet.

Miljødirektoratets vurderinger

Vi er klageinstans i saken, og kan derfor prøve alle sider av den. Vi kan også ta hensyn til nye omstendigheter og forhold som ikke er tatt opp i klagen.

Miljødirektoratet anser at vilkårene for å behandle klagen er oppfylt, jf. forvaltningsloven § 28 og § 29. Det er klaget i rett tid. Statsforvalteren har klagerett etter naturmangfoldloven § 62 tredje ledd. Grunneier anses for å ha rettslig klageinteresse. Vi går ikke nærmere inn i denne vurderingen ettersom Statsforvalteren uansett har klagerett på vedtaket.

Hva klagesaken gjelder

Denne klagesaken gjelder tillatelsen som er gitt etter forskriften for Flekkefjord landskapsvernområde. Bestemmelsene i verneforskriften er offentligrettslige regler og søknader skal vurderes ut fra om det er hjemmel til å gi tillatelse og om det bør gis tillatelse – særlig ut fra virkningen for verneområdet.

Klagesaken som skal behandles av Miljødirektoratet gjelder ikke det privatrettslige forholdet til grunneier. Tiltakene som det er gitt tillatelse til ligger innenfor Åna-Sira friluftslivsområde (på del av eiendom gnr./bnr. 60/2 som omfattes av tinglyst servitutt-/skjærgårdsparkavtale mellom Staten og grunneier). Et vedtak etter forskrift om Flekkefjord landskapsvernområde erstatter ikke krav om tillatelse fra grunneier. Flekkefjord kommune må som tiltakshaver ivareta de privatrettslige rettighetene som grunneier har, herunder servituttavtalen.

Tiltakene som Flekkefjord kommune har fått tillatelse til etter verneforskriften og som er påklaget gjelder:

1. Nytt skilt rett før nedgangen til Brufjellhålene (140 x 70 cm) – feste med 4 nye hull på fjellet i samme lokasjon
2. To små pilsilt i signalfarge (10 x 30 cm) med tekst som oppfordrer til å følge fjellveggen på veien ut til platået ved Brufjellhålene. Ett skilt foreslås plassert på den store steinen man passerer før man kommer til ulykkesstedet, og ett eller to på fjellveggen hvor vi har søkt om å montere nye bøyler.
3. Bolte fast en stein på 400 kg i underlaget, eller å dele den og fjerne den på toppen av nedstigningen.
4. Montere 3-5 klatrebøyler av typen montert i 2017 på fjellveggen, ca. i magehøyde, før og etter livbøyen på veien ut til platået, før en svinger til venstre mot selve Brufjellhålene. Disse klatrebøylene må festes med nye borrehull i fjellveggen.
5. Montere en tredje livbøye nærmere selve ulykkesstedet. Denne festes med to borrehull i fjellveggen.

Tiltak 1- 3 er strakstiltak for å hindre uønskede hendelser langs nedstigningen.

Tiltak 4 og 5 er tiltak for å lede folk langs sikrest trase til Brufjellhålene, samt øke muligheten for redning ved uønskede hendelser.

For ordens skyld nevner vi at søknaden også omfatter vedlikehold av eksisterende wire og bolter. Dette er tiltak som det i saksfremstillingen til vedtaket er lagt til grunn at ikke er søknadspliktige etter verneforskriftene. Verneforskriften åpner for vedlikehold av eksisterende anlegg, jf. § 3 punkt 1.2 a). Oppgradering og ny bolting krever søknad. Det er også søkt om skilting utenfor verneområdet. Oppsetting av skilt utenfor vernegrensen er ikke søknadspliktig etter verneforskriften.

Reglene for verneområdet

Virksomhet i området er regulert gjennom forskrift 11. mars 2005 nr. 225 om Flekkefjord landskapsvernområde. Formålet med landskapsvernet er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner, se verneforskriften § 2.

Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter, se verneforskriften § 3 punkt 1.1. Forbudet omfatter bl.a. oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av turveier og stier, etablering av anlegg, boring og sprenging, uttak og fjerning av stein.

Det følger av § 3 punkt 1.3 bokstav e) og f) at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: e. *naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5 og f. Opparbeiding og merking av tursti og annen naturvennlig tilrettelegging som ikke inngår i forvaltningsplan, jf. § 5.*

Etter den generelle dispensasjonsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 48 andre alternativ kan det gis dispensasjon til tiltak når sikkerhetshensyn gjør det nødvendig.

Enkeltvedtak skal begrunnes etter reglene i forvaltningsloven § 24 og § 25. I tillegg krever vedtak etter naturmangfoldloven § 48 en særskilt begrunnelse, jf. naturmangfoldloven § 48 fjerde ledd.

Miljørettsprinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 er retningslinjer for alle avgjørelser som påvirker naturmangfold.

Styret har nå gitt en etterfølgende begrunnelse for sitt vedtak med hjemmel i verneforskriften. Vi vil imidlertid kort vise til at bestemmelsene som styret har vist til i sin etterfølgende begrunnelse ikke hjemler tillatelse i denne saken. Forskriften § 3 punkt. 1.1 angir forbud mot inngrep i landskapet. Styret har ellers vist til § 4 første ledd nr. 5. Dette kan ikke være riktig henvisning til forskriften, men det kan være at styret her ønsker å vise til § 3 punkt 4.5. Denne bestemmelsen gjelder ferdsel ved utøving av *forvaltningsoppgaver i regi av forvaltningsmyndigheten*. Bestemmelsen er ikke aktuell i saken her. I selve vedtaket har imidlertid verneområdestyret gitt tillatelse til tiltak med hjemmel i verneforskriftens § 3 punkt 1.3 e).

Miljørettsprinsippene

Miljødirektoratet har gjort følgende vurdering av miljørettsprinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12, jf. § 7. Vi bygger vurderingene på informasjonen er hentet fra forvalters saksfremstilling for styrets vedtak og ROS-analyse som er utarbeidet av Flekkefjord kommune hvor det også er bilder av aktuelle strekninger. Vi har gjort en vurdering av kunnskapsgrunnlaget (§ 8) og samlet belastning (§ 10):

Den bratte havvendte Brufjellveggen, sør for Roligheten ved Sirafjorden, er en av de mest særprega geologiske forekomstene langs kysten av Norge. Her finnes godt utviklede strandgryter med strandlinje. De ligger i vannrett linje ca. 20 moh. og er opp til 10 meter dype. Naturområdet er unikt i nasjonal og internasjonal sammenheng. Området som det søkes om å gjøre tiltak i fra Brufjell og ned mot Brufjellhålene er i all hovedsak et urørt område med få inngrep, men har en eksisterende sti med noe tilrettelegging/skilting. I nedstigningen til Brufjellhålene er det bolter og skilt. Nede ved Brufjellhålene er det montert to livbøyer. Det er videre en del slitasje på stien.

Ytterligere sikringstiltak/tilrettelegging kan føre til at flere besøker området, noe som kan føre til mer slitasje, forstyrrelse av beitedyr som kan påvirke skjøtsel i området og skape et press på ytterligere tiltak. Området er imidlertid allerede svært høyt besøkt med omtrent 30 000 besøkende i året. De aktuelle tiltakene er med på å understøtte eksisterende tilrettelegging og det er usikkert om nye tiltak i seg selv vil føre til ytterligere økning i antallet besøkende. Trolig er det andre faktorer som i større grad bidrar til høye besøkstall og en eventuell økning i besøkende.

Ytterligere tilrettelegging og tiltak vil bidra til at området blir noe mer preget av menneskelige inngrep og vil slik sett være forstyrrende element i landskapet. Steinblokken som ønskes fjerne (eller sikret) er en del av landskapet som er beskyttet gjennom vernet.

Kan det gis tillatelse?

Etter verneforskriften kan det gis tillatelse til naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med forvaltningsplan (§ 3 punkt 1.3 e) og opparbeiding og merking av tursti og annen naturvennlig tilrettelegging som ikke inngår i forvaltningsplan (§ 3 punkt 1.3 f). Etter naturmangfoldloven § 48 andre alternativ kan det gis dispensasjon når sikkerhetshensyn gjør det nødvendig.

Tiltakene som er omsøkt gjelder tiltak for å ivareta sikkerheten til de som ferdes på stien og i området. Søknaden er også begrunnet i at dette er et strakstiltak for å hindre uønskede hendelser langs nedstigningen og å lede folk langs sikreste trase, samt øke muligheten for redning ved uønskede hendelser. Forskriften for Flekkefjord landskapsvernområde § 3 punkt 1.3 f) gir adgang til å gi tillatelse til merking av stier, og vi anser skiltene for å falle innenfor dette. De øvrige tiltakene må vurderes etter naturmangfoldloven § 48 andre alternativ.

Etter naturmangfoldloven § 48 andre alternativ kan det gis dispensasjon når sikkerhetshensyn gjør det nødvendig. En dispensasjon vil bare være nødvendig der det ikke er mulig å ivareta sikkerhetshensynet på en måte som ikke påvirker verneområdet. I Ot.prp. nr. 52 forarbeidene til naturmangfoldloven står det om bestemmelsen:

Med alternativet «sikkerhetshensyn» siktes det bl.a. til sikkerhet for liv og helse, smittsomme sykdommer fra dyr og sikkerhet mot omfattende og direkte skade på eiendom. Det må i det enkelte tilfelle vurderes konkret om det er behov for spesielle tiltak av hensyn til sikkerheten for de som bruker et område. Det er ikke ment at bestemmelsen skal føre til at den enkeltes plikt til egen aktsomhet i fjellet svekkes. I enkelte områder som er særlig hyppig besøkt, kan det imidlertid være grunnlag for mindre sikringstiltak som kjetting, sikringstau eller advarselsskilt.

Miljødirektoratet anser at naturmangfoldloven § 48 åpner for at forvaltningsmyndigheten *kan* gi tillatelse til sikringstiltak slik som i denne saken. Samtidig vil vi understreke at det går en grense mht. hvor omfattende tiltak bestemmelsen åpner for å kunne gi tillatelse til, jf. forarbeidene som beskriver § 48 som en hjemmel for "mindre sikringstiltak". Videre skal ikke bestemmelsen brukes for generell sikring. Det er ikke ment at bestemmelsen skal føre til at den enkeltes plikt til egen aktsomhet i fjellet svekkes.

Skjønnsmessig vurdering

Hvorvidt det bør gis tillatelse til slike inngrep i et landskapsvernområde etter verneforskriften (skilt) og naturmangfoldloven § 48 beror på en skjønnsmessig vurdering hvor flere hensyn skal vektlegges. I vurderingen vil blant annet omfanget av tiltakene, påvirkning på verneverdiene/verneformålet og nødvendigheten av tiltakene være relevant.

Miljødirektoratet viser til at området har stort besøk, ca. 30 000 i året. Ferdsel ned til den populære attraksjonen Brufjellshålene må sies å innebære en sikkerhetsrisiko på grunn av områdets karakter. Det har vært dødsulykker i området. Sikringstiltakene er delvis knyttet til å unngå slike hendelser i fremtiden, men også for en tryggere nedstigning til området. Samtidig innebærer all ferdsel i naturen en risiko, og området kan ikke sikres fullstendig for å unngå dette.

I søknaden skriver kommunen at tiltakene er aktuelle tiltak på kort sikt og vurderes som gode forebyggende tiltak. Kommunen skriver at søknaden dreier seg i hovedsak om midlertidige, reversible, strakstiltak for inngangen til området, på toppen av nedstigningen til Brufjellhålene, i nedstigningen og veien videre ut forbi ulykkesstedet. Det fremgår av søknaden at brann/redning i kommunen har deltatt i vurderingen av aktuelle tiltak. Kommunen skriver videre at besøksstrategien vil legge grunnlaget for det videre arbeidet når den blir vedtatt.

Forvaltningsmyndigheten har ansvar for å gjøre en bred skjønnsmessig vurdering av om tillatelse bør gis i det enkelte tilfellet. Styret har kommet til at tillatelse bør gis av hensyn til sikkerheten for de som bruker området og for kanalisering av ferdsel. I dette området har kommunen og verneområdestyret vurdert at det bør gjennomføres sikringstiltak som de omsøkte. Dette er et område med stor ferdsel, og deler av området må sies å utgjøre sikkerhetsrisiko for besøkende. Miljødirektoratet vektlegger vurderingene fra verneområdestyret og lokal tilrettelegger på hvordan dette skal håndteres. Klima- og miljødepartementet har i brev av 15.06.2015 gitt retningslinjer om behandling av klager på verneområde- og nasjonalparkstyrenes vedtak, og det fremgår her at når styret har foretatt en begrunnet avveining basert på lokalt skjønn og lokalkunnskap, bør klagemyndigheten vise tilbakeholdenhet med å overprøve dette skjønnnet.

Miljødirektoratet mener at spørsmålet om et slikt område bør tilrettelegges eller ikke, bør gjøres etter en bred og helhetlig vurdering av lokale myndigheter. Videre arbeid med verneområdets besøksstrategi er riktig arena for en slik bred vurdering. I arbeidet skal kommunen som forvaltningsmyndighet for det statlig sikra friluftsområdet delta.

Selv om tiltakene bidrar til å gjøre landskapet mer påvirket, er de mindre inngrep og innenfor det som kan tillates i landskapsvernområdet. Vi viser også til at området allerede er tilrettelagt og at utskifting av skilt og små pilsilt, er mindre tiltak i et landskapsvernområde hvor det er ivaretagelse av landskapet som er verneformålet. Montering av bolter med wire og en ekstra livbøye er også inngrep som i det vesentligste er reversible, selv om borehullene ikke kan reverseres. Dersom arbeidet med en besøksstrategi resulterer i at det ikke bør tilrettelegges ned til Brufjellhålene, bør tiltakene fjernes. Sporene etter tiltakene vil i tilfellet være svært små i landskapet.

Tiltakene vurderes isolert sett som mindre tiltak i et landskapsvernområde. Det er ikke uvanlig med mindre sikringstiltak i særlig utsatte områder. Dette innebærer ikke at naturen som sådan skal sikres over alt hvor det er risiko for fare. Det ville vært i strid med formålet med verneområdene. Generelt sett vil vi også peke på at det kan være uheldig å lette adkomsten ned i vanskelig terreng, ettersom flere personer enn ellers vil kunne ta seg frem i slike områder. Kommunen har ansvaret for at slike tilretteleggingstiltak de etablerer er i trygg stand og vil kunne komme i ansvar for eventuelle skader og uhell i fremtiden.

Statsforvalteren har i klagen påpekt at kommunen ikke har involvert verneområdestyret. Miljødirektoratet understreker, slik det er påpekt i flere sammenhenger tidligere, at tilrettelegging må underlegges områdets status som landskapsvernområde og være i samsvar med besøksstrategi for verneområdet. Miljødirektoratet oppfatter tiltakene som foreløpige tiltak som ikke nødvendigvis skal være varige. Området og stien er allerede tilrettelagt for besøkende og vi forstår dette som foreløpige tiltak før en mer detaljert besøksstrategi er endelig fastsatt for

området. Hensyn til skjøtsel, verneverdiene (slitasje) og områdets unike karakter og graden av tilrettelegging må vurderes nærmere i det endelige arbeidet med besøksforvaltning i området.

Miljødirektoratet har vurdert klagegrunnene, men finner som nevnt ikke grunnlag for å overprøve de lokale vurderingene, herunder vurderingene av hvordan forbedre/ivareta sikkerheten for de som besøker området. Tiltakene slik de er beskrevet, vurderes å være mindre tiltak som ikke endrer områdets spesielle landskapsverdier.

Særlig om sikring av stein

Verneområdestyret har gitt tillatelse til alle tiltakene det er søkt om, uten vilkår, noe som innebærer at styret ikke har tatt stilling til hvordan steinen skal sikres eller om den kan fjernes. Vedtaket innebærer således at kommunen kan velge om steinen sikres, og eventuelt hvordan, eller om steinen fjernes. Miljødirektoratet mener dette er noe verneområdestyret skulle tatt stilling til ved behandlingen av søknaden og kan ikke finne noen begrunnelse for hvorfor dette ikke er gjort. Det mangler en vurdering av hva som er den beste løsningen for landskapsvernområdet.

Miljødirektoratet har i mangel på en nærmere vurdering fra verneområdestyret om dette gjort denne vurderingen selv. Generelt sett er det ikke grunnlag for å sikre steiner i verneområder ettersom ferdsel i naturen som utgangspunkt skjer på eget ansvar. Vi tar likevel til etterretning at det foreligger en geologisk rapport som sier at steinen bør sikres, og det forhold at steinen ligger tett på den tilrettelagte sti. Dersom kommunen som tilrettelegger mener steinen bør sikres pga. farepotensialet, har vi forståelse for dette, samtidig som vi vil påpeke det nevnte utgangspunkt om at ferdsel skjer på eget ansvar og må skje på naturens premisser, ettersom det ikke vil være mulig å sikre all ferdsel i slik type natur.

Når det gjelder steinblokken er vi enige med Statsforvalteren i at denne ikke bør fjernes fra området, men at den kan boltes fast dersom det vurderes som nødvendig sikring. Ut fra verneformålet har vi derfor etter en konkret vurdering kommet til at steinen kan sikres på stedet, men ikke fjernes. Slik sikring skal være lite synlig og den vil derfor ha liten betydning for landskapsvernet slik vi ser det.

Oppsummering og avsluttende merknader

Oppsummert stadfester Miljødirektoratet verneområdestyrets vedtak, men endrer hjemmelen til verneforskriften § 3 punkt 1.3 f) for skiltene og naturmangfoldloven § 48 for øvrige tiltak. Miljødirektoratet endrer styrets vedtak ved at den aktuelle steinen kan sikres på stedet, men ikke fjernes.

Forvaltningsplanen for Flekkefjord landskapsvernområde har retningslinjer som er veiledende, men er ikke juridisk bindende. Kravet om tillatelse fra grunneier gjelder rent privatrettslig, men er ikke et krav etter forskriften for landskapsvernområdet. Vi forutsetter at kommunen innhenter nødvendige tillatelser fra grunneier dersom tiltakene ikke er tillatt etter nevnte servitutavtale. Dette er som nevnt privatrettslige forhold som gjelder i tillegg til reguleringen gjennom verneforskriften.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust
avdelingsdirektør

Terje Qvam
seksjonsleder

Brevet er sendt til:

Statsforvalteren i Agder
Føreland advokatfirma

Brevet er sendt i kopi til:

Flekkefjord kommune
Verneområdestyret for Oksøy- Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområde

VERNEOMRÅDESTYRET FOR OKSØY-RYVINGEN OG FLEKKEFJORD LVO
Kommuner Postboks 788 Stoamed forvaltningsmyndigheter
for verneområder

4809 ARENDAL

Trondheim, 13.08.2025

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2025/177

Saksbehandler:
Hege Langeland

Veiledning om skjøtsel og fjerning av merking av stier

Klima- og miljødepartementet har i vedlagte brev vurdert om skjøtelsbestemmelsen i naturmangfoldloven § 47 gir hjemmel for forvaltningsmyndigheten til å fjerne merking av stier med hjemmel i verneområder uten samtykke fra grunneier eller rettighetshaver.

Miljødirektoratet har oppsummert noen hovedpunkter i brevet.

Miljødirektoratet ber samtidig om at alle beslutninger om skjøtsel etter naturmangfoldloven § 47 gjøres skriftlig.

Miljødirektoratet har vært i dialog med Klima- og miljødepartementet om forvaltningsmyndigheten kan fjerne merking av stier med hjemmel i naturmangfoldlovens § 47 om skjøtsel i verneområder, uten samtykke fra grunneier eller rettighetshaver. Det følger av Klima- og miljødepartementets brev at eksisterende merking på stier kan fjernes av forvaltningsmyndigheten som et skjøtselstiltak når vilkårene i § 47 er oppfylt. Departementet vurderer at fjerning av merking på stier faller inn under *kanalisering av ferdse* i § 47.

For at et tiltak skal være et skjøtselstiltak etter naturmangfoldloven § 47 er det et vilkår at tiltaket skal *gjøres for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet*. Fjerning av merking må således være begrunnet i å oppnå/opprettholde naturtilstanden som er formålet med vernet fastsatt i verneforskriften for det aktuelle området.

Etablering eller merking av nye stier eller løyper kan også være å anse som et skjøtselstiltak, for eksempel når det er nødvendig av hensyn til verneformålet å kanalisere ferdsele bort fra sårbare deler av et verneområde. I forarbeidene omtales dette som at § 47 gir adgang til *en enkel merking eller anlegg av stier, klopper mv.* i verneområder der det er nødvendig for å kanalisere ferdsele for å beskytte verneverdiene. I vurderingen av om et tiltak skal anses omfattet av skjøtselshjemmelen, vil også omfanget av skjøtselen ha betydning.

Det er forvaltningsmyndigheten for verneområdet som beslutter gjennomføring av skjøtselstiltak etter naturmangfoldloven § 47. Forvaltningsmyndigheten må før beslutningen tas, vurdere om vilkåret i § 47 er oppfylt.

Naturmangfoldloven § 47 har saksbehandlingsregler som må følges for alle skjøtselstiltak. Dette krever varsling av grunneiere og rettighetshavere, og grunneier skal hvis mulig tilbys å gjennomføre tiltaket. Hensynene bak regelen og god forvaltningsskikk taler også for at den som har etablert en merket sti eller løype, eller har særlig interesse i dette, på samme måte involveres, men verken denne eller grunneier kan i utgangspunktet motsette seg at stien eller løypen legges ned eller endres.

Omgjøring av tillatelser mv

Det at det er gitt dispensasjon til merking av en sti eller at stien er avmerket på vernekart vedlagt verneforskriften, er etter departementets vurdering heller ikke til hinder for at forvaltningsmyndigheten kan etablere nye traseer og fjerne eksisterende merking med hjemmel i § 47.

I tilfeller der det er gitt tillatelse til merkingen etter verneforskriften, bør forvaltningsmyndigheten også endre dispensasjonen etter verneforskriften før merkingen fjernes som et skjøtselstiltak. Endringer av dispensasjoner (omgjøring) krever hjemmel og departementet mener et nytt vedtak om omgjøring i slike tilfeller bør vurderes etter naturmangfoldloven § 67. I slike tilfeller vil det være krav om forhåndsvarsling etter reglene i forvaltningsloven § 16.

I enkelte tilfeller kan den merkede stien være avmerket på vernekartet. I slike tilfeller bør Miljødirektoratet kontaktes for vurdering av om vernekartet bør endres i forbindelse med fjerning av merking.

Standardbestemmelser i verneforskrifter om sti

En del verneforskrifter har bestemmelser om at forvaltningsmyndigheten kan legge om eller kreve fjernet merking av løyper og stier i verneområdet av hensyn til naturmiljøet eller kulturminner.

Departementet har i brevet klargjort at verken naturmangfoldloven eller tidligere hjemmelslover for områdevern åpner for at grunneiere eller rettighetshavere kan pålegges å gjennomføre tiltak i skjøtselsøyemed.

Når det gjelder forvaltningsmyndighetens adgang til selv å fjerne merking etter en slik bestemmelse, må dette nå anses som regulert gjennom § 47 og den fortolkningen som departementet har gjort i brevet.

Slike bestemmelser i verneforskrifter vil derfor ikke lenger ha betydning.

Skriftlighet ved skjøtsel

Forvaltningsmyndighetens beslutning om å gjennomføre skjøtselstiltak etter naturmangfoldloven § 47 er ikke et enkeltvedtak etter forvaltningsloven, jf. § 47 femte ledd.

Miljødirektoratet ber likevel om at vurderinger og beslutninger om skjøtsel gjøres skriftlig og at dokumentene arkiveres. Vi ber om at kontakt med grunneiere, rettighetshavere og andre (f.eks. entreprenører ol) også gjøres skriftlig, i tillegg til eventuell muntlig kontakt. Slik korrespondanse skal også arkiveres.

Det er to grunner til at vurderinger og korrespondanse bør skje skriftlig. For det første kan det være nødvendig å dokumentere vurderingene og saksbehandlingen i etterkant. I tillegg vil skriftlighet sikre at beslutningen er tilstrekkelig vurdert, bl.a. mht. vilkårene i § 47 og miljørettsprinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12. Skriftlighet bidrar også til mer åpenhet om forvaltningen av verneområdet.

Hilsen

Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Tone Lise Alstad Eid
seksjonsleder

Hege Langeland
seniorrådgiver

Miljødirektoratet
Postboks 5672 Torgarden
7485 TRONDHEIM

Deres ref

Vår ref
25/2596-

Dato
27. juni 2025

Tolkning av naturmangfoldloven § 47 - nedlegging av stier

Vi viser til e-post 21. mai 2025 fra Miljødirektoratet, med spørsmål om naturmangfoldloven § 47 gir forvaltningsmyndigheten hjemmel til å fjerne eksisterende lovlig merking av løyper og stier, uten samtykke fra grunneier eller rettighetshaver.

Departementets vurdering

Utgangspunktet i norsk rett er at grunneier eller rettighetshaver råder over privat grunn, og at inngrep i denne bruks- eller eiendomsretten må ha hjemmel i lov eller avtale med grunneier eller rettighetshaver. Eksempler på innskrenking i eiendomsretten er nettopp rådighetsreguleringer i verneforskrifter vedtatt med hjemmel i naturmangfoldloven. De fleste verneforskrifter har forbud mot merking av nye stier eller løyper fordi dette kan skade verneverdiene som verneforskriften skal beskytte. Vernebestemmelsene gjelder i utgangspunktet også for forvaltningsmyndigheten – med de forbehold som følger av § 47, jf. [LB-2022-11106 premiss - Lovdata Pro](#).

Naturmangfoldloven § 47 regulerer forvaltningsmyndighetens adgang til å gjennomføre skjøtsel i verneområdene, også for eldre vernevedtak, jf. § 77. Av § 47 andre ledd følger det at skjøtselsadgangen er nokså vid, og omfatter kanalisering av ferdsel:

«Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel (...)»

Forvaltningsmyndighetens adgang til skjøtsel er for det første betinget av at tiltaket er nødvendig for å opprettholde eller oppnå den naturtilstanden som er formålet med vernet. I lovproposisjonen Ot.prp. nr. 52 (2008-2009) er det uttalt at dette omfatter «alle» tiltak som anses nødvendig for å nå formålet med vernet. Bestemmelsen gir forvaltningsmyndigheten

adgang til å utøve en viss fysisk råderett uten grunneiers eller rettighetshavers samtykke. Bestemmelsen åpner også for at forvaltningsmyndigheten kan gjennomføre inngrep og tiltak i verneområdet som ellers er forbudt etter verneforskriften, så langt det er nødvendig for nå formålet med vernet. I mange verneforskrifter er det forbudt å merke nye stier og løyper. Det er lite tvilsomt at kanalisering av ferdselen for å beskytte eller forbedre verneverdiene kan bestå i å merke og anlegge nye stier og løyper, for eksempel bort fra sårbare eller viktige deler av verneområdet. Dette tiltaket er dermed omfattet av skjøtselsbegrepet i naturmangfoldloven § 47. Verken ordlyden eller forarbeidene sier etter det departementet kan se noe eksplisitt om det å fjerne merking av eksisterende stier og løyper, og på den måten legge ned lovlig etablerte stier og løyper.

En vanlig tolkning av formuleringen «kanalisere ferdsel» betyr å styre ferdselen i en bestemt retning. Dersom ferdselen skal styres i en bestemt retning, vil en naturlig tolkning av «kanalisere ferdsel» omfatte også det å fjerne eksisterende merking for å styre ferdselen bort og til et annet sted, eller å ikke lenger styre den i en bestemt retning. Dette støttes av uttalelser i lovproposisjonen om at skjøtsel omfatter «alle tiltak som er nødvendig» for å nå formålet med vernet. § 47 forutsetter en viss form for involvering av grunneier før det gjennomføres skjøtsels- og tilretteleggingstiltak, og denne skal hvis mulig tilbys å gjennomføre tiltaket. Hensynene bak regelen og god forvaltningsskikk taler også for at den som har etablert merket sti eller løype, eller har særlig interesse i dette, på samme måte involveres, men verken denne eller grunneier kan i utgangspunktet motsette seg at stien eller løypen legges ned eller endres.

Skjøtselsadgangen gjelder ikke helt uten begrensning slik de innledende uttalelsene i proposisjonen kan tyde på. For det første følger det klart av § 47 andre ledd andre punktum at bestemmelsen ikke omfatter «høsting av naturlige ressurser eller en vesentlig endring i naturtilstanden slik den var da vernearbeidet tok til». I proposisjonen side 423 uttaler departementet at slike tiltak bare kan gjennomføres ved grunneierens eller rettighetshaverens samtykke eller ved ekspropriasjon. Videre uttaler departementet samme sted:

«Skjøtselstiltak kan ikke medføre nye rådighetsreguleringer for grunneieren. Skjøtselstiltakene må respektere den virksomhet som er tillatt gjennom vernebestemmelsene og ev. dispensasjoner. Tilsier behovet for skjøtsel at virksomhet i henhold til en dispensasjon må vike, må det skje ved omgjøring av dispensasjonen.»

Biomangfoldlovutvalget tar i NOU 2004: 24 lignende forbehold, men fastslår samtidig hva som den gang ble vurdert som gjeldende rett etter den tidligere naturvernloven:

«På den annen side er det rimelig å forstå skjøtselshjemlene slik at de som hovedregel gir adgang til å gjøre unntak fra fastsatte rådighetsreguleringer dersom dette gjøres i skjøtselsøyemed.»

Departementet ser at uttalelser i lovproposisjonen kan tale for at bestemmelsen om kanalisering av ferdselen ikke skal gjelde der stier og løyper er fastsatt særskilt i verneforskrift eller dispensasjon, eller der verneforskriften har unntak for vedlikehold av eksisterende stier eller løyper. Departementet mener det ikke er grunn til å trekke disse uttalelsene fullt så langt. Det følger klart av ordlyden at skjøtselstiltak kan innebære kanalisering av ferdsel, hvilket i seg selv kan være en ny rådighetsregulering for grunneier eller rettighetshaver, enten merking av eksisterende trase fjernes eller ikke. Det gir etter departementets vurdering ikke mening at ordlyden eksplisitt åpner for å kanalisere ferdsel og forarbeidene samtidig skulle begrense adgangen til å gjøre samme tiltak. Departementet finner ikke entydige holdepunkter i forarbeidene for en så innskrenkende tolkning av § 47. Videre er det ikke helt innlysende at departementet med «den virksomhet som er tillatt» har hatt for øye eksisterende merking som en type «virksomhet». Videre vektlegger departementet at skjøtselsbestemmelsene etter naturvernloven sannsynligvis også åpnet for å gjøre unntak fra vernebestemmelser i skjøtselsøyemed, jf. uttalelser i NOU 2004: 24. Også Backer peker i Naturmangfoldloven, Kommentartutgave, 2010 side 397 på at reglene om skjøtsel gir adgang til å treffe tiltak som verneforskriften regulerer.

Det at merking av løyper og stier følger av dispensasjon eller vernekart vedlagt verneforskriften, er etter departementets vurdering altså ikke til hinder for at forvaltningsmyndigheten kan etablere nye traseer og fjerne eksisterende merking. Departementet mener samtidig at dispensasjon eller traseer i vernekart bør endres i forbindelse med og helst forut for nedleggingen. Om ikke er det tvilsomt om myndighet etter loven kan reagere på overtredelse av det generelle forbudet mot fortsatt merking og vedlikehold av disse særskilt bestemte traseene, eller om dette overhodet kan anses som en overtredelse.

Departementet mener det ved nedlegging av sti eller løype ikke er grunn til å endre verneforskriften dersom den bare har bestemmelser om unntak for vedlikehold av merking og skilt for eksisterende trase. Dersom traseen ikke er fastsatt i vernekartet, og skilt og merking fjernes og erstattes med nye i en annen trasé, gjelder unntaket om vedlikehold kun for den nye traseen og ikke den nedlagte traseen. Departementet forutsetter at forvaltningsmyndigheten også her informerer og involverer berørte interesser på egnet måte. Ved at berørte interesser informeres om hvilke traseer unntaket for vedlikehold gjelder for etter slike skjøtselstiltak, har forvaltningsmyndigheten tilstrekkelig grunnlag for å reagere på eventuelle overtredelser av forbudet mot etablering av sti som eventuelt måtte skje i form av gjenoppretting av tidligere merking.

Der verneforskriften ikke eksplisitt regulerer hvor det er tillatt å ferdes, kan traseer innarbeides i forvaltningsplan siden dette anses om en del av det å kanalisere ferdsel etter § 47. Angivelse av traseer for ferdsel i forvaltningsplan er bare å anse som retningslinjer og ikke bindende for private som skal ferdes i verneområdet.

Enkelte verneforskrifter kan derimot ha bindende regler om ferdsel, inkludert hvor det gjelder unntak fra mer generelle ferdselsforbud i verneområdet. Nye bindende bestemmelser om

hvor det er forbudt eller tillatt å ferdes kan i slike tilfeller ikke gis i forvaltningsplan, men må fastsettes gjennom endring av verneforskriften, jf. nml. § 34 fjerde ledd. Det er bare Kongen i statsråd som i dag har slik myndighet. Videre kan forvaltningsmyndigheten gi dispensasjon fra ferdselsforbudet etter nml. § 48 eller spesifiserte dispensasjonsbestemmelser.

Der merking av trase er etablert gjennom dispensasjon fra verneforskriften, kan forvaltningsmyndigheten omgjøre eller endre dispensasjonen enten etter reglene i forvaltningsloven § 35 eller naturmangfoldloven § 67. Departementet antar naturmangfoldloven § 67 er mest hensiktsmessig og vil dekke behovet i de fleste tilfeller der omlegging eller nedlegging er nødvendig av hensyn til verneverdiene. Innehaver av dispensasjonen og andre som omleggingen vil ha direkte konsekvenser for, må i tråd med forvaltningsloven § 16 gis anledning til å uttale seg før forvaltningsmyndigheten treffer vedtak om endring av tillatelse.

I nevnte e-post tas det også opp spørsmål om bestemmelser i verneforskrifter som angir at forvaltningsmyndigheten kan legge ned stier kan anses gjeldende. Hva verneforskrifter kan ha bestemmelser om er nærmere regulert i naturmangfoldloven § 34 fjerde ledd:

«Innenfor den rammen som gjelder for den enkelte vernekategori, kan Kongen i forskriften forby eller regulere virksomhet eller ferdsel som i seg selv eller sammen med annen bruk kan motvirke formålet med vernet. Det kan også gis bestemmelser om at visse tiltak ikke må utføres uten at søknad på forhånd er sendt forvaltningsmyndigheten og denne deretter har gitt tillatelse. Det kan fastsettes særskilte regler for forskjellige deler av området når det er forenlig med delområdets funksjon for verneformålet.»

Etter departementets vurdering er det å etablere eller fjerne merking av stier og løyper ikke omfattet av det å «forby eller regulere ferdsel» i denne forskriftshjemmelen. Slik kanalisering er *i seg selv* ikke bindende for private som skal ferdes. Verneforskriften kan derimot, slik § 34 fjerde ledd peker på, ha bindende bestemmelser om hvor ferdsel er tillatt og ikke, men bare Kongen i statsråd kan fastsette bindende bestemmelser om dette etter de prosessuelle reglene som gjelder for fastsetting av verneforskrifter. Departementet kan heller ikke se at § 34 åpner opp for å fastsette nærmere bestemmelser i verneforskriften om skjøtsel, inkludert kanalisering av ferdsel. Dette er regulert av § 47, som ikke gir ikke Kongen i statsråd myndighet til å fastsette utfyllende bestemmelser om skjøtsel.

Formuleringen i forskriftsmalen eller verneforskrifter om forvaltningsmyndighetens adgang til å nedlegge stier ligger etter departementets syn utenfor det verneforskrifter kan inneholde bestemmelser om. Departementet anser slike bestemmelser i verneforskrifter fastsatt i medhold av naturmangfoldloven som ikke gjeldende.

Det er noe mer uklart om bestemmelser om nedlegging av stier fastsatt før 1. juli 2009 fortsatt står ved lag siden naturmangfoldloven § 77 gjør § 47 gjeldende også for eldre verneforskrifter vedtatt etter naturvernloven 1970. Etter § 4 i naturvernloven kunne Kongen gi nærmere bestemmelser om blant annet skjøtsel, inkludert om kanalisering av ferdsel og

merking av stier. Disse forskriftene med bestemmelser om skjøtsel er i utgangspunktet videreført, jf. naturmangfoldloven § 77.

Naturmangfoldloven § 77 kan tale for at det i dag er § 47 som alene og uttømmende regulerer adgangen til kanalisering av ferdsel, uavhengig av hva som følger av eldre verneforskrifter. Antakelig har ikke dette noen stor praktisk betydning siden det følger av ovenstående at § 47 gir forvaltningsmyndigheten adgang til å legge ned eksisterende stier, tilsvarende det mange av disse eldre verneforskriftene gjør. Den største forskjellen ligger i at § 47 pålegger forvaltningsmyndigheten involvering av berørte interesser. Forskriftsmalen og flere verneforskrifter konstaterer kort at forvaltningsmyndigheten kan nedlegge stier, uten noen krav til hvordan berørte interesser skal involveres i en slik situasjon. Selv om eldre verneforskrifter ikke bestemmer noe om dette, vil kravene til god forvaltningsskikk medføre at berørte interesser så langt det er mulig skal involveres før en sti legges ned.

Verken naturmangfoldloven § 47 eller tidligere hjemmelslover for områdevern åpner for at grunneiere eller rettighetshavere kan pålegges å gjennomføre tiltak i skjøtelsøyemed. For verneforskrifter fastsatt etter naturmangfoldloven er det i lovproposisjonens merknader til § 47 også forutsatt at slike pålegg ikke kan gis:

«Bestemmelsen gir ikke hjemmel for forvaltningsmyndigheten til å pålegge grunneieren, rettighetshaveren eller andre å gjennomføre en bestemt skjøtsel eller bruk av området.»

Noen verneforskrifter gir likevel forvaltningsmyndigheten hjemmel til å «kreve fjernet merking av løyper og stier». Det er noe uklart hvem et slikt påbud eventuelt skulle rette seg mot. Naturmangfoldloven § 34 åpner ikke for at det i verneforskriften kan fastsettes bestemmelser som gir forvaltningsmyndigheten slik myndighet.

Forvaltningsmyndigheten har etter naturmangfoldloven § 69 adgang til å pålegge den ansvarlige å rette tiltak «som er i strid med loven eller vedtak med hjemmel i loven». Er merking ikke i strid med vedtak i eller i medhold av loven, må forvaltningsmyndigheten selv gjennomføre nedlegging av stier eller løyper som del av sitt ansvar etter naturmangfoldloven § 47. Dette gjelder også der forskrift eller dispensasjon som omfatter merking av nærmere bestemte traseer endres.

Oppsummering

Forvaltningsmyndigheten kan med hjemmel i naturmangfoldloven § 47 merke løyper og stier for å kanalisere ferdselen, inkludert legge ned eksisterende trase gjennom å fjerne merking. Dette gjelder også der merkingen er særskilt fastsatt i dispensasjon eller vernevedtak. I sistnevnte tilfeller bør disse vedtakene imidlertid endres i forbindelse med og helst forut for nedleggingen for å unngå misforståelser og for å sikre god effekt av slike forvaltningstiltak. Forvaltningsmyndigheten skal dersom mulig involvere grunneier eller rettighetshaver før det merkes nye stier og løyper, og eksisterende fjernes. Det bør også vurderes om andre som kan ha særskilt interesse i eller er særlig berørt av endringen bør varsles.

Forvaltningsmyndigheten kan fastsette ny trase i forvaltningsplan. Traseer i forvaltningsplan og merking i felt er å anse som retningslinjer og veiledning om ferdsel, og ikke bindende for private som ferdes i verneområdene. Bare Kongen i statsråd kan fastsette bestemmelser om ferdsel i verneområdene som skal være bindende for private.

Verneforskrifter skal ikke ha bestemmelser om at forvaltningsmyndigheten kan legge ned stier eller gi noen pålegg om å legge ned lovlig etablerte stier eller løyper. Dette ligger utenfor hva verneforskriften kan regulere. Forvaltningsmyndigheten kan bare gi pålegg om fjerning etter naturmangfoldloven § 69.

Med hilsen

Øivind Dannevig (e.f.)
avdelingsdirektør

Ernst Inge Espeland
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer

SVINDLAND ROAR

Solbjørg 174
4480 KVINESDAL

Saksbehandler, innvalgstelefon

Ellen Synnøve Eskeland, 38 17 61 98

Innvilget dispensasjon fra kravet om registrering av kystlynghei i Naturbase for 2025 - regionalt miljøtilskudd i jordbruket (RMP) - Flekkefjord

Vi viser til søknad fra deg datert 27. mai 2025. Søknaden gjelder dispensasjon fra kravet om registrering av kystlynghei i Naturbase for å motta RMP-tilskudd til tiltakene Beiting av kystlynghei og Brenning av kystlynghei. Vi viser også til mottatt uttalelse fra Flekkefjord kommune datert 10. juni 2025 og fra Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder datert 2. juli 2025. I tillegg viser vi til Skjøtselsplan for verdifullt kulturlandskap Kleppe-Dåtland-Li – del av Flekkefjord landskapsvernområde, 2018 (Ecofact rapport 617).

Vedtak

Statsforvalteren i Agder innvilger søknaden om dispensasjon fra kravet om registrering av kystlynghei i Naturbase, jamfør forskrift om regionale miljøtilskudd i jordbruket, Agder, § 32 annet ledd. Dispensasjonen gjelder kun for søknadsomgangen 2025.

Dette er et enkeltvedtak som du kan klage på etter forvaltningslovens klagerregler, se vedlegg.

Bakgrunn for saken

Du skriver at dere i mange år har restaurert de aktuelle kystlyngheiområdene i Flekkefjord landskapsvernområde etter skjøtselsplan utarbeidet av Ecofact. Du skriver videre at «dessverre har ingen offentlige etater penger eller mulighet til å registrere områdene i Naturbase, noe som fører til at vi ikke kan motta RMP midler for denne jobben». Videre skriver du «den trua naturtypen kystlynghei i FLVO er også en viktig del av formålet med vernet og selvsagt avhengig av tilpasset drift». Dere har tatt opp dette ved flere anledninger både med kommune, verneområdeforvalter og miljøvernabdelingen hos Statsforvalteren uten å komme noen vei. Etter tips prøver dere nå å søke om dispensasjon fra RMP-regelverket.

Flekkefjord kommune har sendt kart som viser de fem aktuelle lokalitetene: Jonsokkbakkan Store Håland (524 dekar), Vardafjellrinnan (561 dekar), Botnen (217 dekar), Kjørsfjellet (88 dekar), og Kleppe; Skiljebergan (109 dekar). De utgjør til sammen hele 1 499 dekar. Kommunen v/Helene

Reiersøl skriver i sin uttalelse at de har meldt inn behovet for kartlegging av kystlyngheia, men området har ikke blitt prioritert for slik kartlegging. Kommunen skriver videre at «Svindland bruker mye tid og ressurser på å forvalte området. Dette har gitt gode resultater og området bærer preg av god forvaltning». Kommunen viser ellers til at dette er et viktig område for landbruksnæringen og for allmennheten for turmuligheter. Hidrahei beitelag har dyr på beite og det er etablert et kystlyngheilag for området. Kommunen mener at dette er et «særlig tilfelle» og det burde gis dispensasjon inntil områdene er registrert i Naturbase.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder befarte deler av de omsøkte lokalitetene 24. juni sammen med Ecofact (Rune Søyland) og deg. Verneområdeforvalteren Ronny Skansen skriver at «det er store arealer med kystlynghei og potensial for kystlynghei»... og videre «Roar Svindland har gjort en stor innsats». Han avslutter med at «.. hvor mye av disse arealene som tilfredsstillers kravet til kystlynghei etter NiN må gjøres gjennom en detaljert kartlegging».

Lovgrunnlag

[Forskrift om regionale miljøtilskudd i jordbruket, Agder](#)

§ 32.Administrasjon, dispensasjon og klage

Statsforvalteren administrerer tilskuddene etter denne forskriften.

Vedtak om tilskudd fattes av kommunen. Statsforvalteren kan i særlige tilfeller dispensere fra bestemmelsene om tilskudd fastsatt i denne forskriften.

Vedtak fattet av kommunen kan påklages til Statsforvalteren. Vedtak fattet av Statsforvalteren i første instans kan påklages til Landbruksdirektoratet.

[Landbruksdirektoratets rundskriv 2025/18](#), kapittel 9

Vilkåret om at dispensasjon kan gis i «særlige tilfeller» betyr at dispensasjon kun skal gis når det foreligger en spesiell, forbigående årsak utenfor foretakets kontroll som fører til at foretaket ikke oppfyller forskriftens vilkår. Dispensasjonsadgangen er ment som en sikkerhetsventil, og skal kun anvendes i helt spesielle situasjoner. Dette innebærer at terskelen for å gi dispensasjon er høy. En dispensasjon kan ikke gis i strid med formålet med den aktuelle bestemmelsen eller det aktuelle vilkåret.

En søker kan gis dispensasjon i en begrenset periode, inntil virksomheten tilfredsstillers forskriftens krav. Det skal ikke gis varige dispensasjoner.

Ved behandling av dispensasjonssøknaden skal saksbehandler hos statsforvalteren foreta en konkret skjønnsmessig helhetsvurdering av om det foreligger et særlig tilfelle som taler for at foretaket bør gis tilskudd, selv om vilkårene i den aktuelle bestemmelsen ikke er oppfylt. I helhetsvurderingen må saksbehandler vurdere alle forhold som kan ha betydning i saken, både forhold som taler for og mot at dispensasjon skal gis.

[Instruks for regionale miljøtilskudd 2023-2027](#) – Kommentar til tiltaket Beiting av kystlynghei, side 13
Tiltaket gjelder arealer som er kartlagt og definert som utvalgt naturtype kystlynghei.....

Det kan også gis tilskudd for arealer som ikke er registrert i Naturbase, dersom disse arealene er godt kartlagt og dokumentert av statsforvalteren før søknadsomgangen. Arealene må oppfylle kriteriene og verdisettingen for tiltaksklassene for å kunne være berettiget tilskudd. Det forventes at disse arealene registreres i Naturbase innen rimelig tid.

Statsforvalterens vurdering

Instruksen åpner for at det kan gis tilskudd for arealer som ikke er registrert i Naturbase **dersom disse arealene er godt kartlagt og dokumentert av statsforvalteren** før søknadsomgangen. I denne saken er ikke arealene godt nok kartlagt og dokumentert og dermed er det bare en eventuell

dispensasjon som åpner for RMP-tilskudd til Beiting av kystlynghei og Brenning av kystlynghei i disse lokalitetene.

Skjøtselsplan for verdifullt kulturlandskap Kleppe-Dåtland-Li – del av Flekkefjord landskapsvernområde ble utarbeidet av Ecofact i 2018 ([Ecofact rapport 617](#)). Den inneholder blant annet en beskrivelse av de fem lokalitetene som det søkes om dispensasjon for. Alle de fem blir i skjøtselsplanen omtalt som *restaureringsområde kystlynghei* (side 10). Kapittel 6 omtaler anbefalte skjøtselstiltak med skjøtselsplan for blant annet de fem kystlyngheilokalitetene (side 27-31). Der står det listet opp konkrete skjøtselstiltak, prioriteringsrekkefølge samt tidsplan. Noen områder var allerede satt i stand ved kartleggingen, mens mye gjenstod ifølge skjøtselsplanen fra 2018.

Du har restaurert lokalitetene i tråd med skjøtselsplanen gjennom disse 7 årene ifølge søknaden. Områdeforvalteren skriver at du har gjort en stor innsats og kommunen skriver at du bruker mye tid og ressurser på å forvalte området og området bærer preg av god forvaltning.

Etter mange år med restaureringsarbeid forstår vi at det er behov for ny kartlegging av disse fem lokalitetene. Verken områdestyret eller statsforvalteren har hatt midler til kartlegging. Kartlegging av naturtyper må gjøres av godkjente kartleggingsfirma slik vi har oppfattet det, og det er kostbart. Landbruksdirektoratet har i epost informert om at det er mulig å bruke SMIL-midler til slik kartlegging – under noen forutsetninger (jf. epost mottatt 3. februar 2025). Kommunen forvalter SMIL-midlene og kan velge å prioritere SMIL-midler til kartlegging hvis de mottar søknad om tilskudd til dette. En slik kartlegging vil nok ikke være ferdig til årets søknadsomgang så det er behov for dispensasjon.

Hvis lokalitetene, noen av dem eller deler av dem oppfyller kravene til å bli utvalgt naturtype kystlynghei, kan kartleggingsfirmaet registrere disse i Naturbase og da har du anledning til å søke om RMP-tilskudd til Beiting av kystlynghei og Brenning av kystlynghei etterpå. Hvis det er områder som ikke oppfyller kravene, blir de ikke registrert i Naturbase og dermed er det ikke mulig å få tilskudd til kystlyngheiltakene gjennom RMP-ordningen. (Det vil være mulig å søke om SMIL-midler til restaurering av kystlyngheilokaliteter også, men det er opp til kommunen hva de prioriterer.)

Konklusjon

Statsforvalteren innvilger dispensasjon for 2025. Begrunnelsen er skjøtselsplanen fra 2018 som omtaler disse fem lokalitetene som *restaureringsområde kystlynghei*, at du har gjort restaureringsarbeid i tråd med skjøtselsplanen i mange år og at områdeforvalteren uttaler at du har gjort en stor innsats og at det er store arealer med kystlynghei og potensiale for kystlynghei. Vi har dermed grunn til å tro at i alle fall deler av lokalitetene kan bli godkjent som utvalgt naturtype kystlynghei. I tillegg har vi maksimalt tilskudd på kr 60 000 for Beiting av kystlynghei og kr 60 000 for Brenning av kystlynghei slik at det er begrenset med tilskuddsmidler som kan bli innvilget. I tillegg gjelder dispensasjonen kun for årets søknadsomgang.

Vi håper at det blir utført kartlegging og evt. registrering i Naturbase i god tid før søknadsomgangen for 2026 slik at manglende registrering i Naturbase ikke blir et hinder for å søke RMP-tilskudd til kystlyngheiltakene senere.

Med hilsen

Reidar Tveiten (e.f.)
landbruksdirektør
Landbruksavdelingen

Dokumentet er elektronisk godkjent

Vedlegg:

- 1 Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak

Kopi til:

Flekkefjord kommune
Ronny Skansen
Ellen Synnøve Paust

Kirkegaten 50

4400

FLEKKEFJORD

(1) Avsender (forvaltningsorganets stempel)	Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak (Forvaltningsloven § 27 tredje ledd)																		
	(2) Dato																		
(3) Mottaker (navn og adresse)	(4) Klageinstans																		
Denne meldingen gir viktige opplysninger hvis De ønsker å klage over vedtak De har fått underretning om. <table border="0"> <tr> <td>Klagerett</td> <td>De har rett til å klage over vedtaket.</td> </tr> <tr> <td>Hvem kan De klage til?</td> <td>Klagen sender De til oss, dvs. det organet som er ført opp i rubrikk (1). Hvis vi ikke tar klagen til følge, sender vi den til klageinstansen, jf. rubrikk (4).</td> </tr> <tr> <td>Klagefrist</td> <td>Klagefristen er tre - 3 - uker fra den dag De mottar dette brevet. Det er tilstrekkelig at klagen er postlagt før fristen går ut. Dersom De klager så sent at det kan være uklart for oss om De har klaget i rett tid, bør De oppgi datoen for når De mottok dette brevet. Dersom De klager for sent, kan vi se bort fra klagen. De kan søke om å få forlenget fristen, og da må De oppgi årsaken til at De ønsker det.</td> </tr> <tr> <td>Rett til å kreve begrunnelse</td> <td>Dersom De mener vi ikke har begrunnet vedtaket vårt, kan De kreve en slik begrunnelse før fristen går ut. Ny klagefrist blir da regnet fra den dagen De mottar begrunnelsen.</td> </tr> <tr> <td>Innholdet i klagen</td> <td> De må presisere – hvilket vedtak De klager over – årsaken til at De klager – den eller de endringer som De ønsker – eventuelt andre opplysninger som kan ha betydning for vurderingen av klagen Klagen må undertegnes. </td> </tr> <tr> <td>Utsetting av gjennomføringen av vedtaket</td> <td>Selv om De har klagerett, kan vedtaket vanligvis gjennomføres straks. De kan imidlertid søke om å få utsatt gjennomføringen av vedtaket til klagefristen er ute eller til klagen er avgjort.</td> </tr> <tr> <td>Rett til å se saksdokumentene og til å kreve veiledning</td> <td>Med visse begrensninger har De rett til å se dokumentene i saken. Reglene om dette finnes i forvaltningsloven § 18 og § 19. De må i tilfelle ta kontakt med oss, jf. rubrikk (1). De vil da få nærmere veiledning om adgangen til å klage, om framgangsmåten og om reglene for saksbehandlingen.</td> </tr> <tr> <td>Kostnader ved klagesaken</td> <td>De kan søke om å få dekket utgifter til nødvendig advokathjelp etter reglene om fritt rettsråd. Vanligvis gjelder visse inntekts- og formuesgrenser. Fylkesmannen eller Deres advokat kan gi nærmere opplysninger om dette. Hvis vedtaket er blitt endret til Deres fordel, kan De etter forvaltningsloven ha krav på å få dekket vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket. Klageinstansen (jf. rubrikk (4)) vil orientere Dem om retten til å kreve slik dekning.</td> </tr> <tr> <td>Klage til Sivilombudsmannen</td> <td>Hvis De mener at De har vært utsatt for urett fra den offentlige forvaltnings side, kan De klage til Stortingets ombudsmann for forvaltningen (Sivilombudsmannen). Sivilombudsmannen kan ikke selv endre vedtaket, men kan gi sin vurdering av hvordan den offentlige forvaltning har behandlet saken, og om det er gjort eventuelle feil eller forsømmelser. Dette gjelder likevel ikke i saker som er avgjort av Kongen i statsråd. Dersom De nå får Deres klage avgjort i statsråd fordi Kongen er klageinstans, kan De derfor ikke senere bringe saken inn for Sivilombudsmannen.</td> </tr> </table>		Klagerett	De har rett til å klage over vedtaket.	Hvem kan De klage til?	Klagen sender De til oss, dvs. det organet som er ført opp i rubrikk (1). Hvis vi ikke tar klagen til følge, sender vi den til klageinstansen, jf. rubrikk (4).	Klagefrist	Klagefristen er tre - 3 - uker fra den dag De mottar dette brevet. Det er tilstrekkelig at klagen er postlagt før fristen går ut. Dersom De klager så sent at det kan være uklart for oss om De har klaget i rett tid, bør De oppgi datoen for når De mottok dette brevet. Dersom De klager for sent, kan vi se bort fra klagen. De kan søke om å få forlenget fristen, og da må De oppgi årsaken til at De ønsker det.	Rett til å kreve begrunnelse	Dersom De mener vi ikke har begrunnet vedtaket vårt, kan De kreve en slik begrunnelse før fristen går ut. Ny klagefrist blir da regnet fra den dagen De mottar begrunnelsen.	Innholdet i klagen	De må presisere – hvilket vedtak De klager over – årsaken til at De klager – den eller de endringer som De ønsker – eventuelt andre opplysninger som kan ha betydning for vurderingen av klagen Klagen må undertegnes.	Utsetting av gjennomføringen av vedtaket	Selv om De har klagerett, kan vedtaket vanligvis gjennomføres straks. De kan imidlertid søke om å få utsatt gjennomføringen av vedtaket til klagefristen er ute eller til klagen er avgjort.	Rett til å se saksdokumentene og til å kreve veiledning	Med visse begrensninger har De rett til å se dokumentene i saken. Reglene om dette finnes i forvaltningsloven § 18 og § 19. De må i tilfelle ta kontakt med oss, jf. rubrikk (1). De vil da få nærmere veiledning om adgangen til å klage, om framgangsmåten og om reglene for saksbehandlingen.	Kostnader ved klagesaken	De kan søke om å få dekket utgifter til nødvendig advokathjelp etter reglene om fritt rettsråd. Vanligvis gjelder visse inntekts- og formuesgrenser. Fylkesmannen eller Deres advokat kan gi nærmere opplysninger om dette. Hvis vedtaket er blitt endret til Deres fordel, kan De etter forvaltningsloven ha krav på å få dekket vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket. Klageinstansen (jf. rubrikk (4)) vil orientere Dem om retten til å kreve slik dekning.	Klage til Sivilombudsmannen	Hvis De mener at De har vært utsatt for urett fra den offentlige forvaltnings side, kan De klage til Stortingets ombudsmann for forvaltningen (Sivilombudsmannen). Sivilombudsmannen kan ikke selv endre vedtaket, men kan gi sin vurdering av hvordan den offentlige forvaltning har behandlet saken, og om det er gjort eventuelle feil eller forsømmelser. Dette gjelder likevel ikke i saker som er avgjort av Kongen i statsråd. Dersom De nå får Deres klage avgjort i statsråd fordi Kongen er klageinstans, kan De derfor ikke senere bringe saken inn for Sivilombudsmannen.
Klagerett	De har rett til å klage over vedtaket.																		
Hvem kan De klage til?	Klagen sender De til oss, dvs. det organet som er ført opp i rubrikk (1). Hvis vi ikke tar klagen til følge, sender vi den til klageinstansen, jf. rubrikk (4).																		
Klagefrist	Klagefristen er tre - 3 - uker fra den dag De mottar dette brevet. Det er tilstrekkelig at klagen er postlagt før fristen går ut. Dersom De klager så sent at det kan være uklart for oss om De har klaget i rett tid, bør De oppgi datoen for når De mottok dette brevet. Dersom De klager for sent, kan vi se bort fra klagen. De kan søke om å få forlenget fristen, og da må De oppgi årsaken til at De ønsker det.																		
Rett til å kreve begrunnelse	Dersom De mener vi ikke har begrunnet vedtaket vårt, kan De kreve en slik begrunnelse før fristen går ut. Ny klagefrist blir da regnet fra den dagen De mottar begrunnelsen.																		
Innholdet i klagen	De må presisere – hvilket vedtak De klager over – årsaken til at De klager – den eller de endringer som De ønsker – eventuelt andre opplysninger som kan ha betydning for vurderingen av klagen Klagen må undertegnes.																		
Utsetting av gjennomføringen av vedtaket	Selv om De har klagerett, kan vedtaket vanligvis gjennomføres straks. De kan imidlertid søke om å få utsatt gjennomføringen av vedtaket til klagefristen er ute eller til klagen er avgjort.																		
Rett til å se saksdokumentene og til å kreve veiledning	Med visse begrensninger har De rett til å se dokumentene i saken. Reglene om dette finnes i forvaltningsloven § 18 og § 19. De må i tilfelle ta kontakt med oss, jf. rubrikk (1). De vil da få nærmere veiledning om adgangen til å klage, om framgangsmåten og om reglene for saksbehandlingen.																		
Kostnader ved klagesaken	De kan søke om å få dekket utgifter til nødvendig advokathjelp etter reglene om fritt rettsråd. Vanligvis gjelder visse inntekts- og formuesgrenser. Fylkesmannen eller Deres advokat kan gi nærmere opplysninger om dette. Hvis vedtaket er blitt endret til Deres fordel, kan De etter forvaltningsloven ha krav på å få dekket vesentlige kostnader som har vært nødvendige for å få endret vedtaket. Klageinstansen (jf. rubrikk (4)) vil orientere Dem om retten til å kreve slik dekning.																		
Klage til Sivilombudsmannen	Hvis De mener at De har vært utsatt for urett fra den offentlige forvaltnings side, kan De klage til Stortingets ombudsmann for forvaltningen (Sivilombudsmannen). Sivilombudsmannen kan ikke selv endre vedtaket, men kan gi sin vurdering av hvordan den offentlige forvaltning har behandlet saken, og om det er gjort eventuelle feil eller forsømmelser. Dette gjelder likevel ikke i saker som er avgjort av Kongen i statsråd. Dersom De nå får Deres klage avgjort i statsråd fordi Kongen er klageinstans, kan De derfor ikke senere bringe saken inn for Sivilombudsmannen.																		
Særlige opplysninger																			

Arkivsaksnummer: 2025/5599-22

Saksbehandler: Ronny Skansen

Dato: 08.09.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret ORF	18/25	15.09.2025

Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Klage på vedtak om dispensasjon fra verneforskriften til motorisert ferdsel ved Beltevig på Flekkerøy - Naturvernforbundet i Agder - grunneier og Agder fylkeskommune (Miljødirektoratet)

Innstilling fra forvalter

Klage fra Naturvernforbundet i Agder, grunneier Ragnhild Nilsen og Agder fylkeskommune (på vegne av Miljødirektoratet som grunneier) på vedtak i styresak 13/25 for verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder den 10.06.2025 tas til følge. Vedtaket i styresak 13/25 den 10.06.2025, omgjøres.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder avslår søknad om dispensasjon til kjøring på Beltevigveien (ca. 55 meter) og på det ulovlige veinettet innenfor verneområdet i henhold til verneforskriftens § 3 punkt 5.1.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Styresak 13/25 den 10.06.25
- 2 Spørsmål - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4/178 - 4/202 - 4221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel - Beate Austefjord - Wenche Kristoffersen - Bård Gotskalk Austefjord
- 3 Tilleggsspørsmål - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4/178 - 4/202 - 4221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel - Beate Austefjord - Wenche Kristoffersen - Bård Gotskalk Austefjord
- 4 Klage - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4/178 - 4/202 - 4/221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel - Beate Austefjord - Wenche Kristoffersen - Bård Gotskalk Austefjord
- 5 Forklaring av ST-sak 13/25 100625 - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4/178 - 4/202 - 4/221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel - Beate Austefjord - Wenche Kristoffersen - Bård Gotskalk Austefjord
- 6 Oppfølging - forklaring av ST-sak 13/25 100625 - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4/178 - 4/202 - 4/221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel - Beate Austefjord - Wenche Kristoffersen - Bård Gotskalk Austefjord
- 7 Klage - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4/178 - 4/202 - 4/221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel - Beate Austefjord - Wenche Kristoffersen - Bård Gotskalk Austefjord
- 8 Innvilger utsatt iverksetting av vedtak - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4/178 - 4/202 - 4/221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel - Beate Austefjord - Wenche Kristoffersen - Bård Gotskalk Austefjord
- 9 Oppsettende virkning / utsatt iverksetting innvilget - ST-sak 13/25 - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4/178 - 4/202 - 4/221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel - Beate Austefjord - Wenche Kristoffersen - Bård Gotskalk Austefjord
- 10 Styresak 12/25 den 10.06.25

Saksopplysninger

Verneområdestyret har forvaltningsmyndighet for blant annet Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, og skal behandle dispensasjonssøknader og ta stilling til hvordan klager skal behandles. Naturvernforbundet i Agder, grunneier Ragnhild Nilsen og Agder fylkeskommune (på vegne av Miljødirektoratet som grunneier 4/75) har påklaget vedtak gjort i styresak 13/25 den 10.06.2025. Hvis verneområdestyret tar klagen til følge, er det som et nytt enkeltvedtak å regne. Vedtaket kan da naturlig nok påklages av berørte parter. Om verneområdestyret velger å opprettholde vedtaket i styresak 13/25 den 10.06.2025, sendes saken over til klageinstansen, Miljødirektoratet for endelig behandling.

Verneområdestyret fattet følgende vedtak den 10.06.2025 i styresak 13/25:

Forslag fra Hannah Teigland, Arne Fodnestøl og Silje Vårlid om følgende:

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 og verneforskriften for Øksøy–Ryvingen landskapsvernområde § 4, gis det dispensasjon for motorisert ferdsel på eksisterende kjørevei i Beltevikka for eiendommer med etablert veirett.

Begrunnelse:

- Kjøreveien ble anlagt i 1988/1989 og har vært benyttet og vedlikeholdt som kjørevei i over 35 år.
- Veien følger i hovedsak et eldre tråkk og betjener i dag 17 sjøbuer og 12 fritidsboliger.
- Kristiansand kommune har i en rekke byggesaker stilt krav om parkering på egen grunn og dokumentert veirett, noe som har skapt en berettiget forventning om lovlig bruk.
- Trafikken er begrenset og vurderes ikke å være til hinder for verneformålet eller allmennhetens ferdsel.
- Fjerning eller stenging av veien vil medføre betydelige praktiske og sikkerhetsmessige utfordringer, herunder manglende fremkommelighet for utrykningskjøretøy.
- Det legges til grunn at veien eksisterte da verneplanen ble vedtatt, og at formålsgrensen i kartgrunnlaget ikke er nøyaktig innmålt.
- I henhold til verneforskriften § 1 skal de nøyaktige grensene for landskapsvernområdet avmerkes i marka, og knekkpunktene skal koordinatfestes. Det foreligger usikkerhet om hvorvidt kjøreveien faktisk ligger innenfor verneområdet. Det bør utvises tilbakeholdenhet med å legge restriksjoner som bygger på en usikker grenseplassering.

Forslaget ble satt opp mot forvalters innstilling. **Styrets vedtak – vedtatt mot 1 stemme**
Naturvernforbundet i Agder gir blant annet følgende grunn for klagen:

«Saken gjelder motorisert ferdsel i utmark – kjøring med bil på Miljødirektoratets eiendom 4/75 til fritidseiendommer. Omkring 55 meter av Beltevigveien er i verneområdet og et veinett ut fra denne veien mot vest ca 120-130 meter er også i verneområdet, og er anlagt uten avklaring etter plan- og bygningsloven, og er derfor å anse som et ulovlig tiltak. Naturvernforbundet har representasjon i Det rådgivende utvalget for verneområdene og har ved flere anledninger engasjert seg i hvordan landskapsvernområdene blir forvaltet gjennom den rett vi som juridisk part har til det.

På et generelt grunnlag vil vi hevde at motorisert ferdsel i utmark både på land og til vanns representerer betydelige utfordringer for dyreliv og friluftsliv. Det er også en side ved denne saken, spesielt i de tilfellene hvor det dreier seg om områder som har vernestatus. Vi registrerer også at grunneier Miljødirektoratet har gitt klart uttrykk for at kjøring på Miljødirektoratets / statens eiendom er uønsket. Veinettet fra Beltevigveien nevnt ovenfor, er anlagt uten avklaring etter plan- og bygningsloven, og Kristiansand kommune har derved ikke fulgt opp den plikten plan- og bygningsloven pålegger i §32 for ulovlige tiltak.

Styret har innvilget dispensasjon for kjøring til de tre aktuelle eiendommene med bakgrunn i verneforskriftens § 4:

Forvaltningsmyndighetene kan gi dispensasjon i andre særlige tilfeller når dette ikke strider mot formålet med vernet.

Vi siterer videre fra vedtakets begrunnelse:

- Veien følger i hovedsak et eldre tråkk og betjener i dag 17 sjøbuer og 12 fritidsboliger.

Det er 3 personer som har søkt om kjøring til sine respektive eiendommer (gnr 4 bnr 178, 202 og 221, men med bakgrunn i sitat fra vedtaket over, vil den motoriserte ferdselen bli omfattende. Vi kan ikke se at det er forenelig med verneformålet.

Friluftsliv er en del av verneformålet for Øksøy-Ryvingen landskapsvernområde, og det aktuelle området på Flekkerøy er et populært turområde. Å åpne for motorferdsel her vil

komme i konflikt med verneformålet. Videre finner vi at § 5 om motorisert ferdsel i verneforskriften ikke åpner for den omsøkte ferdselen. Vi anser at vedtaket ikke er et gyldig vedtak fordi forskriften ikke gir anledning til denne typen motorisert ferdsel i verneområdet.

Vi ber derfor om at vedtaket oppheves, samtidig med at vi ber om oppsettende virkning, forvaltningslovens § 42 da vedtaket kan føre til betydelig motorisert ferdsel med vesentlig belastning på naturmiljø og allmenhetens interesser fram til klagen vår er sluttført.»

Ragnhild Nilsen (gnr/bnr. 4/7 og 4/184) gir blant annet følgende grunn for klagen:

Vi viser til verneområdestyrets vedtak av 10 juni 2025 om generell dispensasjon for motorisert ferdsel over Beltevigveien På Flekkerøy. Det er med stor bekymring vi konstaterer at dette vedtaket tilsynelatende omfatter eiendommer som etter rettskraftig avgjørelse i Agder jordskifterett (jordskiftesak 2006-2009) ikke har kjørerett over vår eiendom, gnr.4 bnr.7 og 4/184 og heller ikke over Miljødirektoratets grunn. Vi stiller derfor spørsmål ved om det er hjemmel for at verneområdestyret kan treffe et slikt vedtak som i praksis tilsidesetter en rettsavgjørelse. En generell dispensasjon kan vel ikke tillegges større vekt enn fastsatte eiendoms- og bruksrettigheter?

Vi ønsker også å gjøre oppmerksom på en rekke uheldige og ulovlige følger som etter vår vurdering har oppstått i kjølvannet av dette vedtaket:

1. Den 18 mai ble Miljødirektoratets bom ulovlig fjernet ved at den ble saget ned.
2. I tiden etter dette har det vært en markant økning i motorisert ferdsel, inkludert hensynsløs kjøring med motorsykler og ATVer innover i det statlig sikrede friluftsområdet.
3. Vi har registrert økt kjøring på vår private vei, samt ulovlig parkering i randsonen av verneområdet, tett på vår eiendom.
4. Fartsdemperne som vi som grunneierfamilie har finansiert, er fjernet/stjålet i likhet med Miljødirektoratets bom.

Området det her gjelder, har ingen fastboende. Trafikken er i hovedsak knyttet til bruk av fritidsboliger og sjøboder samt mye utleie av disse da eierne bor andre steder på Flekkerøya. Det fremstår derfor lite forholdsmessig og i strid med verneinteressene å åpne opp for en generell adgang til motorisert ferdsel.

Som rettmessige grunneiere av første del av Beltevigveien som grenser inn til Miljødirektoratets del av Beltevigveien, ønsker vi:

1. Minst mulig trafikk over vår eiendom med kontrollert inn/utslusing av kjøretøy med veirett.
2. Vi ønsker å følge norsk lov. Vi kan ikke la vår vei bli brukt til miljøkriminalitet. Videre kjøring i landskapsvernområdet og det statlige sikrede friluftsområdet må avklares og reguleres.
3. Ulovlige veier må enten godkjennes eller fjernes.

På bakgrunn av ovenforstående, ber vi om oppsettende virkning av vedtaket slik at det ikke medvirker til ytterligere skade eller bidrar til svekkelse av eksisterende eiendoms- og bruksrettigheter.

Agder fylkeskommune (på vegne av Miljødirektoratet som grunneier gnr/bnr. 4/75) gir blant annet følgende grunn for klagen:

Dispensasjonen åpner for motorferdsel på Miljødirektoratet sin eiendom gnr. 4 bnr. 75. Denne eiendommen er et statlig sikra friluftslivsområde. Ifølge forskrift om fylkeskommunens oppgaver innenfor friluftslivsområdet har fylkeskommunen fått delegert ansvar for å ivareta statens eiendomsrett og grunneierbeføyelser i slike områder. Dette innebærer blant annet å følge opp ulovlig bruk eller nabokrenkelser. I denne saken opptre Agder fylkeskommune ikke som regional planmyndighet eller utviklingsaktør, men som grunneier.

Det har vært noe uklart for oss hvordan verneområdestyrets vedtak skal forstås. Både med tanke på hvilke eiendommer vedtaket gjelder for, hva som menes som nødvendig kjøring og dispensasjonens varighet. I brev av 19. juni og 20. juni 2025 ba vi verneområdestyret som en klargjøring. Vi har lagt følgende svar fra verneområdestyret (datert 23. juni 2025) til grunn for vår vurdering i saken:

«Takk for spørsmål til avklaring. Basert på debatten i møtet i verneområdestyre den 10.05.2025 og tilbakemeldinger fra flertallet bak vedtaket var hensikten med vedtaket å gi en generell dispensasjon til eiendommene i området. Flertallet ønsket å avgrense mot allmenn motorisert ferdsel. Vedrørende nødvendig transport vil de aller fleste tilfeller være nødvendig transport. Hensikten med å avgrense til nødvendig transport var å unngå unødvendig kjøring som "råning", råkjøring med f.eks. ATV eller lignende. Det vil gi mulighet for å stoppe unødvendig/uønsket motorisert ferdsel av denne type i området. Det er beklagelig at vedtaket ikke ble korrekt formulert i første omgang. Flertallets intensjon har vært å finne en balansert løsning som ivaretar formålet i verneområde og samtidig nødvendig tilgang til eiendommer i området.»

Vi oppfatter at formålet og intensjonen med vedtaket er å gi en generell dispensasjon for at alle eiere og brukere av eiendommer i området kan drive motorisert ferdsel for person- og varetransport til og fra sjøboder og fritidsboliger. Dette er ikke i tråd med formålet med statlig sikra friluftslivsområder.

På vegne av Miljødirektoratet som grunneier klager Agder fylkeskommune på ovennevnte vedtak fra verneområdestyret. Formålet med klagen er at vedtaket omgjøres slik at det ikke åpnes for motorferdsel på turvei i statlig sikra friluftsområde.

Begrunnelse for klagen:

Negative konsekvenser for allmennhetens friluftsliv

Belteviga er et attraktivt turområde som brukes av mange. I fylkeskommunens kartlegging av regionale friluftslivsområder (2014) ble området vurdert som et regionalt svært viktig friluftslivsområde. I samme kartlegging ble det vurdert at området har stor bruk, brukes ofte av regionale brukere og at det er store opplevelsesverdier. Området byr på attraktive friluftslivsarealer ved sjøen og gode muligheter for opplevelse av både kulturminner og natur med lite inngrep. Sistnevnte henger sammen med at friluftslivsområdet inngår i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde der formålet er å «ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten» samt at «å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten».

Formålet med statlig sikra friluftslivsområder er å sikre og legge til rette for allmennhetens friluftsliv. Helt siden eiendommen ble overtatt av staten, har det vært et ønske og mål om at friluftslivsbrukerne skal være prioritert i dette området. Staten ved daværende Direktoratet for naturforvaltning har i brev av 11.04.2007 uttalt seg om deres syn på motorferdsel i området:

«DN er opptatt av at statens friluftslivsområder skal kunne benyttes av mange grupper av brukere og til mange forskjellige aktiviteter innen friluftslivet. Vi søker derfor å i alle ervervssaker å få etablert ordnede adkomstforhold og søker også å unngå eller minimere annen bruk av den infrastrukturen som eksisterer eller bygges opp inne i områdene og i tilknytning til dem.

Bruken av gbnr. 4/75 som allment friluftslivsområde betinger i dag allmenn ikke-motorisert ferdseil inn i området langs Beltevigvegen, og det er fra kommunens side regulert inn plass for allmenn parkering ved fylkesveien. DN vurderer Beltevigvegen å være av en slik beskaffenhet at kombinasjonen av bilkjøring og gang/sykeltrafikk bør unngås eller minimeres. Veggen er smal og åpenbart ikke konstruert for blandet trafikk av noe omfang, og vi vurderer trafikksituasjonen til å være både et sikkerhetsproblem og et trivselsproblem. Til det sist nevnte vil vi bemerke at turen inn langs Beltevigvegen, for mange brukere vil være en stor del av turopplevelsen, jf. eksempelvis små barn, eldre og bevegelseshemmede. Problemene knyttet til blandet trafikk vil være størst i helger og ferier, da både gang-/sykeltrafikk og biltrafikk vil være på sitt høyeste. All erfaring så langt viser at transportbehovet knyttet til bebygde eiendommer øker med tiden fordi antall potensielle brukere av eiendommene øker. I tillegg vil bruk internt i familien kan utlån/utleie også genererer betydelig transportbehov.

Fra DNs ståsted som eier av gbnr. 4/75 og Beltevigveien over Kjære Fellesmark, vil den beste løsningen være å skille gang-/sykeltrafikk inn til friluftslivsområdet og biltrafikk knyttet til de bebygde eiendommene på Lonnane og i Grunnevågskilen, eventuelt å tenke gjennom hele infrastrukturen i området på nytt med tanke på både allmennheten og brukerne av de bebygde

eiendommene. Vi er overbevist om at en slik nytenkning er påkrevet allerede i dag, og i alle fall dersom man tar hensyn til sannsynlig utvikling og økende konfliktpotensial i tida fremover. Vår holdning er derfor at søknaden om godkjenning av veganleggene bør avslås og at det bør stilles krav om tilbakeføring». Agder fylkeskommune mener at direktoratets vurderinger og synspunkter fra 2007 står seg godt fremdeles.

Helt siden vernet i 2005 har det, etter vårt syn, foregått ulovlig motorferdsel i forbindelse med bruk av 17 sjøboder og 12 fritidsboliger (hvorav to, slik vi omfatter det, brukes til bolig). Omfanget av bilkjøringen har gradvis økt som følge av ulovlig anleggelse og utbedring av bilvei og parkeringsplass, at folk tar seg til rette uten etablert kjøreveirett samt at det har vært en økning i korttidsutleie av hytter og sjøboder på stedet. Agder fylkeskommune mener at den samlede trafikkbelastningen klart overstiger hva som er akseptabelt i et offentlig friluftslivsområde hvor gående og syklende skal prioriteres. Kjøringen kan medføre farlige situasjoner for gående og rullende, forringer natur- og friluftslivsopplevelsen og medfører også økt slitasje – noe som gjør turveien mindre fremkommelig for andre brukere samt øker behovet for vedlikehold.

Kjøreveirett

Det har vært to jordskiftesaker med avgjørelser som er relevant for denne saken. I jordskiftesak fra 1988 fremgår det at strandeieendommer utgått fra sameiet Kjære Fellesmark (gnr. 4 bnr. 256) kun har rett til gangvei fra Beltevigaveien over fellesareal (gnr. 4 bnr. 256) og frem til strandtomtene med Grunnevågskilen. I jordskiftesak fra 2006 går det frem at ingen av eiendommene ved Lonnane har kjøreveirett over gnr. 4 bnr. 7, og gnr. 4 bnr. 184 i starten av Beltevigaveien. Vår oppfatning er at disse eiendommene heller ikke har kjøreveirett over den innenforliggende delen av Beltevigaveien som eies av Miljødirektoratet (gnr. 4 bnr. 75). Dette gjelder både for de tre eiendommene som søknaden gjelder for, samt øvrige eiendommer ved Lonnane. Når det gjelder Kjære Fellesmark, er vår oppfatning at sameierne har kjøreveirett over Miljødirektoratet sin eiendom til gjenværende deler av fellesmarka, men at dette er ment å gjelde for drift og tilsyn med utmarka. Vi mener at ordinær motorferdsel for transport av personer og varer ved bruk og utleie av sjøboder og fritidsboliger, faller utenfor denne rettigheten.

I verneområdestyrets vedtak sies det at dispensasjonen kun gjelder eiendommer med etablert veirett (vi legger til grunn at det her menes etablert kjøreveirett). Med bakgrunn i redegjørelsen ovenfor, mener vi at ingen av eiendommene i området har etablert kjøreveirett for motorferdsel med person- og varetransport til fritidsboliger og hytter ved Grunnevågskilen. Dette vil dermed betyr at ingen av eiendommene kan drive motorisert ferdsel til og fra fritidsboliger og sjøboder med bakgrunn i vedtaket. Det synes imidlertid som at det har vært verneområdestyrets intensjon å åpne for at alle eiendommer i området skal kunne kjøre bil over Miljødirektoratet sin eiendom for å komme til og fra fritidsboliger og sjøboder. Det kan også se ut som at det er slik vedtaket har blitt omfattet av aktuelle eiendommer i området – i og med at motorferdselen ser ut til å fortsette. Vi finner det derfor nødvendig å påklage vedtaket.

Ulovlig kjøring på ulovlig etablert vei

Vi mener det er uheldig at verneområdestyret ser ut til å se bort fra at Byutviklingsstyret i Kristiansand kommune har sagt nei til ettergodkjenning av ulovlig anlagt vei fra Beltevigaveien til Grunnevågskilen, at dette vedtaket senere ble stadfestet av Fylkesmannen i Vest-Agder og at kommunen deretter varslet pålegg om retting.

Manglende vurdering av alternative løsninger for parkering og adkomst

Vi mener at parkering og adkomst til hytter og sjøboder bør løses på andre måter enn hva det legges opp til i vedtaket. Det er allerede regulert en større parkeringsplass i gangavstand til området. Eierne som inngår i sameiet Kjære Fellesmark har også egnede arealer i nærheten (ved Kilura) som, etter vårt syn, bør vurderes å tas i bruk til parkeringsareal. Vi minner om at det i kommuneplanens arealdel er satt plankrav for utbygging det aktuelle hytteområdet som ennå ikke er ferdig utbygd. Gjennom en helhetlig reguleringsplan, kan det tas stilling til både adkomst

og parkering for både allmennheten og eiendommer i området. En dispensasjon for varig motorferdsel, vil etter vår oppfatning, kunne medføre at det insentivet til å utarbeide reguleringsplan for området faller bort. Det er uheldig.

Manglende hjemmel

Agder fylkeskommune mener at omfanget for motorferdselen som det åpnes for i vedtaket, både strider mot formålet med vernet og samtidig påvirker verneverdiene i området. Agder fylkeskommune mener derfor at verneområdestyret ikke har hjemmel i naturmangfoldloven § 48 og verneforskriften § 4 til å gi en generell og varig dispensasjon til motorferdsel slik det nå er gjort.

Dispensasjonen er utvidet i forhold til hva det er søkt om

Søknaden som ligger til grunn for vedtaket, gjelder motorferdsel til tre eiendommer ved Grunnevågskilen. Saksfremstilling med vurderinger er gjort med utgangspunkt i denne søknaden. Vi mener at verneområdestyret ikke har anledning til å gi en generell og varig tillatelse til alle eiendommer om området (33 eiendommer) på grunnlag av en søknad og en saksfremstilling som kun gjelder tre av disse eiendommer. Ved vurdering av dispensasjon fra verneforskriften, skal hvert tilfelle vurderes individuelt, og det er ikke gjort i denne saken.

Manglende forhåndsvarsling

Søknaden gjelder kjøring over Miljødirektoratet sin eiendom, og Miljødirektoratet er dermed berørt part/grunneier i saken. Vi kan ikke se at Miljødirektoratet har mottatt forhåndsvarsel om at saken skal behandles. Agder fylkeskommune har dermed ikke fått anledning til å uttale seg på vegne av Miljødirektoratet før vedtaket ble fattet (jf. forvaltningsloven § 16).

Manglende vurderinger etter naturmangfoldloven § 8-12.

Ifølge naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen. Vi mener at det ikke er foretatt tilstrekkelige vurderinger etter nml §§ 8-12 som grunnlag for det vedtaket som ble fattet. Vurderingene i saksfremstillingen gjelder motorisert ferdsel til tre eiendommer, mens vedtaket innebærer motorferdsel til langt flere eiendommer.

Klage med oppsettende virkning

Vi ønsker med denne klagen at verneområdestyrets vedtak omgjøres, slik at det ikke åpnes for bilkjøring på turvei i statlig sikra friluftslivsområde. Vi ber om at klagen gis oppsettende virkning slik at vedtaket ikke iverksettes før klagen er avgjort.

Vurdering

Hjemmelsgrunnlag og vurdering av tiltaket er beskrevet i styresak 13/25 datert 10.06.2025. Klagene er sendt innenfor klagefristen til å klage, og må derfor anses som gyldig. Verneområdeforvalter viser og til saksfremstillingen i sak 12/25 den 10.06.25 som ble fremlagt for verneområdestyret etter ønske i mail datert 6. mai fra styrerepresentanten Hannah Teigland. Saken om aktuelle tiltak (bom eller andre løsninger) ble dessverre ikke realitetsbehandlet tiltros for at det hastet (jfr. mail 6. mai). Verneområdestyret har gitt oppsettende virkning, altså utsatt iverksettelse av dispensasjonen inntil vedtaket eventuelt er omgjort eller klagene behandlet av klageinstansen Miljødirektoratet.

Dette er en sak som burde vært tatt tak i for lenge siden, også av verneområdestyret. Det vises til bakgrunn blant annet i sak 12/25. Verneområdeforvalter vil påpeke viktigheten av at verneområdestyret forholder seg til sine oppgaver og ikke driver partipolitikk. Verneforskriften og forvaltningsplanen er det sentrale i forhold til denne dispensasjons- og klagesak.

Hovedmomentene i klagen som er sendt inn går blant annet på dette med at det er i strid med formålet med vernet i forhold til friluftsliv og statlig sikra friluftsområde og at det ikke finnes lovhjemmel i forhold til å kunne innvilge denne type dispensasjon. Verneområdeforvalter har vært tydelig at denne type motorferdsel vil helt klart være i strid med formålet med vernet, og at det samtidig åpnes opp for at alle som også ikke har søkt gis dispensasjon har betydelig negative konsekvenser for formålet.

Det er ingenting i forarbeidet til vernet, dagens verneforskrift eller forvaltningsplan som skulle tilsi at en kan åpne opp for å gi dispensasjon til motorisert ferdsel her. Snarere tvert imot har Kristiansand kommune og Direktoratet for naturforvaltning påpekt viktigheten at det ulovlige veinettet blir tilbakeført. Når det gjelder bruk av den generelle dispensasjonshjemmelen § 48 i naturmangfoldloven som er brukt her, sies blant annet følgende i veileder M-106-2014 side 10 (rundskriv om forvaltning av verneforskrifter):

*«Bestemmelsen åpner for at det kan gis dispensasjon dersom det **ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig**, eller dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig.*

Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven at den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 48 ikke kan anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle/særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet.

*Ved søknad om dispensasjon må det først vurderes om vilkårene er oppfylt. Vilårene er kumulative, det vil si at **begge vilkårene må være oppfylt**. Det at vilkårene er oppfylt gir ikke krav på dispensasjon.*

*Dispensasjonsbestemmelsen er i utgangspunktet **ment for uforutsette tilfeller eller spesielle/særlige tilfeller som ikke ble vurdert ved opprettelsen av verneområdet, i første rekke bagatellmessige inngrep eller forbigående forstyrrelser**. § 48 første alternativ dekker tilfeller hvor verneformålet og verneverdiene tåler enkeltstående avvik fra vernebestemmelsene.»*

Vilkårene for eventuelt kunne gi dispensasjon i dette tilfelle er derfor ikke til stede.

Når det gjelder en del av de privats rettslig momenter som nevnes i et par klagen på dette med kjøreveiretter så har verneområdeforvalter forståelse for dette. Men må påpeke at verneområdestyret kun skal vurdere saken i forhold til verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Når det gjelder verneområdestyrets begrunnelse i saken så baserer den seg en god del på fakta feil. Det ene er at dette primært ikke er en kjørevei, men et ulovlig tiltak som det er stilt krav om tilbakeføring av myndighetene. Det forsøkes også å skapes et inntrykk av at kanskje denne kjøringen ikke ligger i verneområdet. Det er helt klart feil. Første delen (Beltevigveien ca. 55 meter) ligger innenfor verneområdet. Det er en eiendom som Miljødirektoratet overtok fra Forsvaret i 2014. Miljødirektoratet og Statsforvalteren i Agder jobber med å oppdatere naturbasen. Verneområdeforvalter følger opp saken i dialog med nevnte myndigheter. Men det er ingenting i deres arbeid som skulle tilsi at hele den omtalt veistrekningen (Beltevigveien og det ulovlige veinettet) kommer til å bli liggende utenfor verneområdet. Derfor bør en forholde seg til realitetene og ikke bidra til brudd på verneforskriften.

Verneområdeforvalter viser i sin helhet, til vurderingene som er gjort i saksfremlegget 13/25 og viser til at en slik dispensasjon med motorisert ferdsel ved Beltevig vil være i strid med formålet med vernet. Klagen fra Naturvernforbundet i Agder, grunneier Ragnhild Nilsen og

Agder fylkeskommune (på vegne av Miljødirektoratet 4/75) støtter opp om de vurderingene som verneområdeforvalter gjorde i saksutredningene i sak 13/25.

Konklusjon

Det anbefales derfor å omgjøre styresak 13/25 den 10.06.2025, til at det gis avslag på søknad om dispensasjon til kjøring på Beltevigveien (ca. 55 meter) og på det ulovlige veinettet innenfor verneområdet i henhold til verneforskriftens § 3 punkt 5.1.

Arkivsaksnummer: 2025/5599-2

Saksbehandler: Ronny Skansen

Dato: 03.06.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret ORF	13/25	10.06.2025

Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Søknad om dispensasjon til motorisert ferdsel ved Belteviga - Gnr 4 med bnr 178, 202 og 221

Innstilling fra forvalter

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder avslår søknad om dispensasjon til kjøring på Beltevigveien (ca. 55 meter) og på det ulovlige veinettet innenfor verneområdet i henhold til verneforskriftens § 3 punkt 5.1.

[--- slutt på innstilling ---](#)

Saksprotokoll i Verneområdestyret ORF - 10.06.2025

Behandling

Behandlet under styremøte den 10. juni 2025. Forslag fra Hannah Teigland, Arne Fodnestøl og Silje Vårli om følgende:

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 og verneforskriften for Øksøy-Ryvingen landskapsvernområde § 4, gis det dispensasjon for motorisert ferdsel på eksisterende kjørevei i Beltevik for eiendommer med etablert veirett.

Begrunnelse:

- Kjøreveien ble anlagt i 1988/1989 og har vært benyttet og vedlikeholdt som kjørevei i over 35 år.
- Veien følger i hovedsak et eldre tråkk og betjener i dag 17 sjøbuer og 12 fritidsboliger.
- Kristiansand kommune har i en rekke byggesaker stilt krav om parkering på egen grunn og dokumentert veirett, noe som har skapt en berettiget forventning om lovlig bruk.
- Trafikken er begrenset og vurderes ikke å være til hinder for verneformålet eller allmennhetens ferdsel.

- Fjerning eller stenging av veien vil medføre betydelige praktiske og sikkerhetsmessige utfordringer, herunder manglende fremkommelighet for utrykningskjøretøy.
- Det legges til grunn at veien eksisterte da verneplanen ble vedtatt, og at formåls grensen i kartgrunnlaget ikke er nøyaktig innmålt.
- I henhold til verneforskriften § 1 skal de nøyaktige grensene for landskapsvernområdet avmerkes i marka, og knekkpunktene skal koordinatfestes. Det foreligger usikkerhet om hvorvidt kjøreveien faktisk ligger innenfor verneområdet. Det bør utvises tilbakeholdenhet med å illegge restriksjoner som bygger på en usikker grenseplassering.

Forslaget ble satt opp mot forvalters innstilling. Styrets vedtak – vedtatt mot 1 stemme:

Vedtak

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 og verneforskriften for Øksøy–Ryvingen landskapsvernområde § 4, gis det dispensasjon for motorisert ferdsel på eksisterende kjørevei i Beltevik for eiendommer med etablert veirett.

Vilkår:

1. Ferdsele skal begrenses til nødvendig transport til og fra eiendommene.
2. Kjøring skal skje på eksisterende vei og ikke utvides eller endres uten ny tillatelse.

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 **Søknad dispensasjon kjøring i Belteviga Flekkerøy datert 17.05.25**

Saksopplysninger

Beate Austefjord, Wenche Kristoffersen og Bård Gotskalk Austefjord søker om dispensasjon for kjøring til gnr 4, bnr 178, 202 og 221.

Følgende står blant annet i søknaden: *«Vi ønsker at styret i Verneområdet gir oss dispensasjon til motorferdsel inn på eksisterende del av veinett markert med rødt i bildet fra 2005, inntil det er etablert en alternativ vei inn.»*

Hjemmelsgrunnlag

- Forskrift om Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, Kristiansand, Søgne og Mandal kommuner, Vest-Agder, fastsatt ved Kronprinsreg.res. 29. april 2005 (verneforskriften).
- Lov om forvaltning av naturens mangfold av 19.06.2009 (naturmangfoldloven/nml.).
- Forvaltningsplan for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, godkjent i oktober 2010 (forvaltningsplanen).

Verneforskriften

Formålet med vernet fremgår av verneforskriften § 2, som lyder:

«Formålet med Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten. Dette skjærgårdslandskapet karakteriseres av en sjøoverflate som brytes opp av mange lave, avslepne øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, flora, fauna, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og de karakteristiske uthavnene.

Allmennheten skal ha mulighet til naturopplevelser gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging».

Motorferdsel på land er forbudt i verneområdet, jf. verneforskriften § 3 punkt 5.1. Det finnes ingen spesifisert dispensasjonshjemmel til omsøkte tiltak.

Naturmangfoldloven

I henhold til naturmangfoldloven § 7, skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og vurderingen skal fremgå av beslutningen.

Forvaltningsplanen

I forvaltningsplanen for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er det ikke noen retningslinjer for behandling av slike søknader, fordi det ikke er lovhjemmel til dette tiltaket i henhold til verneforskriften.

Vurdering

Offentlig beslutningstaking som berører naturmangfoldet skal bygge på et vitenskapelig kunnskapsgrunnlag så langt dette er rimelig, jf. nml. § 8. Verneområdeforvalter mener at det foreliggende kunnskapsgrunnlaget gir tilstrekkelig informasjon om tiltakets konsekvenser for naturmiljøet i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde til at det kan fattes vedtak i saken, jf. nml. § 9 om «Føre-var-prinsippet». Det legges her vekt på opplysninger som fremkommer i Naturbase, forvaltningsplan, sammen med informasjon i forbindelse med forarbeidet til vernet, til grunn for vurderingen av kunnskapsgrunnlaget.

Det søkes om kjøring på Beltevigveien (ca. 55 meter) og deler av ulovlig anlagt veinett innenfor verneområdet, jfr kart i søknaden. Det søkes om tillatelse inntil det eventuelt foreligger en alternativ vei inn til eiendommene. Det er ikke spesifisert når det eventuelt skulle skje. Det foreligger ingen lovhjemmel etter de spesifiserte dispensasjonshjemmelene i verneforskriften til omsøkt formål. På Miljødirektoratets eiendom 4/75, Beltevigveien foreligger det ikke kjørerett (kun gangrett). Miljødirektoratet har og vært tydelig på at de ønsker ikke kjøring annet de som har rettigheter til det. Direktoratet for Naturforvaltning (2009) har og krevd tilbakeføring av det ulovlige veinettet og vært tydelig at kjøring er problematisk i forhold til friluftformålet.

Friluftslivet er også en del av verneformålet for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, og området er et populært turområde. Å åpne opp for motorferdsel her vil fort komme i konflikt med verneformålet og være i strid med føringen i naturmangfoldloven. Adkomst til disse eiendommene og problematikken rundt det er noe som må tas opp med kommunen og andre aktører. Enn kan ikke forvente at verneområdet skal brukes til kjøring til disse eiendommene. Verneområdestyret har ikke lovhjemmel for å gi dispensasjon. Det vil gi et svært feil signal å gi dispensasjon til kjøring både på Beltevigveien som Miljødirektoratet (grunneier) har gitt tydelig signaler om i forhold motorisert ferdsel, og på et ulovlig anlagt veinett som er stilt krav om tilbakeføring. Siden vernet ble vedtatt i 2005, har det aldri vært tillatt å kjøre innenfor verneområdet her til sjøboder/fritidsboliger/eiendommer. Mange har imidlertid tatt seg til rette uten hensyn til gjeldende regelverk.

Faren for presedens i denne saken vil og være stor da, det er totalt 33 eiendommer i området som kunne fremme lignende søknader, og at man ved å gi tillatelse vil legge til rette for et stort antall slike søknader i fremtiden vurderes som stor, jf. nml. § 12 om «miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder».

Klagerett

Dette vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd, jf. § 2 tredje ledd. Klagefristen er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part, ev. fra den dag vedtaket første gang ble kunngjort, jf. forvaltningsloven § 29 første ledd. En eventuell erklæring om klage skal fremsettes for verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder, og være undertegnet samt nevne det vedtak det klages over og den endring som ønskes, jf. forvaltningsloven § 32. Klagen bør begrunnes, og andre opplysninger av betydning for saken bør nevnes.

Med visse unntak har partene rett til å se sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven §§ 18 og 19.

VERNEOMRÅDESTYRET FOR OKSØY-RYVINGEN
OG FLEKKEFJORD LANDSKAPSVERNOMRÅDER
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Dato: 19.06.2025
Vår referanse: 25/00011-46
Deres referanse: 2025/5599-3 432.2
Saksbehandler: Bård Andreas Lassen

Spørsmål til vedtak om dispensasjon til motorisert ferdsel ved Belteviga – Gnr. 4 med bnr. 178, 202 og 221

Jeg viser til vedtak 10.6.2025 om dispensasjon til motorisert ferdsel ved Belteviga – Gnr. 4 med bnr. 178, 202 og 221.

Det er litt uklart for oss hvordan dette vedtaket skal forstås. De aktuelle søkerne (gnr. 4, bnr. 178, 202 og 2021) har som kjent ikke kjøreveirett over Miljødirektoratet sin eiendom gnr. 4 bnr. 75. Med tanke på vilkåret om kjøreveirett i vedtaket, så fremstår det som at verneområdestyrets vedtak i realiteten er et avslag til søkerne.

Videre så er det uklart om vedtaket kun gjelder eiendommene som er omtalt i søknaden, eller om vedtaket er en salgs generell dispensasjon til alle eiendommer i området. Selve vedtaket inneholder ingen informasjon om hvem vedtaket gjelder for.

Kan dere oppklare hvordan vedtaket skal forstås?

Vi ber om raskt svar.

Med hilsen

Bård Andreas Lassen
Rådgiver
Avdeling for samfunn, plan og miljø

Brevet er godkjent elektronisk.

Kopi til: MILJØDIREKTORATET

Besøksadresse:

Telefon:

Org.nr.:

921 707 134

Postadresse:

Postboks 788 Stoa, 4809 Arendal

E-post:

Nettsted:

Web

VERNEOMRÅDESTYRET FOR OKSØY-RYVINGEN
OG FLEKKEFJORD LANDSKAPSVERNOMRÅDER
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Dato: 20.06.2025
Vår referanse: 25/00011-47
Deres referanse:
Saksbehandler: Bård Andreas Lassen

Tilleggsspørsmål til vedtak om dispensasjon til motorisert ferdsel ved Belteviga – Gnr. 4bnr. 178, 202 og 221

Jeg viser til vedtak 10.6.2025 om dispensasjon til motorisert ferdsel ved Belteviga – Gnr. 4 med bnr. 178, 202 og 221.

I tillegg til spørsmålene i vårt brev av 19.6.2025, så har vi følgende spørsmål:

I søknaden om dispensasjon til motorisert ferdsel går det frem at søkerne ønsker tillatelse til kjøring i forbindelse med fastboende og til utleievirksomhet. Vi forstår dette som at fastboende ønsker å kunne kjøre til og fra bosted i forbindelse med daglige vanlige gjøremål, mens kjøring i forbindelse med utleievirksomhet dreier seg leietakeres kjøring i forbindelse med sitt opphold (f.eks. til butikk, utflukter, besøk osv.).

I vedtaket er det stilt vilkår om at «*ferdselen skal begrenses til nødvendig transport til og fra eiendommene*». Kan dere klargjøre hva som ligger i begrepet «*nødvendig transport*»?

Bård Andreas Lassen
Rådgiver
Avdeling for samfunn, plan og miljø

Brevet er godkjent elektronisk.

Kopi til: MILJØDIREKTORATET /v Nils-Yngve Berg
MILJØDIREKTORATET /v Ingrid Meland Cappelen

Fra: Ragnhild Nilsen[ragnhild@globalfairtrade.com]
Sendt: 24.06.2025 15:30:27
Til: Skansen, Ronny;Lassen, Bård
Andreas[ronny.skansen@statsforvalteren.no;bard.andreas.lassen@agderfk.no]
Kopi: Nils-Yngve Berg[nils-yngve.berg@miljodir.no];Ragnhild[ragnhild@klimapsykologene.no];Erlend Grødal[ergrodal@gmail.com];Eline Grødal[e.grodal@gmail.com];
Tittel: Klage på kjøre-dispensasjon i verneområdet Oksøy Ryvingen.

Til verneområdetstyret.

Vi viser til verneområdestyrets vedtak av 10 juni 2025 om generell dispensasjon for motorisert ferdsel over Beltevigveien På Flekkerøy. Det er med stor bekymring vi konstaterer at dette vedtaket tilsynelatende omfatter eiendommer som etter rettskraftig avgjørelse i Agder jordskifterett (jordskiftesak 2006-2009) ikke har kjørerett over vår eiendom, gnr.4 bnr.7 og 4/184 og heller ikke over Miljødirektoratets grunn. Vi stiller derfor spørsmål ved om det er hjemmel for at verneområdestyret kan treffe et slikt vedtak som i praksis tilsidesetter en rettsavgjørelse. En generell dispensasjon kan vel ikke tillegges større vekt enn fastsatte eiendoms- og bruksrettigheter?

Vi ønsker også å gjøre oppmerksom på en rekke uheldige og ulovlige følger som etter vår vurdering har oppstått i kjølvannet av dette vedtaket:

1. Den 18 mai ble Miljødirektoratets bom ulovlig fjernet ved at den ble saget ned.
2. I tiden etter dette har det vært en markant økning i motorisert ferdsel, inkludert hensynsløs kjøring med motorsykler og ATVer innover i det statlig sikrede friluftsområdet.
3. Vi har registrert økt kjøring på vår private vei, samt ulovlig parkering i randsonen av verneområdet, tett på vår eiendom.
4. Fartsdemperne som vi som grunneierfamilie har finansiert, er fjernet/stjålet i likhet med Miljødirektoratets bom.

Området det her gjelder, har ingen fastboende. Trafikken er i hovedsak knyttet til bruk av fritidsboliger og sjøboder samt mye utleie av disse da eierne bor andre steder på Flekkerøya. Det fremstår derfor lite forholdsmessig og i strid med verneinteressene å åpne opp for en generell adgang til motorisert ferdsel.

Som rettmessige grunneiere av første del av Beltevigveien som grenser inn til Miljødirektoratets del av Beltevigveien, ønsker vi:

1. Minst mulig trafikk over vår eiendom med kontrollert inn/utslusing av kjøretøy med veirett.
2. Vi ønsker å følge norsk lov. Vi kan ikke la vår vei bli brukt til miljøkriminalitet. Videre kjøring i landskapsvernområdet og det statlige sikrede friluftsområdet må avklares og reguleres.
3. Ulovlige veier må enten godkjennes eller fjernes.

På bakgrunn av ovenforstående, ber vi om oppsettende virkning av vedtaket slik at det ikke medvirker til ytterligere skade eller bidrar til svekkelse av eksisterende eiendoms- og bruksrettigheter.

Vi imøteser tilbakemelding og takker på forhånd for behandling av saken.

Med vennlig hilsen,

Dr. Ragnhild S Nilsen
Institutt for klimapsykologi

Grunneier sammen med mine barn av gnr. 4 bnr 7 samt gnr 4 bnr 184, Flekkerøy.
Sameier Kjære Fellesmark.
Tlf. 91884236

Fra: Teigland, Hannah[Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no]
Sendt: 23.06.2025 13:45:54
Til: Skansen, Ronny;Silje Vårlid;Arne
Fodnestøl[ronny.skansen@statsforvalteren.no;silje.varlid@kristiansand.kommune.no;arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no]
Kopi: Per G Nilsen og Ingebjørg Dybesland[dammekleiva@gmail.com];Lassen, Bård
Andreas[Bard.Andreas.Lassen@agderfk.no];Fredrik Gustavsen[fredrik.gustavsen@miljodir.no];
Tittel: Sv: Forklaring av ST-sak 13/25 den 10.06.25

Hei,

Takk for spørsmål til avklaring. Basert på debatten i møtet i verneområdestyre den 10.05.2025 og tilbakemeldinger fra flertallet bak vedtaket var hensikten med vedtaket å gi en generell dispensasjon til eiendommene i området. Flertallet ønsket å avgrense mot allmenn motorisert ferdsel. Vedrørende nødvendig transport vil de aller fleste tilfeller være nødvendig transport. Hensikten med å avgrense til nødvendig transport var å unngå unødvendig kjøring som "råning", råkjøring med f.eks. ATV eller lignende. Det vil gi mulighet for å stoppe unødvendig/uønsket motorisert ferdsel av denne type i området.

Det er beklagelig at vedtaket ikke ble korrekt formulert i første omgang. Flertallets intensjon har vært å finne en balansert løsning som ivaretar formålet i verneområde og samtidig nødvendig tilgang til eiendommer i området.

Håper dette var avklarende. Ta gjerne kontakt igjen dersom denne avklaringen ikke er tilstrekkelig.

Mvh. Hannah Benedikte Teigland
Nestleder i verneområdestyret for VORF

Fra: Skansen, Ronny <ronny.skansen@statsforvalteren.no>
Sendt: torsdag 19. juni 2025 14:48
Til: Teigland, Hannah <Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no>; Silje Vårlid
<silje.varlid@kristiansand.kommune.no>; Arne Fodnestøl <arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no>
Kopi: Per G Nilsen og Ingebjørg Dybesland <dammekleiva@gmail.com>; Lassen, Bård Andreas
<Bard.Andreas.Lassen@agderfk.no>; Fredrik Gustavsen <fredrik.gustavsen@miljodir.no>
Emne: Forklaring av ST-sak 13/25 den 10.06.25

Hei

Agder fylkeskommune har bedt om en forklaring av hvordan styrevedtak 13/25 skal forstås. Dette gjøres på vegne av Miljødirektoratet som grunneier på gnr/bnr 4/75.

Det bes om en rask tilbakemelding.

Med vennlig hilsen
Ronny Skansen

Verneområdeforvalter

Verneområdestyret for
Okseøy-Ryvingen og
Flekkefjord
landskapsvernområder

Telefon: 489 96 972/ 37 01 75 64

E-post: ronny.skansen@statsforvalteren.no
www.nasjonalparkstyre.no/Oksoy-Ryvingen/

Fra: Per G Nilsen og Ingebjørg Dybesland[dammekleiva@gmail.com]
Sendt: 20.06.2025 17:54:49
Til: Arne Fodnestøl[arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no]
Kopi: Hannah Teigland[Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no]; Skansen,
Ronny[ronny.skansen@statsforvalteren.no]; Silje
Vårlid[Silje.Varlid@kristiansand.kommune.no];
Tittel: Re: Forklaring av ST-sak 13/25 den 10.06.25

Hei dere!

Ser at det er sendt ut forespørsel Agder Fk. v/ Lassen om forklaring på vedtak i styresak 13/25.

Ser og at dere gir en tilbakemelding på henv. med å legge fram og «stemme» over et forslag til nytt vedtak!

I denne saken (ST13/25) er det fattet et vedtak i styremøte 10/6-25, som også er sendt parter og arkiv!

Henv. fra Lassen AFK er en forespørsel om redegjørelse for vedtaket og en utfyllende begrunnelse/forklaring på vedtaket som ble fremmet og vedtatt. (3-1)

En utbedt forklaring fra en part i saken, er ikke at det blir foreslått og fremmet et nytt forslag til vedtak.

Vedtaket i sak13/25 er vårt juridisk bindende vedtak overfor partene det gjelder, og blir stående som det inntil et eventuelt nytt vedtak fattes i et lovlig innkalt og satt styremøte!

Det overlates derfor dere, å etterkomme og svare ut Agder Fylkeskommune Miljøvern på en utfyllende måte iht. anmodningen snarest!

Per

19. juni 2025 kl. 15:52 skrev Arne Fodnestøl <arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no>:

Hei!

Stemmer for korrigert forslag.

Mvh

Arne Fodnestøl
Bystyremedlem Flekkefjord FrP
95058379

From: Teigland, Hannah <Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no>
Sent: Thursday, June 19, 2025 3:47:12 PM
To: Skansen, Ronny <ronny.skansen@statsforvalteren.no>; Silje Vårlid <silje.varlid@kristiansand.kommune.no>; Arne Fodnestøl <arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no>
Cc: Per G Nilsen og Ingebjørg Dybesland <dammekleiva@gmail.com>
Subject: Sv: Forklaring av ST-sak 13/25 den 10.06.25

Ekstern e-post: Vennligst vær varsom og ikke trykk på vedlegg og lenker med mindre du kjenner igjen avsenderen og vet at innholdet er trygt. Hilsen DDV

Hei

Takk for rask tilbakemelding og opplysning i saken. Jeg legger ved korrigert forslag, nå som vi har fått saken bedre opplyst. Jeg foreslår at det foretas en elektronisk avstemming ved at hver av oss i styret avgir sin stemme ved å svare på denne eposten og at korrigert forslag med stemmegivning protokollføres. Dersom noen har innvendinger mot denne fremgangsmåten må det tilkjennegis og det må vurderes alternativ, evt. et ekstraordinært styremøte.

Jeg stemmer for korrigert forslag til vedtak som ligger vedlagt.

Hannah Teigland
Fylkestingsrepresentant (H)

hannah.teigland@politiker.agderfk.no
(+47) 91192792

Fra: Skansen, Ronny <ronny.skansen@statsforvalteren.no>
Sendt: torsdag 19. juni 2025 14:48
Til: Teigland, Hannah <Hannah.Teigland@politiker.agderfk.no>; Silje Vårlid <silje.varlid@kristiansand.kommune.no>; Arne Fodnestøl <arne.fodnestol@politiker-flekkefjord.no>
Kopi: Per G Nilsen og Ingebjørg Dybesland <dammekleiva@gmail.com>; Lassen, Bård Andreas <Bard.Andreas.Lassen@agderfk.no>; Fredrik Gustavsen <fredrik.gustavsen@miljodir.no>
Emne: Forklaring av ST-sak 13/25 den 10.06.25

Hei

Agder fylkeskommune har bedt om en forklaring av hvordan styrevedtak 13/25 skal forstås. Dette gjøres på vegne av Miljødirektoratet som grunneier på gnr/bnr 4/75.

Det bes om en rask tilbakemelding.

Med vennlig hilsen
Ronny Skansen

Verneområdeforvalter

<image001.png>

Telefon: 489 96 972/ 37 01 75 64
E-post: ronny.skansen@statsforvalteren.no
www.nasjonalparkstyre.no/Oksoy-Ryvingen/

VERNEOMRÅDESTYRET FOR OKSØY-RYVINGEN
OG FLEKKEFJORD LANDSKAPSVERNOMRÅDER
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Dato: 03.07.2025
Vår ref: 25/00011-50
Deres ref:
Saksbeh.: Bård Andreas Lassen

Klage på vedtak om dispensasjon til motorisert ferdsel ved Belteviga - Gnr 4 med bnr 178, 202 og 221

Vi viser til deres oversendelse 13.6.2025 med verneområdestyrets vedtak 10.6.2025 om dispensasjon til motorisert ferdsel ved Belteviga – gnr. 4 med bnr. 178, 202 og 221. Følgende vedtak ble fattet:

Med hjemmel i naturmangfoldloven § 48 og verneforskriften for Oksøy–Ryvingen landskapsvernområde § 4, gis det dispensasjon for motorisert ferdsel på eksisterende kjørevei i Belteveika for eiendommer med etablert veirett.

Vilkår:

- *Ferdselen skal begrenses til nødvendig transport til og fra eiendommene.*
- *Kjøring skal skje på eksisterende vei og ikke utvides eller endres uten ny tillatelse.*

Dispensasjonen åpner for motorferdsel på Miljødirektoratet sin eiendom gnr. 4 bnr. 75. Denne eiendommen er et statlig sikra friluftslivsområde. Ifølge forskrift om fylkeskommunens oppgaver innenfor friluftslivsområdet har fylkeskommunen fått delegert ansvar for å ivareta statens eiendomsrett og grunneierbeføyelser i slike områder. Dette innebærer blant annet å følge opp ulovlig bruk eller nabokrenkelser. I denne saken opptre Agder fylkeskommune ikke som regional planmyndighet eller utviklingsaktør, men som grunneier.

Det har vært noe uklart for oss hvordan verneområdestyrets vedtak skal forstås. Både med tanke på hvilke eiendommer vedtaket gjelder for, hva som menes som nødvendig kjøring og dispensasjonens varighet. I brev av 19. juni og 20. juni 2025 ba vi verneområdestyret som en klargjøring. Vi har lagt følgende svar fra verneområdestyret (datert 23. juni 2025) til grunn for vår vurdering i saken:

«Takk for spørsmål til avklaring. Basert på debatten i møtet i verneområdestyre den 10.05.2025 og tilbakemeldinger fra flertallet bak vedtaket var hensikten med vedtaket å gi en generell dispensasjon til eiendommene i området. Flertallet ønsket å avgrense mot allmenn motorisert ferdsel. Vedrørende nødvendig transport vil de aller fleste tilfeller være nødvendig transport. Hensikten med å avgrense til nødvendig transport var å unngå unødvendig kjøring som "råning", råkjøring med f.eks. ATV eller lignende. Det vil gi mulighet

Besøksadresse:
Tordenskjolds gate 25 4612
KRISTIANSAND S

Postadresse:
Postboks 788 Stoa, 4809 Arendal

Telefon:
+47 38 05 00 00

E-post:
postmottak@agderfk.no

Org.nr.:
921 707 134

Nettsted:
www.agderfk.no

for å stoppe unødvendig/uønsket motorisert ferdsel av denne type i området. Det er beklagelig at vedtaket ikke ble korrekt formulert i første omgang. Flertallets intensjon har vært å finne en balansert løsning som ivaretar formålet i verneområde og samtidig nødvendig tilgang til eiendommer i området.»

Vi oppfatter at formålet og intensjonen med vedtaket er å gi en generell dispensasjon for at alle eiere og brukere av eiendommer i området kan drive motorisert ferdsel for person- og varetransport til og fra sjøboder og fritidsboliger. Dette er ikke i tråd med formålet med statlig sikra friluftslivsområder.

På vegne av Miljødirektoratet som grunneier klager Agder fylkeskommune på ovennevnte vedtak fra verneområdestyret. Formålet med klagen er at vedtaket omgjøres slik at det ikke åpnes for motorferdsel på turvei i statlig sikra friluftsområde.

Begrunnelse for klagen:

Negative konsekvenser for allmennhetens friluftsliv

Belteviga er et attraktivt turområde som brukes av mange. I fylkeskommunens kartlegging av regionale friluftslivsområder (2014) ble området vurdert som et regionalt svært viktig friluftslivsområde. I samme kartlegging ble det vurdert at området har stor bruk, brukes ofte av regionale brukere og at det er store opplevelsesverdier. Området byr på attraktive friluftslivsarealer ved sjøen og gode muligheter for opplevelse av både kulturminner og natur med lite inngrep. Sistnevnte henger sammen med at friluftslivsområdet inngår i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde der formålet er å «*ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten*» samt at «*å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten*».

Formålet med statlig sikra friluftslivsområder er å sikre og legge til rette for allmennhetens friluftsliv. Helt siden eiendommen ble overtatt av staten, har det vært et ønske og mål om at friluftslivsbrukerne skal være prioritert i dette området. Staten ved daværende Direktoratet for naturforvaltning har i brev av 11.04.2007 uttalt seg om deres syn på motorferdsel i området:

«DN er opptatt av at statens friluftslivsområder skal kunne benyttes av mange grupper av brukere og til mange forskjellige aktiviteter innen friluftslivet. Vi søker derfor å i alle ervervssaker å få etablert ordnede adkomstforhold og søker også å unngå eller minimere annen bruk av den infrastrukturen som eksisterer eller bygges opp inne i områdene og i tilknytning til dem.

Bruken av gbnr. 4/75 som allment friluftslivsområde betinger i dag allmenn ikke-motorisert ferdsel inn i området langs Beltevigvegen, og det er fra kommunens side regulert inn plass for allmenn parkering ved fylkesveien. DN vurderer Beltevigvegen å være av en slik beskaffenhet at kombinasjonen av bilkjøring og gang/sykeltrafikk bør unngås eller minimeres. Veggen er smal og åpenbart ikke konstruert for blandet trafikk av noe omfang, og vi vurderer trafikksituasjonen til å være både et sikkerhetsproblem og et trivselsproblem. Til det sist nevnte vil vi bemerke at turen inn langs Beltevigvegen, for mange brukere vil være en stor del av turopplevelsen, jf. eksempelvis små barn, eldre og bevegelseshemmede. Problemene knyttet til blandet trafikk vil være størst i helger og ferier, da både gang-/sykeltrafikk og biltrafikk vil være på sitt høyeste. All erfaring så langt viser at transportbehovet knyttet til bebygde eiendommer øker med tiden fordi antall potensielle brukere av eiendommene øker. I tillegg vil bruk internt i familien kan utlån/utleie også genererer betydelig transportbehov.

Fra DN's ståsted som eier av gbnr. 4/75 og Beltevigveien over Kjære Fellesmark, vil den beste løsningen være å skille gang-/sykeltrafikk inn til friluftslivsområdet og biltrafikk knyttet til de bebygde eiendommene på Lonnane og i Grunnevågskilen, eventuelt å tenke gjennom hele infrastrukturen i området på nytt med tanke på både allmennheten og brukerne av de bebygde

eiendommene. Vi er overbevist om at en slik nytenkning er påkrevet allerede i dag, og i alle fall dersom man tar hensyn til sannsynlig utvikling og økende konfliktpotensial i tida fremover. Vår holdning er derfor at søknaden om godkjenning av veganleggene bør avslås og at det bør stilles krav om tilbakeføring». Agder fylkeskommune mener at direktoratets vurderinger og synspunkter fra 2007 står seg godt fremdeles.

Helt siden vernet i 2005 har det, etter vårt syn, foregått ulovlig motorferdsel i forbindelse med bruk av 17 sjøboder og 12 fritidsboliger (hvorav to, slik vi omfatter det, brukes til bolig). Omfanget av bilkjøringen har gradvis økt som følge av ulovlig anleggelse og utbedring av bilvei og parkeringsplass, at folk tar seg til rette uten etablert kjøreveirett samt at det har vært en økning i korttidsutleie av hytter og sjøboder på stedet. Agder fylkeskommune mener at den samlede trafikkbelastningen klart overstiger hva som er akseptabelt i et offentlig friluftslivsområde hvor gående og syklende skal prioriteres. Kjøringen kan medføre farlige situasjoner for gående og rullende, forringer natur- og friluftslivsopplevelsen og medfører også økt slitasje – noe som gjør turveien mindre fremkommelig for andre brukere samt øker behovet for vedlikehold.

Kjøreveirett

Det har vært to jordskiftesaker med avgjørelser som er relevant for denne saken. I jordskiftesak fra 1988 fremgår det at strandeieendommer utgått fra sameiet Kjære Fellesmark (gnr. 4 bnr. 256) kun har rett til gangvei fra Beltevigaveien over fellesareal (gnr. 4 bnr. 256) og frem til strandtomtene med Grunnevågskilen. I jordskiftesak fra 2006 går det frem at ingen av eiendommene ved Lonnane har kjøreveirett over gnr. 4 bnr. 7, og gnr. 4 bnr. 184 i starten av Beltevigaveien. Vår oppfatning er at disse eiendommene heller ikke har kjøreveirett over den innenforliggende delen av Beltevigaveien som eies av Miljødirektoratet (gnr. 4 bnr. 75). Dette gjelder både for de tre eiendommene som søknaden gjelder for, samt øvrige eiendommer ved Lonnane. Når det gjelder Kjære Fellesmark, er vår oppfatning at sameierne har kjøreveirett over Miljødirektoratet sin eiendom til gjenværende deler av fellesmarka, men at dette er ment å gjelde for drift og tilsyn med utmarka. Vi mener at ordinær motorferdsel for transport av personer og varer ved bruk og utleie av sjøboder og fritidsboliger, faller utenfor denne rettigheten.

I verneområdestyrets vedtak sies det at dispensasjonen kun gjelder eiendommer med etablert veirett (vi legger til grunn at det her menes etablert kjøreveirett). Med bakgrunn i redegjørelsen ovenfor, mener vi at ingen av eiendommene i området har etablert kjøreveirett for motorferdsel med person- og varetransport til fritidsboliger og hytter ved Grunnevågskilen. Dette vil dermed betyr at ingen av eiendommene kan drive motorisert ferdsel til og fra fritidsboliger og sjøboder med bakgrunn i vedtaket. Det synes imidlertid som at det har vært verneområdestyrets intensjon å åpne for at alle eiendommer i området skal kunne kjøre bil over Miljødirektoratet sin eiendom for å komme til og fra fritidsboliger og sjøboder. Det kan også se ut som at det er slik vedtaket har blitt omfattet av aktuelle eiendommer i området – i og med at motorferdselen ser ut til å fortsette. Vi finner det derfor nødvendig å påklage vedtaket.

Ulovlig kjøring på ulovlig etablert vei

Vi mener det er uheldig at verneområdestyret ser ut til å se bort fra at Byutviklingsstyret i Kristiansand kommune har sagt nei til ettergodkjenning av ulovlig anlagt vei fra Beltevigaveien til Grunnevågskilen, at dette vedtaket senere ble stadfestet av Fylkesmannen i Vest-Agder og at kommunen deretter varslet pålegg om retting.

Manglende vurdering av alternative løsninger for parkering og adkomst.

Vi mener at parkering og adkomst til hytter og sjøboder bør løses på andre måter enn hva det legges opp til i vedtaket. Det er allerede regulert en større parkeringsplass i gangavstand til området. Eierne som inngår i sameiet Kjære Fellesmark har også egnede arealer i nærheten (ved Kilura) som, etter vårt syn, bør vurderes å tas i bruk til parkeringsareal. Vi minner om at det i kommuneplanens arealdel er satt plankrav for utbygging det aktuelle hytteområdet som ennå ikke er ferdig utbygd. Gjennom en helhetlig reguleringsplan, kan det tas stilling til både adkomst

og parkering for både allmennheten og eiendommer i området. En dispensasjon for varig motorferdsel, vil etter vår oppfatning, kunne medføre at det insentivet til å utarbeide reguleringsplan for området faller bort. Det er uheldig.

Manglende hjemmel

Agder fylkeskommune mener at omfanget for motorferdselen som det åpnes for i vedtaket, både strider mot formålet med vernet og samtidig påvirker verneverdiene i området. Agder fylkeskommune mener derfor at verneområdestyret ikke har hjemmel i naturmangfoldloven § 48 og verneforskriften § 4 til å gi en generell og varig dispensasjon til motorferdsel slik det nå er gjort.

Dispensasjonen er utvidet i forhold til hva det er søkt om

Søknaden som ligger til grunn for vedtaket, gjelder motorferdsel til tre eiendommer ved Grunnevågskilen. Saksfremstilling med vurderinger er gjort med utgangspunkt i denne søknaden. Vi mener at verneområdestyret ikke har anledning til å gi en generell og varig tillatelse til alle eiendommer om området (33 eiendommer) på grunnlag av en søknad og en saksfremstilling som kun gjelder tre av disse eiendommer. Ved vurdering av dispensasjon fra verneforskriften, skal hvert tilfelle vurderes individuelt, og det er ikke gjort i denne saken.

Manglende forhåndsvarsling

Søknaden gjelder kjøring over Miljødirektoratet sin eiendom, og Miljødirektoratet er dermed berørt part/grunneier i saken. Vi kan ikke se at Miljødirektoratet har mottatt forhåndsvarsel om at saken skal behandles. Agder fylkeskommune har dermed ikke fått anledning til å uttalelse seg på vegne av Miljødirektoratet før vedtaket ble fattet (jf. forvaltningsloven § 16).

Manglende vurderinger etter naturmangfoldloven § 8-12.

Ifølge naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen. Vi mener at det ikke er foretatt tilstrekkelige vurderinger etter nml §§ 8-12 som grunnlag for det vedtaket som ble fattet. Vurderingene i saksfremstillingen gjelder motorisert ferdsel til tre eiendommer, mens vedtaket innebærer motorferdsel til langt flere eiendommer.

Klage med oppsettende virkning

Vi ønsker med denne klagen at verneområdestyrets vedtak omgjøres, slik at det ikke åpnes for bilkjøring på turvei i statlig sikra friluftslivsområde. Vi ber om at klagen gis oppsettende virkning slik at vedtaket ikke iverksettes før klagen er avgjort.

Med hilsen

Ingvild Nina Skjong
Avdelingsleder
Avdeling for samfunn, plan og miljø

Bård Andreas Lassen
Rådgiver
Avdeling for samfunn, plan og miljø

Brevet er godkjent elektronisk.

Kopi til: STATSFORVALTEREN I AGDER
KRISTIANSAND KOMMUNE
MILJØDIREKTORATET

**Verneområdestyret for
Oksøy-Ryvingen og
Flekkefjord
landskapsvernområder**

Postadresse
Postboks 504
4804 ARENDAL

Besøksadresse
Fløyveien 14
Arendal

Kontakt
Sentralbord: +47 37 01 75 00
Direkte: +47 37 01 75 64
sfagpost@statsforvalteren.no
<https://www.nasjonalparkstyre.no/oksoy-ryvingen>

Agder fylkeskommune
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Saksbehandler Ronny Skansen

Vår ref. 2025/5599-14 432.2

Deres ref.

Dato 10.07.2025

Vedrørende klage på styresak 13/25 den 10.06.25 - Oppsettende virkning av klagen

Agder fylkeskommune har på vegne av Miljødirektoratet som grunneier 4/75, påklaget i brev datert 03.07.25 styresak 13/25 den 10.06.25. Klagen vil bli behandlet på førstkomende styremøte 15. september 2025. Det er i klagen bedt om at det gis oppsettende virkning av vedtaket inntil saken er avgjort.

Verneområdestyret innvilger etter forvaltningslovens § 42, utsatt iverksetting av vedtak inntil saken enten blir omgjort av verneområdestyret, eller at klagen er endelig behandlet av klageinstansen, Miljødirektoratet.

Med hilsen

Ronny Skansen
verneområdeforvalter

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Kristiansand kommune
MILJØDIREKTORATET
Statsforvalteren i Agder

Postboks 4
Postboks 5672 Torgarden
Postboks 504

4685 NODELAND
7485 TRONDHEIM
4804 ARENDAL

Fra: Per G Nilsen og Ingebjørg Dybesland[dammekleiva@gmail.com]

Sendt: 07.07.2025 12:13:12

Til: Skansen, Ronny[ronny.skansen@statsforvalteren.no]

Kopi: Hannah Teigland[Hannah.Teigland@politikker.agderfk.no]; Silje

Vårdid[Silje.Vårdid@kristiansand.kommune.no]; Arne Fodnestøl[arne.fodnestol@politikker-flekkefjord.no];

Tittel: Re: Klager på ST-sak 13/25 - Beltevinga - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Oppsettende virkning/utsatt iverksetting av vedtak inntil sak er avgjort av klageinstansen

Hei!

Klagene fra Miljødirektoratet, Naturvern - forbundet og Fam. Nilsen i ST-sak 13/25 gis oppsettende virkning/ utsatt iverksettelse til klagene er avgjort av klageinstansen.

Per Goldmann Nilsen

-styreleder-

Oksøy/Ryvingen Verneområde

7. juli 2025 kl. 10:08 skrev Skansen, Ronny
<ronny.skansen@statsforvalteren.no>:

Hei

Det er kommet inn klager på ST-sak 13-25 den 10.06.25. Klagene vil bli fremlagt til førstkommende styremøte 15. september. Det er kommet klager fra:

- Naturvernforbundet i Agder
- Grunneiere på gnr/bnr 4/7 og 4/184, samt deleier i Kjære Fellesmark
- Miljødirektoratet grunneier 4/75

Samtlige klagere har bedt om oppsettende virkning/utsatt iverksetting av vedtak inntil saken er avgjort av klageinstansen, da vedtaket har store negative konsekvenser. Se vedlagte klager.

Etter forvaltningslovens § 42 skal anmodning om utsetting avgjøres snarest mulig. Hvis en innvilger oppsettende virkning/utsatt iverksettelse av vedtaket trenger det ikke grunngis. Derimot skal et eventuelt avslag grunngis. Begrunnelse skal gis samtidig med avslaget.

Det er derfor viktig at dere tar stilling til forespørsel om det skal gis oppsettende virkning/utsatt iverksetting. Jeg foreslår en tilbakemelding innen onsdag klokka 12, der dere sender svaret til styreleder med kopi til oss andre.

Jeg vil anbefale sterkt om å imøtekomme forespørsel om oppsettende virkning/utsatt iverksetting av vedtak inntil saken er avgjort av klageinstansen. I rundskriv om forvaltning av verneforskrifter står det blant annet at det sees hen til om det er sannsynlig at vedtaket kan bli

endret. I dette tilfellet er det rimelig sannsynlig at det kan skje. I tillegg når Miljødirektoratet gjennom en grundig klage, ber om utsatt iverksettelse bør styret følge anmodningen.

Med vennlig hilsen

Ronny Skansen

Verneområdeforvalter

<image001.png>

Telefon: 489 96 972/ 37 01 75 64

E-post: ronny.skansen@statsforvalteren.no
www.nasjonalparkstyre.no/Oksoy-Ryvingen/

<Klage - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 4178 - 4202 - 4221 - Belteviga - Flekkerøy - motorferdsel - Beate Austefjord - Wenche Kristoffersen - Bård Gotskalk Austefjord.pdf>
<Klage på kjøre-dispensasjon i verneområdet Oksøy Ryvingen.html>
<Klage på vedtak om dispensasjon til motorisert ferdsel ved Belteviga - Gnr 4 med bnr 178, 202 og 221.PDF.pdf>

Arkivsaksnummer: 2024/5010-20

Saksbehandler: Ronny Skansen

Dato: 03.06.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret ORF	12/25	10.06.2025

Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Oppfølging av brudd på verneforskriften ved Belteviga på Flekkerøy

Forslag til vedtak

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Verneområdestyret ORF - 10.06.2025

Behandling

Behandlet under styremøte den 10. juni 2025. Forslag fra Hannah Teigland, Arne Fodnestøl og Silje Vårlid om følgende:

Forslag til vedtak – Flytting av bom i Belteviga, Oksøy–Ryvingen landskapsvernområde

Bakgrunn

Verneområdeforvalter har iverksatt flytting av en bom i Belteviga, innenfor grensene til Oksøy–Ryvingen landskapsvernområde, uten at saken er behandlet i verneområdestyret. Tiltaket ble gjennomført med gravemaskin og innebærer både terrenginngrep og etablering av fysisk sperre for motorisert ferdsel.

Tiltaket er gjennomført uten at verneområdestyret har fått anledning til å vurdere alternative løsninger, konsekvenser for naturmangfoldet, eller rettslige og praktiske forhold knyttet til grenseplassering og veirett. Det foreligger heller ikke dokumentasjon på vurdering etter naturmangfoldloven §§ 8–12.

Vurdering

Verneforskriften for Oksøy–Ryvingen landskapsvernområde (§ 3, pkt. 1.1 og 5.1) forbyr terrenginngrep og motorferdsel uten særskilt tillatelse. Flytting av bom og tilhørende gravearbeid er et tiltak som krever behandling i verneområdestyret, og det er ikke dokumentert at slik behandling har funnet sted.

Det vurderes som alvorlig at tiltaket er initiert og gjennomført av forvaltningsmyndigheten selv, uten styrebehandling. Dette svekker tilliten til forvaltningen og kan skape presedens for tilsidesettelse av verneforskriften og styrets rolle som forvaltningsmyndighet.

Det foreligger også usikkerhet knyttet til verneområdets nøyaktige grense i området. I henhold til verneforskriften § 1 skal grensene være koordinatfestet og merket i terrenget. Inntil dette er avklart, bør det utvises tilbakeholdenhet med å gjennomføre tiltak som bygger på en omtvistet grenseplassering.

Protokolltilførsel verneområdeforvalter: verneområdeforvalter vil påpeke å legge til rette for brudd på verneforskriften, er i strid med styrets vedtekter punkt 8 og er ikke forsvarlig håndtering av verneforskriften.

Styrets vedtak – vedtatt mot 1 stemme:

Vedtak

1. Stans av tiltak:

All videre aktivitet knyttet til flytting av bom og tilhørende gravearbeid i Belteviga skal umiddelbart opphøre, i påvente av ny behandling i verneområdestyret.

2. Intern gjennomgang:

Verneområdestyret beslutter å gjennomføre en intern gjennomgang av forvaltningspraksis og rolleavklaringer for å sikre at fremtidige tiltak skjer i tråd med gjeldende regelverk og styrevedtak. Statsforvalteren, som har arbeidsgiveransvar for verneområdeforvalteren, skal involveres i denne prosessen.

3. Avklaring av vernegrense:

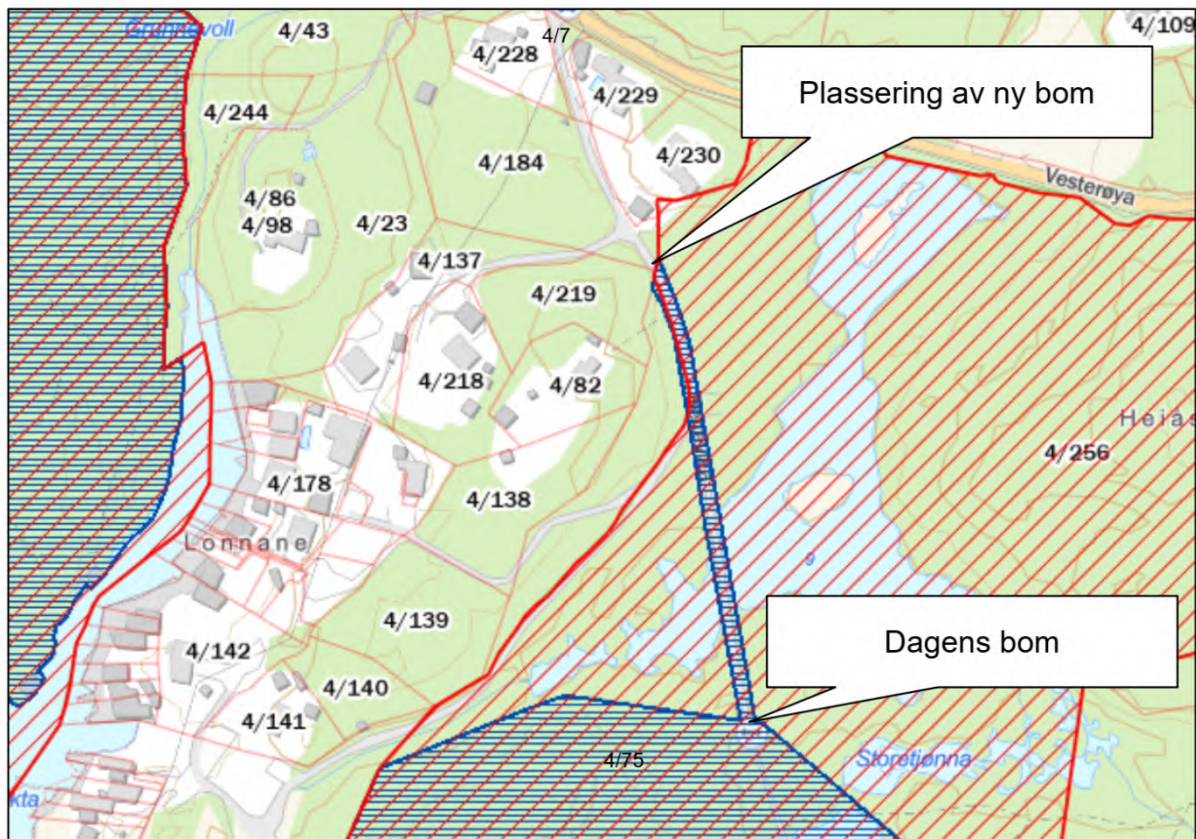
Verneområdestyret ber forvaltningsmyndigheten om å prioritere en kartfesting og tydelig merking av vernegrensen i Belteviga, i samarbeid med Statsforvalteren og Miljødirektoratet.

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Ber om status på oppfølging - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Belteviga - ulovlig opparbeidet vei, brev Kristiansand kommune datert 02.05.24**
- 2 Ulovlig anlagt veinett belteviga – Dokumenter Kristiansand kommune, Fylkesmannen i Vest-Agder og Direktoratet for naturforvaltning**
- 3 Tilbakemelding - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Belteviga - ulovlig opparbeidet vei – Referat 28.08.24**
- 4 Sak til politisk behandling - videre oppfølging - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Belteviga - ulovlig opparbeidet vei – brev Kristiansand kommune 23.09.24**
- 5 Søknad om flytting av bom - Flekkerøy 4/75 - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Belteviga - ulovlig opparbeidet vei – brev Agder fylkeskommune 07.02.25**
- 6 Kart ønsket bomplassering Belteviga**
- 7 Tillatelse til flytting av bom ved Beltevigveien i Beltevik statlig sikra friluftslivsområde i Kristiansand kommune – 11.04.25**
- 8 Oppfølging av sak - flytting av bom - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Belteviga - ulovlig opparbeidet vei – 12.04.25**
- 9 Fylkeskommunens syn på veirett - 4/194 del av Beltevigaveien - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Belteviga - ulovlig opparbeidet vei – 28.04.25**
- 10 Vurdering av klage - flytting av bom - Beltevigveien - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Belteviga - ulovlig opparbeidet vei – 09.05.25**
- 11 Tilbakemelding - flytting av bom - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Belteviga - ulovlig opparbeidet vei – 16.05.25**
- 12 Flytting av bom i Beltevik - Innspill fra styremedlem Hannah Teigland – mailutveksling – mai 2025**

Saksopplysninger

Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde markert i rødt og statlig sikra friluftsområde i blått.

Hannah Teigland har i mail datert 6. mai bedt om at det fremlegges en sak til dette styremøte, vedørende flytting av en bom ved Beltevigga på Flekkerøy. Følgende uttales blant annet i mailen: «*Saken er komplisert med flere uavklarte forhold. Det er flere parter som blir berørt av tiltaket. For å sikre forsvarlig saksbehandling ber jeg om at saken kommer til behandling i verneområdestyret så snart som mulig.*»

Styreleder har i mail datert 13. mai uttalt blant annet følgende: «*Dersom saken ønskes behandlet i neste styremøte, må du melde den inn til områdeforvalter snarest.*»

Det legges til grunn at saken blir godt opplyst med dokumenter og vedlegg, og forslag til vedtak som viser at flytting av bommen ikke skulle vært gjennomført. I saken bør det også være et alternativ til løsning på et gjentakende og pågående lovbrudd (motorferdsel i verneområdet).»

Representanten Teigland har ikke ønsket å komme med forslag til vedtak eller ønsket å utdype hva som ligger i at saken er komplisert med flere uavklarte forhold. Verneområdeforvalter vil derfor så langt som mulig fremlegge denne saken ut ifra hva som har skjedd og hva som er gjeldende regelverk i verneområdet.

Det er ingen andre styremedlemmer som har uttalt seg om denne saken i forkant.

Denne saken har vært jobbet med i cirka 1,5 - 2 år fra verneområdeforvalter side. På slutten av 80 tallet ble det anlagt et ulovlig veinett ved Beltevig ned til Grunnvågskilen. Noe av disse veiene har og blitt utvidet i ettertid. I 2005 ble Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde etablert, og deler av disse veiene ligger innenfor verneområdet. Kristiansand kommune har stilt krav om tilbakeføring av disse veiene (2010), men er ikke fulgt opp i ettertid.

For verneområdestyret så gjelder denne saken i forhold til motorferdsel innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Etter verneforskriftens § 3, punkt 5.1 er motorferdsel på land forbudt. Det foreligger ingen dispensasjoner til kjøring i området. Det har vært og det kjøres betydelig ulovlig ned til sjøboder/fritidsbebyggelse gjennom verneområdet (ca. 170-180 meter). Jordskiftesaker har tidligere slått fast at det ikke foreligger kjørerett på Miljødirektoratets grunn 4/75 på Beltevigveien til sjøboder/fritidsbebyggelse (kun gangrett).

Det foreligger ingenting i verneforskriften eller forarbeidet til vernet, forvaltningsplan som skulle tilsa at en skulle åpne opp for kjøring gjennom dispensasjon fra verneforskriften til disse sjøbodene. Tvert imot har Direktoratet for Naturforvaltning og Fylkesmannen i Vest Agder uttalt seg tydelig i denne saken.

Fylkesmannen i Vest-Agder uttaler følgende 28.06.2007:

Veianleggene ligger delvis innenfor arealer med registrerte naturverninteresser i tilknytning til Storetjønn. I tillegg grenser deler av veianlegget til landskapsvernområde og statlig sikret friluftslivsområde.

Etter miljøvernavdelingens skjønn har de omsøkte veiene en uheldig beliggenhet i forhold til nevnte interesser. I tillegg har motorisert ferdsel i området en negativ virkning på friluftslivet.

Dersom det fortsatt er aktuelt med veiattkomst, bør denne først vurderes gjennom et reguleringsplanarbeid og da fortrinnsvis via eksisterende atkomstvei i nordenden av byggeområdet for fritidsbebyggelse.

Miljøvernavdelingen gir kommune råd om å avslå søknaden og å kreve retting.

Direktoratet for naturforvaltning uttaler følgende 26.05.2009:

DN er grunneier på naboeiendommen gbnr 4/75 og har tidligere protestert på søknad om ettergodkjenning av omtalte kjørevei, se kopi av DN's brev av 11.04.2007 som ligger vedlagt. DN's standpunkt i saken er forankret i allmenn bruk av statlig eid friluftslivsområde gbnr 4/75 som betinger allmenn ikke-motorisert ferdsel inn i området langs Belteveien.

Som en følge av fylkesmannens endelige vedtak, vil DN anmode Kristiansand kommune til å følge opp saken og vurdere hvilke sanksjoner som er aktuelle slik fylkesmannen antyder. Etter DN's oppfatning bør Kristiansand kommune fatte et oppfølgingsvedtak etter plan- og bygningsloven § 113 hvor tiltakshaver pålegges frist med retting, herunder forbud mot fortsatt virksomhet. DN vil samtidig påpeke at infrastrukturproblematikken i Beltevika ikke omfattes av Kommunedelplan for Flekkerøya, utlagt til offentlig ettersyn i nye alternativ i tiden 24.04.- 05.06.2009. DN anser dette som en svært uheldig og mangelfull arealplanlegging av området.

Den 02.05.24 ble det sendt brev til Kristiansand kommune (se vedlegg) der det ble bedt om status på tilbakeføring av det ulovlige veinettet. I referat fra møte med kommunen (28.08.24 vedlegg) varslet kommunen at de ikke kommet til å følge opp saken. Det ble imidlertid foreslått å flytte bommen til starten av det statlig sikra friluftsområde og verneområdet, slik at bommen fungerer slik den er tiltenkt å stoppe ulovlig kjøring inn i området.

I begynnelsen av juli 2024 ble det satt om informasjon i terrenget med kart som visste vernegrensene. Det ble gitt informasjon om at brudd på verneforskriften, altså i dette tilfelle motorisert ferdsel vil kunne bli fulgt opp med politianmeldelse.

I styremøte 18.09.24 vedtok verneområdestyret: «*Verneområdestyret viser til referatet fra møtet 28.08.24 med administrasjonen i Kristiansand kommune. Verneområdestyret viser til referatet og viser til skriftlig henvendelse 02.05.24, med anmodning om at denne saken behandles politisk i areal- og miljøutvalget eller eventuelt kontrollutvalget i kommunen.*»

Kristiansand kommune valgte å ikke behandle denne saken politisk. Isteden ble verneområdeforvalter invitert til å orientere om saken i areal- og miljøutvalget 31.10.24. Signalet fra utvalget var den gang at dette vil ikke kommunen følge opp videre. Isteden mente de dette var opp til verneområdestyret og grunneierne til å håndtere saken videre.

I styremøte 18.11.24 ble saken tatt opp som en orienteringssak der følgende protokollført: *Verneområdeforvalter orienterte om en sak vedrørende ulovlig anlagt vei ved Beltevigga på Flekkerøy, der verneområdeforvalter var i areal- og miljøutvalget i Kristiansand kommune den 31. oktober for å få tilbakemelding på kommunens oppfølging av saken. Konklusjon fra utvalget var at kommunen ikke vil prioritere å følge opp det ulovlige tiltaket. Statens naturoppsyn har i senere tid vært å satt opp verneområdeskilt i starten av verneområdet, med underskilt motorisert ferdsel forbudt.*

Ettersom tiden gikk og tiltros for flere tiltak og sakens store oppmerksomhet i media, fortsatte den ulovlige kjøringen og de omfattende brudd på verneforskriften med uforminsket styrke. Det ble derfor kalt inn til et møte 23. januar for å se på løsninger i saken. For SNO deltok Ole Morten Sand (sentralt SNO Trondheim), SNO (lokalt) Fredrik Gustavsen, Politiet Miljøkoordinator Henrik Jortveit, Miljødirektoratet Nils-Yngve Berg (grunneier 4/75), Agder FK Bård Lassen (grunneier 4/75 Statlig sikra friluftsområde) og Verneområdeforvalter.

Det ble diskutert to aktuelle løsninger i saken. 1 Politiet/SNO gjennomfører kontroller i området, der ulovlig kjøring blir politianmeldt/bøtelagt. 2. Flytting av dagens bom 170 meter nordover til starten av verneområdet/det statlig sikra friluftsområde, slik at bommen fungerer slik som hensikten er. Spesielt Politiet og SNO signaliserte tydelig at det mest hensiktsmessige vil være å flytte bommen. Dette hadde med kapasitet og ressursbruk. Miljødirektoratet som grunneier var tydelig på at i forhold til å få gode løsninger i området, vil de være positive til å flytte bommen. Alle var enige om at dagens plassering av bommen er lite hensiktsmessig både i forhold til friluftslivet og verneområdet. Miljødirektoratet som grunneier var tydelig i møte at de ønsket å si ja til flytting av bommen, men de ønsket at saken formelt skulle behandles av Fylkeskommunen (Statens grunneier representant i fylket for Miljødirektoratet).

Søknad om flytting av bom ble sendt 07.02.25 og svar fra grunneier ble gitt 11.04.25. Arbeidet med å flytte bommen ble startet 13.05 og ble fullført 16.05. Natt til 18. mai ble bommet kappet ned og fysisk fjernet. I forbindelse med arbeidet med flytting av bommen, ble det fremsatt trusler mot gravemaskinkjørere. Det ble og gitt signaler om at bommen kom til å bli revet ned med bil. Mens arbeidet pågikk fredag den 16.05 ble gravemaskinskuffa kastet ned skråning, mens arbeider var borte en kort stund. Det ble og utført hærverk på bommen i forkant før den flytta. Bommen ble derfor fysisk tatt ned og bort, før den ble flytta til det aktuelle stedet.

I denne saken har flere hevdet, blant annet advokat til sjøbodeiere, at det er uklarheter med verneområdegrensen i dette området. Det henvises i så måte til et kommende jordskifte sak

som er meldt inn av grunneiere i Kjære Fellesmark 4/256, som skal avklare vernegrensen her med hensikt at veinettet ligger utenfor verneområdet. Jordskifte merker vernegrenser på oppdrag fra Miljødirektoratet/Statsforvalteren i forbindelse med opprettelse av verneområder. Men jordskifteretten har ingen myndighet til å foreta grensejustering. Verneområdeforvalter orienterte i areal- og miljøutvalg 31. oktober 2024 at hvis en ønsket en grensejustering måtte dette fremmes til Statsforvalteren i Agder. Dette har og Kjære Fellesmark fått beskjed om. Verneområdeforvalter var og tydelig på at sjansen for å til en grensejustering på bakgrunn av et ulovlig tiltak er svært liten. Verneområdeforvalter vet at Kjære Fellesmark har vært i kontakt med Statsforvalteren, men har valgt å ikke ta saken videre.

Verneområdeforvalter har sjekket saken i forhold til grensegang som gjøres i forbindelse med opprettelse av et nytt verneområde. Det er ingen tvil her at det er utført i dette verneområdet og på Flekkerøy. Oppdraget ble i sin tid utført av Landmåler Sør og verneområdeforvalter har vært i kontakt med han som utførte det.

Hjemmelsgrunnlag

- Forskrift om Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, Kristiansand, Søgne og Mandal kommuner, Vest-Agder, fastsatt ved Kronprinsreg.res. 29. april 2005 (verneforskriften).
- Lov om forvaltning av naturens mangfold av 19.06.2009 (naturmangfoldloven/nml.).
- Forvaltningsplan for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, godkjent i oktober 2010 (forvaltningsplanen).

Verneforskriften

Formålet med vernet fremgår av verneforskriften § 2, som lyder: «Formålet med Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten. Dette skjærgårdslandskapet karakteriseres av en sjøoverflate som brytes opp av mange lave, avslepne øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, flora, fauna, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og de karakteristiske uthavnene.

Allmennheten skal ha mulighet til naturopplevelser gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging».

Motorferdsel på land er forbudt i verneområdet, jf. verneforskriften § 3 punkt 5.1.

Naturmangfoldloven

I henhold til naturmangfoldloven § 7, skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og vurderingen skal fremgå av beslutningen.

Forvaltningsplanen

I forvaltningsplanen for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er dette med motorferdsel mest aktuelt i forbindelse med transport av materialer til vedlikehold og byggearbeider på bygninger, brygger og lignende. Det er likevel presisert at dersom frakt kan skje ved bruk av båt, skal båt fortrinnsvis benyttes.

Styrets vedtekter

Punkt 8, STYRETS OPPGAVER: Medlemmene av styret skal forvalte verneområdene i samsvar med internasjonale forpliktelser, naturmangfoldloven og verneforskriftene for det enkelte verneområde. Alle representantene i styret har et felles ansvar for en helhetlig forvaltning av verneområdene hvor ivaretagelse av verneverdiene og verneformålet er hovedoppgaven.

Punkt 8.5, Brudd på naturmangfoldloven/verneforskriftene, rapporter og anmeldelser:

Styret har som forvaltningsmyndighet et selvstendig ansvar for å påse at alle brudd på verneforskriftene som styret får kjennskap til blir rapportert/anmeldt til politiet dersom det er grunn til å anta at forholdet er straffbart.

Vurdering

Det første som må sies at en skulle ønske at Kristiansand kommune tok sitt ansvar i denne saken og dette området, der de blant annet ryddet opp i de ulovlige veinettene som ble bygget i sin tid. Men kommunen har signalisert at det kommer ikke til å skje. Sett i lys av at kommunen følger opp lignende saker andre steder i kommunen fremstår dette i et merkelig lys. Derfor må verneområdestyret ta ansvar for å stoppe ulovlig kjøring i verneområdet. Mesteparten av kjøringen som foregår er gjennom verneområdet ned til sjøboder/fritidsbebyggelse som ligger utenfor verneområdet.

Saken er i utgangspunktet enkel for verneområdestyret, da motorisert ferdsel er forbudt på land etter verneforskriften og det foreligger ingen dispensasjoner. Vernegrensen i området er definert gjennom grensegang og vises i naturbasen. Som det fremgår av saksopplysningene har verneområdestyret forsøkt flere tiltak for å stoppe den ulovlige ferdselen, men respekten for vernet og gjeldende regelverk er i stor grad fraværende. Det ble derfor diskutert 23. januar to aktuelle løsninger for å stoppe brudd på verneforskriften og kjøring i det statlig sikra friluftsområde. Flytting av bom til starten av verneområdet/det statlig sikra friluftsområde, slik at den fungerer slik som er hensikten.

Brudd på verneforskriften og miljøkriminalitet skal være en prioritert oppgave for verneområdestyret. Det er ikke kommet andre forslag på hvordan en kan få stoppet den ulovlige motorferdselen i verneområdet. Det vil og være viktig at det kommer opp fysisk sperring for å hindre kjøring ned til Beltevinga.

Verneområdeforvalter fremmer ikke noen innstilling i denne saken. Det vil være opp til eventuelt forslagsstiller Hannah Teigland å fremme innstilling med begrunnelse i henhold til styrets vedtekter, verneforskriften, naturmangfoldloven og forvaltningsplan.

Klagerett

Dette vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd, jf. § 2 tredje ledd. Klagefristen er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part, ev. fra den dag vedtaket første gang ble kunngjort, jf. forvaltningsloven § 29 første ledd. En eventuell erklæring om klage skal fremsettes for verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og

Flekkefjord landskapsvernområder, og være undertegnet samt nevne det vedtak det klages over og den endring som ønskes, jf. forvaltningsloven § 32. Klagen bør begrunnes, og andre opplysninger av betydning for saken bør nevnes.

Med visse unntak har partene rett til å se sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven §§ 18 og 19.

Arkivsaksnummer: 2023/8821-10

Saksbehandler: Ronny Skansen

Dato: 04.09.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret ORF	19/25	15.09.2025

Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Søknad om ettergodkjenning av brygge, bod, hagestue og trapp - Jostein Berntsen - NY BEHANDLING

Innstilling fra forvalter

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder gir dispensasjon til ettergodkjenning til mindre utvidelse av bod/uthus på ca 4 m² med tilhørende platting på ca 2 m² på gnr/bnr. 1/479 på Ormsøya utenfor Flekkerøy i Kristiansand kommune. Det gis også tillatelse til ettergodkjenning av trapp i tilknytning til hytta på ca 3 m². Dispensasjon gis med hjemmel i verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, § 3 pkt. 1.3 bokstav b.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder avslår med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav b., søknad om ettergodkjenning av hagestue med tilhørende platting med et areal på ca. 13 m² innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Det presiseres at platting rett vest for hagestua var før vernet i 2005 og kan bli liggende.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder avslår med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav e., søknad om ombygging og utvidelse av eksisterende brygge med et areal på ca. 11,5 m² innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Det varsles herved om at forvaltningsmyndigheten vil vurdere å pålegge retting etter naturmangfoldloven § 69, dersom det ulovlige forholdet ikke, av eget tiltak, blir rettet opp.

Denne tillatelsen gjelder etter verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Det forutsettes at det også innhentes tillatelse fra kommunen etter de regelverk de forvalter.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Vedtak opphevet - klage - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand 1/479 - Ormsøya - brygge - hagestue - platting - trappeløsning - Jostein Berntsen – Brev fra Miljødirektoratet datert 20.05.25
- 2 Styresak 9/24 den 22.03.24
- 3 Klage - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Ormsøya - brygge - hagestue - platting - trappeløsning - Jostein Berntsen – Klage fra Naturvernforbundet i Agder, datert 29.12.23
- 4 Styresak 35/23 den 05.12.23
- 5 Søknad verneområdestyret
- 6 507-situasjonsplan
- 7 Fotografier
- 8 Uttalelse om kulturminner på Ormsøya gnr/bnr 1/479

Saksopplysninger

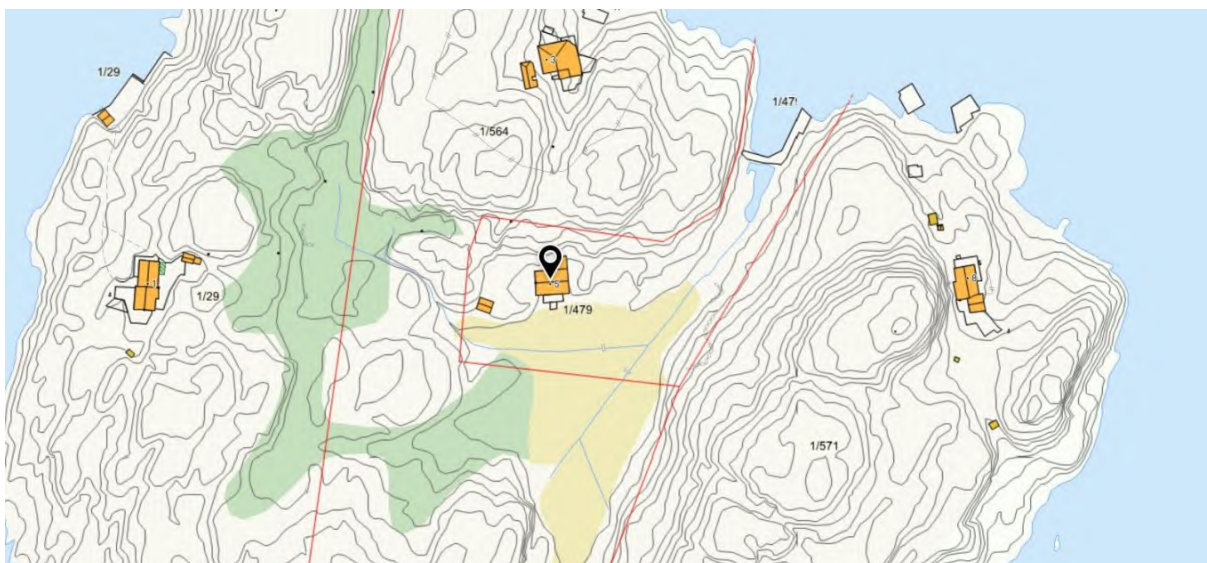
Verneområdestyret behandlet i styresak 35/23 den 05.12.23 en søknad om ettergodkjenning av ulike tiltak til Jostein Berntsen på Ormsøya innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Deler av vedtaket (hagestue og brygge) ble påklaget av Naturvernforbundet i Agder. Klagen ble behandlet i styresak 9/24 den 22.03.24, der klagen ikke ble tatt til følge. Klagen ble oversendt Miljødirektoratet for endelig behandling. I brev datert den 20.05.25 konkluder Miljødirektoratet at de som klageinnstans ikke kan behandle klagen på grunn av manglende begrunnelser fra verneområdestyret. Miljødirektoratet ber verneområdestyret om å behandle saken på nytt og opphever vedtak 35/23 den 05.12.23. Verneområdeforvalter legger saken frem som den ble gjort til styremøtet den 05.12.23.

Flatnes bygg as har søkt på vegne av Jostein Berntsen om ettergodkjenning av flere byggetiltak på Ormsøya utenfor Flekkerøy på gnr/bnr. 1/479 i Kristiansand kommune innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Det søkes om:

1. Ettergodkjenning av utvidelse av uthus/bod m/ tilhørende plattinger. Uthus/bod før vernet (2005) på ca. 8m² og platting på ca. 4 m². I dag uthus/bod på ca. 3mx4m= 12 m² og platting på ca 6 m². Altså det søkes om en utvidelse på ca. 4m² for uthus/bod og ca. 2m² for plattingen. Ifølge flyfoto er disse tiltakene utført mellom 2011 og 2017.
2. Ettergodkjenning av trapp tilhørende hytte. Det søkes om en trapp på litt i overkant av 3 m².
3. Ettergodkjenning av Hagestue. Størrelse på 4,5m x 3m = 13m². Oppført mellom 2014 og 2017.
4. Ettergodkjenning utvidelse av brygge. I nordenden utvidelse på ca 3,5 m² og sørøst

ca 8m², totalt 11,5m².

Flatnes bygg begrunner søknaden med følgende:

BAKGRUNN

Saken har utspring i at nåværende eier Jostein Berntsen fikk eiendommen befart, og at det da ble avdekket tiltak som er utført uten nødvendige tillatelser. Det er vesentlig å nevne at disse i all hovedsak er utført av tidligere eier. Dette følges opp privatrettslig i egen prosess.

Berntsen har imidlertid ansvaret for at man oppnår en situasjon hvor alt er avklart ifht det offentligrettslige, og FBC er engasjert for å bistå med dette. Vi anfører at Berntsen fremstår svært opptatt av å få alt i orden, og at vi opplever en oppdragsgiver som ikke tar lett på dette. Rettingsarbeid ble påbegynt raskt, og vi registrerer at også Plan og bygg hos kommunen har kommentert at tiltakshaver har opptrådt ryddig og samarbeidsvillig samt agert uten unødvendige forsinkelser.

Det vil være et ønske om å kunne beholde enkelte av tiltakene oppført av tidligere eiere. I denne forbindelse vil det være behov for en prosess etter Plan- og bygningsloven, men første skritt er å få saken behandlet av Verneområdestyret, ettersom eiendommen ligger i landskapsvernområdet.

Vi vil videre i dette brev beskrive de forhold som har vært avdekket, hva som er utført av retting og hvilke tiltak man med denne søknad ønsker å få godkjent.

1: Etter at noe av brygga nå er fjernet, så ønskes det likevel å kunne beholde deler av utvidelsen jf vedlegg. Dette er hovedsakelig for å oppnå en reell bryggefunksjon, da det er svært grunt her. Videre gir også ønsket løsning anledning til å fortøye båt på en måte som gir tilfredsstillende sikkerhet. Det anføres at det tidvis er ganske tøffe forhold her. Man vet at naboer ved enkelte anledninger har vært nødt til å låne brygga til Ormsøya 5 som «nødhavn». Eier/tiltakshaver opplyser at man dette vil svekkes betraktelig ved ytterligere tilbakeføring. Vi ber om at ønsket løsning vurderes for å fravike lite fra det opprinnelig mht visuelt preg og effekt på området for øvrig.

Forrige eiers bryggeutvidelse i «svingen (sørøst) ønskes beholdt for å kunne sikre løse gjenstander, kajakk m.v. uten at man hindrer trygg ferdsel langs brygga. Utvidelsen er ikke synlig fra sjøen.

En ytterligere innkorting av nordenden ville medført behov for ny bærestruktur, da den allerede er kortet inn så mye som mulig uten å gå på kompromiss med bæring. Eier opplyser at denne sågar synes å være innkortet ifht år 2000, altså før verneområdet ble innført (jf historiske flyfoto).

2: Hagestuen er oppført inntil våningshuset, på baksiden inn mot fjellet. Sammen med huset danner denne en vinkel som gir en lun krok. Her er det lagt en markplattning av tre. Dette arealet har en stor bruksverdi og det bes om at dette anses for å være såpass lite synlig at man ikke i vesentlig grad utfordrer de interesser som gjelder for området. Det anføres at det har vært en treplattning her også tidligere.

Hagestuen er nødvendig for å kunne oppbevare utemøbler, grill og løse gjenstander forsvarlig gjennom vinteren. Det er ikke uvanlig med sterk storm og store mengder nedbør. Alternativet vil kunne være løse presenninger og fare for skade på materiell, samt forsøpling. Hagestuen er også nødvendig for tørking av bla utstyr til vannsport, da innendørs tørking vil medføre vannskader

3: Dette er et lite bygg med en moderat utførelse, som er plassert på en liten markplattning av tre. Den er plassert lavere i terrenget vest for våningshuset, og inn mot skogholtet på denne siden. Bygningen har en nyttig funksjon og vi ber om at denne vurderes som lite utfordrende på gjeldende interesser. Det nevnes at det sto en utedo her fra gammelt av, også før tidligere eier rehabiliterte/moderniserte denne til dagens standard. Slik vi forstår det hadde dette sammenheng med at man etablerte en snurredass. Det anføres at det er miljømessig heldig at eldre toalettløsninger oppgraderes til trygge og miljøvennlige alternativer.

4: Etter at terrassene mellom våningshus og bod/utedo ble fjernet, er det nå en terrassedør som går rett ut «i luften». Det står igjen et eldre fundament som man må anta at stammer fra en tidligere trapp. Man ønsker nå få oppføre en trappe-/repoløsning som er tilpasset dette fundamentet. Vi ber om at det vurderes som rimelig og naturlig å ha en slik forbindelse mellom dør og terreng, samt at det rent visuelt er heldigere enn at fundamentet er synlig i dagen som nå.

Hjemmelsgrunnlag

- Forskrift om Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, Kristiansand, Søgne og Mandal kommuner, Vest-Agder, fastsatt ved Kronprinsreg.res. 29. april 2005 (verneforskriften).
- Lov om forvaltning av naturens mangfold av 19.06.2009 (naturmangfoldloven/nml.).
- Forvaltningsplan for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, godkjent i oktober 2010 (forvaltningsplanen).

Verneforskriften

Formålet med vernet fremgår av verneforskriften § 2, som lyder: «Formålet med Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten. Dette skjærgårdslandskapet karakteriseres av en sjøoverflate som brytes opp av mange lave, avslepne øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, flora, fauna, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og de karakteristiske uthavnene.

Allmennheten skal ha mulighet til naturopplevelser gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging».

«Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter», og innenfor området er det, med unntak av tiltak nevnt i verneforskriften § 3 punkt 1.2, forbud mot inngrep som bl.a. «oppføring og ombygging av bygninger, brygger og andre anlegg», jf. verneforskriften § 3 punkt 1.1.

I henhold til verneforskriften § 3 pkt. 1.2 bokstav a., er ikke vernebestemmelsene ikke til hinder for «vedlikehold av bygninger, brygger, veier, vannkummer, vannledninger, sjømerker, lykter, grøfteløp og andre eksisterende anlegg».

I henhold til verneforskriften § 3 punkt 1.3 bokstav b), kan forvaltningsmyndigheten etter søknad, gi tillatelse til «ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger» og 1.3 bokstav e) «ombygging og mindre utvidelse av eksisterende brygger».

Naturmangfoldloven

I henhold til naturmangfoldloven § 7, skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og vurderingen skal fremgå av beslutningen.

Forvaltningsplanen

I forvaltningsplanen kapittel 4.7.1, er det angitt retningslinjer for tiltak og drift knyttet til bygninger innenfor verneområdet. Det er ikke angitt nærmere retningslinjer for ombygging eller utvidelse av private brygger.

Vurdering

Et av hovedmålene med etablering av landskapsvernområdet er å hindre videre utbygging i området. Verneforskriften gir likevel en generell tillatelse til vanlig vedlikehold av blant annet brygger og bygninger som eksisterer på vernetidspunktet. Verneforskriften gir også en åpning for forvaltningsmyndighetene til å tillate enkelte former for utbyggingstiltak, som blant annet ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger, jf. verneforskriften § 3 punkt 1.3 bokstav b og ombygging og mindre utvidelse av eksisterende brygger, jf. verneforskriften § 3 punkt 1.3 bokstav e. Det er uheldig at det er gjennomført tiltak i verneområdet uten at dette er avklart i forhold til verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde først. Tiltaket som det nå søkes om ettergodkjenning til, må behandles som at det ikke allerede har blitt gjennomført. Ved eventuelt avslag på søknad om ettergodkjenning av tiltak, vil verneområdestyret kunne pålegge retting etter naturmangfoldloven § 69, dersom det ulovlige forholdet ikke, av eget tiltak, blir rettet opp.

Offentlig beslutningstaking som berører naturmangfoldet, skal bygge på et vitenskapelig kunnskapsgrunnlag så langt dette er rimelig, jf. naturmangfoldloven § 8. Det er ikke registrert noen truede eller rødlistede arter i området. Bygningene er registrert som kulturminner i SEFRAK hos Riksantikvaren, selve hovedbygningen (1800 tallet) og uthuset (1900 tallet). Verneområdeforvalter mener at det foreliggende kunnskapsgrunnlaget gir tilstrekkelig informasjon om tiltakets konsekvenser for naturmiljøet i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde til at det kan fattes vedtak i saken. Det legges her vekt på opplysninger som kommer frem i Naturbase, forvaltningsplan, informasjon i forbindelse med forarbeidet til vernet, samt informasjon i forbindelse med utarbeidelse av ny forvaltningsplan

for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. «Føre-var-prinsippet» etter nml. § 9 har liten relevans i saken.

I forbindelse med søknaden må man vurdere den effekten tiltaket kan ha på verneverdiene i landskapsvernområde, jf. nml. § 10 om «økosystemtilnærming og samlet belastning». Formålet med Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er blant annet å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep. Det er tidligere gitt tillatelse til mindre utvidelser av tilbygg og det er tidligere gitt tillatelse til ombygging av private brygger, samt ombygging og utvidelse av offentlige brygger som er til bruk for allmennheten i landskapsvernområdet. Verneområdeforvalter kjenner ikke til at det er gitt tillatelse til utvidelse av private brygger. Når det gjelder tilbygg til å anlegge en hagestue til eksisterende fritidsbolig er det ikke funnet lignende saker fra tidligere.

Utviklingen av utvidelsen av denne bryggen har foregått over tid og det er forståelig at en innkorting av bryggen nå kan være bygningsmessig utfordrende å tilbakeføre dette. Men denne saken må vurderes som om tiltaket ikke har blitt gjennomført. Hensynet til vernet er det verneområdestyret skal vurdere. Ettersom det ikke tidligere har vært gitt tillatelse til utvidelser av private brygger, vil det ved å innvilge dispensasjon, vil denne saken kunne danne presedens for en rekke lignende saker om utvidelser av private brygger som på sikt vil svekke verneverdiene og verneformålet. Bryggen er i dag av betydelig størrelse og bør kunne dekke behovet som eier har i forhold til bruk av båt.

I forhold til en mindre utvidelse av tilbygg er det gitt lignende tillatelser tidligere og verneområdeforvalter mener at en dispensasjon ikke vil skade verneverdiene og verneformålet. Bygningen og tilhørende platting ligger og lite synlig fra sjøen og landskapspåvirkningen er begrenset. I forhold til å ha en trappeløsning til hovedbygning mener verneområdeforvalter at dagens løsning er bra og må kunne innvilges som omsøkt.

Når det gjelder hagestuen som er anlagt i tilknytning til hovedbygningen så er det så langt verneområdeforvalter kjenner til ikke gitt lignende tillatelser. Hagestuen ligger godt skjult fra sjøen og vil ha begrenset med landskapspåvirkning. Men det må vektlegges at saken vil fort kunne skape presedens som på sikt skader verneformålet og verneverdiene. Begrunnelsen for at det er behov for lagringsplass, mener verneområdeforvalter at eksisterende bygninger må kunne dekke det behovet.

I denne saken søkes det om ettergodkjenning for utvidelse av brygge på til sammen ca. 11,5 m², Hagestue ca. 13m², trapp ca. 3 m², og uthus/bod på ca 4m² m platting på med ca. 2m².

Selv om en enkeltstående tillatelse ikke vil være i strid med verneformålet eller påvirke verneverdiene på stedet, må det alltid vurderes om en tillatelse kan skape presedens for tilsvarende søknader i fremtiden, og således bidra til en gradvis forringelse av verneverdiene i området. I verneområdet er det ifølge forvaltningsplanen for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde 62 fritidsboliger. Ut fra flyfoto har verneområdeforvalter funnet 47 bryggeanlegg som ser ut til å være tilknyttet fritidsboliger i landskapsvernområdet, med 55 varierende størrelser fra ca. 8 m² til 280 m². En eventuell tillatelse og utvidelse av hagestue og brygge uten at det foreligger særskilte grunner kan være uheldig for landskapets og økosystemets samlede belastning over tid ved eventuelle lignende søknader i fremtiden og føre til en «bit-for-bit»-utbygging i verneområdet.

Konklusjon

Ut fra vurderingen over, finner verneområdeforvalter således at det i denne saken foreligger

grunnlag for å gi dispensasjon til å etablere trapp til eksisterende hovedbygning på ca 3m², utvidelse av uthus/bod med tilhørende platting med 4+2m², etter § 3 punkt 1.3 bokstav b) i verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Videre finner verneområdeforvalter at det bør gis avslag på søknad om ettergodkjenning av utvidelse av brygge på ca. 11,5 m² og hagestue på ca 13m². Det foreligger ingen tungtveiende grunner for at det er behov for økt areal på brygge og landgang for å sikre nødvendig adkomst til eiendommen. Tillatelser til utvidelse av brygge og hagestue kan føre til uheldig presedens for eventuelle lignende søknader i fremtiden og føre til en «bit-for-bit»-utbygging i verneområde. I vedtaket bør det varsles om at forvaltningsmyndigheten vil vurdere å pålegge retting etter naturmangfoldloven § 69, dersom det ulovlige forholdet ikke, av eget tiltak, blir rettet opp.

Klage

Dette vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd, jf. § 2 tredje ledd. Klagefristen er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part, ev. fra den dag vedtaket første gang ble kunngjort, jf. forvaltningsloven § 29 første ledd. En eventuell erklæring om klage skal fremsettes for verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder, og være undertegnet samt nevne det vedtak det klages over og den endring som ønskes, jf. forvaltningsloven § 32. Klagen bør begrunnes, og andre opplysninger av betydning for saken bør nevnes. Med visse unntak har partene rett til å se sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven §§ 18 og 19.

Naturvernforbundet i Agder
ved fylkesleder Peder Johan Pedersen

Trondheim, 20.05.2025

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2025/11003

Saksbehandler:
Marit Doseth

Vedtak i klagesak om etablering av hagestue og utvidelse av brygge i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde

Vi viser til klagen på Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder 05.12.2023. Klagesaken ble oversendt fra verneområdestyret den 15.04.2024.

Miljødirektoratet beklager den lange saksbehandlingstiden.

Vedtak

Miljødirektoratet opphever Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder sitt vedtak 05.12.2023 og sender saken tilbake til ny behandling etter forvaltningsloven § 34 fjerde ledd.

Miljødirektoratet har ikke tilstrekkelig kunnskap om hvorvidt vilkårene for å behandle klagen foreligger jf. forvaltningsloven § 29 jf. § 31. Det fremgår heller ikke av styrets vedtak hvilke vurderinger de har gjort og hvilke hensyn de har vektlagt ved sin avgjørelse, jf. forvaltningsloven § 25 jf. naturmangfoldloven §§ 8-12.

Bakgrunn for saken

Flatnes Bygg Consult (FBC) søkte på vegne av Jostein Berntsen om ettergodkjenning av flere ulovlige tiltak oppført på gnr.1 bnr. 479 på Ormøya i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde den 22.09.2023. Det opplyses at etter eiendommen hadde blitt befart, ble det avdekket flere tiltak som var utført uten nødvendige tillatelser. Det søkes om ettergodkjenning av fire av disse tiltakene.

Det første tiltaket som søkes ettergodkjent, er utvidelse av deler av brygge. Søker mener omsøkte utvidelse bidrar til en reell bryggefunksjon og muligheter for å kunne fortøye båt med tilfredsstillende sikkerhet. Ytterligere avkortning av nordenden vil medføre en ny bærestruktur.

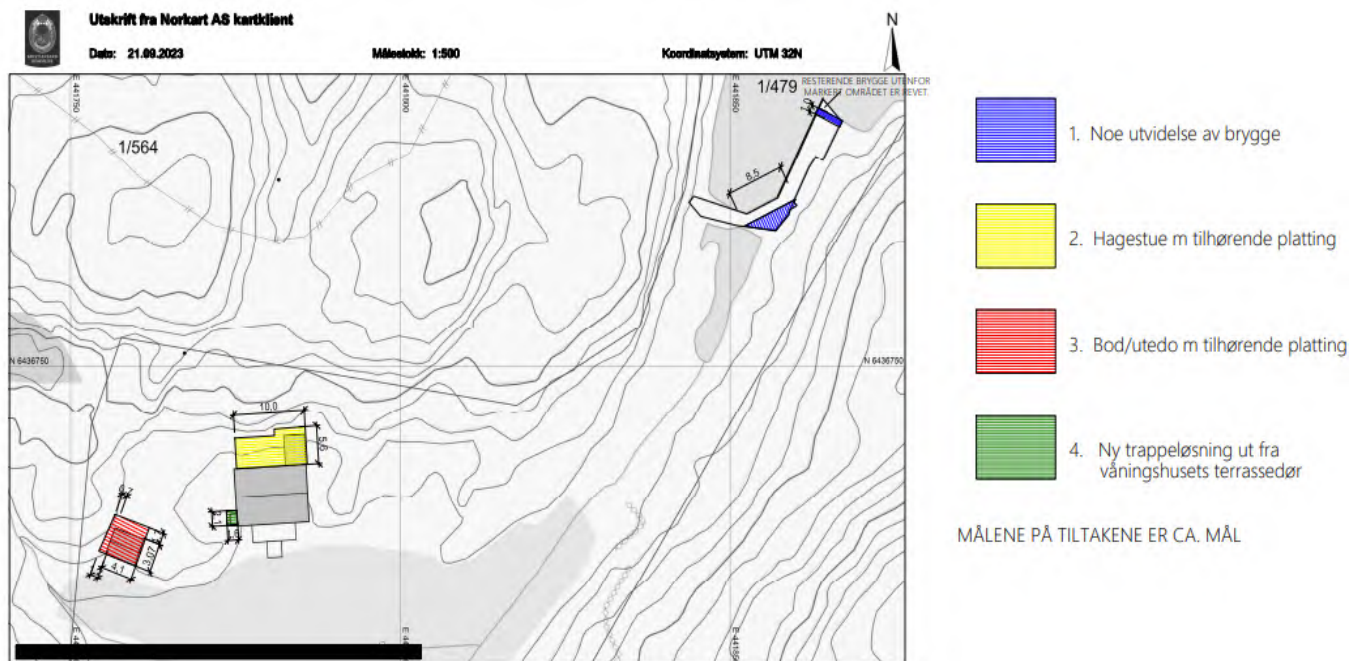

For det andre søkes det om tillatelse til å beholde oppført hagestue med tilhørende platting. Dette arealet opplyses å ha stor bruksverdi og å være lite synlig i landskapet.

Det tredje det søkes om er tillatelse til å beholde oppført bod/utedo med tilhørende platting. Det har ifølge søknaden tidligere vært en utedo her, men senere er det etablert en snurredass, som er et mer miljøvennlig alternativ.

Det fjerde og siste det søkes det om er ny trappeløsning ut fra våningshusets terrassedør. Etter at de ulovlige terrassene mellom våningshus og utedo ble fjernet, går nåværende terrassedør ut i luften. Det ønskes en trappeløsning som er tilpasset et eldre fundament.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder behandlet søknaden 05.12.2023. Styret ga med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav b) dispensasjon til mindre utvidelse av bod/uthus på ca. 4 m² med tilhørende platting på ca. 2 m², og ettergodkjenning av trapp i tilknytning til hytta på ca. 3 m². Det ble også gitt tillatelse til ettergodkjenning av hagestue med tilhørende platting på ca. 13 m². Søknad om ombygging og utvidelse av eksisterende brygge på ca. 11,5 m² ble innvilget med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav e).

Tillatelsen var delvis i strid med forvalters innstilling, som i korthet var å tillate omsøkte utedo/uthus og trapp, men avslå søknaden om dispensasjon til utvidelse av brygge og ettergodkjenning av hagestue. Av innstillingen fremgår det at verneområdeforvalter ikke er kjent med at det er gitt tillatelse til utvidelse av private brygger eller anleggelse av hagestue til eksisterende fritidsbolig og at tillatelser til dette vil kunne skape en uheldig presedens.

Styret begrunnet sitt vedtak med at tillatelsene ikke ville skape presedens.

Klagers argumenter

Vedtaket ble påklaget av Naturvernforbundet i Agder i udatert brev sendt 29.12.2023. Klagen retter seg mot tillatelsen til utvidelse av brygge og oppføring av hagestue med tilhørende platting.

I klagen vises det til verneformålet som er å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten.

Naturvernforbundet mener det skal være områder i landet hvor naturen skal ha en særlig beskyttelse mot tiltak og virksomhet som kan forringe naturverdiene. Selv om tiltakene kan virke

beskjedne i omfang, vil de i sum kunne uthule verneekvalitetene. Tillatelsen kan gi en uheldig presedensvirkning og medføre en bit-for-bit-utbygging i verneområdet.

For øvrig mener Naturvernforbundet det er uheldig at tiltakene allerede er oppført uten dispensasjon.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområde sine merknader

Verneområdestyret behandlet klagen 22.03.2024. I strid med forvalters innstilling ble klagen ikke tatt til følge.

Saken ble oversendt til Miljødirektoratet 15.04.2024.

Miljødirektoratets vurderinger

Vi er klageinstans i saken, og kan derfor prøve alle sider av den. Vi kan også ta hensyn til nye omstendigheter og forhold som ikke er tatt opp i klagen.

Reglene som gjelder for dette verneområdet

Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde ble vernet ved Kronprinsreg. res. 20. april 2005 og forskrift om Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, Kristiansand, Søgne og Mandal kommuner, Vest-Agder ble vedtatt (verneforskriften).

Formålet med Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde fremgår av verneforskriften § 2 og er å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten. Dette skjærgårdslandskapet karakteriseres av en sjøoverflate som brytes opp av mange lave, avslepne øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, flora, fauna, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og de karakteristiske uthavnene.

Allmennheten skal ha mulighet til naturopplevelser gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Oppføring og ombygging av bygninger, brygger og andre anlegg, vegbygging, bergverksdrift, graving mm. er forbudt etter verneforskriften § 3 pkt.1.1 andre ledd.

Forvaltningsmyndigheten kan ifølge verneforskriften § 3 pkt.1.3 likevel gi tillatelse til:

- b) Ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger.
- e) Ombygging og mindre utvidelse av eksisterende brygger.

Ifølge naturmangfoldloven § 36 andre ledd at det i et landskapsvernområde må det ikke settes i verk tiltak som alene eller sammen med andre tiltak (vår understrekning) kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig.

Konkret vurdering

Styret gir tillatelse til utvidelsen av bryggen og oppføringen av hagestue med platting i strid med forvalters innstilling. Begrunnelsen er at en tillatelse ikke vil medføre noen presedens.

Begge de aktuelle byggetiltakene er allerede gjennomført uten forutgående søknadsbehandling, og den etterfølgende søknad om dispensasjon skal behandles som om tiltakene ikke er gjennomført.

Forvaltningsloven har regler om offentlige myndigheters saksbehandling.

Ifølge forvaltningsloven § 29 første ledd er fristen for å klage 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part. Søknaden ble behandlet av styret 05.12.2023, mens klagen ifølge saksdokumentene ble fremsatt 29.12.2023, altså tilsynelatende noen dager etter at klagefristen var utløpt. Overskriften på klagen er "klage på vedtak av 08.12. sak 35/23....." Overskriften kan tyde på at vedtaket ble utsendt den 08.12.2023, men Miljødirektoratet savner opplysninger om hvorvidt dette er tilfelle.

Det fremgår av § 24 at det som hovedregel foreligger en plikt til å begrunne enkeltvedtak og § 25 gir regler for hva begrunnelsen skal inneholde. Begrunnelsen skal angi de faktiske forhold som vedtaket bygger på og de hovedhensyn som har vært avgjørende ved utøving av forvaltningsmessig skjønn bør nevnes. Er det gitt retningslinjer for skjønnsutøvingen, vil i alminnelighet en henvisning til retningslinjene være tilstrekkelig.

Begrunnelsen i saken er uklar og ikke i samsvar med kravene i forvaltningslovens § 25. Det gis ingen nærmere begrunnelse for hvorfor omsøkte tiltak ikke vil skape presedens eller kan medføre en bit-for-bit-utvikling. Det vises til at forvaltningsplanen for Oksøy-Ryvingen fra 2010 oppgir at det innenfor landskapsvernområdet i Kristiansand kommune er 23 fritidsboliger, i tidligere Søgne kommune 26 fritidsboliger og i Mandal kommune 13 fritidsboliger, til sammen 62 fritidsboliger. Fritidsboligene er hovedsakelig i bruk i sommerhalvåret.

Miljødirektoratet mener også det mangler en vurdering av om vilkårene for å gi dispensasjon i foreliggende tilfelle er oppfylt. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til mindre tilbygg til eksisterende bygninger og mindre utvidelse av eksisterende brygger, jf. verneforskriften § 3 pkt.1.3 bokstavene b) og e). Det er altså et vilkår at tilbygget og utvidelsen av brygga er "mindre". I vurderingen må ikke bare størrelsen på tiltaket i seg selv vurderes, men også størrelsesforholdet til eksisterende bygning eller brygge. En utvidelse av for eksempel brygga er ikke mindre dersom utvidelsen er tilnærmet like stor eller større enn opprinnelige brygge.

De aktuelle bestemmelsene i verneforskriften er kan-bestemmelser, noe som innebærer at selv om minimumsvilkårene for å gi dispensasjon er oppfylt, gir loven dere ikke krav på å få en dispensasjon. Dette innebærer at det må vurderes konkret om det skal gis dispensasjon. I vurderingen vil blant annet omfanget, miljøvirkningen og nødvendigheten av tiltaket være relevant. Det er også relevant å vurdere om det vil stride mot verneverdiene om tilsvarende dispensasjonssøknader blir innvilget i fremtiden. Som nevnt skal det fremgå av begrunnelsen de hovedhensyn sin som har vært avgjørende ved utøvingen av skjønnet, jf. forvaltningsloven § 25.

Hvilke vurderinger som styret har foretatt i foreliggende tilfelle fremgår ikke av vedtakets begrunnelse.

Naturmangfoldloven § 7 stiller også krav til begrunnelsen. Ifølge denne bestemmelsen skal prinsippene i §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet og vurderingen skal fremgå av beslutningen. Miljødirektoratet kan ikke se at styret har vurdert miljørettsprinsippene i samsvar med denne bestemmelsen.

Miljødirektoratet finner på denne bakgrunnen ikke å kunne behandle klagen da vi ikke har tilstrekkelige opplysninger om vilkårene for å behandle klagen foreligger, hvilke vurderinger styret har gjort og hvilke hensyn som er vektlagt. Saken sendes derfor tilbake til styret til ny behandling.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Ivar Myklebust
avdelingsleder

Terje Qvam
seksjonsleder

Kopi til:

VERNEOMRÅDESTYRET FOR OKSØY-RYVINGEN OG
FLEKKEFJORD LVO
Statsforvalteren i Agder

Postboks 788	4809	ARENDAL
Stoa		
Postboks 504	4804	ARENDAL

Arkivsaksnummer: 2023/8821-0

Saksbehandler: Ronny Skansen

Dato: 12.03.2024

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret ORF	9/24	22.03.2024

Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Klage på vedtak om dispensasjon fra verneforskriften til etablering av hagestue og utvidelse av brygge - Naturvernforbundet i Agder

Innstilling fra forvalter

Klage fra Naturvernforbundet i Agder på vedtak i styresak 35/23 for verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder den 05.12.2023 tas til følge. Vedtaket i styresak 35/23 den 05.12.2023, omgjøres.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder avslår med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav b., søknad om ettergodkjenning av hagestue med tilhørende platting med et areal på ca. 13 m2 innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder avslår med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav e., søknad om ombygging og utvidelse av eksisterende brygge med et areal på ca. 11,5 m2 innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Det varsles herved om at forvaltningsmyndigheten vil vurdere å pålegge retting etter naturmangfoldloven § 69, dersom det ulovlige forholdet ikke, av eget tiltak, blir rettet opp.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Verneområdestyret ORF - 22.03.2024

Behandling

Behandlet under styremøte den 22. mars 2024. Forslag fra Hannah Teigland om å ikke ta klagen til følge. Forslaget ble enstemmig vedtatt.

Vedtak

Klage fra Naturvernforbundet i Agder på etablering av hagestue og utvidelse av brygge, tas ikke til følge. Saken sendes over til klageinstansen Miljødirektoratet for endelig behandling.

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Klage - Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Kristiansand - Ormsøya - brygge - hagestue - platting - trappeløsning - Jostein Berntsen – Naturvernforbundet i Agder**
- 2 Saksframlegg med vedtak – Styresak 35/23 05.12.23**
- 3 Søknad verneområdestyret**
- 4 situasjonsplan**
- 5 Fotografier**

Saksopplysninger

Verneområdestyret har forvaltningsmyndighet for blant annet Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, og skal behandle dispensasjonssøknader og ta stilling til hvordan klager skal behandles. Naturvernforbundet i Agder har påklaget vedtak gjort i styresak 35/23 den 05.12.2023.

Hvis verneområdestyret tar klagen til følge, er det som et nytt enkeltvedtak å regne. Vedtaket kan da naturlig nok påklages av berørte parter. Om verneområdestyret velger å opprettholde vedtaket i styresak 35/23 den 05.12.2023, sendes saken over til klageinstansen, Miljødirektoratet for endelig behandling.

Verneområdestyret fattet følgende vedtak den 05.12.2023 i styresak 35/23:

«Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder gir dispensasjon til ettergodkjenning til mindre utvidelse av bod/uthus på ca. 4 m² med tilhørende platting på ca. 2 m² på gnr/bnr. 1/479 på Ormsøya utenfor Flekkerøy i Kristiansand kommune. Det gis også tillatelse til ettergodkjenning av trapp i tilknytning til hytta på ca. 3 m². Dispensasjon gis med hjemmel i verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, § 3 pkt. 1.3 bokstav b.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder gir dispensasjon til ettergodkjenning med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav b., søknad om ettergodkjenning av hagestue med tilhørende platting med et areal på ca. 13 m² innenfor Oksøy-Ryvingen verneområde.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder gir dispensasjon til ettergodkjenning med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav e., søknad om ombygging og utvidelse av eksisterende brygge med et areal på ca. 11,5 m² innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Saken er vurdert i henhold til naturmangfoldloven § 8-12. Denne vurderes ikke å skape presedens for andre saker.

Denne tillatelsen gjelder etter verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Det forutsettes at det også innhentes tillatelse fra kommunen etter de regelverk de forvalter.»

Forslaget ble satt opp mot forvalters innstilling.

Styrets vedtak – vedtatt mot 1 stemme

Naturvernforbundet i Agder gir følgende begrunnelse for klagen (klagen ligger i sin helhet vedlagt i saken):

Naturvernforbundet i Agder har engasjert seg i flere saker i begge landskapsvernområdene, (Flekkefjord og Oksøy – Ryvingen) og vi er representert i det rådgivende utvalget. Naturvernforbundet ser nødvendigheten av at det opprettes områder i landet hvor naturen skal ha en særlig beskyttelse mot tiltak og virksomhet som kan forringe naturverdiene. Hensikten med å opprette de to verneområdene på kysten i Agder, er for å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten.

Naturvernforbundet har i flere sammenhenger engasjert seg i saker som etter vår oppfatning kan svekke vernegrunnlaget. Det gjelder både for tekniske tiltak og virksomhet eksempelvis oppdrettsanlegg / foringsanlegg for fisk og beiting av villsau. Noen av tiltakene kan virke beskjedne i omfang, men i sum kan slike mindre tiltak bidra til å uthule vernekvalitetene. Det er i denne sammenhengen de to tiltakene vi her påklager må sees. Vår klage retter seg mot utvidelse av brygge og hagestue. Det er uheldig at tiltakene allerede er gjennomført uten dispensasjon verken fra verneforskriften (vernestyret) eller fra plan- og bygningsloven (kommunen).

Naturvernforbundet viser til og slutter seg til saksframlegget og den innstillingen som der fremkommer. Vår klage gjelder utvidelse av brygge, 11,5 m² og hagestue, 13 m². Vi siterer fra konklusjonen i saksframlegget; Det foreligger ingen tungtveiende grunner for at det er behov for økt areal på brygge og landgang for å sikre nødvendig adkomst til eiendommen. Tillatelser til utvidelse av brygge og hagestue kan føre til uheldig presedens for eventuelle lignende søknader i fremtiden og føre til en «bit-for-bit»-utbygging i verneområde.

Vurdering

Hjemmelsgrunnlag og vurdering av tiltaket er beskrevet i styresak 35/23 datert 05.12.2023. Klagen er sendt innenfor klagefristen til å klage, og må derfor anses som gyldig.

Hovedmomentene i klagen fra Naturvernforbundet i Agder er knyttet opp mot den del av vedtaket som går på hagestue og utvidelse av brygge. Verneområdeforvalter viser i sin helhet, til vurderingene som er gjort i saksframlegget 35/23 og viser til at disse to tiltakene med utvidelse av brygge og etablering av hagestue vil være i strid med formålet med vernet. Klagen fra Naturvernforbundet i Agder støtter opp om de vurderingene som verneområdeforvalter gjorde i saksutredningene i sak 35/23.

Verneområdeforvalter vil også minne verneområdestyret viktigheten av på forhånd før styremøter og ha utarbeidet skriftlige forslag og vurderinger, i saker der de foreslår en annen innstilling/vurdering enn det som er fremlagt av verneområdeforvalter i styremøter. Det må gjøres vurderinger i forhold til verneforskriften og naturmangfoldloven. Det vil være med å redusere sannsynligheten for saksbehandlingsfeil.

Konklusjon

Det anbefales derfor å omgjøre styresak 35/23 den 05.12.2023, til at det gis avslag på søknad om etablering av hagestue og utvidelse av brygge ved Ormsøya innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Klage på vedtak av 08.12. sak 35/23 - *Oksøy-Ryvingen*
landskapsvernområde - Søknad om ettergodkjenning av brygge, bod,
hagestue og trapp - Jostein Berntsen

Naturvernforbundet i Agder har engasjert seg i flere saker i begge landskapsvernområdene, (Flekkefjord og Oksøy – Ryvingen) og vi er representert i det rådgivende utvalget. Naturvernforbundet ser nødvendigheten av at det opprettes områder i landet hvor naturen skal ha en særlig beskyttelse mot tiltak og virksomhet som kan forringe naturverdiene. Hensikten med å opprette de to verneområdene på kysten i Agder, er for *å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten.*

Naturvernforbundet har i flere sammenhenger engasjert seg i saker som etter vår oppfatning kan svekke vernegrunnlaget. Det gjelder både for tekniske tiltak og virksomhet eksempelvis oppdrettsanlegg / foringsanlegg for fisk og beiting av villsau. Noen av tiltakene kan virke beskjedne i omfang, men i sum kan slike mindre tiltak bidra til å uthule verne kvaliteten. Det er i denne sammenhengen de to tiltakene vi her påklager må sees. Vår klage retter seg mot utvidelse av brygge og hagestue. Det er uheldig at tiltakene allerede er gjennomført uten dispensasjon verken fra verneforskriften (vernestyret) eller fra plan- og bygningsloven (kommunen).

Naturvernforbundet viser til og slutter seg til saksframlegget og den innstillingen som der fremkommer. Vår klage gjelder utvidelse av brygge, 11,5 m² og hagestue, 13 m². Vi siterer fra konklusjonen i saksframlegget;
Det foreligger ingen tungtveiende grunner for at det er behov for økt areal på brygge og landgang for å sikre nødvendig adkomst til eiendommen. Tillatelser til utvidelse av brygge og hagestue kan føre til uheldig presedens for eventuelle lignende søknader i fremtiden og føre til en «bit-for-bit»-utbygging i verneområde. Med hilsen Peder Johan Pedersen, fylkesleder

Naturvernforbundet
i Agder

agder@naturvernforbundet.no

Arkivsaksnummer: 2023/8821-0

Saksbehandler: Ronny Skansen

Dato: 29.11.2023

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret ORF	35/23	05.12.2023

Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde - Søknad om ettergodkjenning av brygge, bod, hagestue og trapp - Jostein Berntsen

Innstilling fra forvalter

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder gir dispensasjon til ettergodkjenning til mindre utvidelse av bod/uthus på ca 4 m² med tilhørende platting på ca 2 m² på gnr/bnr. 1/479 på Ormsøya utenfor Flekkerøy i Kristiansand kommune. Det gis også tillatelse til ettergodkjenning av trapp i tilknytning til hytta på ca 3 m². Dispensasjon gis med hjemmel i verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, § 3 pkt. 1.3 bokstav b.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder avslår med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav b., søknad om ettergodkjenning av hagestue med tilhørende platting med et areal på ca. 13 m² innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Det presiseres at platting rett vest for hagestua var før vernet i 2005 og kan bli liggende.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder avslår med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav e., søknad om ombygging og utvidelse av eksisterende brygge med et areal på ca. 11,5 m² innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Det varsles herved om at forvaltningsmyndigheten vil vurdere å pålegge retting etter naturmangfoldloven § 69, dersom det ulovlige forholdet ikke, av eget tiltak, blir rettet opp.

Denne tillatelsen gjelder etter verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Det forutsettes at det også innhentes tillatelse fra kommunen etter de regelverk de forvalter.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Verneområdestyret ORF - 05.12.2023

Behandling

Behandlet under styremøte 5. desember 2023.
Forslag fra Sally Vennesland:

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder gir dispensasjon til ettergodkjenning til mindre utvidelse av bod/uthus på ca 4 m2 med tilhørende platting på ca 2 m2 på gnr/bnr. 1/479 på Ormsøya utenfor Flekkerøy i Kristiansand kommune. Det gis også tillatelse til ettergodkjenning av trapp i tilknytning til hytta på ca 3 m2. Dispensasjon gis med hjemmel i verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, § 3 pkt. 1.3 bokstav b.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder gir dispensasjon til ettergodkjenning med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav b., søknad om ettergodkjenning av hagestue med tilhørende platting med et areal på ca. 13 m2 innenfor Oksøy-Ryvingen verneområde.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder gir dispensasjon til ettergodkjenning med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav e., søknad om ombygging og utvidelse av eksisterende brygge med et areal på ca. 11,5 m2 innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Saken er vurdert i henhold til naturmangfoldloven § 8-12.

Denne vurderes ikke å skape presedens for andre saker.

Denne tillatelsen gjelder etter verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Det forutsettes at det også innhentes tillatelse fra kommunen etter de regelverk de forvalter. Forslaget ble satt opp mot forvalters innstilling.

Styrets vedtak – vedtatt mot 1 stemme:

Vedtak

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder gir dispensasjon til ettergodkjenning til mindre utvidelse av bod/uthus på ca 4 m2 med tilhørende platting på ca 2 m2 på gnr/bnr. 1/479 på Ormsøya utenfor Flekkerøy i Kristiansand kommune. Det gis også tillatelse til ettergodkjenning av trapp i tilknytning til hytta på ca 3 m2. Dispensasjon gis med hjemmel i verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, § 3 pkt. 1.3 bokstav b.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder gir dispensasjon til ettergodkjenning med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav b., søknad om ettergodkjenning av hagestue med tilhørende platting med et areal på ca. 13 m2 innenfor Oksøy-Ryvingen verneområde.

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder gir dispensasjon til ettergodkjenning med hjemmel i verneforskriften § 3 pkt. 1.3 bokstav e., søknad om ombygging og utvidelse av eksisterende brygge med et areal på ca. 11,5 m2 innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Saken er vurdert i henhold til naturmangfoldloven § 8-12.

Denne vurderes ikke å skape presedens for andre saker.

Denne tillatelsen gjelder etter verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Det forutsettes at det også innhentes tillatelse fra kommunen etter de regelverk de forvalter.

Dokumenter i saken

Vedlegg:

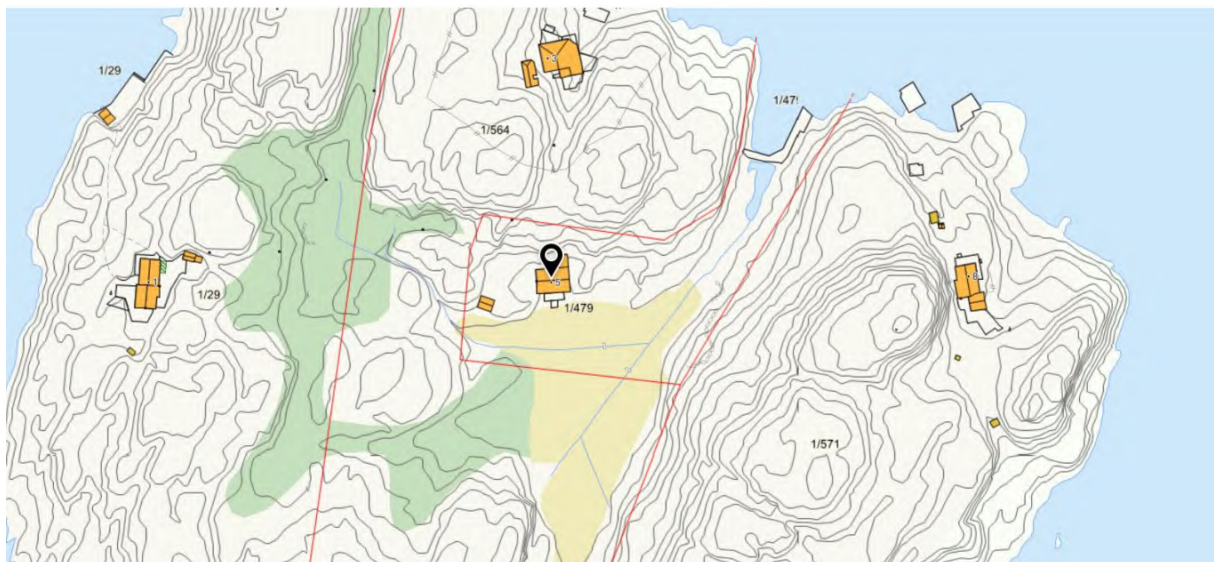
- 1 Søknad verneområdestyret.pdf
- 2 507-situasjonsplan.pdf
- 3 Fotografier.pdf
- 4 Uttalelse om kulturminner på Ormsøya gnr/bnr 1/479

Saksopplysninger

Flatnes bygg as har søkt på vegne av Jostein Berntsen om ettergodkjenning av flere byggetiltak på Ormsøya utenfor Flekkerøy på gnr/bnr 1/479 i Kristiansand kommune innenfor Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde.

Det søkes om:

1. Ettergodkjenning av utvidelse av uthus/bod m/ tilhørende plattinger. Uthus/bod før vernet (2005) på ca. 8m² og platting på ca. 4 m². I dag uthus/bod på ca. 3mx4m= 12 m² og platting på ca 6 m². Altså det søkes om en utvidelse på ca. 4m² for uthus/bod og ca. 2m² for plattingen. I følge flyfoto er disse tiltakene utført mellom 2011 og 2017.
2. Ettergodkjenning av trapp tilhørende hytte. Det søkes om en trapp på litt i overkant av 3 m².
3. Ettergodkjenning av Hagestue. Størrelse på 4,5m x 3m = 13m². Oppført mellom 2014 og 2017.
4. Ettergodkjenning utvidelse av brygge. I nordenden utvidelse på ca 3,5 m² og sørøst ca 8m², totalt 11,5m².

Flatnes bygg begrunner søknaden med følgende:

BAKGRUNN

Saken har utspring i at nåværende eier Jostein Berntsen fikk eiendommen befart, og at det da ble avdekket tiltak som er utført uten nødvendige tillatelser. Det er vesentlig å nevne at disse i all hovedsak er utført av tidligere eier. Dette følges opp privatrettslig i egen prosess.

Berntsen har imidlertid ansvaret for at man oppnår en situasjon hvor alt er avklart ifht det offentligrettslige, og FBC er engasjert for å bistå med dette. Vi anfører at Berntsen fremstår svært opptatt av å få alt i orden, og at vi opplever en oppdragsgiver som ikke tar lett på dette. Rettingsarbeid ble påbegynt raskt, og vi registrerer at også Plan og bygg hos kommunen har kommentert at tiltakshaver har opptrådt ryddig og samarbeidsvillig samt agert uten unødvendige forsinkelser.

Det vil være et ønske om å kunne beholde enkelte av tiltakene oppført av tidligere eiere. I denne forbindelse vil det være behov for en prosess etter Plan- og bygningsloven, men første skritt er å få saken behandlet av Verneområdestyret, ettersom eiendommen ligger i landskapsvernområdet.

Vi vil videre i dette brev beskrive de forhold som har vært avdekket, hva som er utført av retting og hvilke tiltak man med denne søknad ønsker å få godkjent.

1: Etter at noe av brygga nå er fjernet, så ønskes det likevel å kunne beholde deler av utvidelsen jf vedlegg. Dette er hovedsakelig for å oppnå en reell bryggefunksjon, da det er svært grunt her. Videre gir også ønsket løsning anledning til å fortøye båt på en måte som gir tilfredsstillende sikkerhet. Det anføres at det tidvis er ganske tøffe forhold her. Man vet at naboer ved enkelte anledninger har vært nødt til å låne brygga til Ormsøya 5 som «nødhavn». Eier/tiltakshaver opplyser at man dette vil svekkes betraktelig ved ytterligere tilbakeføring. Vi ber om at ønsket løsning vurderes for å fravike lite fra det opprinnelig mht visuelt preg og effekt på området for øvrig.

Forrige eiers bryggeutvidelse i «svingen (sørøst) ønskes beholdt for å kunne sikre løse gjenstander, kajakk m.v. uten at man hindrer trygg ferdsel langs brygga. Utvidelsen er ikke synlig fra sjøen.

En ytterligere innkorting av nordenden ville medført behov for ny bærestruktur, da den allerede er kortet inn så mye som mulig uten å gå på kompromiss med bæring. Eier opplyser at denne sågar synes å være innkortet ifht år 2000, altså før verneområdet ble innført (jf historiske flyfoto).

2: Hagestuen er oppført inntil våningshuset, på baksiden inn mot fjellet. Sammen med huset danner denne en vinkel som gir en lun krok. Her er det lagt en markplattung av tre. Dette arealet har en stor bruksverdi og det bes om at dette anses for å være såpass lite synlig at man ikke i vesentlig grad utfordrer de interesser som gjelder for området. Det anføres at det har vært en treplattung her også tidligere.

Hagestuen er nødvendig for å kunne oppbevare utemøbler, grill og løse gjenstander forsvarlig gjennom vinteren. Det er ikke uvanlig med sterk storm og store mengder nedbør. Alternativet vil kunne være løse presenninger og fare for skade på materiell, samt forsøpling. Hagestuen er også nødvendig for tørking av bla utstyr til vannsport, da innendørs tørking vil medføre vannskader

3: Dette er et lite bygg med en moderat utførelse, som er plassert på en liten markplattung av tre. Den er plassert lavere i terrenget vest for våningshuset, og inn mot skogholtet på denne siden. Bygningen har en nyttig funksjon og vi ber om at denne vurderes som lite utfordrende på gjeldende interesser. Det nevnes at det sto en utedo her fra gammelt av, også før tidligere eier rehabiliterte/moderniserte denne til dagens standard. Slik vi forstår det hadde dette sammenheng med at man etablerte en snurreddass. Det anføres at det er miljømessig heldig at eldre toalettløsninger oppgraderes til trygge og miljøvennlige alternativer.

4: Etter at terrassene mellom våningshus og bod/utedo ble fjernet, er det nå en terrassedør som går rett ut «i luften». Det står igjen et eldre fundament som man må anta at stammer fra en tidligere trapp. Man ønsker nå få oppføre en trappe-/repoløsning som er tilpasset dette fundamentet. Vi ber om at det vurderes som rimelig og naturlig å ha en slik forbindelse mellom dør og terreng, samt at det rent visuelt er heldigere enn at fundamentet er synlig i dagen som nå.

Hjemmelsgrunnlag

- Forskrift om Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, Kristiansand, Søgne og Mandal kommuner, Vest-Agder, fastsatt ved Kronprinsreg.res. 29. april 2005 (verneforskriften).
- Lov om forvaltning av naturens mangfold av 19.06.2009 (naturmangfoldloven/nml.).
- Forvaltningsplan for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, godkjent i oktober 2010 (forvaltningsplanen).

Verneforskriften

Formålet med vernet fremgår av verneforskriften § 2, som lyder: «Formålet med Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep, og som er representativt for sørlandskysten. Dette skjærgårdslandskapet karakteriseres av en sjøoverflate som brytes opp av mange lave, avslepne øyer, holmer og skjær, med tilhørende naturtyper, flora, fauna, kulturminner og kulturlandskap, herunder kystlynghei og de karakteristiske uthavnene.

Allmennheten skal ha mulighet til naturopplevelser gjennom utøvelse av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging».

«Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter», og innenfor området er det, med unntak av tiltak nevnt i verneforskriften § 3 punkt 1.2, forbud mot inngrep som bl.a. «oppføring og ombygging av bygninger, brygger og andre anlegg», jf. verneforskriften § 3 punkt 1.1.

I henhold til verneforskriften § 3 pkt. 1.2 bokstav a., er ikke vernebestemmelsene ikke til hinder for «vedlikehold av bygninger, brygger, veier, vannkummer, vannledninger, sjømerker, lykter, grøfteløp og andre eksisterende anlegg».

I henhold til verneforskriften § 3 punkt 1.3 bokstav b), kan forvaltningsmyndigheten etter søknad, gi tillatelse til «ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger» og 1.3 bokstav e) «ombygging og mindre utvidelse av eksisterende brygger».

Naturmangfoldloven

I henhold til naturmangfoldloven § 7, skal prinsippene i §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, og vurderingen skal fremgå av beslutningen.

Forvaltningsplanen

I forvaltningsplanen kapittel 4.7.1, er det angitt retningslinjer for tiltak og drift knyttet til bygninger innenfor verneområdet. Det er ikke angitt nærmere retningslinjer for ombygging eller utvidelse av private brygger.

Vurdering

Et av hovedmålene med etablering av landskapsvernområdet er å hindre videre utbygging i området. Verneforskriften gir likevel en generell tillatelse til vanlig vedlikehold av blant annet brygger og bygninger som eksisterer på vernetidspunktet. Verneforskriften gir også en åpning for forvaltningsmyndighetene til å tillate enkelte former for utbyggingstiltak, som blant annet ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger, jf. verneforskriften § 3 punkt 1.3 bokstav b og ombygging og mindre utvidelse av eksisterende brygger, jf. verneforskriften § 3 punkt 1.3 bokstav e. Det er uheldig at det er gjennomført tiltak i verneområdet uten at dette er avklart i forhold til verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde først. Tiltaket som det nå søkes om ettergodkjenning til, må behandles som at det ikke allerede har blitt gjennomført. Ved eventuelt avslag på søknad om ettergodkjenning av tiltak, vil verneområdestyret kunne pålegge retting etter naturmangfoldloven § 69, dersom det ulovlige forholdet ikke, av eget tiltak, blir rettet opp.

Offentlig beslutningstaking som berører naturmangfoldet, skal bygge på et vitenskapelig kunnskapsgrunnlag så langt dette er rimelig, jf. naturmangfoldloven § 8. Det er ikke registrert noen truede eller rødlistede arter i området. Bygningene er registrert som kulturminner i SEFRAC hos Riksantikvaren, selve hovedbygningen (1800 tallet) og uthuset (1900 tallet). Verneområdeforvalter mener at det foreliggende kunnskapsgrunnlaget gir tilstrekkelig informasjon om tiltakets konsekvenser for naturmiljøet i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde til at det kan fattes vedtak i saken. Det legges her vekt på opplysninger som kommer frem i Naturbase, forvaltningsplan, informasjon i forbindelse med forarbeidet til vernet, samt informasjon i forbindelse med utarbeidelse av ny forvaltningsplan for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. «Føre-var-prinsippet» etter nml. § 9 har liten relevans i saken.

I forbindelse med søknaden må man vurdere den effekten tiltaket kan ha på verneverdiene i landskapsvernområde, jf. nml. § 10 om «økosystemtilnærming og samlet belastning». Formålet med Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde er blant annet å ta vare på et sammenhengende og egenartet skjærgårdslandskap lite preget av tekniske inngrep. Det er tidligere gitt tillatelse til mindre utvidelser av tilbygg og det er tidligere gitt tillatelse til ombygging av private brygger, samt ombygging og utvidelse av offentlige brygger som er til bruk for allmennheten i landskapsvernområdet. Verneområdeforvalter kjenner ikke til at det er gitt tillatelse til utvidelse av private brygger. Når det gjelder tilbygg til å anlegge en hagestue til eksisterende fritidsbolig er det ikke funnet lignende saker fra tidligere.

Utviklingen av utvidelsen av denne bryggen har foregått over tid og det er forståelig at en innkorting av bryggen nå kan være bygningsmessig utfordrende å tilbakeføre dette. Men denne saken må vurderes som om tiltaket ikke har blitt gjennomført. Hensynet til vernet er det verneområdestyret skal vurdere. Ettersom det ikke tidligere har vært gitt tillatelse til utvidelser av private brygger, vil det ved å innvilge dispensasjon, vil denne saken kunne danne presedens for en rekke lignende saker om utvidelser av private brygger som på sikt vil svekke verneverdiene og verneformålet. Bryggen er i dag av betydelig størrelse og bør kunne dekke behovet som eier har i forhold til bruk av båt.

I forhold til en mindre utvidelse av tilbygg er det gitt lignende tilltalser tidligere og verneområdeforvalter mener at en dispensasjon ikke vil skade verneverdiene og verneformålet. Bygningen og tilhørende platting ligger og lite synlig fra sjøen og

landskapspåvirkningen er begrenset. I forhold til å ha en trappeløsning til hovedbygning mener verneområdeforvalter at dagens løsning er bra og må kunne innvilges som omsøkt.

Når det gjelder hagestuen som er anlagt i tilknytning til hovedbygningen så er det så langt verneområdeforvalter kjenner til ikke gitt lignede tillatelser. Hagestuen ligger godt skjult fra sjøen og vil ha begrenset med landskapspåvirkning. Men det må vektlegges at saken vil fort kunne skape presdens som på sikt skader verneformålet og verneverdiene. Begrunnelsen for at det er behov for lagringsplass, mener verneområdeforvalter at eksisterende bygninger må kunne dekke det behovet.

I denne saken søkes det om ettergodkjenning for utvidelse av brygge på til sammen ca. 11,5 m², Hagestue ca. 13m², trapp ca. 3 m², og uthus/bod på ca 4m² m platting på med ca. 2m².

Selv om en enkeltstående tillatelse ikke vil være i strid med verneformålet eller påvirke verneverdiene på stedet, må det alltid vurderes om en tillatelse kan skape presdens for tilsvarende søknader i fremtiden, og således bidra til en gradvis forringelse av verneverdiene i området. I verneområdet er det ifølge forvaltningsplanen for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde 62 fritidsboliger. Ut fra flyfoto har verneområdeforvalter funnet 47 bryggeanlegg som ser ut til å være tilknyttet fritidsboliger i landskapsvernområdet, med 55 varierende størrelser fra ca. 8 m² til 280 m². En eventuell tillatelse og utvidelse av hagestue og brygge uten at det foreligger særskilte grunner kan være uheldig for landskapets og økosystemets samlede belastning over tid ved eventuelle lignende søknader i fremtiden og føre til en «bit-for-bit»-utbygging i verneområdet.

Konklusjon

Ut fra vurderingen over, finner verneområdeforvalter således at det i denne saken foreligger grunnlag for å gi dispensasjon til å etablere trapp til eksisterende hovedbygning på ca 3m², utvidelse av uthus/bod med tilhørende platting med 4+2m², etter § 3 punkt 1.3 bokstav b) i verneforskriften for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Videre finner verneområdeforvalter at det bør gis avslag på søknad om ettergodkjenning av utvidelse av brygge på ca. 11,5 m² og hagestue på ca 13m². Det foreligger ingen tungtveiende grunner for at det er behov for økt areal på brygge og landgang for å sikre nødvendig adkomst til eiendommen. Tillatelser til utvidelse av brygge og hagestue kan føre til uheldig presdens for eventuelle lignende søknader i fremtiden og føre til en «bit-for-bit»-utbygging i verneområde. I vedtaket bør det varsles om at forvaltningsmyndigheten vil vurdere å pålegge retting etter naturmangfoldloven § 69, dersom det ulovlige forholdet ikke, av eget tiltak, blir rettet opp.

Klage

Dette vedtaket kan påklages til Miljødirektoratet av en part eller annen med rettslig klageinteresse i saken, jf. forvaltningsloven § 28 tredje ledd, jf. § 2 tredje ledd. Klagefristen er 3 uker fra det tidspunkt underretning om vedtaket er kommet frem til vedkommende part, ev. fra den dag vedtaket første gang ble kunngjort, jf. forvaltningsloven § 29 første ledd. En eventuell erklæring om klage skal fremsettes for verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder, og være undertegnet samt nevne det vedtak det klages over og den endring som ønskes, jf. forvaltningsloven § 32. Klagen bør begrunnes, og andre opplysninger av betydning for saken bør nevnes. Med visse unntak har partene rett til å se sakens dokumenter, jf. forvaltningsloven §§ 18 og 19.

Flatnes Bygg Consult

Skippergata 4
4611 Kristiansand
Telefon :38 07 16 50
E-post :post@flatnes.no
Bank :Spareskillingsbanken
Kto.nr. :3060.07.53998
Enhetsreg :NO 977 519 136 MVA

Verneområdestyret v Ronny Skansen

Deres ref:

Vår ref: FKS

Kr.sand, den: 22.09.2023

ORMSØYA 5 SØKNAD OM VERNEOMRÅDESTYRETS GODKJENNING AV TILTAK

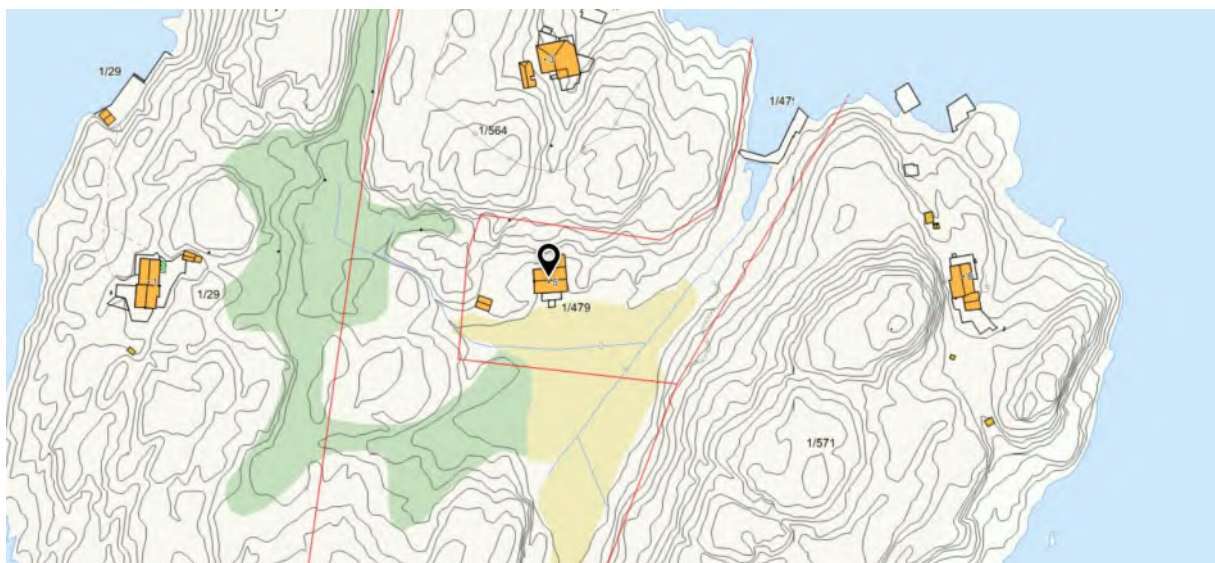
BAKGRUNN

Saken har utspring i at nåværende eier Jostein Berntsen fikk eiendommen befart, og at det da ble avdekket tiltak som er utført uten nødvendige tillatelser. Det er vesentlig å nevne at disse i all hovedsak er utført av tidligere eier. Dette følges opp privatrettslig i egen prosess.

Berntsen har imidlertid ansvaret for at man oppnår en situasjon hvor alt er avklart ifht det offentligrettslige, og FBC er engasjert for å bistå med dette. Vi anfører at Berntsen fremstår svært opptatt av å få alt i orden, og at vi opplever en oppdragsgiver som ikke tar lett på dette. Rettingsarbeid ble påbegynt raskt, og vi registrerer at også Plan og bygg hos kommunen har kommentert at tiltakshaver har opptrådt ryddig og samarbeidsvillig samt agert uten unødvendige forsinkelser.

Det vil være et ønske om å kunne beholde enkelte av tiltakene oppført av tidligere eiere. I denne forbindelse vil det være behov for en prosess etter Plan- og bygningsloven, men første skritt er å få saken behandlet av Verneområdestyret, ettersom eiendommen ligger i landskapsvernområdet.

Vi vil videre i dette brev beskrive de forhold som har vært avdekket, hva som er utført av retting og hvilke tiltak man med denne søknad ønsker å få godkjent.

Situasjonskart

FORHOLD/TILTAK AVDEKKET VED BEFARING

Følgende tiltak ble anført at var ulovlig utført:

- Utvidelse av brygge
- Mindre bod/skap på brygge
- Slipp til båt
- Stupebrett
- Hagestue m tilhørende platting
- Bod/utedo m tilhørende platting
- Terrasse på fjell
- Terrasse mellom våningshus og bod/utedo

FORHOLD/TILTAK SOM ER RETTET/TILBAKEFØRT

Kommunen har bekreftet tilstrekkelig retting/tilbakeføring av følgende tiltak:

- Deler av brygge
- Bod/skap på brygge
- Slipp til båt
- Stupebrett
- Terrasser på fjell
- Terrasse mellom våningshus og bod/utedo

TILTAK SOM SØKES GODKJENT

1. Noe utvidelse av brygge
2. Hagestue m tilhørende platting
3. Bod/utedo m tilhørende platting
4. Ny trappeløsning ut fra våningshusets terrassedør

Disse 4 tiltakene er illustrert i vedlegg til denne søknad, samt beskrives noe nærmere på neste side, med lik nummerering som over.

Skråfoto (2021)

1: Etter at noe av brygga nå er fjernet, så ønskes det likevel å kunne beholde deler av utvidelsen jf vedlegg. Dette er hovedsakelig for å oppnå en reell bryggefunksjon, da det er svært grunt her. Videre gir også ønsket løsning anledning til å fortøye båt på en måte som gir tilfredsstillende sikkerhet. Det anføres at det tidvis er ganske tøffe forhold her. Man vet at naboer ved enkelte anledninger har vært nødt til å låne brygga til Ormsøya 5 som «nødhavn». Eier/tiltakshaver opplyser at man dette vil svekkes betraktelig ved ytterligere tilbakeføring. Vi ber om at ønsket løsning vurderes for å fravike lite fra det opprinnelig mht visuelt preg og effekt på området for øvrig.

Forrige eiers bryggeutvidelse i «svingen (sørøst) ønskes beholdt for å kunne sikre løse gjenstander, kajakk m.v. uten at man hindrer trygg ferdsel langs brygga. Utvidelsen er ikke synlig fra sjøen.

En ytterligere innkorting av nordenden ville medført behov for ny bærestruktur, da den allerede er kortet inn så mye som mulig uten å gå på kompromiss med bæring. Eier opplyser at denne sågar synes å være innkortet ifht år 2000, altså før verneområdet ble innført (jf historiske flyfoto).

2: Hagestuen er oppført inntil våningshuset, på baksiden inn mot fjellet. Sammen med huset danner denne en vinkel som gir en lun krok. Her er det lagt en markplattung av tre. Dette arealet har en stor bruksverdi og det bes om at dette anses for å være såpass lite synlig at man ikke i vesentlig grad utfordrer de interesser som gjelder for området. Det anføres at det har vært en treplattung her også tidligere.

Hagestuen er nødvendig for å kunne oppbevare utemøbler, grill og løse gjenstander forsvarlig gjennom vinteren. Det er ikke uvanlig med sterk storm og store mengder nedbør. Alternativet vil kunne være løse presenninger og fare for skade på materiell, samt forsøpling. Hagestuen er også nødvendig for tørking av bla utstyr til vannsport, da innendørs tørking vil medføre vannskader

3: Dette er et lite bygg med en moderat utførelse, som er plassert på en liten markplattung av tre. Den er plassert lavere i terrenget vest for våningshuset, og inn mot skogholtet på denne siden. Bygningen har en nyttig funksjon og vi ber om at denne vurderes som lite utfordrende på gjeldende interesser. Det nevnes at det sto en utedo her fra gammelt av, også før tidligere eier rehabiliterte/moderniserte denne til dagens standard. Slik vi forstår det hadde dette sammenheng med at man etablerte en snurrelass. Det anføres at det er miljømessig heldig at eldre toalettløsninger oppgraderes til trygge og miljøvennlige alternativer.

4: Etter at terrassene mellom våningshus og bod/utedo ble fjernet, er det nå en terrassedør som går rett ut «i luften». Det står igjen et eldre fundament som man må anta at stammer fra en tidligere trapp. Man ønsker nå få oppføre en trappe-/repoløsning som er tilpasset dette fundamentet. Vi ber om at det vurderes som rimelig og naturlig å ha en slik forbindelse mellom dør og terreng, samt at det rent visuelt er heldigere enn at fundamentet er synlig i dagen som nå.

Vi ber om at vi kontaktes dersom det er ønskelig at vi supplerer denne søknad med ytterligere dokumentasjon eller redegjørelser.

Flyfoto (2000)

AKTUELL KONTAKTINFORMASJON

Eier/tiltakshaver:

Jostein Berntsen, tlf 90151627, jostein.berntsen@gmail.com

Eiers konsulent:

FBC v Fredrik Kielland Sværd, tlf 95047797, fredrik@flatnes.no

Saksbehandler hos tilsyns-/ulovlighetsavdelingen, Plan og bygg:

Jens Daniel Vinvand, tlf 90824366, jens.daniel.vinvand@kristiansand.kommune.no

Med vennlig hilsen

Fredrik Kielland Sværd

Daglig leder

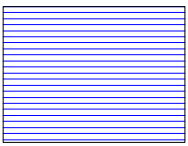

Flatnes Bygg Consult AS

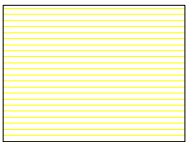
Kopi til eier/tiltakshaver, tilsyns-/ulovlighetsavdelingen, Plan og bygg

VEDLEGG:

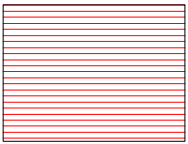
- 1: Situasjonsplan/oversiktskart, omsøkte tiltak
- 2: Fotografier

1. Noe utvidelse av brygge

2. Hagestue m tilhørende platting

3. Bod/utedo m tilhørende platting

4. Ny trappeløsning ut fra våningshusets terrassedør

MÅLENE PÅ TILTAKENE ER CA. MÅL

DATA DESIGN SYSTEM

REV. ANT.

REVIDERINGEN GJELDER

SIGN.

DATO

Ormsøya 5

Jostein Berntsen

G.NR. 1

B.NR. 479

Situasjonsplan

Ormsøya 5

KOMMUNE: Kr sand

Flatnes Bygg Consult

TEGN. David

GODKJ.

MÅL 1 : 500

DATO 21.09.2023

PROSJ.NR.

7178

TEGN. NR.

507

TEGNINGEN MÅ HVERKEN HELT ELLER DELVIS KOPIERES ELLER BENYTTES TIL UTFØRELSE AV ARBEID SOM FLATNES BYGG CONSULT AS IKKE MEDVIRKER I

Tilta nr. 1 - Brygge

Tiltak nr. 2 – Hagestue m platting

Tilta nr. 2 – Hagestue m platting

Tiltak nr. 2 – Hagestue m platting

Tiltak nr. 3 – Bod/utedo m platting

Tiltak nr. 3 – Bod/utedo m platting

Tiltak nr. 4 – Ny trappeløsning (bilder viser situasjon etter fjerning av terrasse, inkl. eldre fundament som ønskes benyttet for ny trapp-/repoløsning)

Fra: Bessesen, Aase[Aase.Bessesen@agderfk.no]
Sendt: 28.11.2023 12:44:29
Til: Skansen, Ronny[ronny.skansen@statsforvalteren.no]
Kopi: Jorunn Monrad[jorunn.monrad@kristiansand.kommune.no];
Tittel: VS: Uttalelse om kulturminner på Ormsøya gnr/bnr 1/479

Hei,

Vi viser til oversendelsen av byggesak på Ormsøya, gbnr. 1/479 i Kristiansand kommune i dag. Ormsøya omfattes av LNF-område i kommuneplanen for Kristiansand og ligger innenfor Oksøy – Ryvingen LVO.

Det tidligere våningshuset, skjul/do og brønn på eiendommen er Sefrak-registrert. Våningshuset er markert som eldre enn 1850, men alder er usikker, og det kan være yngre. Det er med i matrikkelen i 1889 ifølge Sefrak.

I henhold til kulturminneloven § 25 skal riving og vesentlig endring av bygninger og anlegg eldre enn 1850 sendes kulturminnevernmyndigheten på høring.

Tiltak som søkes godkjent:

1. Noe utvidelse av brygge
2. Hagestue m tilhørende platting
3. Bod/utedo m tilhørende platting
4. Ny trappeløsning ut fra våningshusets terrassedør

Vi har ikke bemerkninger til tiltakene på bakgrunn av kulturminneloven § 25.

Vi sender vår tilbakemelding i kopi til Kristiansand kommune v/ Byantikvaren t.o., og for eventuelle bemerkninger hvis verneområdeforvalteren ønsker det.

Med vennlig hilsen
Aase Bessesen
Rådgiver

Kulturminnevern og kulturturisme
Mobil: +4797569285
E-post: Aase.Bessesen@agderfk.no

agderfk.no

AGDER
fylkeskommune

Fra: Skansen, Ronny <ronny.skansen@statsforvalteren.no>
Sendt: tirsdag 28. november 2023 09:36
Til: Bessesen, Aase <Aase.Bessesen@agderfk.no>
Emne: Uttalelse om kulturminner på Ormsøya gnr/bnr 1/479

Hei

Viser til telefonsamtale.

Det vises til de to bygningene som er registrert som SEFRAK.

Med vennlig hilsen

Ronny Skansen

Verneområdeforvalter

Verneområdestyret for
Okseøy-Ryvingen og
Flekkefjord
landskapsvernområder

Telefon: 489 96 972/ 37 01 75 64

E-post: ronny.skansen@statsforvalteren.no
www.nasjonalparkstyre.no/Oksoy-Ryvingen/

Arkivsaksnummer: 2024/8875-4

Saksbehandler: Ronny Skansen

Dato: 08.09.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Verneområdestyret ORF	20/25	15.09.2025

Forvaltningsplaner og besøksstrategier for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder - godkjenning av besøksstrategi og høring av forvaltningsplan for Flekkefjord LVO - gjennomgang besøksstrategi og forvaltningsplan for Oksøy-Ryvingen LVO

Innstilling fra forvalter

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder godkjenner besøksstrategien for Flekkefjord landskapsvernområde med de justeringene som Miljødirektoratet har foreslått. Verneområdeforvalter får i oppdrag å redigere besøksstrategien.

Forvaltningsplanen for Flekkefjord landskapsvernområde gis høy prioritet å redigere ferdig før den sendes ut på høring. Høringsfristen settes til 6 uker.

Verneområdeforvalter får i oppdrag å redigere forvaltningsplan og besøksstrategi for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde, før den sendes inn til Miljødirektoratet for en ny faglig gjennomgang.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

- 1 Tilbakemelding - Flekkefjord landskapsvernområde - forvaltningsplan og besøksstrategi – brev datert 30.06.25**
- 2 Flekkefjord forvaltningsplan 2025 tilbakemelding**
- 3 Besøksstrategi Flekkefjord landskapsvernområde 2025 tilbakemelding**

Saksopplysninger og vurdering

Miljødirektoratet har i brev datert 30.06.25 gitt tilbakemelding på forvaltningsplaner og besøksstrategier for Flekkefjord og Oksøy-Ryvingen landskapsvernområder som ble innsendt i 2024.

For Flekkefjord landskapsvernområde skrives blant annet følgende: *«Når endringene som er beskrevet nedenfor og i dokumentet vedlagt er endret vil vi endre status til forvaltningsplan på høring. Besøksstrategien har vært på høring og vil være endelig godkjent med de endringene som er beskrevet. Forvaltningsplanen skal høres i minst 6 uker.»*

Når det gjelder Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde: *«Vi ber om at verneområdestyret går gjennom tilbakemeldingene og gjør tilsvarende justeringer i forvaltningsplan og besøksstrategi for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Planene sendes deretter til Miljødirektoratet for faglig gjennomgang før høring.»*

Disse planene har vært gjennom en lang prosess. Det tidligere verneområdestyret hadde dialog med Miljødirektoratet i begynnelsen av 2024, der tilbakemeldingene var at en kun skulle redigere innspillene for disse planene, så skulle de være klar for høring. Miljødirektoratet har nå brukt veldig lang tid på å gi tilbakemelding, tiltros for et signal om at dette skulle skje raskt. Vi registrerer at tilbakemeldingene er en del av de samme som verneområdestyret har svart ut tidligere. I tillegg er det kommet inn mange nye elementer som ikke ble gitt tilbakemelding på tidligere.

Forvaltningsplanen for Flekkefjord landskapsvernområde vil snart være klar for høring, når merknadene fra Miljødirektoratet er kvittert ut. Besøksstrategien for Flekkefjord landskapsvernområde er godkjent, når merknadene er rettet.

Når det gjelder begge planene for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde legges det opp til en ny runde med faglig gjennomgang av Miljødirektoratet. Dette betyr at disse planene må regne med å gå betydelig lengre tid for de er endelig godkjent.

Verneområdeforvalter vil i styremøte gå gjennom noen av merknadene i brevet fra Miljødirektoratet. Det vil være behov for et møte med Miljødirektoratet for å gå gjennom de ulike tilbakemeldingene. Verneområdestyret bør i styremøte ta stilling til hvordan enn skal jobbe videre med disse planene.

VERNEOMRÅDESTYRET FOR OKSØY-RYVINGEN OG FLEKKEFJORD LVO
Postboks 788 Stoa
4809 ARENDAL

Trondheim, 30.06.2025

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2025/12630

Saksbehandler:
Ingrid Vaagland Stav

Tilbakemelding på forvaltningsplan og besøksstrategi for Flekkefjord landskapsvernområde

Viser til forvaltningsplan med tilhørende besøksstrategi oversendt til Miljødirektoratet den 31.01.2025 i Forvaltningsplaner på nett for verneområder (FPNV). Vi beklager den lange behandlingstiden.

Når endringene som er beskrevet nedenfor og i dokumentet vedlagt er endret vil vi endre status til forvaltningsplan på høring. Besøksstrategien har vært på høring og vil være endelig godkjent med de endringene som er beskrevet. Forvaltningsplanen skal høres i minst 6 uker.

Vi ber om at verneområdestyret går gjennom tilbakemeldingene og gjør tilsvarende justeringer i forvaltningsplan og besøksstrategi for Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde. Planene sendes deretter til Miljødirektoratet for faglig gjennomgang før høring.

Generelt om forvaltningsplanen

Innholdet i planen følger ikke malen i Forvaltningsplaner på nett for verneområder (FPNV). Bruk malen i FPNV og flytt teksten til der den hører hjemme under de ulike temaene. Noe tekst ligger dobbelt og forvaltningsplanen blir unødig lang. Se kommentarer i dokumentet.

Det bør presiseres at verneområdestyret er et statlig oppnevnt styre med lokale politiske representanter som forvalter verneområdene på vegne av staten.

Gjeldende vedtekter for styret er styrevedtektene som er gitt 19.01.2024 og som er felles for alle verneområdestyrer. Forvaltningsplanen må vise til disse og ta utgangspunkt i disse for beskrivelse av oppgaver mv. Vedtektene skal legges ut på styret sine hjemmesider. Delegering til verneområdeforvalter skal også publiseres der. Dette gjøres i form av et delegeringsbrev. Delegasjon bør være i henhold til de nye vedtektene og må fastsettes for hvert enkelt styre, noe som er hensiktsmessig å gjøre i starten av styreperioden.

Forvaltningsplanen skal være et retningsgivende dokument og ikke juridisk bindende. Dette med unntak av bestemmelser om sykling og ridning i henhold til § 3 punkt 4.3 og traktorveier/kjørespor § 3 punkt 5.2 d).

Ettersom forvaltningsplan er retningsgivende må retningslinjene formuleres i tråd med dette og ikke som absolutte krav. Det må skilles mellom retningslinjer for styrets behandling av søknader og hva som ligger i bestemmelser som det er gjort unntak for og som derfor er tillatt uten søknad. Det kan for sistnevnte ikke fastsettes nye krav i forvaltningsplanen, men gis oppfordringer, samt en beskrivelse av hva som ligger i unntakene, slik som f.eks. vedlikehold, samt istandsetting av kulturminner (som er tillatt etter § 3 punkt 1.2 j).

Det kan gis kort informasjon om annet regelverk, men det bør unngås for detaljert beskrivelse ettersom dette ikke er forvaltningsmyndighetens ansvarsområde og regelverket kan endre seg. Verneprosessen for Flekkefjord landskapsvernområde er omtalt i forvaltningsplanen. Denne kan holdes til et minimum da dette er bakgrunnshistorikk og ikke direkte relevant for forvaltningen av området.

Saksbehandlingsrutiner

Vi mener det ikke bør legges opp til at søknader til styret skal sendes via kommunen. Det kan skape uklarheter om forholdet mellom kommunen og styret, samt føre til at søker tror at det er tilstrekkelig å få tillatelse fra kommunen. Videre vil verneområdestyret i slike saker være avhengig av at kommunens videresending og behandling av saken, samt at riktig informasjon formidles av kommunens til søker. Verneområdestyret må uansett ha direkte kontakt med en søker.

Vi ser at det er en rutine der innstilling til vedtak fra forvalter sendes i kopi til rådgivende utvalg, kommunen og søker samtidig som saken sendes til styret for styrebehandling. Denne rutinen må endres. Det er styret som er forvaltningsmyndighet og innstilling er på dette stadiet et forhold mellom forvalter (som sekretariat for styre) og styret. Saksfremstilling og innstilling skal sendes ut eksternt på vanlig måte når verneområdestyret har fattet sitt vedtak.

Vi ber også om at det etableres nye rutiner for godkjenning av protokoll. Protokollen skal skrives og signeres av partene før møtet er ferdig. Protokollen bør være tilgjengelig for allmenheten fra dette tidspunktet via verneområdestyret sine nettsider. For digitale møter kan dette løses med at styreleder og en valgt representant signerer digitalt etter møtet (eSignering). Disse saksbehandlingsrutinene må omtales i forvaltningsplanen.

Naturopdrag må omtales som et viktig verktøy for den løpende dialogen og bestilling av oppdrag fra SNO.

Retningslinjer

Det er ikke nødvendig å gjengi verneforskriftens bestemmelser i retningslinjene. Samtidig har vi forståelse for at det gjøres og kan gjøre det enklere for en bruker å finne regelverket. Alternativt kan bestemmelsen angis, men det må da skilles tydelig mellom bestemmelser og retningslinjer, f.eks. gjennom avsnitt, utheving av tekst eller lignende.

Retningslinjene kan ikke sette krav til virksomhet som er tillatt i verneforskriften, f.eks. rapportering eller krav om skjøtselsplan. Dette gjelder for eksempel beite.

Verneforskriften forutsetter at traktorveier og kjørespor for kjøring i forbindelse med hogst og jordbruksvirksomhet fastsettes i forvaltningsplanen. Retningslinjene er noe uklar på dette punktet, se kommentarene i dokumentet. Slike traseer og kjørespor må angis i forvaltningsplanen før den sendes på høring og må kartfestes slik at det ikke er tvil om hvilke som lovlig kan benyttes for disse formålene.

Styret må vurdere om det er stier eller traseer i områder som også bør tillates brukt til sykling og fastsette dette i forvaltningsplanen.

Omtale av skjøtsel og stier bør flyttes ut av retningslinjene til aktuell omtale ellers i forvaltningsplanen.

Verneformålet og verneverdier

Verneformålet er i hovedsak landskapet. Forskriften regulerer forhold som både kan påvirke landskapet og det som kan ha betydning for landskapet. I omtalen av verneverdiene er det først og fremst landskapet og elementer i dette som omfattes. Friluftsliv er ikke en del av landskapet, selv om friluftslivsutøvelsen er et viktig hensyn som kan vektlegges når det behandles søknader. Plante- og dyrearter vil også kunne hensyntas, samtidig som disse er underordnet landskapet i et landskapsvernområde. Ved utarbeidelse av forvaltningsplanen er det nødvendig å være bevisst dette i omtalen av de ulike naturverdiene i området.

Havbruk

Retningslinjene for havbruk er så vidt detaljerte at de nærmest avgjør søknader om installasjoner i bestemte områder. Det er positivt at retningslinjene i forvaltningsplanen synliggjør hvor slike anlegg særlig vil være uheldig for verneformålet og verneverdier, samtidig som forvaltningsplanen ikke skal avgjøre enkeltsaker. Vi har derfor i teksten bedt om noen endringer mht. dette, samt i omtale av verneverdier og verneformål, jf. også omtale av dette i avsnittet over.

Skjøtsel

Enkelte steder i forvaltningsplanen står det omtalt at for skjøtsel kreves en skjøtselsplan. Merk at skjøtselsomtale i forvaltningsplanen vil kunne leses som skjøtsel etter naturmangfoldloven § 47, dvs. at det er i regi av forvaltningsmyndigheten. Det betyr at det eventuelt gjennomføres av grunneier eller andre på oppdrag fra forvaltningsmyndigheten. Hvem som eventuelt utarbeider skjøtselsplanen, må være opp til dere å bestemme. Når det gjelder beite, kan man gjerne ha kontakt med beitebrukere, men beite er tillatt. Det kan således ikke stilles krav i forvaltningsplanen for beitebruken.

Kart

Forvaltningsplanen omtaler bare motorferdsel på sjø. Det bør være med et avsnitt om motorferdsel på land, med tilhørende kart.

Kartet må vise traseer for motorferdsel som er tillatt etter § 3 punkt 5.2 d) *Motorisert ferdsel på traktorveier/kjørespor som er angitt i forvaltningsplanen, jf. § 5, i forbindelse med jordbruksvirksomhet og tillatt hogst*. Dette må sendes på høring sammen med forvaltningsplanen.

Det bør også lages et kart over eksisterende stier, samt vises på kart hvor det er adgang til sykling. Sykling bør være tillatt på veier og styret må vurdere om det er stier eller traseer i områder som kan brukes til sykling og fastsette dette i forvaltningsplanen.

Besøksstrategi

I besøksstrategien henvises det til forvaltningsplanen fra 2022 flere steder. Forvaltningsplanen fra 2022 var et utkast som ikke ble faglig godkjent, og teksten må omformuleres der den er omtalt.

Der det er figurer i besøksstrategien (vedlegg) så må de henvises til i teksten. Figurer uten henvisning i teksten kan tas ut.

I besøksstrategien er det omtalt at styret ønsker å anlegge en hevet gangsti forbi slåttemark og grusing av andre stier. Styret må vise til en vurdering av hvordan disse tiltakene vil påvirke landskapets art og karakter. Avveiningen mellom de ulike løsninger for tilrettelegging må begrunnes.

Når det gjelder naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv kan kommunen ta initiativ til dette. I så fall må det søkes om tillatelse fra verneområdestyret som forvaltningsmyndighet. Tilrettelegging for å ivareta verneverdiene er verneområdestyrets ansvar, og inngår som en del av skjøtselsarbeidet som styret har myndighet til å utføre.

Miljødirektoratet mener det er hensiktsmessig å prosjektere tilretteleggingen rundt Brufjell. Her legger styret opp til å sikre at relevante parter inkluderes i prosessen, som Flekkefjord kommune og grunneier. Alle tiltak må være i henhold til regelverk og gjeldende avtaler og tiltak som krever det må omsøkes.

Hilsen
Miljødirektoratet

Dette dokumentet er elektronisk godkjent

Terje Qvam
seksjonsleder

Ingrid Vaagland Stav
seniorrådgiver

Intern kladd

Innledning

Flekkefjord (VV00002337)

Godkjent av	
Oppstartsdato	01.08.2021
Planlagt revisjon	01.01.2032
Sametingskonsultasjon	
Godkjent dato	
Høringsdato	

ephorte saksnummer	
Forvaltningsmyndighet	Vernområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder
Forvaltningsmyndighetstype	Verneområdestyre
Oppsyn	http://www.naturoppsyn.no/lokalkontorer/
Fylker	Agder
Kommuner	Flekkefjord
Verneform	landskapsvernområde
Verneplan	Verneplan for nasjonalparker og andre større verneområder
Vernet dato	11.03.2005

Om forvaltningsplanen

1. Innledning

Commented [A1]: Dette kapitelet kan gjøres veldig kort slik malen for fvpl på nett er. Mye av det som står under her passer bedre under andre kapittel, og ved å plassere det "rett" får en alt som handler om det samme under samme overskrift og unngår dobbeltbehandling. Unødvendige underoverskrifter med tall kan gjerne også fjernes for enklere lesbarhet. Overskriftene ligger i malen.

1.1 Flekkefjord landskapsvernområde

Den ytre kystsonen i Flekkefjord byr på et særegent kystlandskap med store naturverdier, mange kulturminner og få moderne tekniske anlegg. Området har store verneverdier, både fra naturens side og gjennom den lange kulturhistorien som har preget landskapet.

Gjennom Verneplan for nasjonalparker og andre større verneområder ble deler av den ytre kystsonen vernet. Flekkefjord landskapsvernområde ble opprettet ved kongelig resolusjon 11.3.2005. Verneplanen beskriver området slik:

«Ytre kystsonen i Flekkefjord har et mangfoldig og kontrastfylt landskap med mektige kystheier, store åpne sjøflater, intim skjærgård, lune poller og sund, rike og velutviklede edellauvskog, glattsjurte svaberg, velutviklede kystfuruskoger, og åpne kystlyngheier – i sum: Nasjonal verneverdi og svært høy verdi for friluftsliv.»

Det samlede arealet er på ca. 54 km², fordelt på ca. 38,5 km² landareal inkludert ferskvann og ca. 15,5 km² sjøareal. Vernet omfatter landarealet ned til laveste vannstand og sjøoverflaten, ikke vannmassene og sjøbunnen. Figur 1 gir en oversikt over verneområdet.

1.2 Verneformål

Motivet for vernet av Flekkefjord landskapsvernområde framgår av formålsparagrafen i verneforskriften (§ 2):

Formålet med Flekkefjord landskapsvernområde er å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater, urørt skjærgård og mektig kysthei, samt å sikre områder som er viktig for biologisk mangfold, truede og sårbare plante- og dyrearter, og et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner.

Verneformålet gir samtidig de overordnede forvaltningsmålene for landskapsvernområdet.

1.3 Verneforskrift

Til grunn for forvaltningen ligger forskrift som ble fastsatt ved kongelig resolusjon 11. mars 2005. Verneforskriften finnes i sin helhet som vedlegg til forvaltningsplanen og på www.lovdato.no.

Verneforskriften er rammen for vern, bruk og forvaltning av landskapsvernområdet. Forskriften inneholder følgende punkter: Avgrensning, formål, vernebestemmelser, generelle dispensasjonsbestemmelser, forvaltningsplan, forvaltningsmyndighet, rådgivende utvalg og ikrafttredelse. Vernebestemmelsene inneholder de konkrete reguleringene av ulike aktiviteter og tiltak i verneområdet. De er bygget opp slik at det først angis hva som

Commented [A2]: Områdefakta

Commented [A3]: Det som kommer under de følgende kapitlene passer bedre under kap. om Forvaltning.

er forbudt, så hvilke unntak som automatisk gjelder og til slutt hva det kan søkes om tillatelse til. Bestemmelsene må derfor leses i sammenheng for å få et korrekt bilde av en bestemt restriksjon.

Verneforskriften for landskapsvernområdet er hjemlet i naturmangfoldloven, og forskriften er spesielt innrettet mot vern og forvaltning av naturmiljøet. Dette er også bakgrunnen for at flere av bestemmelsene i verneforskriften i sin ordlyd retter seg mot vern av naturmiljøet, f. eks. bestemmelsene om organisert ferdsel (§ 4 pkt. 4.2) og regulering av ferdsel (§ 4 pkt. 4.4).

Kulturminner er også en del av verneformålet for landskapsvernområdet, men flere av vernebestemmelsene omtaler kun naturmiljøet. Årsaken er at vern og forvaltning av kulturminner primært reguleres i kulturminneloven, som forvaltes av Riksantikvaren, fylkeskommunen og andre kulturminnemyndigheter, jf. kap. 4.8.1.

Verneforskriften ble fastsatt med hjemmel i naturvernloven av 19. juni 1970. Naturvernloven ble 1. juli 2009 opphevet og videreført i naturmangfoldloven. Selv om naturvernloven er opphevet, gjelder verneforskrifter etter naturvernloven inntil Kongen bestemmer noe annet, jf. naturmangfoldloven § 77.

Ved innføring av naturmangfoldloven ble den generelle dispensasjonsbestemmelsen i verneforskriftene satt ut av kraft. Dispensasjonssøknader som ikke har en spesifisert hjemmel i verneforskriften, behandles nå etter naturmangfoldloven § 48.

1.4 Om forvaltningsmål og bevaringsmål

Det overordnede målet for forvaltning av verneområder er å ivareta verneverdiene, både ved å beskytte dem mot uønskede inngrep og ved å fremme ønsket aktivitet. Forvaltningsmål og bevaringsmål er viktige verktøy for å oppnå dette.

Forvaltningsmål er et samlebegrep for alle målsettinger knyttet til et verneområde. Disse kan være knyttet til verneverdier som landskap, kulturminner, biologisk mangfold og naturtyper, og til brukerinteresser som landbruk, friluftsliv og reiselivsnæring.

Bevaringsmål er en presisering av forvaltningsmål knyttet til verneverdier (naturkvaliteter, landskapsverdier, geologiske forekomster, kulturminner etc.), og definerer den tilstanden en ønsker en kvalitet i verneområdet skal ha. Bevaringsmål skal være målbare. Det vil si at de skal presiseres gjennom mål for eksempelvis areal, forekomster av bestemte arter, ønskede strukturer (for eksempel maksimalt innslag av busker og trær i en strandeng, tilgjengelighet eller synlighet for kulturminner) eller prosesser (for eksempel årvisst hekking av sjøfugl). Bevaringsmål rettes mot spesielle egenskaper ved naturkvaliteten, og forutsetter både basiskunnskap om status og løpende kunnskap om utviklingen for disse egenskapene.

Naturkvaliteter er naturtyper, arter, geologi og landskap som skal bevares i et verneområde. Et verneområde kan ha en eller flere naturkvaliteter som det er viktig å ta vare på. Naturkvalitetene fremgår gjerne direkte av det overordnede verneformålet. I tillegg kan det være nødvendig å definere naturkvaliteter ut over verneformålet, for eksempel der verneformålet er for generelt eller der ny kunnskap om biologisk mangfold har kommet til etter at vernet ble etablert og verneformålet formulert.

I enkelte tilfeller kan det være aktuelt å supplere forvaltningsplanen med skjøtselsplaner, der det gis utdypende målsettinger og forslag til tiltak for å ivareta og fremme verneverdiene.

De bevaringsmålene som er satt i forvaltningsplanen fremgår av kapittel 4.5. Øvrige målsettinger for verneverdier/natur- og kulturkvaliteter er formulert som mer generelle forvaltningsmål.

1.5 Organisering av forvaltningen

Forvaltningsmyndighet

Flekkefjord landskapsvernområde har lokal forvaltning. Forvaltningsmyndigheten ligger hos verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder og består av representanter fra Flekkefjord, Lindesnes og Kristiansand kommuner og Agder fylkeskommune. Styret er oppnevnt av Miljødirektoratet etter innstilling fra kommunene og fylkeskommunen. Sekretariatet for styret utgjøres av en verneområdeforvalter, som er tilsatt hos Statsforvalteren i Agder. Forvaltningsmyndighetens oppgaver og kompetanse er nærmere beskrevet i kapittel 4.9.

Rådgivende utvalg

Et tett og konstruktivt samarbeid med de ulike brukerinteressene i verneområdet er nødvendig for å få til en god forvaltning. Styret skal derfor samarbeide med andre berørte parter gjennom et bredt sammensatt faglig rådgivende utvalg bestående av bl.a. grunneiere, organisasjoner, næringsdrivende og berørte offentlige myndigheter. Rådgivende utvalg oppnevnes av verneområdestyret med hjemmel i verneforskriften § 7.

Administrativt kontaktutvalg

Mange saker som behandles av verneområdestyret vil også kreve behandling etter annet lovverk som kommunene forvalter, spesielt plan- og bygningsloven. For å sikre at forvaltningen av verneområdet blir godt integrert i den kommunale forvaltningen, kan det opprettes et administrativt kontaktutvalg med representanter fra hver av kommunene, lokalt SNO og verneområdeforvalter.

Tiltaksmidler

Det avsettes hvert år midler i statsbudsjettet til forvaltning av verneområder. Midlene skal benyttes til tiltak som er nødvendig for å gjenskape eller ivareta verneverdiene, og til informasjons- og tilretteleggingstiltak. Alle tiltak skal som hovedregel være forankret i

skjøtselsplan, forvaltningsplan eller besøksstrategi. Styret melder innen 10. januar hvert år inn behovet for midler til Miljødirektoratet, som fordeler tiltaksmidlene på grunnlag av innmeldte behov fra alle landets forvaltningsmyndigheter.

1.6 Forvaltningsplanen

Forvaltningsplanen for Flekkefjord landskapsvernområde er hjemlet i vernebestemmelsen § 5:

Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, oppsyn, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mm. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet. Forvaltningsplanen skal være et praktisk hjelpemiddel for å opprettholde og fremme verneformålet. Den skal samtidig sikre en enhetlig forvaltning av verneområdet ved å gi konkrete retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel, tilrettelegging og andre tiltak. Gjennom planarbeidet skal det avklares og tas stilling til hvordan ulike verne- og brukerinteresser skal behandles. Slik vil forvaltningsplanen også bidra til en mer forutsigbar saksbehandling og forvaltning av verneområdet, og til at konflikter dempes.

Forvaltningsmål og retningslinjer i planen er gitt innenfor rammen av de regler som er satt i verneforskriften. Det kan ikke utformes retningslinjer i forvaltningsplanen som er i strid med vernebestemmelsene eller gi nye forbud eller restriksjoner som ikke følger av forskriften. Planen kan imidlertid presisere og utdype verneforskriften som en støtte til den praktiske forvaltningen av landskapsvernområdet. Forvaltningsplanen vil være retningsgivende med unntak av følgende som skal bestemmes i forvaltningsplan:

- traseer hvor det er tillatt med bruk av ridehest og sykkel i utmark (§ 3 punkt 4.3).
- traktorveier/kjørespor for motorferdsel i forbindelse med jordbruksvirksomhet og tillatt hogst (§ 3 punkt 5.2 d).

Forvaltningsplanen er i utgangspunktet ikke et juridisk bindende dokument, men vil kunne være juridisk bindende der bestemmelser i verneforskriften viser direkte til planen. Forvaltningsplaner har et langsiktig perspektiv og skal normalt virke i ti år.

1.7 Naturmangfoldloven

Prinsippene i naturmangfoldloven kap. II om alminnelige regler for bærekraftig bruk gir retningslinjer for forvaltningen og § 48 (generell dispensasjonsbestemmelse) gir føringer for fremtidig dispensasjonspraksis.

I henhold til nml § 7 skal miljøprinsippene i nml §§ 8-12 legges til grunn som retningslinjer ved utøvelse av offentlig myndighet og det skal fremgå av beslutningen hvordan prinsippene er tatt hensyn til og vektlagt i vurderingen av saken.

Commented [A4]: Dette bør strykes ettersom det er upresist slik det står. Jeg foreslår å ta inn en setning i avsnittet over som klargjør når planen er bindende. For øvrig vil forvaltningsplanen være retningsgivende (også der den viser til forvaltningsplan).

Miljøprinsippene handler om kunnskapsgrunnlaget, føre-var-prinsippet, økosystemtilnærming og samlet belastning, at kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver og miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder. Miljøprinsippene er sentrale i forvaltningen av verneområder og skal vektlegges som retningslinjer i fremtidig dispensasjonspraksis. Forvaltningsmålene i nml § 4 (naturtyper og økosystemer) og § 5 (arter) er viktige i skjønnsvurderingen. § 48 omtales nærmere i kapittel 4.8.2.

Viktige bestemmelser i naturmangfoldloven

§ 1. (lovens formål)

Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur.

§ 4. (forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer)

Målet er at mangfoldet av naturtyper ivaretas innenfor deres naturlige utbredelsesområde og med det artsmangfoldet og de økologiske prosessene som kjennetegner den enkelte naturtype. Målet er også at økosystemers funksjoner, struktur og produktivitet ivaretas så langt det anses rimelig.

§ 5 (forvaltningsmål for arter)

Målet er at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Så langt det er nødvendig for å nå dette målet ivaretas også artenes økologiske funksjonsområder og de øvrige økologiske betingelsene som de er avhengige av.

§ 8 (kunnskapsgrunnlaget)

Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge å vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet. Myndighetene skal videre legge vekt på kunnskap som er basert på generasjoners erfaringer gjennom bruk av og samspill med naturen, herunder slik samisk bruk, og som kan bidra til bærekraftig bruk og vern av naturmangfoldet.

§ 9 (føre-var-prinsippet)

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

§ 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning)

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

§ 11 (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver)

Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket

volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.

§ 12 (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder)

For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.

Forvaltningsmyndighetens oppgave

4.8 Oppgaver og organisering

4.8.1 Myndigheter og oppgaver

Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder er forvaltningsmyndighet for Flekkefjord landskapsvernområde. Styret består av fire medlemmer fra henholdsvis Flekkefjord kommune, Lindesnes kommune, Kristiansand kommune og Agder fylkeskommune. Sekretariatet for verneområdestyret består av en verneområdeforvalter. Statsforvalteren i Agder har personalansvaret for verneområdeforvalteren.

Forvaltningsmyndighetens handlingsrom følger av naturmangfoldloven og verneforskriften for verneområdet. Verneforskriften fastsetter forbudsbestemmelser, unntaksbestemmelser og spesifiserte dispensasjonsbestemmelser for verneområdet. Forvaltningsmyndigheten har i tillegg hjemmel til å gi dispensasjon fra vernebestemmelsene i naturmangfoldloven § 48. De sentrale forvaltningsorganer har overordnet ansvar for verneområdeforvaltningen, blant annet gjennom klagebehandling og fastsettelse av rammene for forvaltningen. Sentrale forvaltningsorganer er Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet.

Styrets vedtekter gir rammene for verneområdestyret sitt arbeid som forvaltningsmyndighet. Det er Miljødirektoratet som fastsetter vedtektenes **innhold som en del av delegasjonen til verneområdestyret**. Ifølge vedtektene (gjeldende fra 1.1.2020) har styret ansvaret for:

Commented [A5]: Må oppdateres med de nye vedtektene som er gitt 19.01.2024 og som er felles for alle verneområdestyrer.

- **Forvalte verneområdet** i samsvar med internasjonale forpliktelser, naturmangfoldloven og verneforskrift. Alle representantene i styret har et felles ansvar for en helhetlig forvaltning av verneområdet hvor ivaretagelse av verneverdiene og verneformålet er hovedoppgaven.

Commented [A6]: Alt som står under her må enten oppdateres med de nye vedtektene eller alternativt kan det legges inn en lenke til vedtektene for å gjøre dokumentet kortere. Vedtektene skal legges ut på styrets hjemmesider.

- Utarbeide/revidere forvaltningsplan med tiltaksplan og besøksstrategi. Planen godkjennes av Miljødirektoratet.
- Skjøtsel og besøksforvaltning basert på et kunnskapsbasert grunnlag og i samsvar med vedtatte forvaltningsplaner/skjøtelsplaner. Utarbeide årlige prioriteringer av skjøtels- og forvaltningstiltak i tråd med flerårig tiltaksplan, tildeling av midler.
- Myndighetsbeslutninger. Styret har myndighet til å treffe vedtak etter verneforskriften og til å gi dispensasjoner etter naturmangfoldloven § 48.
- Grensemerking og informasjon
- Påse at alle brudd på verneforskriften som styret får kjennskap til blir rapportert/anmeldt til politiet dersom det er grunn til å anta at forholdet er straffbart.
- Orientering om vedtak til Statsforvalteren i Agder og registrering i Miljøvedtaksregisteret.
- Årlig rapportering om forvaltningen til Miljødirektoratet og Statsforvalteren.

Styret kan gi forvalter myndighet til å treffe vedtak i saker av kurent karakter, jf. vedtektene. Det skal da foreligge et vedtak i styret om hvilke saksområder delegeringen gjelder og hvilke kriterier som i tillegg må være oppfylt i enkeltsakene.

Styret skal oppnevne et rådgivende utvalg. Utvalget skal bestå av representanter for de ulike interessene i området, som bl.a. grunneiere, andre særlig berørte offentlige organer som for eksempel friluftsråd, næringsliv, frivillige organisasjoner, bl.a. natur- og miljøorganisasjoner og lignende. Verneområdestyret bør ha minst ett årlig dialogmøte med rådgivende utvalg. For å sikre at forvaltningen av verneområdene blir godt integrert i den kommunale forvaltningen, har styret oppnevnt et administrativt kontaktutvalg bestående av representanter fra administrativt nivå i de tre kommunene samt to lokale SNO.

4.8.2 Generelle dispensasjoner

Naturvernloven fra 1970 ble i 2009 erstattet av naturmangfoldloven. Her er det gitt en ny generell dispensasjonsbestemmelse som også har virkning for verneforskrifter etter

Commented [A7]: Må også oppdateres med de nye vedtektene, evt. kort skrive at styret kan gi forvalter myndighet til å treffe vedtak i saker som nevnt i vedtektene punkt .. Delegeringen skal også publiseres på styrets hjemmesider.

Commented [A8]: Dette kapitlet og de påfølgende kapitlene frem til Områdebeskrivelse passer bed re under Forvaltning, hvor det er egne kapitler for de tema som omtales i tilknytning til verneforskrift, sentrale føring og retningslinjer.

naturvernloven. Flekkefjord landskapsvernområde har verneforskrift etter naturvernloven. Søknader om dispensasjon som ikke omhandles spesielt i verneforskriften skal behandles etter naturmangfoldloven § 48.

Retningslinjer for dispensasjoner

Naturmangfoldlovens bestemmelser om dispensasjon fra vernevedtak § 48 utdyper når det kan gis dispensasjon.

Etter § 48 første alternativ kan det gis dispensasjon dersom det ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig. Adgangen til dispensasjon etter dette alternativet er snever. Det kan bare dispenseres i de tilfeller tiltaket vil ha begrenset virkning for verneverdiene.

Hensynet til verneverdier skal være overordnet for eksempel næringsinteresser. Dersom det er usikkerhet knyttet til virkningene av et tiltak på naturmiljøet, skal føre-var-prinsippet tillegges vekt, jf. naturmangfoldloven § 7. I et område som Flekkefjord landskapsvernområde vil også naturmangfoldloven § 10 om økosystemtilnærming og samlet belastning være sentral.

Etter § 48 andre og tredje alternativ kan det gis dispensasjon dersom sikkerhetshensyn eller hensynet til vesentlige samfunnsinteresser gjør det nødvendig. Med sikkerhetshensyn siktes det blant annet til sikkerhet for liv og helse, smittsomme sykdommer fra dyr og sikkerhet mot omfattende og direkte skade på eiendom. Det må i det enkelte tilfelle vurderes konkret om det er behov for spesielle tiltak av hensyn til sikkerheten for de som bruker et område. Det kan stilles vilkår om at sikkerhetstiltaket gjennomføres i dialog med forvaltningsmyndigheten, for å sikre at hensynet til verneverdiene ivaretas.

Dispensasjon til tiltak av vesentlig samfunnsinteresse gjelder for tungtveiende hensyn av nasjonal betydning. I tillegg er det et vilkår at tiltaket er nødvendig. Dvs. at om tiltaket lar seg gjennomføre ved en alternativ løsning, plassering o.l., så er ikke nødvendighetskriteriet oppfylt. Saker som har lokal interesse eller regional betydning vil generelt ikke være tilstrekkelig som grunnlag for dispensasjon.

4.8.3 Rutiner for saksbehandling

Forvaltningsplanen i seg selv godkjenner ikke tiltak i verneområdet. Dersom tiltak **ikke er direkte tillattforbudt** gjennom verneforskriften, må søknad sendes forvaltningsmyndigheten.

Verneområdestyret kan gi tillatelse/dispensasjon til tiltak og aktiviteter etter spesifiserte bestemmelser i verneforskriften § 3. Styret kan også gi dispensasjon etter den generelle

hjemmelen i naturmangfoldloven § 48, dersom bestemte vilkår er oppfylt. Selv om styret har gitt tillatelse etter verneforskriften eller naturmangfoldloven, kan et tiltak også kreve tillatelse eller dispensasjon fra andre regelverk. Søker kan ikke iverksette tiltaket før alle nødvendige tillatelser og dispensasjoner er gitt (for eksempel av kommunen, kulturminnemyndigheten, Mattilsynet, grunneier mv.). Det vises ellers til Miljødirektoratets rundskriv om forvaltning av verneforskrifter (M106-2014).

Verneområdeforvalteren har fått delegert myndighet av styret til å treffe vedtak med hjemmel i verneforskriftens spesifiserte dispensasjonsbestemmelser om ferdsel (styresak 28/13). Eventuelle vedtak skal være i tråd med naturmangfoldloven, verneforskriften og forvaltningsplan.

Søknad

Alle søknader om tiltak som krever dispensasjon etter verneforskriften eller naturmangfoldloven skal sendes styret. Også andre tiltak enn de som er beskrevet i kapittel 4.8 kan være søknadspliktige. Ved tvil om et tiltak krever tillatelse eller dispensasjon, kan verneområdeforvalter gi veiledning.

Det oppfordres til at søknader om bygging, terrengbearbeiding med videre, og motorferdsel sendes kommunen for registrering. Dersom saken sendes først til kommunens administrasjon, bør styret påse at de får raskt beskjed om saken og at de får den oversendt for behandling etter verneforskriften. Verneområdeforvalter bør inviteres til eventuelt innledende byggemøte.

Søknaden bør oppfylle de krav kommunen har, eksempelvis til byggesaker. Søknaden bør minimum inneholde en beskrivelse av dagens tilstand (for eksempel eiendommens bygningsmasse i byggesaker), ønsket tiltak/endring, utforming/materialbruk, og en tydelig begrunnelse. I tillegg bør det i søknaden gis en vurdering av tiltakets virkning på verneverdiene. Det letter saksbehandlingen dersom bakgrunn for behovet for tiltaket beskrives, samt om alternative løsninger er vurdert. Eventuelle følgetiltak (nødvendige anleggsveier, motorisert ferdsel for gjennomføring med videre) må beskrives. For søknader som gjelder ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger vises det til retningslinjer i kapittel 4.7.1.1.

Saksgang

Verneområdeforvalter foretar en selvstendig faglig vurdering i forhold verneformålet og bestemmelsene i verneforskriften §§ 2 og 3, naturmangfoldloven §§ 8-12 og 48. Bygnings-, landbruks- og kulturminneforvaltningen med flere konfereres etter behov.

Verneområdeforvalter utformer en saksframstilling og innstilling til vedtak, som sendes til styret med kopi til rådgivende utvalg, kommunen og søker, senest to uker før styremøtet.

Commented [A9]: Delegasjonsbrevet bør legges synlig på styrets hjemmesider og det kan legges til dette. Delegasjon bør være i henhold til de nye vedtektene og må fastsettes for hvert enkelt styre, noe som er hensiktsmessig å gjøre i starten av styreperioden.

Commented [A10]: Denne praksisen kan være uheldig i en del tilfeller, selv om det også kan være fordeler med dette. Selv om noen søknader går til kommunen først, må det som et minimum sikres at dialog mellom en søker og styret i en sak som skal behandles av et styre. Når søknaden går direkte til kommunen, er en avhengig av at kommunen gir god informasjon om at det også krever dispensasjon etter verneforskriftene og om saksbehandlingen. Kommunen kan ikke være et "mellomledd" mellom styret og en søker/tiltakshaver.

Commented [A11]: Vi mener det er uheldig at forvalters innstilling sendes i kopi til rådgivende utvalg, kommunen og søker. Det er verneområdestyret som er forvaltningsmyndighet. Vi er usikker på hva som er bakgrunnen for dette. Forvalters innstilling vil fremgå av saksframstillingen som blir tilgjengelig etter møtebehandling.

Styret behandler saken i møte og fatter et vedtak. Verneområdeforvalteren fører protokoll. Protokollen godkjennes foreløpig av styreleder og et styremedlem. Når protokollen er foreløpig godkjent, sendes vedtakene som er fattet til søker, med kopi til kommunen, Statsforvalteren og Statens naturoppsyn. Endelig godkjenning av protokollen skjer på etterfølgende styremøte.

I naturmangfoldloven § 48 tredje ledd står det at når et tiltak trenger tillatelse både etter verneforskriften og etter annet lovverk, kan tiltakshaver velge å søke om tillatelse parallelt. Vedtak skal i slike tilfeller først fattes etter verneforskriften, dersom ikke annet følger av verneforskriften eller forvaltningsmyndighetens samtykke.

Søknader bør også i andre tilfeller som hovedregel behandles først etter det strengeste lovverket. Som regel vil dette være verneforskrift og naturmangfoldloven. Annet lovverk kan ikke overstyre avslag etter verneforskrift. I tilfeller der det gis avslag etter verneforskrift er det ikke behov for å behandle søknader etter annet lovverk. Dersom styret finner at det er grunnlag for å gi tillatelse eller dispensasjon, skal ~~bør~~ styret også vurdere omgjøre søker oppmerksom på at tiltaket kan kreve tillatelse etter annet lovverk. og Styret bør i så fall kan veilede søker så langt det er råd om dette. Det er likevel søker sitt ansvar å påse at alle nødvendige tillatelser er innhentet før et tiltak igangsettes.

Myndighet etter annet lovverk kan avslå en søknad selv om styret vurderer at det kan gis tillatelse etter verneforskrift. En byggesøknad bør ikke behandles av kommunen før styret har vurdert søknaden etter verneforskriften.

Saksbehandlingstid

Alle saker skal behandles uten ugrunnet opphold, jf. forvaltningsloven § 11a. Dersom saken ikke kan behandles innen en måned etter at saken er mottatt, skal forvaltningsmyndigheten sende et foreløpig svar. Styrets behandlingstid er i praksis fire-åtte uker. Behandlingstiden avhenger av når søknaden kommer inn i forhold til forutbestemte styremøter.

Vilkår

Styret kan knytte vilkår til tillatelsen for å sikre at tiltaket ikke skal påvirke verneverdiene negativt. Vilkårene må være saklige tiltak og stå i rimelig forhold til tiltaket (være forholdsmessig), samt være klare og presise. Dette av hensyn til tiltakshaver som skal oppfylle vilkårene, og slik at de kan håndheves.

Klage

Klage på vedtak håndteres etter forvaltningslovens bestemmelser. Klagefristen er tre uker etter at melding om vedtak er mottatt. Klagen skal vise til vedtaket det klages over, og den eller de endringer som ønskes. Klagen bør begrunnes. Statsforvalteren er gitt myndighet til å påklage vedtak fattet av styret.

Commented [A12]: Praksis må endres, ref. følgebrev.

Commented [A13]: Når dere ønsker at saken skal registreres hos kommunen først, legges det ikke da opp til behandling etter pbl og motorferdselloven først? Det er for øvrig opp til den enkelte hvor vedkommende vil søke først. § 48 i nml. sier at dersom søker velger å søke parallelt skal saken som hovedregel behandles etter § 48 først, men at forvaltningsmyndigheten kan samtykke til at saken behandles etter annet regelverk først.

Commented [A14]: Ordlyden bør endres slik at det er helt tydelig at dette ikke er styrets ansvar, men noe styret bør gjøre som veiledning til søker.

En eventuell klage sendes styret. Styret vurderer om klagen gir opplysninger som gir grunnlag for å endre eller oppheve eget vedtak. Dersom styret opprettholder sitt vedtak, sendes klagen over til Miljødirektoratet som fatter endelig vedtak. Miljødirektoratets vedtak kan ikke påklages.

4.8.4 Miljøvedtaksregisteret

Miljøvedtaksregisteret legger til rette for åpenhet i miljøforvaltningen og gir alle enkel og fri tilgang til en rekke vedtak etter naturmangfoldloven, blant annet om rovvilt, verneområder, prioriterte arter, utvalgte naturtyper og utsetting av utenlandske treslag til skogbruksformål. Registeret viser enkeltvedtak som tillatelser, avslag og dispensasjoner fra offentlige myndigheter. Det har gode søkemuligheter og en kan bli automatisk varslet om nye vedtak på de temaene en er opptatt av.

Miljøvedtaksregisteret er opprettet med hjemmel i naturmangfoldloven og det er fastsatt en egen forskrift om registeret med plikt til registrering av vedtak. Vedtaksmyndigheten har ansvaret for å registrere sine vedtak i registeret innen tre virkedager etter at partene er varslet om vedtaket. Det er verneområdeforvalter som registrerer alle vedtak etter verneforskriften. Registeret er å finne på <http://www.miljovedtak.no/>.

4.8.5 Oppsyn

Statens naturoppsyn (SNO) er opprettet for å ivareta nasjonale miljøverdier og forebygge miljøkriminalitet, jf. *lov om naturoppsyn*. SNO er en egen avdeling i Miljødirektoratet og har det overordnede ansvaret for statlig naturoppsyn i alle naturvernområder. SNO er tillagt oppsynsmyndighet etter naturmangfoldloven, friluftsløvsloven, laks- og innlandsfiskeloven, viltloven, motorferdselloven, kulturminneloven og deler av forurensningsloven. Det statlige naturoppsynet har i første rekke oppgaver som beskrevet i naturoppsynsloven, dvs. å ivareta nasjonale miljømål, forebygge miljøkriminalitet, kontrollere i forhold til lover, forskrifter og andre regelverk, gi veiledning og informasjon og kan løse praktiske oppgaver som skjøtsel, tilrettelegging, registreringer og dokumentasjon.

Oppsynet har rett til å bruke motorkjøretøy, båt eller luftfartøy når det er nødvendig for å utføre oppgavene. Motorferdselen skal skje så skånsomt og begrenset som mulig.

Det skal være rutiner for samarbeid mellom forvaltningsmyndigheten, Statsforvalteren og SNO, slik at innsatsen blir prioritert i fellesskap. SNO har møte- og talerett i verneområdestyrets møter. Verneområdestyret bestiller årlig bistand fra SNO til oppsyn og tiltak i verneområder. Det er en årlig dialog mellom styret og SNO for bestilling av SNO ressurs, prioritering av oppgaver og rapportering av gjennomført aktivitet ved

årets slutt. Verneområdestyret skal melde inn behov om oppdrag man ønsker utført i egne verneområder i Naturoppdrag.

4.8.6 Oppfølging av overtredelser og ulovlige forhold

Forvaltningen har flere virkemidler som kan brukes ved overtredelser av bestemmelser i verneforskrifter og naturmangfoldloven, samt overtredelser av enkeltvedtak med hjemmel i disse regelverkene. For en utdyping av virkemidlene vises det til Miljødirektoratets rundskriv om oppfølging av ulovlige forhold i verneområder (M-617/2016) og naturmangfoldloven IX om hånehvinghåndheving og sanksjoner.

Brudd på vilkår

Om et tiltak gjennomføres i strid med tillatelse eller ved brudd på vilkår, anses dette som en overtredelse av vernebestemmelsene og av bestemmelser i enkeltvedtak etter verneforskriften.

Styret skal bare vurdere saken på nytt dersom det kommer en ny søknad fra tiltakshaver. Dersom tiltakshaver søker om at vilkåret ikke skal gjelde, må det behandles av styret som en omgjøring. Det foreligger likefullt en overtredelse dersom tiltakshaver har brutt vilkåret, og dette kan det reageres mot uavhengig av om vedtaket omgjøres. Eventuelle tidligere brudd på vilkår kan vektlegges ved behandling av søknad om samme tiltak på nytt.

Overtredelsesgebyr er en reaksjonsform som kan være aktuell ved brudd på vilkår. Det er en alternativ og generelt sett en mildere reaksjon enn politianmeldelse. Overtredelsesgebyr er en forvaltningssanksjon som kan ilegges privatpersoner og foretak som en reaksjon på brudd på bestemmelser angitt i naturmangfoldloven § 74. Denne sanksjonen kan brukes for å reagere på brudd på naturmangfoldlovens bestemmelser, forskrifter etter loven og bestemmelser i enkeltvedtak etter loven. Det er bare Miljødirektoratet som har myndighet til å gi overtredelsesgebyr etter naturmangfoldloven § 74. Overtredelsesgebyr er aktuelt for de overtredelsene som vurderes som mindre alvorlige, men hvor det er viktig for etterlevelsen av regelverket at det kommer en reaksjon. Det er i tillegg en forutsetning for å gi overtredelsesgebyr at saken er tilstrekkelig opplyst slik at det ikke er uklarheter mht. hva som har skjedd eller av hvem.

Ved grove brudd på vilkår i en tillatelse kan forvaltningsmyndigheten benytte håndhevsreglene i naturmangfoldloven kapittel IX og eventuelt politianmelde forholdet. I mange tilfeller er det aktuelt å både sørge for gjenoppretting og anmelde saken til politiet.

Ulovlige forhold generelt

Ved ulovlige forhold som forvaltningen har forutsetninger for å avdekke og sanksjonere på ~~en~~ en tilstrekkelig måte, skal forvaltningssporet benyttes, for eksempel med illeggelse av overtredelsesgebyr og/eller krav om retting og avbøtende tiltak. Andre saker, f.eks. saker som anses som for alvorlige til å bare følges opp i forvaltningssporet, skal politianmeldes. Politiet og påtalemyndigheten skal prioritere å følge opp ulovlige forhold som er av alvorlig karakter, eller som ikke anses å kunne sanksjoneres tilstrekkelig av forvaltningen. Selv om en sak politianmeldes, bør verneområdestyret følge opp med forvaltningstiltak som f.eks. retting der det er aktuelt.

SNO kan reagere med politianmeldelse dersom ulovlige forhold blir avdekket. Oppsynet vil også rapportere ulovlige forhold til forvaltningsmyndigheten. Som hovedregel tar den som oppdager eller får informasjon om ev. brudd på vernebestemmelser saken videre til politiet. I tilfeller der SNO og forvalter/styret oppdager forholdet i fellesskap tar forvaltningsmyndigheten saken videre - altså verneområdestyret. I kontroll av etterlevelse/lovlighet av omsøkt tiltak, rapporterer SNO til styret, som i sin tur ev. tar saken videre. SNO har også en selvstendig myndighet og ansvar for å vurdere oppfølging av ulovligheter. SNO kan også stanse ulovlig virksomhet på stedet om nødvendig.

Commented [A15]: Forslag til setning, da det manglet noe her.

Commented [A16]: Viktig å få med at saken også må følges opp av forvaltningsmyndigheten selv om saken politianmeldes.

Områdefakta

Landareal (daa)	38500
Sjøareal (daa)	15500
IUCN-status	IUCN_V
Ramsar-status	
Emerald-status	Ja

Internasjonale forpliktelser

1.8 Internasjonale forpliktelser

Norge har forpliktet seg til å jobbe for å stanse tapet av biologisk mangfold, og nasjonalt har Norge en målsetning om at utviklingen for truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres (Meld. St. 14 2015-2016).

IUCN

IUCN status

Norge er medlem i Den internasjonale naturvernunionen (IUCN). IUCN ble grunnlagt i 1948 og har som mål å bevare natur og biologisk mangfold. Det finnes et eget program for arbeid med verneområder. Under dette programmet utvikles det veiledning for å øke effektiviteten i arbeidet med å beskytte natur, blant annet et klassifiseringssystem med såkalt IUCN kategorier I-VI.

Flekkefjord landskapsvernområde inngår i kategorien V – Protected Landscape/Seascape (Landskapsvernområde, marint verneområde). Kategorien omfatter områder der samspillet mellom naturforhold og befolkning over tid har frambrakt et kulturlandskap med spesielle estetiske, økologiske eller kulturelle verdier, ofte med stort artsmangfold.

Bernkonvensjonen

Bern konvensjonen og Emerald Network

Bernkonvensjonen er en folkerettslig forpliktende avtale fra 1979 om vern av europeiske ville dyr og planter og deres leveområder. Konvensjonen ble ratifisert i 1986, og den trådte i kraft 1. september samme år. Emerald Network er et nettverk av viktige områder for biologisk mangfold i Europa, under Bernkonvensjonen. Hovedformålet er å beskytte truede arter og naturtyper i Europa mot skadelige tiltak.

Flekkefjord LVO er tatt opp på Bernkonvensjonen/Emerald Network sin liste over viktige områder for biologisk mangfold, ID nummer NO0000047 (Natura2000). De artene som området skal ta særlig hensyn til er havert, steinkobbe, hubro, vandrefalk, havørn, hvitryggspett, gråspett, tornskate, makrellterne, orrfugl og sangsvane. For alle arter unntatt havert er det oppgitt at de er vanlige i området. Området skal ta særlig vare på naturtypene edellauvsskog med eik, nedbørsmyr og ålegrasenger. Det skal bemerkes at datakvalitet er dårlig.

Figur 1-2 (se vedlegg figurer og bilder).

Natur

Naturtyper beskrivelse

2.4 Naturtyper

Det er kartlagt en rekke naturtyper etter DN-håndbok 13, se figur 2.2.

Figur 2-2. Oversikt over registrerte naturtyper og verdifulle kulturlandskap (se vedlegg figurer og bilder).

I 2022 ble det gjennomført en arealdekkende kartlegging i deler av verneområdet. Kartleggingen ble utført i henhold til Miljødirektoratets instruks for basiskartlegging i verneområder. Den primære hensikten med basiskartlegging er å etablere kunnskapsgrunnlag for tilstand i verneområder, samt å skaffe et kunnskapsgrunnlag for å prioritere forvaltningstiltak i verneområder og dokumentere endringer/effekter som følge av tiltakene. Datasettet består av polygoner, med enten én eller flere kartleggingsenheter i kartleggingsmålestokk 1:5000. Til polygonene er det knyttet en rekke utvalgte variabler fra beskrivelsessystemet i NiN, og det er disse som gir et bilde av tilstanden innenfor den aktuelle delen av verneområdet.

Basiskartlegging i verneområder er ikke en naturtypekartlegging etter Miljødirektoratets instruks, og polygonene har status som kartleggingsenheter – NiN i Naturbase, ikke naturtyper. De har eksempelvis ikke lokalitetsnavn og som følge av at det ikke er gjort en vurdering av naturmangfold er de heller ikke gitt en lokalitetskvalitet/verdi.

Totalt ble det registrert 300 kartleggingsenheter «Natur i verneområder», hvorav 281 fastmarkssystemer og 19 våtmarkssystemer. Kartleggingsenhetene fordeler seg på 239 polygoner og 13 hovedtyper, vist i figurene 2-3 og 2-4 og tabell 2-1 (se vedlegg figurer og bilder).

Som del av kartleggingen ble det utarbeidet en rapport (Miljøfaglig utredning, 2022) som blant annet beskriver naturfaglige observasjoner. Følgende er hentet fra rapporten:

«Nordre delen av kartleggingsområdet består gjennomgående av kalkfattige og svakt intermediære naturtyper og er dominert av kalkfattig kystlynghei og nakent berg, i tillegg til noe blåbærskog med innslag av svak lågurtskog. Innimellom er det spredt med små, svært og temmelig kalkfattige jordvannsmyrer. I Sandvika er det grus- og steindominert strand som ligger temmelig beskyttet til. Her opptrer den rødlistede landformen

strandvoll. Kystlynghei er en sterkt truet (EN) naturtype i Norge som dekker nokså store deler av undersøkelsesområdet. Området er svært ekstensivt beitet av sau, men beitetrykket varierer en god del. Det ble registrert flere områder der det har vært gjennomført skjøtselstiltak de siste årene. Spor etter brenning og rydding av busker og unge trær ble f.eks. observert i nordøst, nordvest og i sentrale deler.

Undersøkelsesområdet vest for Hidra er mye mer variert når det gjelder naturtyper. Her veksler det mellom semi-naturlig eng, kystlynghei, nakent berg, skog, myr- og sumpskogsmark, jordvannsmyrer, svaberg og steinstrand. Selv om de fleste er fattige til intermediære naturtyper, så ble det funnet noen få partier med lågurtskog (f.eks. nordvest på Ordrefjellet, øst på Dragøya, nord for Dyrefjellet). Et lite område med preg av kalklægurtskog er registrert sør for Dyrefjellet. På de mest værutsatte liene i vest forekommer tresatte områder der trærne er lavvokste og naturlig vekstbegrenset. De utfigurete områdene varierer mye i størrelse.

En god del av undersøkelsesområdet består av rødlistede naturtyper. Semi-naturlig eng er en sårbar (VU) naturtype i Norge og dekker betydelige areal bl.a. på Djupedalsodden, på Kjellingsnes, sør for Ordrefjellet, nordøst for Dragøya, og på Vrangesundøy, Husøy og Hummarøya. Omfattende areal består av kystlynghei (i ulike gjengroingsstadier) som er sterkt truet (EN). Større områder er registrert nord på (nordre) Hågåsen, Prestøya, Kådøya, vest og sør på Dragøya, sørvest for Ulland og på Kåløya. Videre er det registrert et lite felt med kalkedelløvsog (sterkt truet – EN) og enkelte områder med lågurtedelløvsog (sårbar - VU).»

Det er kartlagt en del forekomster av større tareskog, enkelte ålegrasenger og noen få skjellsandforekomster, se figur 2-5 (vedlegg bilder og figurer). Åna er registrert som naturtypen fjorder med naturlig lavt oksygeninnhold i bunnvannet, med verdi viktig (B). De fleste av de mindre forekomstene av naturtyper i sjø er modellert.

2.4.1 Kulturbetingete naturtyper

Bruksintensitet

Gjennom basiskartleggingen i 2022 er det innhentet oppdatert kunnskap om bruksintensiteten i kystlynghei og semi-naturlig eng, se figurene 2-6 og 2-7 (se vedlegg figurer og bilder). Aktuell bruksintensitet beskriver variasjon i hvor intensivt et område brukes til jordbruksformål (her: beite) i dag. Resultatene viser at det undersøkte området er i bruk som sauebeite, men at beitetrykket varierer en god del. Det ble registrert flere områder der det har vært gjennomført skjøtselstiltak de siste årene, og med spor etter brenning og rydding av busker og unge trær. Hele kystlyngheia og den semi-naturlige enga på Brufjell er tydelig beitepreget, mens kystlynghei på Egdeholmen helt i vest er vurdert å ikke være i bruk. For den midtre delen av verneområdet er bruksintensiteten mer varierende, men det aller meste av det registrerte arealet er tydelig beitepreget. Områdene Steglet, Kalvenes og Kjellingsnes bærer preg av å ha høyest beitetrykk (svært ekstensiv-ekstensiv bruk).

Kystlynghei

Kystlynghei er beitemark dominert av røsslyng og en av de eldste kulturbetingede naturtypene vi har i landet. Heiene har tradisjonelt blir brent slik at nye og mer næringsrike røsslyngplanter kommer opp og for å hindre gjengroing. Røsslyng har fôrverdi gjennom hele året og lyngheiene er brukt som utmarksbeite på senhøsten og vinteren. Lyngheiene regnes i dag som en truet naturtype med status sterkt truet (EN) og har i tillegg status som utvalg naturtype etter naturmangfoldloven § 52.

Naturtypen kystlynghei finnes innenfor store deler av verneområdet. Totalt er det registrert 11 261 daa med naturtypen kystlynghei (etter DN-håndbok 13), jf. tabell 2-2. Det største sammenhengende området (Ystebøvatn) finnes i den nordvestre delen av verneområdet, mellom Roligheten og Vatland. Kystlyngheiene på Porsheia-Vidskolla og Dåtlandsheia dekker også store areal.

Tabell 2-2. Registrerte lokaliteter med naturtypen kystlynghei (etter DN-håndbok 13) i Flekkefjord landskapsvernområde. Kilde: Naturbase.

Navn	Naturbase ID	Reg. dato	Verdi	Areal (daa)
Prestøy	BN00029319	01.01.2002	A	213
Dragøy	BN00029660	30.09.2015	B	454
Dåtlandsheia	BN00029268	19.07.2011	B	1414
Porshei-Vidskolla	BN00086996	20.09.2012	B	3193

Ystebøvatn	BN00029267	20.09.2012	B	5916
Klikten	BN00029265	1.1.1998	A	71
Sum				11261

Figur 2-8 (se vedlegg figurer og bilder).

Naturbeitemark

Naturbeitemark består av åpne gressmarker, eventuelt med spredte trær og er preget av langvarig beitebruk. Marka kan være ryddet for stein, men er uten fysiske spor etter pløying eller tilsåing med fôr- og matvekster og ingen/svake spor etter gjødsling. Selektiv beiting fører til heterogenitet i artssammensetning og struktur, og ofte mer gras enn urter (i motsetning til slåtte-mark). Heterogenitet forsterkes gjennom avføring og tråkk fra beitedyrene. Naturbeitemark kan ha et stort artsmangfold, særlig av karplanter, sopp og insekter. Naturtypen inngår i «semi-naturlig eng» som har status truet (VU).

Det er kartlagt totalt ca. 218 daa med naturtypene naturbeitemark (etter DN-håndbok 13) i verneområdet, se tabell 2-3. Det største sammenhengende arealet med naturbeitemark finnes i området Auland-Hågåsen-Kjellenes (353 daa), hvorav ca. 50 % av registrert areal ligger innenfor verneområdet. Registrert areal med naturbeitemark holdes i hevd med ekstensiv beiting.

Tabell 2-3. Registrerte lokaliteter med naturtypene naturbeitemark og hagemark (etter DN-håndbok 13) i Flekkefjord landskapsvernområde. Kilde: Naturbase.

Navn	Naturbase ID	Reg. dato	Verdi	Areal (daa)	Merknad
Auland-Hågåsen-Kjellenes	BN00029275	08.04.2013	B	180	Beites. Totalt areal for lokaliteten er 353 daa.
Steglet	BN00029670	30.09.2015	B	18	
Li-Dåtlandstrand	BN00068352	28.06.2010	C	16	Hagemark, sporadisk beiting
Stykkjet	BN00029655	24.09.2012	C	4	Beites
Sum				218	

Figur 2-9 Naturbeitemark (se vedlegg figurer og bilder).

Slåttemark

Slåttemark er en av våre mest artsrike naturtyper. Slåttemark er semi-naturlig eng med langvarig ekstensiv hevd gjennom regelmessig slått, ofte i kombinasjon med vår-/høstbeite. Marka har ingen synlige fysiske spor etter pløying, eller tilsåing med fôr- og matvekster og ingen/svake spor etter gjødsling. Typisk for ei slåttemark er at artene er

jevnt fordelt i enga og artssammensetning er dominert av urter framfor gras. I tillegg inneholder den av mange konkurransesvake og lyselskende urter som er avhengig av jord med lavt innhold av nitrogen og fosfor. Slåttemarkene har ofte et høyt artsmangfold, særlig av karplanter, sopp og insekter. Slåttemark har status kritisk truet (CR) og har i tillegg status som utvalgt naturtype etter naturmangfoldloven § 52.

Det er registrert totalt 210 daa med slåttemark (etter DN-håndbok 13) i verneområdet, se tabell 2-4. Kunnskapen om slåttemarkene på Hidrahei er oppdatert, og her er det gjennomført et stort arbeid med rydding, slått og gjerding for å ta vare på slåttemarkene.

Tabell 2-4. Registrerte lokaliteter med slåttemark (etter DN-håndbok 13) i Flekkefjord landskapsvernområde. Kilde: Naturbase.

Navn	Naturbase ID	Reg. dato	Verdi	Areal (daa)	Merknad
Hummarøy	BN00029274	01.01.1997	B	23	Naturbeitemark, beites
Husøy	BN00029328	01.01.1998	B	15	Naturbeitemark, beites
Hersdalen	BN00086971	09.04.2013	C	1	I gjengroing
Kvednhylen	BN00029269	24.09.2012	B	3	Slås, i god hevd
	BN00029280	19.09.2012	C	8	Beites, slått

Little Håland					
Store Håland	BN00120339	23.08.2017	B	22	Beites, slått
Kleppe	BN00029279	23.08.2017	B	75	Ryddet, slått og beites.
Kleppefjellet sør	BN00086979	23.08.2017	B	1	Ryddet, slått
Solbadalen	BN00120338	23.08.2017	B	1	Ryddet, slått
Li	BN00029276	01.01.1997	B	7	Plenlignende areal, slås og beites
Bolettes jorde	BN00029277	01.01.1997	C	2	Deler av lokaliteten slås. Sporadisk beiting.
Dåttland	BN00029278	20.09.2012	C	44	
	BN00029334	19.09.2012	C	8	I gjengroing

Stø					
Sum				210	

Semi-naturlig strandeng

Semi-naturlig strandeng omfatter åpne, engpregete økosystemer i øvre del av fjærebeltet, og som er formet gjennom ekstensiv hevd som beite og slått. På grunn av regelmessig oversvømmelser er de næringsrike, og produksjonen er høy uten tilførsel av gjødsel. Naturtypen finnes på beskyttede steder i fjæresonen, gjerne i langgrunne og lite eksponerte bukter og vegetasjonen er dominert av salt-tolerante arter. De fleste semi-naturlige enger i Norge blir i dag beitet framfor slått. Naturtypen semi-naturlig eng har status som sterkt truet (EN).

Det er registrert to naturtyper med strandeng (etter DN-håndbok 13) i verneområdet; Stø og Kalvekilen, se tabell 2-5. Ved befaring i 2021 (Rambøll) ble strandengene vurdert å begrense seg til et lite areal nærmest sjø. Resten av arealet ble vurdert å ha preg av naturbeitemark i gjengroing.

Tabell 2-5. Registrerte lokaliteter med naturtypen strandeng og strandsump i Flekkefjord landskapsvernområde. Kilde: Naturbase.

Navn	Naturbase ID	Reg. dato	Verdi	Areal (daa)	Merknad
Stø	BN00029327	01.01.1998	A	6	Ikke i hevd, usikker verdi
	BN00029260	10.04.2013	C	8	

Kalvekilen					Ekstensivt beitet, gjengroing.
Sum				14	

2.4.2 Naturtyper i skog

Det er kartlagt 14 lokaliteter med naturtyper i skog (etter DN-håndbok 13) i landskapsvernområdet, og med totalt areal på ca. 3 287 dekar, se tabell 2-6. De ulike naturtypene er gammel barskog (2), gammel boreal lauvskog (2), gammel fattig edellauvskog (4) og rik edellauvskog (6). Flere av lokalitetene er registrert med verdi A (svært viktig). Den gamle furuskogen på Andabeløy utgjør over 2500 daa og er av svært stor verneverdi. Skogen er preget av lite menneskelig påvirkning. Det er manglende kunnskap om artsmangfoldet i lokaliteten.

Tabell 2-6. Registrerte lokaliteter med naturtyper i skog i Flekkefjord landskapsvernområde. Kilde: Naturbase

Navn	Naturtype (Utforming)	Naturbase ID	Reg. dato	Verdi	Areal (daa)	Merknad
Andabeløy	Gammel barskog (Gammel furuskog)	BN00029671	1998	A	2547	
Mekjervågen	Rik edellauvskog (Lågurt-eikeskog)	BN00029233	1998	B	38	

Langeland SØ	Gammel boreal lauvskog (Gammelt ospeholt)	BN00086952	2013	B	17	Totalt areal er 34 daa.
Kalvekilen	Gammel fattig edellauvskog (Gammel eikeskog)	BN00086954	2013	C	2	
Rasvågen V	Gammel boreal lauvskog (Fuktig kystskog)	BN00081687	2011	A	104	Totalt areal er 207 daa
Palfjellet- Risåsen SØ	Rik edellauvskog (Alm-lindeskog)	BN00029236	2013	A	92	
Hersdalen II	Gammel fattig edellauvskog (Gammel svartorskog)	BN00087006	2013	C	4	
Råga	Rik edellauvskog	BN00029234	1998	B	12	Totalt areal er 135 daa.
Dragøya	Gammel barskog (Gammel furuskog)	BN00029663	2015	A	54	
Snørebråt- Haugeland	Rik edellauvskog (Alm-lindeskog)	BN00029323	1996	A	118	

Kjørsefjell	Rik edellauvskog (Alm-lindeskog)	BN00029331	1998	A	260	
Stavvatnet N	Gammel fattig edellauvskog (Gammel svartorskog)	BN00029322	2012	C	10	
Daurefjellet N	Gammel fattig edellauvskog (Gammel hasselskog)	BN00087009	2012	C	9	
Telebukta nordvest	Rik edellauvskog (Lågurt-eikeskog)	BN00086978	2012	C	20	
Sum					3287	

Figur 2-10 Rik edellauvskog (se vedlegg figurer og bilder).

2.4.3 Andre naturtyper

Det er registrert fire lokaliteter med andre naturtyper (ikke kulturbetinget eller i skog, etter DN-håndbok 13). Naturtypene utgjør 204 dekar og omfatter sørvendte berg og rasmarker i Lindåsen og Heggdalen, Østabøbekken som er et viktig bekkedrag og et område på Skarpenes med mosaikk av flere vegetasjonstyper. Naturtypene framgår av tabell 2-7.

Tabell 2-7. Registrerte lokaliteter av andre naturtyper (ikke kulturbetingete eller skog) i Flekkefjord landskapsvernområde. Kilde: Naturbase.

Navn	Naturtype (utforming)	Naturbase ID	Reg. dato	Ver di	Are al (daa)	Merknad
Lindåsen	Sørvendt berg og raskmarke r	BN000293 20	01.01.199 6	A	17	
Heggdalen	Sørvendt berg og raskmarke r	BN000292 88	01.01.200 2	B	63	
Østabøbekk en	Viktig bekkedrag	BN000804 37	09.09.200 9	A	2	Øverste ¼ av bekken er i lvo.
Skarpenes	Andre viktige forekomst er	BN000292 66	19.09.201 2	A	122	Mosaikk av flere vegetasjonstyp er. ¾ i lvo.
Sum					204	

Arter beskrivelse

2.6 Arter

2.6.1 Karplanter, sopp, moser og lav

Med de gunstige klimatiske forholdene vi finner langs sørlandskysten skulle en forvente en artsrik flora i landskapsvernområdet. Men en berggrunn preget av næringsfattige og sure grunnfjellsarter setter imidlertid begrensninger for artsmangfoldet. Floraen er likevel spennende. Her møtes sørlige og nordlige plantearter, og arter med østlig og vestlig utbredelse. Fjellplanter forekommer ytterst ute i skjærgården, i tillegg har skipstrafikken brakt ballastplanter til området.

Det er lite tilgjengelig kunnskap om karplanter, sopp, lav og moser i verneområdet. Registrerte funn av truede og sårbare arter av disse framgår av figur 2-13 (vedlegg figurer og bilder) og tabell 2-8. Eksempelvis er det i Artskart registrert funn av kun en rødlistet sopp; rød honningvokssopp (VU) på Hågåsen. Antall registreringer av rødlistede og truede arter av moser og lav er også lite.

Heiområdet mellom Fidsel og Åna-Sira er et kjerneområde for klokkesøte (VU) i Norge, se figur 2-12 (se vedlegg figurer og bilder). Klokkesøte er knyttet til næringsfattig myr og kystfukthei, dynetrau og til sjøstrender. Arten har status som sårbar på rødlista for arter. Tilbakegangen skyldes trolig grøfting av myrer, opphør av beite og lyngbrann, skogreising og innplantning av fremmede bartrær (særlig sitkagran) i lyngheiområdene der klokkesøte hører heime. En særlig sterk tilbakegang synes å ha funnet sted i kystfukthei samtidig med at lyng er gått tilbake og blåtopp fram (Artsdatabanken, 2021).

Tabell 2-8. Truede og sårbare arter av karplanter, lav, sopp og moser i landskapsvernområdet etter Norsk rødliste for arter. Registreringsperiode 1990-2022 (Artsdatabanken, 2022).

Art	Status	Art	Status
Karplanter			
Gulltvetann	CR	Krabbekløver	NT

Alm	EN	Lind	NT
Ask	EN	Ramsløk	NT
Solblom	EN	Skotsk øyentrøst	NT
Barlind	VU	Sørlandsasal	NT
Villeple	VU	Vaniljerot	NT
Hvitkurle	VU	Vestlandsvikke	NT
Klokkesøte	VU	Brunmyrak	NT
Kyståkermåne	VU	Fagerrogn	NT

	NT	Flekkgrisøre	NT
Heistarr			
	NT		
Heiøyentrøst			
Lav			
	EN	Piggtrollskjegg	VU
Skjellvrenge			
	VU	Rød stuvlav	VU
Hårkrinslav			
	VU	Ringstry	NT
Kjøttkraterlav			
	VU	Kort trollskjegg	NT
Kyststry			
Sopp			
	VU		

Rød honningvokssopp			
Moser			
Almehårstjerne	VU	Vasshalemose	NT
Bekkelommemose	VU	<i>Hedwigia integrifolia</i>	VU
Flommose	NT	<i>Chionoloma hibernicum</i>	VU
Strandkjølmose	VU		

2.6.2 Fauna

Gråmåke, svartbak, storskarv, ærfugl og gråhegre er de vanligste fugleartene. Storskarv, knoppsvane, stokkand, kvinand og siland ses ofte. Havelle, svartand, sjøorre og bergand forekommer regelmessig. Hvitryggspett, gråspett og dvergspett hekker flere steder i området. Det er noe orrfugl på fastlandet.

Tårnfalk er den vanligste rovfuglen. Vandrefalken hekker her og både kongeørn og havørn kan sees sporadisk. Hubro (EN) har hekket i landskapsvernområdet i nyere tid og antas å ha noen få hekkende par i Flekkefjord kommune. Hovedtrekket av rovfugl langs kysten går inne på Hidreheia. Særlig om høsten kan det gå et betydelig trekk av rovfugl via Mønstremyr. Dette trekket er godt dokumentert gjennom mangeårige observasjoner

og ringmerking av fugl under trekk, og det ble utført omfattende trekkteellinger på Mønstrømyr i årene 1990–1994. Området er unikt i Norge med de høyeste årsantallene av trekkende rovfugler for de fleste arter. For enkelte av artene er antallene også svært høye i et skandinavisk perspektiv. Dette gjelder følgende arter: myrhauk, hønehauk, kongeørn, tårnfalk og vandrefalk. Gjennomsnittlige årlige individer i parentes: myrhauk (82), hønehauk (116), spurvehauk (1771), kongeørn (18) og tårnfalk (508) (NOF, 2018).

Det er registrert totalt 2729 observasjoner av truet eller nær truet fuglearter i perioden 1990-2021 i Artskart. Av disse er 102 registreringer med aktivitetene *reproduksjon* eller *mulig reproduksjon*. Tabell 2-9 gir en oversikt over registreringer i perioden 1990-2021 av truede og nær truede fuglearter med aktivitetene reproduksjon og mulig reproduksjon i verneområdet. Figur 2-14 (se vedlegg figurer og bilder) gir en oversikt over registrerte rødlistearter og utvalgte ansvarsarter i verneområdet.

Tabell 2-9. Truede og nær truede fuglearter i landskapsvernområdet etter Norsk rødliste for arter 2021. Registreringer i perioden 1990-2021 for aktivitetene reproduksjon og mulig reproduksjon.

Art	Status
Hubro	EN
Gjøk	NT
Grønnfink	VU
	VU

Gråmåke	
Rosenfink	NT
Tjeld	NT
Ærfugl	VU

Steinkobbe og nise observeres jevnlig. Er du heldig kan du oppleve delfinene kvitnos og kvitskjeving. Havert (VU) er observert de siste årene i Ytre Vrakevika, Skarpenes. Slettsnok (NT) forekommer i flere områder, og er registrert som stasjonær i Kalven, på Langlandsfjell og ved de to små tjernene ved Sandvikknuten, Roligheten. I de rike dalene på Hidreheia finnes det gode bestander av rådyr. Det er også forekomster av elg og hjort, samt hare (NT).

2.6.3 Fremmede arter

Fremmede arter er arter som opptrer utenfor sitt naturlige utbredelsesområde, og spres til nye områder bevisst eller ubevisst ved hjelp av menneskers aktivitet. Arter kan også være regionalt fremmede, det vil si de hører bare hjemme i deler av landet. Vanlig norsk gran regnes som regionalt fremmed i vernområdet.

Fremmede arter er en stor trussel mot naturmangfoldet både i Norge og på verdensbasis. Mink, sitkagran og rynkerose er eksempler på fremmede arter som er etablert i verneområdet, og har en negativ effekt på naturmangfoldet. Artsdatabanken har vurdert risikoen for fremmede arter i Norge, jf. Fremmedartslista 2018. Når fremmede arter vurderes blir de plassert i en av følgende kategorier: SE svært høy risiko; HI høy risiko; PH potensielt høy risiko; LO lav risiko eller NK ingen kjent risiko. Arter som

faller utenfor definisjoner og avgrensninger blir ikke vurdert, og havner i kategorien NR ikke risikovurdert.

Av karplanter er det først og fremst norsk gran, sitkagran (SE), douglasgran (LO), lerk og edelgran (NR) som opptrer i verneområdet. Flere av forekomstene av sitkagran er blitt kraftig redusert som følge av omfattende skjøtselstiltak de seneste årene.

Verneområdestyret er kommet langt med bekjempelse av fremmede treslag i verneområdet og randsonene. Det gjenstår imidlertid noen få områder som må følges opp og det vil være viktig fremover å fjerne eventuelle oppslag av foryngelse i tidligere hogstområder. Sitkagran og annen fremmede treslag er særlig en stor trussel mot kystlynghei.

Det er registrert 85 funn av fremmedarter i kategoriene svært høy (SE), høy (HI) og potensielt høy (PH) risiko i verneområdet, fordelt på 24 arter. De ulike artene framgår av tabell 2-10 og figur 2-16 (se vedlegg figurer og bilder).

Figur 2-15. Sitkagran (se vedlegg figurer og bilder).

Tabell 2-10. Registrerte forekomster av fremmedarter i kategoriene svært høy (SE), høy (HI) og potensielt høy risiko (PH) i landskapsvernområdet. Registreringsperiode 1980-2021. Kilde: Fremmedartslista 2018.

Art	Risiko	Art	Risiko
Karplanter			
Platanlønn	SE	Rødhyll	SE
Sitkagran	SE	Sandlupin	SE
	SE	Ugrasmjølke	SE

Parkslirekne			
Gyvel	SE	Kjempesøtgras	HI
Rynkerosé	SE	Hestekastanje	PH
Dielsmispel	SE	Sembrafuru	PH
Blankmispel	SE	Stor snøstjerne	PH
Hagelupin	SE	Tunbalderbrå	PH
Vinterkarse	SE	Villtulipan	PH
Klistersvineblom	SE	Vårpengeurt	PH

Alger			
Japansk sjølyng	SE		
Krokbærer	SE		
Fauna			
Mink	SE		
Kanadagås	SE		

Amerikansk mink ble innført til Norge i forbindelse med pelsdyroppdrett. Rømminger fra minkfarmer har ført til at minken har spredt seg over hele landet. Minken er knyttet til vann og vassdrag og det er et vidt spekter av arter som utsettes for predasjon. Kolonihekkende sjøfugl er særlig utsatt. Mink er svært ødeleggende for flere bakkehekkende sjøfuglarter ved at de tar egg og kyllinger og skaper uro i kolonien slik at hekkforsøket oppgis. Den kan også fange voksen teist på reiret. Predasjon fra mink kan direkte og indirekte medføre endring i fordeling og tetthet av arter i og utenfor verneområdet.

Siden 2011 har verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområde og Statsforvalteren i Agder, i samarbeid med SNO, gjennomført

organisert minkjakt i skjærgården mellom Oksøy og Ryvingen. Det kan være aktuelt å gjennomføre organisert minkjakt også i Flekkefjord landskapsvernområde.

Geologi beskrivelse

2.2 Naturlandskap og geologi

I det nasjonale referansesystemet for landskap plasseres hoveddelen av verneområdet i region 18; *Heibygdene i Dalane og Jæren*, mens den sørøstlige delen plasseres i region 01; *Skagerakkysten*.

Den ytre kystsonen i Flekkefjord har et mangfoldig og kontrastfylt landskap med mektige kystheier, glattskurte svaberg, store åpne sjøflater, intim skjærgård og lune poller og sund. Landskapet byr på et rikt kulturlandskap som bærer tydelig preg av menneskelig påvirkning og bruk i flere tusen år. Vegetasjonen spenner fra karrige kystlyngheier til rike edellauvskoger og kystfuruskoger.

Berggrunnen i landskapsvernområdet består av gammelt grunnfjell med harde og næringsfattige dypbergarter/størkningsbergarter som anortositt og charnokitt. De er fattige på det viktige næringsstoffet fosfor. Områder med anortositt og charnokitt har ekstremt mye nakent og vegetasjonsfattig berg, bratte fjellsider, lite og surt jordsmonn og nøysom vegetasjon.

Andabeløy og østre del av Hydra tilhører Flekkefjordfeltet. Flekkefjordfeltet er sammensatt av sterkt foldede granittiske gneiser. Hovedbergarten charnokitt, også kalt farsunditt, er en granitt med brungrønn farge som er rik på kalifeltspat, kvarts og pyroksen. Den gir noe forvittringsjord særlig i sprekkedaler, men jorda er fattig på nyttige sporstoffer for plantevekst. Feltspaten på Hydra var berømt for sine spesielle mineraler. Flere gruver i Rasvåg var i drift fram til slutten av 1800-tallet. Vestre halvdel av Hydra og Hidreheia/Åna-Sira tilhører Egersundfeltet (Rogaland anortosittkompleks). Hovedbergarten er anortositt (labradorstein), en brungrå steintype som nesten bare består av kalk-natron feltspat. Selv om det finnes mange striper og linser av den grå bergarten noritt i anortosittområdene, er likevel fjellgrunnen uvanlig ensartet over store områder. Anortositt forvitrer dårligere enn charnokitt.

Verneområdet skiller seg ut fra områdene ved Abelnas og nordøstover, der fjellet består av båndgneiser og granittiske gneiser som forvitrer lettere og har gitt grunnlag for blokkrike lausavsetninger (endomorener) nord for Andabeløy, ved Abelnas, Kvelland og Kvanvik, mot slutten av istida for ca. 13.000 år siden. Jordskorpa ble presset ned av vekta fra den store innlandsisen under siste istid. Etter at isen trakk seg tilbake,

steg landet. Havnivået er 8–10 meter lavere i Flekkefjordsområdet i dag, enn på sitt høyeste etter siste istid. I dag synker jordskorpa i Flekkefjordsområdet (havet stiger) omtrent en millimeter i året.

I den bratte havvendte Brufjellveggen, sør for Roligheten ved Sirafjorden, er en av de mest særprega geologiske forekomstene langs kysten av Norge. Her finnes godt utviklede strandgryter med strandlinje. De ligger i vannrett linje ca. 20 moh. og er opp til 10 meter dype. De må være dannet da havet sto 20 meter høyere enn i dag, sannsynligvis under den siste istida, for mer enn 20.000 år siden. Forekomsten har nasjonal verneverdi og er gjengitt i flere internasjonale lærebøker.

Magma UNESCO Global Geopark omfatter fire lokaliteter i verneområdet; Brufjell, Kirkehamn, Li og Kjørsfjell.

Klimaendring

2.3 Klima

Flekkefjord landskapsvernområde ligger i sin helhet i boreonemoral sone (BN) og klart oseanisk seksjon (02). Her er det kystklima (oseanisk) med høy luftfuktighet, moderate temperaturvekslinger og en høy gjennomsnittstemperatur gjennom året. Det meste av nedbøren faller om høsten; lite om våren. Området ligger mellom målestasjoner for nedbør i Flekkefjord by, på Lista Fyr og i Jøssingfjord. Årsnedbøren i området kan ut fra dette antas å ligge mellom 1200 og 2000 millimeter, med økende nedbør innover land.

Fremherskende vindretninger i sommerhalvåret er vest, sørvest og sørøst. Vinterstid dominerer vinder fra nordøst og øst. De kraftigste vindene kommer på høsten og vinteren, enten fra øst eller vest. Kyststrømmen, fra Østersjøen og Skagerrak, og Atlanterhavsstrømmen (Golfstrømmen) er viktige miljøfaktorer. De har betydning for saltholdighet, forurensing, algeoppblomstring og sammensetning av strandvegetasjonen gjennom spredning av frø fra sørligere farvann.

2.7 Klimaendringer

Klimaet har avgjørende betydning for forekomsten og utbredelsen av naturtyper og arter i alle økosystemer.

Høyere temperaturer kommer til å endre artssammensetningen mange steder. Trolig kan nye, sørlige arter som i dag har sin naturlige utbredelse utenfor Norges grenser bli

en del av norsk natur. Klimaendringer vil sannsynligvis også føre til at arter som er spesialister erstattes av generalister. I likhet med økt nedbør, vil varmere klima gi gunstige forhold for en del sykdomsframkallende organismer, som virus, bakterier og parasitter, og dermed øke skade- og sykdomsrisiko for mange arter. Dersom det blir mer vind i årene framover og flere tilfeller av uvante vindretninger, kan det gå hardt ut over skog.

Uforutsigbarhet og større variasjon i værforhold skaper også stress i dyre- og plantesamfunn, og små bestander er mest sårbare. Varmere vann i ferskvann, kyst og hav får betydning for forflytning og produksjon. Temperaturendringer i havet påvirker både sammensetning og mengde av fiskebestandene på Skagerrakkysten. Fiskebestandene er svært viktig for sjøfuglens overlevelse og hekkesuksess. Det er påvist endrede tidspunkter for ankomst og hekking for en rekke fuglearter. Særlig er dette vist blant arter som har vintertilhold i Europa.

Klimaendringer bidrar i tillegg til økt avrenning av næringsstoffer, mer partikler og mindre lysgjennomtrenging i vann (ferskvann og kystvann), samt økende havforsuring som påvirker artssammensetning, biologisk produksjon og næringskjeder. Klimaendringer vil forsterke enkelte av de eksisterende trusselfaktorene som økt gjengroing i kulturlandskapet og fremmede arter, og gjøre verneverdiene ytterligere sårbare for forstyrrelser, tekniske inngrep mv.

Annen negativ påvirkning

2.8 Annen negativ påvirkning

2.8.1 Gjengroing

Gjengroing er et økende problem i mange verneområder, både lokalt i Flekkefjord LVO og nasjonalt. Da beitingen opphørte utover 1960-tallet, startet gjengroinga, og etter hvert er flere av natur- og kulturmarkstypene med krevende plantearter og tilhørende dyre- og insektliv trua. Selv om det drives et aktivt landbruk og antall beitedyr har tatt seg opp igjen i deler av verneområdet, er det færre husdyr på beite enn tidligere. Spredningen av lauv- og bartrær gjør at gjengroingen er tydelig i store deler av utmarka. Kulturlandskapet er i forandring, områdets verdi for det rike fuglelivet reduseres og vekstvilkårene til stedegen og kulturbetinget vegetasjon endres drastisk.

Fremmede og uønskede arter bidrar til å øke gjengroingen og til å utkonkurrere stedegne arter. Noen av de fremmede artene er mer invaderende enn de stedegne og bidrar til å endre vekstvilkårene radikalt for sårbare arter. Sitkagran er en slik art som er i

ekspansjon i området. Det er tidligere plantet store bestand med sitkagran, og grana har stort potensiale for spredning i utmark og på arealer som ikke er i drift.

Skjøtselstiltak for å hindre gjengroing er både kostnads- og arbeidskrevende og beitedyr er et viktig virkemiddel for å skjytte mange av de kulturbetingede naturtypene i verneområdet.

2.8.2 Ferdsel og forstyrrelse

Bruk av verneområdene i friluftslivssammenheng har økt sterkt siden vernet ble innført og forventes å øke ytterligere i årene som kommer. Samlet sett vil ferdsel og forstyrrelsesproblematikk kreve **avveininger** mellom allmennhetens bruk av området, landbruksdrift og ivaretagelse av de store verneverdiene. Allemannsretten gjør det vanskelig å styre ferdselen i norsk utmark. Det er heller ingen kultur for å styre ferdselen direkte, eksempelvis gjennom forbud. Indirekte forvaltningsverktøy som informasjon, tilrettelegging og kanalisering av ferdsel må derfor tas i bruk.

Forstyrrelse av fuglelivet

Fuglelivet er sårbart for forstyrrelser og spesielt hekkende og rastende fugl i strandsonen. Båtliv og andre vannsportaktiviteter i nærheten av hekkekolonier kan innebære en belastning på sjøfuglhekkingen. Også ferdsel der sjøfuglene søker næring er uheldig. Turgåing med hund uten bånd er ett eksempel på aktivitet som i perioder kan ha en sterkt forstyrrende effekt på fugl. Løse hunder forstyrrer fuglelivet i stor grad og medfører redusert matsøk og hvile, økende energiforbruk og større fare for sviktende hekking som resultat. Selv om hver aktivitet i seg selv ikke er noen stor trussel, kan den samlede effekten av forstyrrelser over tid ha en merkbar negativ virkning på fuglelivet i sårbare områder. Mønstromyr er en viktig lokalitet for rovfugl på trekk, og området vurderes som sårbart for forstyrrelser fra menneskelig aktivitet.

Vannskutere og andre hurtiggående båter som forstyrrer næringsøkende fugl eller ikke flyvedyktige fugleunger i skjærgården er et økende problem. Kommunene kan innføre lokale forskrifter som begrenser bruken av vannskuter i visse områder.

Forstyrrelse av beitedyr

Landbruksdrift og skjøtsel med beitedyr er avgjørende for å opprettholde et åpent kulturlandskap. Dette gjelder både innmarksareal og ikke minst arealer med utmarksbeite, som dekker store deler av verneområdet. Beitedyrene har avgjørende betydning for å opprettholde verneverdier knyttet til skjøtselsbetinget natur som kystlynghei og naturbeitemark. For å beholde beitedyrene, og gjerne øke antallet, er det avgjørende for grunneiere/beitebrukere at det er attraktivt å holde beitedyr i området. Eksempelvis vil det i områder hvor dyrene oppholder seg under lammingen være uheldig med mange besøkende. Besøkende med løse hunder vil også være en direkte trussel mot dyrehold. Løse hunder kan også i andre tider av året forstyrre og jage

Commented [A17]: Usikker på hva som menes. Ferdsel til fots kan ikke reguleres i landskapsvernområder. Her må en gjennom samarbeid ivareta flere interesser.

vekk villsau og storfe, noe som stresser dyrene unødige og kan føre til at de holder seg unna visse områder. Landbruksnæringen og vernemyndighetene har felles interesse og nytte av å kanalisere ferdsel på landbruksarealer i verneområdet og inn i verneområdet.

Slitasje og skader på vegetasjon

Slitasje i vegetasjonsdekket og fragmentering av biotoper som følge av mye ferdselsaktivitet er en utfordring i kystlyngheia på Brufjell. Vegetasjonstypen har liten bufferkapasitet når det gjelder tråkkslitasje og ferdselen i området er til tider stor. I de bratte liene ned fra Brufjell er tråkkslitasjen stedvis så stor at det oppstår problemer med erosjon.

Figur 2-17. Geiter (se vedlegg figurer og bilder).

2.8.3 Forurensing og miljøgifter

Flekkefjord landskapsvernområde er under påvirkning av aktiviteter i tilgrensende områder. Forurensing, akutte utslipp og utbygging er eksempler på faktorer som verneforskriften ikke regulerer, men som i større og mindre grad kan virke inn på naturverdiene i verneområdet.

Utslipp fra industri og anlegg på land og i sjø

Fiskeoppdrett utgjør hovedkilden til utslipp i sjøområdene i verneområdet. Dette omfatter utslipp av organisk stoff, næringssalter og kjemikalier som brukes for å hindre begroing og bekjempe lus med videre. Ifølge verneplanen var tettheten av fiskeoppdrettsanlegg i 2003 av de høyeste i landet, jf. avsnitt om havbruk i kapittel 3.10. Fiskeoppdrettsanleggene innebærer noen steder lokal forurensing. Undersøkelser har ikke avdekket regionale forurensingseffekter som kan tilskrives oppdrettsvirksomheten. Det er ingen andre store forurensningskilder i verneområdet. Området har imidlertid god vannutskiftning og vanligvis svært god vannkvalitet, uten begrensninger med hensyn til badevannskvalitet. Området synes lite forurenset av lokale utslipp. Eventuelle ulemper vil være begrenset til helt lokale forhold rundt utslippskildene.

Utslipp av næringsstoffer og kjemikalier fra landbruk og urbane områder

Området kan være påvirket av utslipp fra følgende avløpsanlegg som har utslipp til sjøen mindre enn to kilometer fra verneområdet: Andabeløy, Rasvåg, Kirkehamn, Eie, Erikstemmen (fyllplass med komposteringsanlegg), Abelnnes og Åna-Sira. I tillegg tilføres området deler av industri- og kloakkutslipp fra Flekkefjord by og omegn.

Utslipp av næringssalter fra landbruk og avløp med påfølgende eutrofiering kan være et problem spesielt i indre skjærgård og avgrensede fjordsystem. Tilførsel av næringssalter

medfører økt algevekst, dårligere sikt i vannet (mindre tilførsel av sollys til bunnen) og oksygensvikt i de dypere vannmassene. Eutrofiering vil kunne påvirke negativt kystbundne dykkende fugler som beiter på bunnlevende organismer (f.eks. ærfugl, siland og mellomskarv) dersom livet på bunnen dør av mangel på oksygen. Oppgradering av de større renseanleggene langs Skagerrakkysten har ført til reduksjon i tilførselen av nitrogen og fosfor på 1990- og 2000-tallet.

Langtransportert forurensning og marint søppel

Kysten av vestre del av Agder tilføres langtransporterte forurensninger via luft og sjø, og forurensninger fra Lista. Langtransportert nitrogenforurensning truer lyngheiområdene i det sørligste Norge og lengre sør i Europa, da sterk nitrogengjødsling favoriserer gras, særlig blåtopp, i forhold til røsslyng (Fremstad et al. 1991). Dette medvirker til at kystlyngheiene over tid endres i retning grasheier.

I Helhetlig forvaltningsplan for Nordsjøen og Skagerrak – Sårbarhet for særlig verdifulle områder utgitt av Klima- og forurensningsdepartementet i 2011, er langtransportert marint søppel vurdert. Langtransportert marint søppel finnes i strandsonen i verneområdet i varierende grad. Det er påvist flere typer effekter av marint søppel, og det er knyttet bekymring til mulige effekter av mikroplast. For sjøfugl i Skagerrak vurderes langtransportert marint søppel å ha middels miljøkonsekvens.

Det ryddes årlig strandsøppel i store deler av strandsonen i verneområdet, både i offentlig og privat regi.

Akutt forurensning /utslipp fra marin virksomhet

Beredskapen mot akutt forurensning i Norge er organisert med mange aktører og under koordinering av Kystverket. Landskapsvernområdet inngår i et viktig hekke- og trekkområde for fugler langs Sørlandskysten. Det er viktig at alle involverte i en aksjon er orientert om fuglesituasjonen dersom akutt forurensning inntreffer, for eksempel som følge av et skipshavari, og tar forholdsregler for å beskytte naturmiljøet.

Sjøfugl er svært sårbare overfor utslipp av olje i sjøen. Selv små mengder olje gjør at fjærdrakta mister sin vannavstøtende evne slik at fuglene utsettes for nedkjøling. Oljen kan også forårsake andre typer skader, for eksempel forgiftning, ved at fuglene pusser fjærene eller ved næringssøk. Effekten av oljeforurensning varierer mellom ulike arter og med hvilken årstid utslippet skjer. Dykkende sjøfugl som havender, alkefugl og skarv, som er mye under vannet i næringssøk er langt mer utsatte enn for eksempel måker som henter maten i overflatesjiktet og bruker mye av tiden på vingene. Oljeutslipp på Skagerrakkysten i vinterhalvåret vil kunne føre til stor skade da store mengder sjøfugl

trekker hit vinterstid, samt at de lave temperaturene i luft og sjø gjør fuglene langt mer sårbare for å få olje i fjærdrakta.

Mindre oljeutslipp fra skipsfart, havner og offshore oljeboring får liten oppmerksomhet sammenlignet med de store ulykkene med oljeutslipp som følge av skipshavarier eller store utslipp fra oljeinstallasjonene i Nordsjøen. Mindre utslipp skjer for eksempel ved rensing av oljetanker eller ved mindre oljelekkasjer. Vi har i dag lite kunnskap om langtidseffekten av slike mindre utslipp.

Det er viktig at kunnskapen om sårbare miljøverdier i Flekkefjord landskapsvernområde er kjent og at verneområdeforvaltningen blir involvert ved akutt forurensning med behov for å sette inn skjermings- og oppryddingstiltak. Verneområdeforvalter/styret bør knyttes opp mot utvalget som har ansvaret for beredskap og aksjon ved akutt forurensning.

Tilleggsopplysninger

2.5 Verdifulle kulturlandskap

Verdifulle kulturlandskap har bakgrunn fra prosjektet «Nasjonal registrering av verdifulle kulturlandskap» (Direktoratet for naturforvaltning, 1994). Hensikten var å fange opp større kulturlandskapsområder som representerer viktige biologiske, økologiske og kulturhistoriske verdier. Representative, særpregede landskap og landskap med stor artsrikdom inngikk i registreringen. 290 av de nasjonalt registrerte områdene ble prioritert høyest, og to av disse områdene berører landskapsvernområdet helt eller delvis; Kleppe, Dåtland, Li og Kirkehamn. Data fra registreringene er tilgjengelige i Naturbase, hvor de går under betegnelsen «verdifulle kulturlandskap».

Kleppe-Dåtland-Li

Det verdifulle kulturlandskapet «Kleppe-Dåtland-Li» (KF00000156) ligger på Hidreheia og i sin helhet innenfor verneområdet. Registrert areal utgjør 115 daa, men det er foreslått en utvidelse, jf. skjøtselsplan for området (Søyland, R., 2018). Området er i Naturbase omtalt som svært verdifullt i forhold til kulturminneverdier og mindre verdifullt i forhold til biologisk mangfold verdi. Verdisettingen for biologisk mangfold er ikke oppdatert etter nyere kartlegginger og igangsatte skjøtselstiltak.

Kirkehavn

Det verdifulle kulturlandskapet «Kirkehavn» (KF00000152) ligger ved Kirkehamn vest på Hidra. Området utgjør 374 daa og er omtalt som svært interessant både i forhold til kulturhistorisk interesse og biologisk mangfold. I Naturbase er området ellers gitt denne beskrivelsen: *«Et innelukket havneområde vest på Hidra. De beste jordene blir i dag intensivt drevet, mens de bratte liene blir delvis beitet. Landskapet er fremdeles åpent,*

men en kan ane en begynnende gjengroing. Bygningsmiljøet som ligger langs sjøen er fremdeles godt bevart, med kirken som et sentralt element.»

Søndre del av det utvalgte kulturlandskapet kommer så vidt innenfor grensen til Flekkefjord landskapsvernområde. Det er utarbeidet skjøttsplan for området (Søyland, R., 2014).

Figur 2-11. Gården Li (se vedlegg figurer og bilder).

2.9 Kartlegging og overvåking

Et godt kunnskapsgrunnlag er avgjørende for å kunne ivareta verneformålet. Lokale ornitologer har i flere år gjennomført registreringer og ringmerking av fugl på Mønstremyr. Fremover vil det være behov for noen kartlegginger, spesielt i forhold til naturtyper som slåttemark, naturbeitemark og kystlynghei. Dette for å ha kontroll på at verneverdiene blir ivaretatt på en god måte.

Overvåking i verneområdene handler om dokumentasjon av naturverdier og påvirkning på disse. I 2008 ble det valgt ut fireovervåkingslokaliteter i områdene Dragøy, Prestøy, Narvøy og Dåtlandsheia. Lokalitetene er kartlagt og flyfotografert med tanke på overvåking av vegetasjonsutviklingen. Narvøy er referanseområde uten skjøtsel. Det er ikke kjent at det foregår systematisk overvåking i verneområdet i dag. Foreslåtte bevaringsmål og tilstandsvariabler kan brukes for framtidig overvåking av viktige naturtyper og artsforekomster i verneområdet.

Fylkesmannen i Vest-Agder gjennomførte i perioden 2009-2011 delprosjektet *Målstyrt forvaltning – restaurering av kystlynghei på Bergeneset i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde og slåttemark på Li i Flekkefjord landskapsvernområde, Vest-Agder* (Gunnarsli, K.S., 2012). Målet med prosjektet var å skaffe erfaring med metoder for en dynamisk, målrettet og kunnskapsbasert forvaltning av et område der forvaltningsmyndigheten selv iverksetter restaurering og skjøtsel.

Det er utarbeidet skjøttsplaner for enkelte lokaliteter med verdifulle naturtyper, se tabell 2-11. Det kan være behov for flere skjøttsplaner i fremtiden.

Tabell 2-11. Oversikt overskjøttsplaner i Flekkefjord landskapsvernområde.

Navn	Naturtype	Årstall	Utarbeidet av
		Ukjent	Tiltakshaver

(Husøy, Hummerøy og Hummerås)			
Stykkje	Flere	2008	Agder naturmuseum
Li	Flere	2018	SNO, FOT
Verdifullt kulturlandskap Kleppe-Dåtland-Li	Flere	2018	Ecofact
Skjøtselsplan for slåttemark og kystlynghei på Kleppa og omegn	Flere	2018	Ecofact
Dragøy og Steglet	Kystlynghei	2016	Ecofact
Verdifullt kulturlandskap Kirkehamn	Flere	2014	Ecofact
Vågeøyene-Råsvåg (tiltaksplan)	Flere	2009	Tiltakshaver
Hummeråsmarka (tiltaksplan)	Flere	2009	Tiltakshaver

Bruk og historikk

Eierstruktur

3.1 Eierstruktur

Det meste av landarealet i landskapsvernområdet er i privat eie, med totalt ca. 350 grunneiere. Flekkefjord kommune eier areal på Husøy, Langeland og Polland. Tabell 3-1 gir en oversikt over statlig sikra friluftsområder og hvilke områder som er del av Skjærgårdsparken i Flekkefjord.

Tabell 3-1. Områder i offentlig eie og/eller skjærgårdsparkavtale.

Område	Gnr/bnr.	Eierform	Areal (daa)
Tarmeviga	109/20	Statlig sikra, Skjærgårdspark	24
Husøy	2/16,29	Statlig sikra, Skjærgårdspark	28
Laugøy	10/28, 9/15	Statlig sikra	20
Dragøy, Steglet, Mollsand, Håvågen	11/2,5,24	Statlig sikra, Skjærgårdspark	41

Prestøy og Narvøy	12/1,2,3,54	Statlig sikra, Skjærgårdspark	388
Kådøy og Lamøy	15/1,2,4,5	Statlig sikra	129
Li	40/1,2,3,4,5	Statlig sikra, Skjærgårdspark	233
Berrefjord	54/2, 6, 12, 13	Statlig sikra, Skjærgårdspark	141
Napp	43/1	Statlig sikra, Skjærgårdspark	72
Åna-Sira (Brufjellet)	60/2, 3, 26	Skjærgårdspark	303

Verneprosess

3.2 Verneprosess

For å bevare en del av kyst- og skjærgårdsnaturen på Sørlandet, foreslo Statens naturvernråd i «Ny landsplan for nasjonalparker» å verne et område 54 km² i Ytre Flekkefjord (NOU, 1986). Naturvernrådet vurderte området som representativt for kyst- og skjærgårdsnaturen i denne landsdelen, der lite kystareal var vernet fra før. Formålet med planen var å sikre ulike naturtyper i Norge mot større inngrep som kan forandre landskapet og forringe naturkvalitetene. Miljøverndepartementet fulgte opp og foreslo landskapsvern i «Ny landsplan for nasjonalparker og andre større verneområder» jf. St.meld. 62 (1991–92). Stortinget ga sin tilslutning til nasjonalparkplanen 19. april 1993.

Commented [A18]: Beskrivelse av verneprosess kan begrenses til et minimum

Etter oppdrag fra Miljøverndepartementet la Fylkesmannen i Vest-Agder fram en verneplan i 2003. Det ble opprettet en referansegruppe bestående av representanter fra grunneiere, Flekkefjord kommune, Vest-Agder fylkeskommune, Fiskeridirektoratet og Fylkesmannens landbruks- og miljøvernavdelinger. Områdets avgrensing og forslaget til vernebestemmelser har vært gjenstand for omfattende drøftinger og justeringer underveis.

Etter høring hos grunneiere, kommunen og andre berørte, ble Flekkefjord landskapsvernområde vedtatt opprettet av Regjeringen ved kongelig resolusjon i 2005.

Brukshistorie

3.3 Historisk bruk Det maritime kulturlandskapet i Ytre kystsone Flekkefjord er av meget høy verdi i nasjonal sammenheng både på grunn av representativitet og kontinuitet over lang tid. Her finnes spor etter 10.000 års kystkultur. Boplasser, havner og farleder med fyr, sjømerker og andre tekniske installasjoner over og under vann utgjør hovedelementer i det maritime kulturlandskapet. De som bodde i uthavnene, hadde mye kontakt med utlandet. Det var her skipsmannskapene gikk i land og det var god anledning til handel. Rasvåg, Kirkehamn og Berefjord har svært lang tradisjon med havnefunksjon og annen maritim virksomhet. Rasvåg har vokst fram med grunnlag i de gode havneforholdene og er et resultat av stor aktivitet i seilskutetida. Som bosettingssentrum er trolig Kirkehamn eldre enn Rasvåg. Det har stått kirke i Kirkehamn siden middelalderen.

Historisk sett har landbruket på Hidra og Hidrehei vært drevet som små kombinasjonsbruk med jordbruk og fiske som inntektskilder. De små brukene var resultat av oppdeling av større gårder. Alle dyrkbare arealer var sannsynligvis dyrka opp og all utmark ble beitet intensivt på 1800-tallet. Folket her opplevde gode tider på grunn av gode innsig av sild blant annet på slutten av 1500-tallet og i 1820-30 åra. Slått, åkerbruk, sanking av lyng, lauv og torv inngikk i drifta. Plukking av fugleegg i mai var utbredt og jakt på sjøfugl var viktig om høsten.

Enger og myrer ble slått fram til brukene ble fraflyttet eller marka ble tilplantet med gran særlig i siste del av 1900-tallet. Den beste marka ble slått først. Myrer og annen utmark til slutt. De skrinneeste markene ble ikke slått hvert år. Etter at brukene ble fraflytta utover 1900-tallet er området stedvis beitet med sau. Ca. 25 fraflyttede småbruk ligger i sin helhet innenfor landskapsvernområdet.

Mønstremyra er den største myra i distriktet. Mønstremyrgardene (to bruk) ble overtatt av Flekkefjord kommune i 1917 fordi befolkningen i Flekkefjord by trengte brensel. Det ble tatt ut store mengder torv i løpet av første verdenskrig. Myra ble dyrka opp av leietakere i 1970–80 åra. Det meste av Ytre kystsone Flekkefjord var skogløst på slutten av 1800-tallet. Det som vokste til av trær, ble brukt som ved til daglig matlaging og oppvarming. Framvekst av skog startet først utpå 1900-tallet, som følge av fraflytting og nedtrapping av landbruket. Det ble plantet en del gran i deler av verneforslaget på 1950–60 tallet, for eksempel ved Kalven sørøst på Austrøyna, og ved Polland, mellom Dåstøl og Åsnes. Bjørkeskogen var på vernetidspunktet hovedsakelig skog yngre enn 50 år, og det meste var gjengroingsskog i en tidlig fase. Dette som et resultat av en naturlig utvikling ved opphør av beite.

Landbruk

3.4 Landbruk

Landbruk omfatter jord- og skogbruk. Landbruksinteressene i verneområdet er hovedsakelig knyttet til beiteressurser, men også noe skogbruk. Verneområdet omfatter beitearealer som blir brukt av grunneierne i området. Flekkefjord landskapsvernområde er utmark for ca. 100 bruk.

Markslagskategorier

I verneområdet er det registrert ca. 679 daa innmark, fordelt på markslagene fulldyrka jord, overflatedyrka jord og innmarksbeite (Kilden). Disse arealene fremstår i dag som fulldyrket mark og beitet eng i mer eller mindre god tilstand. Mesteparten av den fulldyrka jorda er på Mønstremyr (95,2 daa).

Figur 3-1. Mønstremyr (se vedlegg figurer og bilder).

I verneområdet er ca. 16 000 daa registrert som skog, hvorav 3 700 daa er produktiv skog. Skogarealer med uproduktiv skog domineres av fattige furuskoger og skrinn lauvskog på grunnlendt mark med liten produksjonsevne. Sterk vindpåvirkning forårsaker vekstformer som ikke gir verdifull tømmerkog. I mindre og mer beskyttede områder finnes noe lauv- og barskog på høy bonitet.

Markslagskategorien åpen skrinn fastmark dominerer landarealene og utgjør rundt 20 055 daa eller ca. 51 % av totalt landareal. Snaumark med flekkvis skrinn vegetasjon eller frisk vegetasjon er forholdsvis jevnt fordelt over hele verneområdet, men mest dominerende på høydedragene og småøyer. I landbrukssammenheng er gras- og lyngvekster på dette arealet av verdi som beite for husdyr. De ulike markslagskategoriene (AR5) framgår av Tabell 3-2.

Tabell 3-2. Arealrapport for Flekkefjord landskapsvernområde pr. oktober 2021. Kilde: Kilden.

Marks lag (AR5)	Areal (daa)*	Areal (%)
Fulldyrka jord	110	0,2
Overflatedyrka jord	6	0
Innmarksbeite	563	1,0
Produktiv skog	3707	6,9
Uproduktiv skog	12300	22,8
Myr	1331	2,5
Åpen jorddekt fastmark	163	0,3
Åpen skrin fastmark	20055	37,1
Ferskvann	1198	2,2
Bebyggd/samferdsel/hav	14563	27,0
	0	0

Ikke kartlagt		
Sum	53996	100

*Avgrensing er målt på kart og følger omtrentlig vernegrense. Det kan forekomme mindre avvik.

Figur 3-2. Oversikt over dyrka jord og innmarksbeite (se vedlegg figurer og bilder).

Landbruket spiller en viktig rolle i å opprettholde verneverdiene i store deler av Flekkefjord landskapsvernområde. Det kan og være interessekonflikter mellom natur/verneverdier og landbruk. Eksempelvis dagens dyrka mark som tidligere var våtmark/myr. Verneområdet har store forekomster av kystlynghei og rike forekomster av kulturbetingede planter som er avhengig av husdyrbeiting. Kystlynghei, naturbeitemark og slåttemark er truede naturtyper, jf. Norsk rødliste for naturtyper. Kystlynghei og slåttemark er vurdert sterkt truet (EN) mens naturbeitemark er vurdert som sårbar (VU). Opphør av drift, gjengroing, fremmede arter og fysiske inngrep er noen av de viktigste trusler mot disse tre naturtypene. Det er gjort en stor innsats for å restaurere deler av landskapet (rydding, hogst, sviing, beiting, slått), og flere tiltak er iverksatt som skjøtselstiltak. Vern gjennom bruk er et viktig utgangspunkt for en langsiktig og bærekraftig forvaltning. Grunneierrettigheter og -interesser skal vektlegges. Kommunen inngår avtaler med grunneier om stiavtaler.

Beiting

Husdyrbeiting, først og fremst sauebeiting med gammel norsk sau og utegangersau, er viktigste landbruksrelaterte aktivitet i verneområdet. All beiting med unntak av en del av Husøy, skjer på privat eide områder. Helårsbeiting med gammel norsk sau pågår på heiene Hummerås-Kalven, Itland-Kjørsfjellet, Mønstremyr-Kleppe-Li og Brufjellet, samt Dragøy. Sommerbeiting pågår på Kjellnes og Prestøy. Sommeren 2000 var det ifølge verneplanen om lag 150–200 sau og lam som beitet innenfor verneområdet. Det var ingen dyr på vinterbeite i år 2000. Det er nå mange sau på både sommer- og vinterbeite, i tillegg til noe beiting med storfe og geit.

Interessen for utmarksbeite med bruk av sau for å holde kulturlandskapet i hevd har tatt seg opp, og Flekkefjord kommune har fått et kystlandbruk av næringsmessig betydning. I dag er det 12-13 bønder (søkere av produksjonstilskudd) som bruker verneområdet i

driften, i tillegg til enkelte utenfor tilskuddsordningen. Flere har også startet med bihold i kystlyngheia i verneområdet. De aktive grunneierne har virksomhet spredt over hele verneområdet og store områder skjøttes med villsau på helårsbeite. Denne driftsformen krever tilsyn med dyr hele året. Villsau er godt tilpasset de lokale forholdene og lammer ute i terrenget uten hjelp. Når det nærmer seg lamming i april – mai trekker de voksne seg litt unna fra flokken, og dermed spredde sauene over et stort område. I denne perioden er de svært sårbare for forstyrrelser. Ferdsel i områder hvor villsau lammer kan føre til at lammene blir etterlatt og dør. Den generelle båndtvangen gjelder i tiden fra 1. april til 20. august og dekker hele denne perioden. Beitedyrene har avgjørende betydning for å holde kulturlandskapet i hevd, og dermed en viktig funksjon i å opprettholde verneformålet. I enkelte beiteområder kan det derfor være nødvendig å ikke tilrettelegge for økt ferdsel, men heller styre ferdselen til andre områder ved hjelp av god informasjon og tilrettelegging.

Skjøtsel av gamle slåttemark

Det er gjennomført et stort arbeid med rydding, brenning og slått for å restaurere slåtteenger og få tilbake noe av det gamle arts mangfoldet. Slått av eng- eller myrarealer medvirker til å fremme et rikt arts mangfold, og interessen for å holde i hevd gammel slåttemark har tatt seg opp de siste årene. Tradisjonell engslått eller myrslått skjer etter blomstring sent på sommeren og etterlater nye frø på arealet. I tillegg er disse arealene viktige for insekter og fugl. Arealer med slåttemark er ofte små og dermed sårbare for slitasje som kan skade vegetasjonen. I verneområdet er det viktig at stier legges utenom slåttemark og at det informeres om at telting, grilling, bålrensning og lignende ikke er tillatt på disse arealene.

De tidligere slåttemarkene på Husøy og Hummarøy har nå preg av å være naturbeitemarker, men det finnes flere slåttemark som nå er i god hevd på Hidreheia, eksempelvis Kvednhølen, Solbadalen, Li, Kleppe og Håland.

Skogbruk

Det er knyttet ulike verdier til skogforekomstene i verneområdet. I verneområdet vil hensynet til biologiske og landskapsmessige verdier generelt veie tyngre enn de økonomiske verdiene, noe som gjenspeiles i verneforskriftens bestemmelser. Verneforskriften har bestemmelser om plantelivet som gir rammer for denne aktiviteten, i tillegg til rammer for hogst. Vernegrensen er trukket utenom eksisterende veinett/bebodde områder slik at behovet for å utnytte landskapsvernområde til vedhogst på kort sikt synes begrenset.

De biologiske verdiene i tilknytning til skogen i verneområdet er store, spesielt på Andabeløy, Mekjervågen, Breilid, Dragøy, Snørebråt-Haugeland og Kjørsfjell-Li. Grunneierne i den gamle furuskogen på Andabeløy og Dragøy har fått økonomisk erstatning for at skogen ikke skal hogges. De øvrige områdene er vurdert til ikke å være økonomisk drivverdige i skogbruksmessig forstand.

Sitkagran og andre fremmede treslag er blitt kraftig redusert som følge av omfattende naturrestaureringstiltak. Det finnes imidlertid et større felt fra Dåtland og nordover langs stien. Sitkagran og andre fremmede treslag er særlig en stor trussel mot kystlynghei. Disse bestandene anses som en trussel mot verneverdiene og ønskes avvirket. Uttak av fremmede treslag er et prioritert tiltak fremover.

Det er i regi av eller med støtte fra vernemyndigheten, hogd store arealer med gran, einer, furu og bjørk i Kalven, Dragøy, Stykkje, Little Håland, Kjørsfjellet, Mønstremyr, Kleppe, Dåtland og Brufjellet siden 2005. Private prosjekter kommer i tillegg. Dette som del av arbeidet med å restaurere kulturlandskapet og hindre gjengroing av verdifulle naturtyper.

Friluftsliv

3.5 Friluftsliv

Friluftsliv er ikke en del av verneformålet, men allmennhetens bruk reguleres eksempelvis gjennom bestemmelser om bygging, etablering og drift av fysiske anlegg, motorferdsel, parkering og ulike ferdselsformer. Økt bruk av verneområdet kan gi behov for å regulere, kanalisere eller unngå aktiviteter som sliter på vegetasjon eller forstyrrer dyre- og fuglelivet i vesentlig grad. Friluftsløven regulerer ferdsel i innmark og utmark og gjelder også i landskapsvernområdet. Allemannsretten sikrer den frie ferdsel i utmark, men innebærer også plikter for den som ferdes langs strendene; både i forhold til sårbare naturverdier, landbruks- og grunneierinteresser og andre besøkende.

Verneområdestyret mener friluftsliv er en viktig del av grunnlaget for landskapsvernet og at vernemyndigheten bør ha en aktiv rolle for å ivareta friluftslivinteressene i området.

Store deler av verneområdet er kartlagt som svært viktige og viktige friluftslivsområder, se figur 18. I Regional plan for idrett, friluftsliv og fysisk aktivitet (2014-2020) er både Brufjell og Hidrahei (Hågåsen) markert som regionalt svært viktige friluftslivsområder. Verneområdet omfatter flere offentlig sikrede friluftsområder og deler av verneområdet inngår i Skjærgårdsparken Lister. Gjennom skjærgårdsparkavtaler og offentlig eiendomskjøp er allmennheten sikret god tilgang til deler av landskapsvernområdet. Tilrettelegging i form av parkeringsplasser, brygger og toaletter skjer som regel i regi av kommunen. Figur 3-3 (se vedlegg figurer og bilder) gir en oversikt over statlig sikra friluftsområder i verneområdet.

Turmulighetene er store, og området byr på variert og storslått natur, lite preget av tekniske inngrep. Rasvåg, Myran (idrettsplass), Kirkehamn, Itland, Dåstøl og Roligheten (Åna-Sira) er gode startplasser for en tur på heia. Her finnes parkeringsplass og

informasjonstavler, og flere av turløypene er merket med skilt og stimerking. Turstiene på Langelandsfjell, Hågåsen-Kjellnes, Dåstøl og Brufjell, er merka med lys blå farge i tråd med Merkehandboka. En oversikt over eksisterende tilrettelegging for friluftsliv i og nær landskapsvernområdet finnes i tabell 3-3 og figur 3-4 (se vedlegg figurer og bilder).

Kajakpadling er en økende aktivitet i skjærgården, og det er utlån av kajaker i Dåtlandstranda. Flere lokaliteter er under utvikling for ulike typer klatreopplevelser; eksempelvis Via Ferrata ved Dåtlandstrand og Brufjellet sør for Åna-Sira.

Gode dykkelokaliteter finnes blant annet under Kvalsberget nordvest på Vestrøyna, under Kjørsfjellet i Hidrasundet, under Napp vest i Hidrasundet, på Halsbåen vest for Hidrasundet og i Berrefjord. Det er ikke kjent at det er reiselivsaktører som tilbyr guidete dykkerturer.

Flekkefjord og Opland Turistforening (FOT) eier Gården Li og tilbyr overnatting på Li og i kystledhytte i Dåtlandstrand.

Tabell 3-3. Oversikt over eksisterende tilrettelegging for friluftsliv i/nær Flekkefjord landskapsvernområde.

Tilrettelegging	Hvor
Parkering	Hummerås, start av Langelandsveien, Rasvåg, nord for Hågåsen, Kirkehamn (fiskerihavna), Kvellandstrand, Itland (Kjørsfjell), Fidsel, Dåstøl, Ystebø (Brufjell).
Offentlige brygger	Rasvåg, Husøy, Dragøy (Mollsand og Steglet), Prestøy, Tarmevika, Dåtlandstrand, Napp (enkel) og Berrefjord.
Toalett	Rasvåg, Husøy, Hågåsen, Laugøy og Li.

Merka turstier	Brufjell, Åsnes, Dåstøl, Stø, Fidsel, Dåtland, Li, Kleppe, Hågåsen, Kjellnes, Langelandsfjella, Kalven, Andabeløy
Informasjonstavler, skilt	Andabeløy (butikken), Hummerås, Kirkehamn (butikken), Kvellandstrand, Itland, Fidsel og Østebø. Lister friluftsråd har satt opp en informasjonsplansje skiltet Brufjellområdet etter nasjonal standard.

Figur 3-5. Dåtlandstranda (se vedlegg figurer og bilder).

Figur 3-6. Parkeringsplass innfallsport Brufjell (se vedlegg figurer og bilder).

Jakt og Fiske

3.6 Jakt og fiske

Høst, vinter og vår er det fiske som er den vanligste aktiviteten i landskapsvernområdet. Det nære kystfisket drives fortsatt. Det fiskes med garn, line og ruse etter torsk, sei, lyr, lange, kolje og lysing. I sesongen drives makrelldorging, notfiske etter makrell og sild og teinefiske etter hummer og krabbe. Det kulturhistoriske laksefisket med kilenot er inne i en periode med forbud. Det fiskes for det meste med mindre båter nær land. For å styrke hummerbestanden i Norge har Fiskeridirektoratet opprettet 50 fredningsområder for hummer. Ett av disse ligger delvis i landskapsvernområdet; området Kjellenes - Krågeholman. Her er det forbudt å fiske med andre redskaper enn håndsnøre, fiskestang, juksa, dorg eller snurpenot.

Jaktretten på land tilhører grunneiere. Alle statsborgere kan jakte på det åpne hav. Sjøfugljakt er populært om høsten og kan skje fra 10. september og fram til jul. Storskarv, ærfugl, ender og måker er jaktbare arter. Rådyr, hjort, elg og hare jaktes på fastlandet og på de store øyene.

Reiseliv

3.7 Reiseliv

Flekkefjord kommune har reiseliv som en av 10 prioriterte satsinger. Smaabyen Flekkefjord har igangsatt en prosess med reisemålsstrategi for Flekkefjord 2025 og med bærekraft som grunnleggende premiss. I strategien er det anbefalt å starte arbeidet med å oppnå Innovasjon Norges merke for «Bærekraftig reisemål». Reiselivet i og rundt verneområdet er ikke organisert i et felles destinasjonsselskap. Det er flere aktører som promoterer ulike besøksmål i kommunen; Lista friluftsråd, Magna geopark, Smaabyen og andre reiselivsaktører.

Brufjellhålane, Hågåsen og Gården Li er de største attraksjonene i verneområdet. Det finnes en håndfull reiselivsbedrifter i nærområdet som blant annet tilbyr kost, losji, utleie av havkajakker, snorkleutstyr og lavvo. Landskapsvernområdet er ikke spesielt tilrettelagt for reiseliv, men reiselivet kan dra nytte av den tilretteleggingen som er gjort for friluftslivet. Hidra skjærgårdssenter har godkjent reguleringsplan (2016) for etablering av en naturbasert bedrift med base i Kirkehamn. Senteret skal være en inngangsport for besøkende til Hidra og inneholde blant annet akvarium, leirskole og hotell. Det satses på aktiv læring, sentrale tema er fisking, kystkultur, naturopplevelser og økt miljøforståelse. For utdyping av tema reiseliv vises det til besøksstrategien.

Kulturminner

3.8 Kulturminner

Sørlandskysten var den første delen av landet vårt som ble isfritt for 12 000 -14 000 år siden, og den ytre kystsonen har trolig vært brukt og bebodd av mennesker siden. Spor etter menneskelig aktivitet fins fra om lag 9 000 år tilbake i tid. De første sørlendingene levde et nomadisk liv med jakt og fiske. Folk ble mer bofaste etter hvert som jordbruk ble vanlig. Redskaper ble blant annet laget av grønnstein og diabas.

Det eldste kjente funn etter mennesker på Sørlandet kommer fra Kirkehamn. Et dekorert hakkellignende redskap av horn eller bein ble funnet under mudring. Hakken er C-14 datert til å være 9 500 år gammel. De eldste steinalderbosettingene i området ble etablert da havet sto 8–10 meter lavere enn i dag, og befinner seg på sjøbunnen, under dagens havnivå.

Det er funnet et 30-talls steinøkser på Hidra, mange av dem i diabas. Runesteinen fra Reistad og et skattefunn av to store gullringer på Hæstad fra vikingtiden viser at «fiskerbonden på Hidra til tider har delt land og strand med mennesker av høvdingslekt.»

(Jægtnes, 1989). Det er flere hellere på Hidra. Flint skal være funnet i noen av dem. På fastlandssiden er det flere hellere og naturlige gjemmesteder i steinurer, som kan ha vært i bruk i ufredstider. Det er kartfestet seks fornminner, to hovedveder og en rekke andre kulturminner (kompassroser, båtstøveier, tufter etter bosetting, gamle kvernhus, den gamle poststien m.m.) i landskapsvernområdet jf. tabell 14. Syv historiske havner ligger i verneområdet. Deler av Flekkefjord landskapsvernområde var bebodd fram til 1900-tallet. Siste fraflytting skjedde rundt ca. 1990. Her er mange jordeplekjellere og tufter etter våningshus, uthus, utløer steingjerder og rydningsrøyser. Fire våningshus og tre uthus i området Kleppe/Dåtland/Li er i bruk i 2015. En oversikt over noen av de registrerte kulturminnene i verneområdet fremgår av tabell 3-4.

Området Kjellnes – Råga - Hågåsen har status som Kulturhistorisk landskap av nasjonal interesse (KULA) (Riksantikvaren, 2021). Bakgrunn for utvelgelsen: *Kjellnes er representativ for de sørlandske kystgårdene med et intakt førindustrielt kulturlandskap som holdes godt i hevd. Hågåsen er et åpent kulturlandskap med bevarte krigsminner. Området har i ulike perioder gjennom historien har hatt en stor militærstrategisk betydning. Hele landskapet er godt lesbart og har høy opplevelsesverdi.*

Tabell 3-4. Oversikt over noen av de registrerte kulturminnene i Flekkefjord landskapsvernområde. Kilde: Kulturminnesøk.

Nr.	Område	Kulturminne
1	Husøy	En rose på toppen av øya. 1727 er innhugget. Gamle tufter
2	Lindåsen	«Vetten på Hitterøe»
3	Kjellnes	Ødegrend – fraflyttet på 1800-tallet

4	Dragøy, Vardefjellet	Lokal varde
5	Itland, Kvednhylen	Rester etter kvernhus. Stem i Hålandsvannet
6	Store Håland	Rester etter kvernhus nederst i bekken fra Store Håland
7	Hålandsdalen	Oppmurt båtstøvei
8	Litle Håland, Kvednhusdalen	Rester etter kvernhus
9	Mønstremyrvarden	Lokal varde. Dagens varde ble bygd i forbindelse med kartkonstruksjon rundt ca. 1850
10	Kleppe	Poststi med oppmuringer, trapper og rekkverk
11	Kleppe	Grav på Kongsfjellet

12	Botnestronda	Rester etter kvernhus
13	Stø	Kirkevei fra Kvanvik
14	Slettehei	Forsvarsanlegg <i>Veden stod</i> . Automatisk fredet.
15	Berefjord, Holmen	Kompassrose på flatt berg litt under toppen, antatt fra 1540-60
16	Midtbø	To stakkhåler
17	Dragøy	Nausttuft, kan være fra forhistorisk tid eller middelalder
18	Kjellnes	Gravrøys på pynten
19	Dragøy	Gravrøys
	Skarpenes	Gravrøys

20		
21	Prestøy	Steinalderboplass og tufter kan være fra forhistorisk tid
22	Prestøy	Gravplass fra 1849 (finsk matros som døde av kolera)
23	Brufjell	Gammel varde (kilde Eli Åboen)

Figur 3-7. Kleppas strandeveg (se vedlegg figurer og bilder).

Bygg og Installasjoner

3.8 Infrastruktur, bygg og installasjoner

Det meste av verneområdet er lite påvirket av tekniske inngrep fra nyere tid. Med tekniske inngrep menes blant annet av bygninger, brygger, moloer, broer, veier, bergverksdrift, drenering, nydyrking, fremføring av luft- og jordledninger, skilt og sjikanøse stengsler.

Det går et luftspenn og to undersjøiske kabler på tvers av Hidrasundet, nord for Austrøyna, Hydra. Luftspennet kommer fra Itland med tilknytning over Bjørkåsen og Haugeland til Kvelland i øst og over Hålandsvannet i nordlig retning. Et luftspenn mellom Hogstad og Åsnes går innom verneområdet fra Foreåsen, vest for Dåstøl. Høyspentlinjen går rett på tvers av fugletrekket langs kysten og det er risiko for kollisjon. Særlig for hubro er det risiko for elektrisk sjokk når de setter seg på mastene. Etablering av jordkabel vil fjerne risikoen, eventuelt avbøtende tiltak (sittepinne) på selve linje/mastene.

Kystverket har en fyrstasjon på Nappodden og flere fyrlykter. Det er ingen militære anlegg i verneområdet. Anlegget på Hågåsen ligger like utenfor vernegrensa.

Det finnes ca. 35 fritidsboliger og sjøbuer i 100-metersbeltet langs sjøen i verneområdet. I tillegg finnes fire eldre våningshus som ikke er helårsbebodd og fire uthus i området Kleppe/Dåtland/Li. Ett av uthusene er omdisponert til turisthytte (Li). Det er ingen bilveier eller nyere landbruksveier i verneområdet.

Fortetting i enkelte områder i kystsonen ble drøftet i verneplanarbeidet. Vernet er ikke til hinder for at Flekkefjord kommune kan vedta planer for fortetting av hytter og sikring av arealer for naturvern og friluftsliv, og rett til tilrettelegging for allmenheten i områdene Stø og Tele etter egne retningslinjer, se kapittel 4.7.1. Planer krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, jf. verneforskriften § 3 pkt. 1.3l).

Motorferdsel

3.11 Motorferdsel

Innenfor landskapsvernområdet er det populært å ferdes for fritidsbåttrafikken. Det er også hoved- og bileder innenfor området som benyttes av nyttefartøy.

Motorisert ferdsel på sjøen er ~~i liten grad ikke~~ regulert i verneforskriften. ~~Aktiviteten kan reguleres dersom det er fare for skade på dyreliv, eksempelvis unødig forstyrrelse av hekkende fugl. Forskrift om bruk av vannscooter og lignende ble fra 18. mai 2017 opphevet. Det betyr at vannscootere kan i sjøen brukes på lik linje med motorbåter. Kommunene kan fortsatt ved behov fastsette lokale forskrifter om bruk av vannscooter i sjøen med hjemmel i havne- og farvannsloven.~~

Tilleggsopplysninger

3.10 Havbruk

~~Det er ikke rom for næringsutvikling som er i strid med verneformålet.~~ Vernet er ikke til hinder for drift av oppdrettsanlegg på godkjente lokaliteter. Bygninger og installasjoner på sjø og land vil som regel være uheldig for landskapet, og bør derfor unngås i landskapsvernområdet. ~~Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til etablering av havbruksanlegg uten installasjon på land og særlig synlig anlegg på sjøoverflaten.~~ Nye tiltak og installasjoner må vurderes opp mot verneformålet.

Commented [A19]: Her omtales bare motorferdsel på sjøen, ikke på land. Bør tas med.

Commented [A20]: Anbefaler at disse underoverskriftene fjernes, jf. kommentar over. Her er det også blitt feil rekkefølge på nummereringen.

Commented [A21]: Uklart hva som ligger i dette, anbefaler at den strykes. Hva som er regulert følger direkte av forskriften og er ikke en vurdering av verneformålet.

Commented [A22R21]: Naturlig at havbruk omtales under bygg og installasjoner i stedet for under Tilleggsopplysninger?

Flekkefjord er den viktigste havbrukskommunen på Skagerrakkysten for oppdrett av laks og forekomsten av fiskeoppdrettsanlegg mellom Andabeløy og Hidra er blant de tetteste i landet. Det er åtte godkjente fiskeoppdrettslokaliteter i eller nær landskapsvernområdet, se figur 3-8 (se vedlegg figurer og bilder). Fem av lokalitetene var i drift i 2015. To anlegg ligger innenfor verneområdet; Hålandstranda i Hidrasundet og Hidra sørøst.

3.12 Informasjon

En plakat med informasjon om verneområdet er plassert ved følgende innfallsporter til området: Andabeløy (butikken), Hummerås, Kirkehamn (butikken), Kvellandstrand, Itland, Fidsel og Ystebø. Informasjonsplansjene ble utarbeidet rundt 2010. Oppdatert informasjon i tråd med Miljødirektoratets merkevarestrategi vil være en prioritert oppgave fremover.

Verneområdestyret har to nettsider. Det ene er en forvaltningsrettet nettside: nasjonalparkstyre.no/Oksoy-Ryvingen med informasjon om verneområdestyret, sakspapirer, forvaltningsplaner, besøksstrategier, verneområdene med tilhørende forskrifter m.m.

Det andre er en besøksrettet nettside med mulige besøksmål: <https://vorf.no/>.

Se ytterligere beskrivelser om informasjonstiltak i besøksstrategien.

Commented [A23]: Dette kapitlet passer ikke her.

Forvaltning

Innledning

4. Forvaltning

4.1 Besøksforvaltning

Besøksforvaltning er i Miljødirektoratets veileder - Besøksforvaltning i norske verneområder (2021), definert som å legge til rette for og styre bruken av et verneområde slik at forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas, samtidig som opplevelsen for de besøkende skal bli best mulig og den lokale verdiskapingen blir størst mulig.

En besøksstrategi er en plan for hvordan forvaltningsmyndigheten vil gjennomføre besøksforvaltning for sitt verneområde. Besøksstrategien skal vise hvilke tiltak (informasjon, fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc.) som er nødvendige for å

Commented [A24]: Malen er ikke fulgt

balansere naturverdier, den besøkende og næringen i et verneområde, slik at en oppnår størst mulig nytte for alle fire interesser. En effektiv besøksforvaltning forutsetter at forvaltningen av verneområdet og områdene rundt sees i sammenheng. Dette krever samarbeid med lokale og regionale planmyndigheter og reiselivsaktører slik at besøksstrategien kan samkjøres med og innarbeides i regionale og kommunale planer. Alle verneområder må ha en godkjent besøksstrategi før Miljødirektoratets merkevarestrategi kan tas i bruk. Besøksstrategi for Flekkefjord landskapsvernområde ligger som vedlegg.

4.2 Forvaltningsutfordringer

Med utgangspunkt i verneformålet og verneverdiene i Flekkefjord landskapsvernområde, eksisterende kunnskapsgrunnlag, aktuelle trusler/negativ påvirkning, brukerinteresser samt forvaltningserfaring, er det definert følgende forvaltningsutfordringer:

Naturverdier

- Gjengroing av kulturlandskapet. En stor del av verneområdet består av kulturbetinget natur som er avhengig av aktiv skjøtsel for å opprettholdes. Flere trua og nær trua arter er knyttet til det åpne kystlandskapet.
- Spredning av fremmede arter.

Ferdse og friluftsliv

- Slitasje og skader på vegetasjon.
- Forstyrrelse av dyreliv og fugleliv, inkludert beitedyr.
- Begrensede parkeringsmuligheter ved innfallsporter.

- Manglende stiavtaler med grunneiere.
- Manglende informasjon til besøkende, begrenset kunnskap om verneverdier.

Forurensing og miljøgifter

- Utslipp fra lokale kilder på land og i sjø.
- Marint søppel på sjøbunnen, i strandsona og på land.

4.3 Forvaltningsmål

Med utgangspunkt i verneforskriften og kunnskapsstatus er det utarbeidet forslag til overordnede forvaltningsmål for geologi, naturmangfold, landbruk, friluftsliv, kulturminner, reiseliv, forskning, formidling og undervisning.

Geologi

Det geologiske mangfoldet og landskapets art og karakter skal bevares.

Naturmangfold

Mangfoldet av naturlig forekommende dyrearter, plantearter, plantesamfunn og naturtyper i verneområdet skal bevares.

- Levedyktige bestander av rødlistearter skal opprettholdes på de lokalitetene der artene forekommer.
- Kunnskapen om rødlistearter i verneområdet skal bedres.

- Mangfoldet av naturlig forekommende dyrearter skal bevares, først og fremst gjennom bevaring av deres leveområder.
- Hekke- og yngleplasser for sjøfugler skal ha god økologisk status og ferdselsreguleringer skal fungere. Unødig forstyrrelse av hekkende sjøfugl skal unngås.
- Forekomster av fremmede arter skal reduseres. Bekjempelse av høyrisikoarter som truer verdifulle naturtyper og rødlistearter skal prioriteres.
- Slitasje fra friluftsliv skal holdes på et akseptabelt nivå og ikke forringe verneverdier.

Landbruk

Verneområdet skal kunne utnyttes som en ressurs for landbruket innenfor rammen av verneformål og vernebestemmelser. Beiting og andre skjøtselstiltak i landbruket skal være et bidrag til bevaring av verneverdier.

Friluftsliv

Forvaltningen av verneområdet skal bidra til å fremme gode friluftslivsopplevelser, samtidig som verneverdiene opprettholdes.

Kulturminner

Det verdifulle kulturlandskapet, kulturminnene og kulturmiljøene skal forvaltes og tas vare på i et langsiktig perspektiv som bruksressurser og som grunnlag for kunnskap, opplevelse og verdiskaping.

Reiseliv

Verneområdet skal kunne brukes som en ressurs for reiselivsnæringen i regionen. Reiselivet i verneområdet skal være bærekraftig og innenfor rammen av verneformål og vernebestemmelser.

Forskning, formidling og undervisning

Forskning, formidling og undervisning skal brukes aktivt for å fremskaffe og gjøre tilgjengelig kunnskap som kan fremme verneformålet, naturglede og forståelse for sammenhenger i naturens virkemåte og sårbarhet.

4.4 Bevaringsmål

Miljødirektoratet ønsker en kunnskapsbasert forvaltning av verneområdene. I fagsystemet NatStat kan forvaltningsmyndigheten sette konkrete bevaringsmål for ønsket naturtilstand i et verneområde. Bevaringsmål er et mål for naturens tilstand, og omfatter også en metodikk for måling/overvåkning av tilstand. Et bevaringsmål er alltid knyttet til et overvåkningsobjekt (et geografisk avgrenset naturområde), og overvåkningen er alltid knyttet til en tilstandsvariabel, jf. brukerveiledning til NatStat. Innsynsløsningen til NatStat gir oversikt over antall bevaringsmål, målt tilstand (tidsserier), og hvilke påvirkningsfaktorer (f.eks. fremmede arter) som følges opp av forvaltningsmyndigheten.

Det er utarbeidet en oversikt over aktuelle bevaringsmål for landskapsvernområdet, se vedlegg 1. Tabellen revideres ved behov. Det må gjennomføres NiN kartlegging før bevaringsmål legges i NatStat. Bevaringsmål som velges ut for oppfølging/overvåking må tilpasses NatStat i forhold til trinn, tilstandsklasser og etablering av overvåkningsmetodikk, og areal må avgrenses i kart.

4.5 Tiltaksplan

Tiltaksplanen er ment å gjelde for perioden 2025-2029, og bør revideres etter fem år. Det er gjort en hovedinndeling av prioriterte tiltak i perioden. Tiltaksplanen ligger som eget vedlegg.

Årlige skjøtselstiltak

Det er iverksatt og gjennomført mange omfattende restaureringstiltak i verneområdet, både som del av igangsatt landbruksdrift og som skjøtselstiltak. Tiltakene er hovedsakelig gjennomført av grunneiere/beitebrukere, men med økonomisk støtte fra tiltaksmidler i verneområder og/eller fra andre støtte/tilskuddsordninger i landbruks- og miljøforvaltningen. Dette gjelder spesielt tiltak som rydding, slått, sviing/brenning og beiting for å restaurere og holde i hevd verdifulle naturtyper som kystlynghei, naturbeitemark, slåttemark og slåttemyr. Det er viktig å legge til rette for at disse arealene holdes i hevd gjennom årlige tiltak, og at tiltaksmidler til drift/vedlikehold prioriteres.

Gjennom informasjon og økonomiske virkemidler vil forvaltningsmyndigheten stimulere grunneiere og beitebrukere til å holde arealene i hevd og med en drift som ivaretar verneverdiene. For enkelte utmarksarealer (naturbeitemark, kystlynghei, slåttemyr og slåttemark) vil intensiv drift og nydyrking være en trussel mot verneverdiene. Det er derfor viktig at grunneiere/beitebrukere har kunnskap om naturverdiene på eiendommen og hvordan driften kan tilpasses for å ivareta verneverdier. Kunnskapsgrunnlaget i forvaltningsplanen skal sammen med framtidig kunnskap om naturverdier, skjøtelsplaner og -avtaler bidra til en felles oppfatning og oppslutning om verneverdiene.

Fjerning av fremmede treslag

Fjerning av bestand med sitkagran og andre fremmede treslag i verneområdet er et høyt prioritert tiltak. Det gjenstår et større prosjekt fra Dåtland og nordover med bestander av sitkagran og norsk gran.

Kartlegging etter NIN-metodikk og utarbeidelse av skjøtselsplaner

Det ble gjennomført basiskartlegging i deler av verneområdet i 2022, før 2022 er det utført kartlegging etter DN håndbok 13 i utvalgte områder. Det er pr i dag ikke gjennomført naturtypekartlegging etter Miljødirektoratets instruks i verneområdet. I forbindelse med tidligere kartlegging er det utarbeidet skjøtselsplaner for arealer med kulturbetingete naturtyper. Ved utarbeidelse av nye skjøtselsplaner settes det krav om naturtypekartlegging etter Miljødirektoratets instruks, samt utarbeidelse av artslister for lokalitetene. Skjøtselsplaner utarbeides i dialog med grunneier/beitebruker, og størrelsen på planområdet avhenger av hva som er hensiktsmessig. Utarbeidelse av skjøtselsplaner prioriteres i tiltaksperioden, og for følgende områder/naturtyper (forutsetter grunneiers interesse for gjennomføring/igangsetting av skjøtselstiltak):

- Prestøy
- Husøy/Hummarøy
- Restaureringsarealer og viktige skjøtselsbeitinga naturtyper på Hidrahei som ikke omfattes av eksisterende skjøtselsplan.
- Slåttemarker og -myrer, semi-naturlige strandenger.

Nye områdesvise tiltak

Det er foreslått å iverksette noen nye og mer eller mindre omfattende områderestaureringer av kulturlandskap som er i gjengroing/forfall. Dette gjelder følgende områder:

- Kalvekilen (kulturlandskap, kulturminner)

- Stø (kulturlandskap)
- Djupedalen, Andabeløy (kulturmiljø)

Igangsetting av tiltak i nye områder bør ikke gå på bekostning av allerede iverksatte tiltak i andre områder.

Informasjonstiltak

Det er stort behov for informasjonstiltak i verneområdet. Eksisterende informasjonsplansjer må byttes ut med informasjonstavler i henhold til Miljødirektoratets merkestrategi, i tillegg til at de må settes opp ved langt flere innfallsporter i/ved verneområdet. Det er også behov for stedstilpasset skilting om spesielle naturverdier, naturmiljø, hensyn til drift/beitedyr og lignende. Se besøksstrategien for detaljert informasjon.

Minkbekjemping

Behovet for igangsetting av minkbekjemping i verneområdet må vurderes, i samarbeid med Miljødirektoratet og Flekkefjord kommune.

Tilretteleggingstiltak for friluftsliv

Det er svært viktig å få på plass stiftavtaler mellom kommune og grunneiere. Slike avtaler skal ligge til grunn for alle stier som skal merkes, skiltes og vedlikeholdes. Ytterligere tilretteleggingstiltak for friluftsliv omhandles i besøksstrategien.

4.6 Sonering

I tråd med verneplanen og som et virkemiddel i besøksforvaltningen, er det gjort en inndeling av verneområdet i soner med ulike mål og rammer for bruk, skjøtsel og tilrettelegging. Soneinndelingen bygger i stor grad på dagens bruk og tilstand i området, kombinert med forvaltningsmyndighetens ønsker for hvordan de ulike områdene skal få utvikle seg framover.

Avgrensingen av sonene gir ingen gradering av verneverdiene, men fjøres for å avveie ulike brukerinteresser. Forvaltningsmyndigheten vil ha ulik forvaltningspraksis i de ulike sonene. For å forbedre forvaltningen av området er verneområdet derfor delt inn i følgende soner:

1. Vernesone

Denne sonen omfatter hele verneområdet utenom de andre sonene. Vernesonen omfatter områder med få og ingen spor av nyere inngrep. Ferdsel bør fortrinnsvis skje langs gamle ferdselsveier. Restriksjonsnivå for inngrep, tiltak og installasjoner er høyt, og det skal ikke legges ytterligere til rette for ferdsel. Spor etter ferdsel eller andre skader på landskapet skal repareres slik at landskapet og vegetasjonen fremstår mest mulig urørt. I denne sonen er det ikke skjøtsel eller beiting utover det som ville dyr bidrar med.

2. Vernesone– skjøtsel

I denne sonen skal det legges til rette for aktiv skjøtsel og langsiktig drift av kulturlandskapet med innmarks- og utmarksbeiter, slåttemark og kystlyngheier. Dette for å ivareta landskapet og mangfoldet, og samtidig hindre tiltak som kan redusere verneverdiene eller vanskeliggjøre driften. Verneverdiene i sonen er avhengige av skjøtsel og det kan legges til rette for beite og slått, med rydding av kratt og busker, vedlikehold av grøfter og gjerder. I skjøtselssonen kan det åpnes for enkel tilrettelegging for friluftsliv i form av stier med enkel standard.

3. Brukssone – friluftsliv

Sonen omfatter eksempelvis arealer med skjærgårdspark og enkelte av de statlig sikra friluftsområdene. I brukssone for friluftsliv eksisterer det allerede, eller det kan åpnes for enkel tilrettelegging for friluftsliv, for eksempel stier, turløyper, badeplasser, teltplasser, gapahuk og bålplasser.

4. Brukssone - spesiell tilrettelegging

Det er begrenset antall områder som inngår i denne sonen, eksempelvis havbruksanlegg, høyspentlinjer, og områder med annen tilrettelegging (bygninger o.l.). I disse områdene kan det være aktuelt med tilretteleggingstiltak for friluftslivet og reiselivet, eller andre tiltak dersom de ikke er i strid med verneformålet.

I tillegg til bruk av sonering kan ferdsel styres til utvalgte plasser som er robuste i forhold til mye besøk og hvor det allerede finnes tilrettelegging for besøkende. Alternativt kan områder som er mye besøkt tilrettelegges for å gjøre dem mer robuste mot slitasje og negativ påvirkning på verneverdiene. Et forslag til de ulike sonene er definert i figur 4-1 (se vedlegg figurer og bilder).

Skjøtselsplan

Plan skal utarbeides eller er under arbeid

Besøksforvaltning

Plan utarbeidet og ligger som vedlegg

Verneforskrift URL

<https://lovdata.no/forskrift/2005-03-11-225>

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Id	Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
1	Bygg, anlegg og tekniske innretninger	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av punkt 1.2 og 1.3 i forskriften er det forbud mot inngrep og tiltak som oppføring, ombygging og riving av bygninger, brygger, moloer, broer og andre anlegg, veibygging, bergverksdrift, (...), fremføring av luft- og jordledninger (...), opplag av båter, utplassering av havbruksanlegg, husbåter og andre flytende innretninger. (...). Opplistingen er ikke uttømmende. Forvaltningsmyndigheten avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig. 1.2. Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for: a. Vedlikehold av bygninger,

		veier, brygger, vannkummer, vannledninger, kloakkanlegg, grøfteløp, sjømerker, lykter, havbruksanlegg og andre eksisterende anlegg. l. Drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg. m. Nødvendig istandsetting av kraftlinjer ved akutt utfall. (...). n. Oppgradering/fornyning av kraftlinjer for heving av spenningsnivå og øking av linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet. o. Drift og vedlikehold av Kystverkets anlegg, og nødvendig ferdsel i forbindelse med dette. 1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: a. Riving av bygning. b. Ombygging og tilbygg til eksisterende bygning. c. Gjenoppføring av bygning som går tapt ved brann eller naturskade. h. Oppføring av nødvendige bygninger og anlegg i landbruket som ikke er i strid med verneformålet. j. Etablering av brønn og vannledning til eksisterende fritidsbolig. k. Oppføring av nye anlegg, flytting av anlegg og tilbygg til eksisterende anlegg for Kystverket. l. Plan for fortetting av hytter i områdene Stø og Tele. m. Bruk av modellflybane i samme omfang som på vernetidspunktet. n. Oppgradering/fornyning av kraftledninger som ikke faller inn under § 3 pkt. 1.2 n. Generelle retningslinjer for oppføring og vedlikehold av bygninger og anlegg • Det kan
--	--	---

Commented [A25]: Dette er kopi fra verneforskriften og ikke en retningslinje. Det bør tas ut eller så må det synliggjøres hva som er forskrift og hva som er retningslinjer. Lesbarheten er også vanskelig når den står slik. (gjelder generelt for alle tema)

			ikke påregnes tillatelse til oppføring av nye bygninger til privat formål. • Det kan gis dispensasjon til oppføring av bygninger og anlegg som er nødvendige av hensyn til landbruk og virksomhet knyttet til viktig nasjonal infrastruktur (Forsvaret, telenettet, Kystverket). Søknad om slike tiltak skal også behandles etter plan- og bygningsloven. • Bygninger som går tapt ved brann eller naturskade vil normalt tillates gjenoppført på samme sted og i samme størrelse. Det må søkes om dispensasjon fra byggeforbudet i verneforskrift. • Med vedlikehold av bygninger menes arbeid som ikke medfører endring av bygningens fasade, karakter eller omfang, eller på annen måte påvirker landskapets art eller karakter. Vedlikehold som medfører fasadeendringer eller har karakter av ombygg eller tilbygg, skal vurderes etter søknad. • Forskriften gir forvaltningsmyndigheten anledning til å tillate oppføring av nødvendige bygninger og anlegg i landbruket som ikke er i strid med verneformålet, jf. forskriften § 3, 1.3, bokstav h. Med det menes bygninger som anses nødvendige for landbruket slik det har vært drevet fram til i dag, og bygningen/anlegget skal bare benyttes til landbruk. Oppholdsrom for sau i samsvar med dyrevernlovgivningen, kan være et eksempel på en slik bygning. I en eventuell tillatelse skal det tas stilling til størrelse,
--	--	--	---

			plassering og utforming i vedtaket. Retningslinjer for behandling av søknader om tillatelse til ombygging og mindre tilbygg til eksisterende bygninger * Ved behandling av søknad om dispensasjon for tiltak legger verneområdestyret følgende prinsipper til grunn: 1. Hver sak skal vurderes helhetlig i forhold til verneformålet. 2. Landskapet skal bevares. Bygninger skal ikke utvides eller bygges om slik at de blir mer dominerende i landskapet, kommer for nær tursti eller på annen måte er til ulempe for allmenheten. Eiendommer med relativt høyt bebygd areal, må ikke forvente utvidelse av bebygd areal. I slike tilfeller er det som regel ombygging eller omdisponering av areal på annen måte, som kan være aktuelt å vurdere dersom prinsippene i disse retningslinjene er oppfylt. 3. Naturmangfoldet og kulturminner skal bevares. 4. Eksisterende bygninger som kan ha kulturminneverdi bør vurderes av kulturminnemyndigheten. 5. Tilbakeføring av bygningsfasader er som hovedregel positivt. Ulike deler av bygning med ulik alder, kan i noen tilfeller vurderes særskilt. 6. Tilbygg skal underordnes hovedbygg for eksempel ved merkbart senket mønehøyde og underordnet størrelse. Hvis eksisterende bygg har høy grunnmur, kan lavere grunnmur på tilbygg bidra til dette. Totalt bebygd areal på eiendommen vil bli tillagt vekt i
--	--	--	--

Commented [A26]: Forestår at prinsipper endres til retningslinjer, da fremgår det tydelig at det er retningslinjer dette er og ikke juridiske krav.

			saksbehandlingen. 7. Opprinnelig takvinkel, mønehøyde, material- og fargebruk på eksisterende bygg, bør i hovedtrekk videreføres. Dersom ikke andre hensyn er tungtveiende, skal materialvalg og fargebruk skje ut fra ønsket om å gjøre bygningen minst mulig synlig i landskapet. 8. Fasader må vurderes i det enkelte tilfelle i forhold til byggets karakter og øvrige uttrykk. Vesentlige endringer i fasade må normalt ikke skje. 9. Det må ikke foretas graving, planering, masseutskifting, påfylling eller tildekking som endrer landskapsbildet, naturmangfoldet eller terrengprofilen. 10. Det er ønskelig at søknaden først sendes kommunen for registrering og at kommunen deretter videreformidler den til verneområdestyret. Verneområdestyret stiller følgende krav til søknad: a. Situasjonsplan 1:500/1:1000 b. Oversiktskart 1:1000/1:5000 c. Fasadetegninger av alle fasader i ønsket framtidig bygg, målsatt 1:50/1:100 d. Terrengprofil 1:50/1:100 e. Begrunnelse inkludert angivelse av eksisterende bebygd areal/bruksareal på eiendommen, spesifisert pr bygning, og ca. alder på bygninger/bygningsdeler f. Oversiktsfoto og foto av alle fasader. 11. Verneområdestyret skal innhente uttalelse fra fylkeskonservatoren i søknader om ombygging eller rivning av
--	--	--	--

Commented [A27]: Dette er forbudt. Så dette må omformuleres til en retningslinje for søknadsbehandlingen.

Commented [A28]: Se kommentar over om dette.

			følgende typer bygninger: a. Bygninger eldre enn 1900 b. SEFRAK-registrerte bygninger c. Bygninger som ligger i områder regulert til bevaring. 12. Tilstandsrapport skal fremlegges der hele eller hoveddel av hytte/fritidshus søkes revet. ²Disse retningslinjene har vært på administrativ høring i Kristiansand, Søgne, Mandal og Flekkefjord kommuner, Fylkesmannen i Vest-Agder, Vest-Agder fylkeskommune og Miljødirektoratet (2016). Etter innspill fra Miljødirektoratet (2023) er det foretatt mindre justeringer i retningslinjene. Retningslinjer for fortetting av hytter og sikring av arealer for naturvern og friluftsliv, og rett til tilrettelegging for allmenheten i områdene Stø og Tele, jf. verneplanen: • Prosessen skal styres av kommunen og ivareta allmenne naturvern- og friluftsinnteresser i området. Planen skal godkjennes av verneområdestyret, jf. verneforskriften § 3 pkt. 1.3 l). • Planen skal omfatte bygge-, naturvern- og friområder, og konkretisere aktuelle tilretteleggingstiltak. Viktige friluftslivarealer og allmenhetens tilgang til Stø og Tele bør sikres gjennom tinglyst avtale, som gir adgang til tilrettelegging av atkomst for besøkende. • Hyttebygging skal skje lenger enn 50 meter fra sti/gammel ferdselsvei, sjø, vassdrag, friluftsområde, arealer med verdi for biologisk mangfold (vilt, naturtyper og
--	--	--	--

Commented [A29]: Dette hører ikke hjemme her og hele forvaltningsplanen skal på høring og godkjennes av Miljødirektoratet.

			sårbare og truede arter). • Havstranda (ut til 50 meter fra land, seks meters dyp), beite-/slåtteenga og bekken i Stø bør legges ut som naturvernområde med bygge-, grave- og mudringsforbud. Planen bør angi konkrete retningslinjer for skjøtsel av naturvernområdet. • Det forutsettes at areal for friluftsliv avtales i forbindelse med Telebukta. Figur 4-2. Avgrensing av område i Stø (t.v.) og Tele (t.h.) hvor verneforskriften åpner opp for fortetting i forbindelse med regulering. Kilde: Verneplan. Retningslinjer for drift og vedlikehold av brygger, båtstøer, havner og moloer • Med vedlikehold menes tiltak for å hindre at anlegget forfaller. Endring i størrelse og form på brygger, båtstøer og moloer er ikke tillatt. Det kan påregnes tillatelse til motorisert ferdsel for slikt vedlikehold. • Med eksisterende opplagsplass menes plass som var i bruk på vernetidspunktet. Med opplag menes fast forankring av båt og fast henlegging av båt i mer enn 3 måneder. • Til vedlikehold av båtstøer skal det fortrinnsvis benyttes stedegent materiale. Med stedegent materiale menes også overskuddsstein (ikke sprengt) fra jordbruket. • I vedtak om tillatelse til oppføring av brygge i skjærgårdsparker skal det oppfordres til at deler av bryggagis en utforming og et materialvalg som sikrer god
--	--	--	--

Commented [A30]: Ta inn eller som det er gitt tillatelse til etter verneforskriften - hvis det er aktuelt.

Commented [A31]: Jeg kan ikke se at dette med 3 måneder fremgår noe sted? Hva er bakgrunn for at kortere opplag ikke omfattes? Generelt står det at opplag av båt på eksisterende plass er tillatt. Jeg foreslår at denne setningen strykes.

Commented [A32]: Denne er litt uklar, men her skal det stå bør eller oppfordres til. Dette ettersom vedlikehold er tillatt.

			atkomst for kajakk, robåt eller kano. • Dispensasjon for utlegging av flytebrygger og andre flytende innretninger kan normalt ikke påregnes. • Opparbeiding og utbedring av havn/molo eller tilkomstveier og parkering er søknadspliktig. • Mudring og dumping under laveste vannstand omfattes ikke av verneforskriften, og behandles etter annet lovverk (mudre- og dumpeforskriften og havne- og farvannsloven). Graving og påfylling av masse som har innvirkning på arealene over laveste vannstand, og på land, skal vurderes etter verneforskriften § 3 punkt 1.1. Retningslinjer for drift og vedlikehold av veier • Med vedlikehold menes tiltak for å opprettholde dagens standard, utseende eller kapasitet. • Med opprustning menes tiltak som økt veibredde og/eller påføring av annet veidekke enn det eksisterende, eksempelvis asfalt eller grus. Forvaltningsmyndigheten vil normalt gi dispensasjon til nødvendig utbedring av veier tilknyttet landbruk, fiske og viktig nasjonal infrastruktur (Forsvaret, telenettet, Kystverket). • Dispensasjon til anlegg av ny vei kan ikke påregnes.
2	Motorisert ferdsel på land	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 5.1 Motorferdsel er forbudt på land og i ferskvann. 5.2 Bestemmelsene i 5.1 er ikke til hinder for: a. Motorferdsel ved militær operativ virksomhet, politi-, rednings- brannvern- og

			oppsynsoppgaver, samt gjennomføring av skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. b. Motorferdsel på innmark i forbindelse med drift av landbruksarealer c. Bruk av beltegående elgtrekk. d. Motorisert ferdsel på traktorveier/kjørespor som er angitt i forvaltningsplanen, jf. § 5, i forbindelse med jordbruksvirksomhet og tillatt hogst. 5.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av motorisert kjøretøy på frossen mark, eller luftfartøy til: a. Vedlikehold og byggearbeid på bygninger og anlegg. b. Drift og vedlikehold av eksisterende kraftlinjer og Kystverkets anlegg. Tillatelser kan gis for flere år av gangen. c. Hogst og uttak av virke- Retningslinjer • Motorisert ferdsel i utmark er forbudt etter verneforskriften og etter lov om motorferdsel i utmark og forskrift for bruk av motorkjøretøy i utmark og på islagte vann. Forbudet gjelder også start/landing med luftfartøy (fly og helikopter). • Ved tillatt motorisert ferdsel skal en ferdes slik at plante- og dyrelivet ikke unødig skades eller forringes. • Ulovlig motorferdsel i verneområdet vil bli anmeldt. Framføring av jordbruksvei Formålet med landskapsvernet er å ta vare på landskapet. Derfor er verneområdet vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på
--	--	--	---

			landskapets art eller karakter. Veibygging, graving og påfylling av masse, opparbeiding og merking av turveier er eksempler på tiltak som ikke er tillatt. Verneområdestyret har som utgangspunkt at landbruksdrift i verneområdet skal basere seg på bruk av eksisterende veier/traseer, og at det er mulig å drive skjøtsel av landskapet (husdyrbeiting, rydding, slått og sviing på prioriterte arealer) uten å anlegge nye veitraseer. Styret er innstilt på å prioritere økonomisk støtte til innflyging av maskiner og materiell, eksempelvis til rensing og restaurering av gamle grøfter, for å sikre grunnlaget for bevaring og opprettholdelse av viktige kulturlandskap. Traktorveier/kjørespor Det legges til grunn at kjøring med traktor, slåmaskin o.l. inngår i forståelsen av «Landbruk (...) på eksisterende og tidligere utnyttede landbruksarealer», jf. verneforskriften § 3 punkt 1.2 c. For å muliggjøre kjøring til og mellom landbruksarealer, kan det angis traseer der motorferdsel er tillatt, jf. verneforskriften § 3 punkt 5.2 d. Landskapsvernet er ikke til hinder for slik kjøring på følgende traktorveier/kjørespor: o Veien til Hågåsen o Veien fra vernegrense og til Stykkje o Veien til Mønstremyr o Veien fra Dåtlandstrand til Kleppe. Det legges til grunn at kjøringen ikke fører til skade på veien. Ellers gjelder hovedregelen om at motorferdsel til lands er
--	--	--	--

Commented [A33]: Tas ut av retningslinjene eller skrives om. Vurderingen av rens av gamle grøfter må vurderes enkeltvis og etter verneformål.

			forbudt, jf. verneforskriften § 3 punkt 5.1. Hogst Motorferdsel i forbindelse med hogst er tillatt på alle kjørespor/traktorveier som eksisterte på vernetidspunktet. Forskriften krever imidlertid at dette angis konkret i forvaltningsplanen for å informere publikum og av håndhevingshensyn. Traseer for kjøring i forbindelse med hogst er ikke anvist i denne forvaltningsplanen, men verneområdeforvaltningen skal få på plass en oversikt i kart over hvilke traseer det gjelder. Inntil denne oversikten er på plass og informert om til grunneiere og rettighetshavere, må motorferdsel i forbindelse med hogst klareres med verneområdeforvaltningen. Kjøring utenfor kjørespor/traktorveier som eksisterte på vernetidspunktet krever tillatelse, jf. verneforskriften § 3 punkt 5.3 c.
3	Motorisert ferdsel på sjøen	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 4.1 All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminner. 6.2. Unødvendig støy er forbudt. Eks. på dette er motor på modellfly og modellbåter. Lista er ikke uttømmende. Retningslinjer • Bruk av motoriserte fritidsfartøy på sjøen, ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på dyreliv. Det er også forbudt med unødvendig støy. • Forskrift om fartsgrenser på sjøen § 2 utdypet hva som kan regnes som hensynsfull og aktsom

Commented [A34]: bør vises på et kart

Commented [A35]: Bør ordnes før ferdigstilling av forvaltningsplan

Commented [A36]: Strykkes ettersom det skal fremgå av fvplanen

Commented [A37]: Usikker på hva som menes her, all motorferdsel på land er forbudt, det er ikke gjort unntak for kjørespor/traktorvei utenom jordbruksvirksomhet og hogst - når disse er angitt i forvaltningsplan. Menes at alle eksisterende kjørespor og traktorveier på vernetidspunktet kan brukes til dette? I så fall bør det stå tydeligere og kart må følge forvaltningsplanen.

			ferdsel: "Enhver som fører et fartøy skal utvise forsiktighet og avpasse farten etter sikt- og farvannsforholdene, fartøyets størrelse, konstruksjon og manøvreringsevne, slik at det ikke ved bølgeslag eller på annen måte oppstår fare eller voldes skade eller ulempe for personer, herunder badende, kano- og kajakkpadlere, andre fartøyer, kaier, akvakulturanlegg, strandlinjer, dyre- og fugleliv og omgivelsene for øvrig". • Flekkefjord kommune har innført forskrift om fartsbegrensning i sjøen (2018). 5 knop er høyeste tillatt hastighet i følgende farvann: 50 meter fra land, holmer og skjær som er synlige over vannflaten. • Bruk av modellbåter anses som unødvendig støy og er forbudt.
4	Forurensing og støy	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 4.1 All ferdse skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminner 6.1 Forurensing og forsøpling er forbudt samt bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet. 6.2 Unødvendig støy er forbudt. Eks. på dette er motor på modellfly og modellbåter. Lista er ikke uttømmende. Retningslinjer • Forurensing og forsøpling omfatter i utgangspunktet tilførsel til luft, vann eller i grunnen av alle faste stoffer, væsker eller gasser, som er eller kan være til skade eller ulempe for miljøet. All slik aktivitet er, med unntak av lovlig aktivitet eller tiltak det er gitt tillatelse til,

			forbudt i landskapsvernområdet. • Drone er et luftfartsfartøy uten fører om bord, og likestilles med modellfly i løvverketverneforskriften. Bruk av drone regnes dermed som unødvendig støy, og, men er bare forbudt dersom dronen støyer. Dette ettersom det er støy som er forbudt. • Alle motoriserte fremkomstmidler skal brukes på en slik måte at de ikke skaper unødvendig støy. Musikkutstyr og andre lydkilder skal benyttes på en slik måte at de ikke forstyrrer dyrelivet. Hva som er akseptabelt, vil i noen grad avhenge av type sted. Man må forvente mer lyd i en populær uthavn enn på en lite besøkt holme, men regelen om unødvendig støy gjelder likevel i hele området. • Alminnelig støy fra lovlig virksomhet regnes som akseptabelt.
5	Kulturminner	§ 3	§ 2 Verneformål Formålet med Flekkefjord landskapsvernområde er å ta vare på (...) et variert kulturlandskap med fornminner og nyere tids kulturminner. § 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. (...) Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. 1.2. Bestemmelsene i punkt 1.1 er ikke til hinder for: i. Vedlikehold av gamle ferdselsveier med oppmuring, trapper og rekkverk samt turveier og stier med veivisere og skilt, som var i bruk

Commented [A38]: Slik forskriften her er utformet blir dette regelen. Bør endres når/hvis verneforskriften skal revideres.

			på vernetidspunktet, j. Istandsetting av kulturminner i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5. Retningslinjer • Ansvar for kulturminner på land er tillagt Riksantikvaren og regional kulturminnemyndighet ved fylkeskommunen og kommunen. Ansvar for kulturminner under vann er tillagt Norsk Maritimt Museum som forvalter Statens eiendomsrett til skipsfunn. Bestemmelsene om kulturminner i verneforskriften endrer ikke kulturminnemyndighetens ansvar for ivaretagelse av kulturminner. • Kulturminner fra før år 1537 er automatisk fredet, jf. kulturminneloven. For opplysninger om kulturminner: www.kulturminnesok.no Tiltak i automatisk freda kulturminner krever tillatelse etter verneforskrift og fra kulturminnemyndigheten. • Saker Søknadspliktige tiltak som angår kulturminner, skal oversendes kulturminnemyndigheten for vurdering etter kulturminneloven før vedtak treffes etter verneforskriften. Generelt skal det ved svar på henvendelser som gjelder kulturminner sendes kopi til Flekkefjord kommune og Agder fylkeskommune. • Tiltak som istandsetting, skjøtsel, skilting og vedlikehold av kulturminner skal skje i dialog med Fylkeskonservatoren som kulturminnemyndighet, forvaltningsmyndigheten og
--	--	--	--

			grunneiere. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til slike tiltak når de er i samsvar med eller fremmer verneformålet. Slike tiltak skal også godkjennes og gjennomføres eller veiledes av kulturminnemyndigheten. • Det kan gis tillatelse til arkeologiske registreringer og undersøkelser av kulturminner i forbindelse med tilstandsregistrering eller framtidige forskningsbaserte undersøkelser etter godkjenning/veiledning av kulturminnemyndigheten. For KULA-området Kjellnes - Hågåsen har Riksantikvaren utarbeidet egne retningslinjer (Riksantikvaren, 2021). • Forvaltningsmyndigheten er i utgangspunktet positiv til istandsetting/gjenoppretting av utløer til tidligere/opprinnelig tilstand. Mindre reparasjoner av steinmurer og tak på utløer som ikke er fredet etter kulturminneloven, anses for å være istandsetting av kulturminner. Slike tiltak krever ikke søknad om dispensasjon etter verneforskriften, men styret ønsker varsling før igangsetting. Det forutsettes at det benyttes enkeltkrum rød uglasert teglstein eller galvaniserte stålplater (uten farge eller belegg), og stående umalt låvekledning. Bordtak kan også brukes. Graving eller masseutskifting må ikke skje uten tillatelse.
6	Havbeitevirksomhet	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art

Commented [A39]: Dette blir noe upresist. Det som er tillatt etter verneforskriften - slik som vedlikehold og istandsetting, her kan forvaltningsplanen gi en oppfordring til kontakt med kulturminnemyndigheten. Dvs. at det må stå "bør" i stedet for "skal".

Commented [A40]: Her må det skrives "bør". Eventuelt kan det presiseres hva som menes med istandsetting og at dette innebærer at det normalt bør

Commented [A41]: Må rendyrkes som en retningslinje. Historikken for hvordan det ble slik kan legges i selve forvaltningsplanen

		eller karakter. Med de unntak som følger av punkt 1.2 og 1.3 i forskriften er det forbud mot (...), utplassering av havbruksanlegg, husbåter og andre flytende innretninger. Opplistingen er ikke uttømmende. Forvaltningsmyndigheten avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig. 1.2. Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for: a. Vedlikehold av (...) havbruksanlegg og andre eksisterende anlegg. b. Havbeitevirksomhet uten faste installasjoner over vann, i medhold av lov om havbeite. k. Drift av havbruksanlegg på lokaliteter som på vernetidspunktet hadde konsesjon. 1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: i. Etablering av havbruksanlegg uten installasjon på land og særlig synlig anlegg på sjøoverflaten. Vurdering av vernebestemmelser som gjelder havbeite/havbruk Ifølge verneforskriften § 3 punkt 1.1 er det forbud mot en rekke tiltak, blant annet mot utplassering av havbruksanlegg, husbåter og andre flytende innretninger. Opplistingen av tiltak som er forbudt er ikke uttømmende angitt i denne bestemmelsen. Vernet omfatter landarealet ned til laveste vannstand og sjøoverflaten, ikke vannmassene og sjøbunnen. Dette er en presisering av at
--	--	---

			forbudet i § 3 punkt 1.1 ikke er til hinder for havbeitevirksomhet som ikke har faste installasjoner over vann. Havbeite uten faste installasjoner skjer utenfor verenegrense i og med at det skjer under vann. Verneforskriften åpner videre for at det kan gis tillatelse til etablering av havbruksanlegg uten installasjon på land og særlig synlig anlegg på sjøoverflaten, jf. verneforskriften § 3 punkt 1.3 bokstav i). Hva som skal til for at et anlegg er "særlig synlig" er ikke nærmere presisert hverken i verneforskriften eller forarbeidene, eller i forvaltningsplanen fra 2010. Eventuelle søknader om havbruksanlegg må behandles særskilt. Miljødirektoratet har gjort en juridisk vurdering av begrepet «særlig synlig» i forbindelse med vedtak i klagesak om tillatelse til etablering av anlegg for levendelagring av torsk ved Breidlibukt innenfor Flekkefjord landskapsvernområde, datert 8.10.2021. Miljødirektoratets syn er at «utgangspunktet må være at eventuelle anlegg ikke er så omfattende at de faktisk oppfattes som et havbruksanlegg med mærer, markeringer, lyssetting osv.» Miljødirektoratet har også på forespørsel fra verneområdeforvaltningen gjort en tolking av forskriftsteksten hva angår begrepet «særlig synlig» for den aktuelle bestemmelsen i verneforskriften for Oksøy-
--	--	--	---

			Ryvingen landskapsvernområde, jf. brev datert 15.12.2021. Ifølge Miljødirektoratet er det ikke mulig å gi noen nøyaktige kriterier som må foreligge for at et havbruksanlegg ikke skal være særlig synlig. Miljødirektoratet mener forvaltningens avgjørelse om hvorvidt det skal gis dispensasjon må bero på en konkret vurdering, hvor det aktuelle landskapets verdi, sett i lys av verneformålet, avveies mot det omsøkte havbruksanleggets synlighet i dette landskapet. Formålet med vernet er blant annet å ta vare på et representativt og særpreget landskap med åpne sjøflater og urørt skjærgård. I områder uten inngrep vil en etablering av et havbruksanlegg være mer i øyenfallende enn i et område hvor det allerede befinner seg mange og/eller store tekniske inngrep. Hva som er "særlig synlig" vil altså til en viss grad være avhengig av det landskapet tiltaket befinner seg i. Havbruksanlegg, som er en relativ stor installasjon, vil i områder uten inngrep redusere landskapets verdi som urørt og endre landskapets karakter eller særpreg. I de deler av landskapsvernområdet hvor det er åpne sjøflater og urørt skjærgård, vil etablering av havbruksanlegg med synlig anlegg på sjøoverflaten være i strid med verneformålet. Vurdering av hvilke områder som kan være aktuelle for nye anlegg, i tråd med føringer i den
--	--	--	---

			kongelige resolusjonen i verneplanprosessen ble det åpnet for at det kan etableres havbruksanlegg innenfor verneområdet, men verneforskriften sier ingenting om hvor dette kan være aktuelt. I verneplan (2003) står blant annet følgende: "Et anlegg skal vurderes opp mot urørthetspreget i det aktuelle området og om de aktuelle innretningene er egnet til å vesentlig forstyrre landskapsbildet, være til ulempe for friluftsliv eller biologisk mangfold (...). Skjærgården mellom Rasvåg og Stø er sjelden. Store deler framstår som et sammenhengende uberørt landskap som er svært sårbart for anlegg og installasjoner. Et fiskeoppdrettsanlegg vil være i strid med landskapsvern i dette området". Ifølge kongelig resolusjon kan det søkes om etablering av anlegg dersom oppdrett kan skje uten at det vesentlig endrer eller virker inn på landskapets art eller karakter, eller på annen måte er i strid med verneformålet. Det er foreslått etablering av en brukssone der det etter dispensasjon kan drives fiskeoppdrett, for å avklare rammer i forhold til næringen. Følgende kriterier legges til grunn ved eventuell avgrensing av en slik brukssone, jf. verneplanen: • Graden av åpne sjøflater og urørt skjærgård. • Synlighet fra ulike steder i området og fra ulike brukergrupper. Påvirkning på landskapsrom og forstyrrelser
--	--	--	---

			av landskapsbildet. • Vernesoner: tiltaket skal ikke være til ulempe for naturmangfold. • Brukssone friluftsliv: tiltaket skal ikke være til ulempe for friluftsliv. • Marint mangfold: selv om vernet ikke omfatter vannmassene og sjøbunnen, er marint mangfold viktig for verneverdier på/over vannoverflaten, for eksempel sjøfugl. Det er manglende kunnskap om marint mangfold i Flekkefjord kommune. • Skjærgården mellom Rasvåg og Stø unntas fra brukssonen, jf. verneplanen. I tillegg må annet lovverk som omhandler synlighet også vektlegges. Forskrift om farvannsskilt og navigasjonsinnretninger gjelder tekniske krav til og bruk, utforming og lokalisering av farvannsskilt og navigasjonsinnretninger som skal regulere ferdselen eller gi navigasjonsveiledning. Forskriften omhandler også merking av akvakulturanlegg i sjø, jf. § 5. Merking skal skje i samsvar med vedlegg 2 til forskriften, som blant annet sier følgende: For å ivareta hensynet til en sikker ferdsel til sjøs skal akvakulturanlegg merkes slik at de til enhver tid er godt synlige for sjøfarende. Vedlegget lister videre opp en rekke krav som omhandler eksempelvis merking av ytterpunkt, bøyer, overflatefarge, refleks, lyssignal, radarreflektor, flomlys, samt krav til montering. En slik pålagt merking anses å være en del av
--	--	--	--

			anlegget på sjøoverflaten som skal vurderes. Kravet om at anlegget skal merkes slik at det til enhver tid er godt synlig vurderes å være i strid med verneforskriftens vilkår om at anlegget skal være uten særlig synlig anlegg på sjøoverflaten. Det betyr ikke at merking skal reduseres, men at det vil være vanskeligere å få tillatelse til et anlegg. Sjøområdet mellom Stø og Egdeholmen i vest er preget av svært få/ingen inngrep langs land eller installasjoner i sjø og defineres som åpne sjøflater og urørt skjærgård. En rekke rødlistede fuglearter og ansvarsarter er tilknyttet de bratte fjellsidene og små øyer og skjær. Området er svært viktig for marint mangfold, noe som også påvirker mangfoldet over havoverflaten. Det meste av sjøarealet i verneområdet fra Berrefjord og til Rogaland grense er kartlagt som naturtypen større tareskogforekomster med svært viktig (A, nasjonal) verdi. Dette er en svært stor sammenhengende tareskogforekomst på fjellbunn i et svært bølgeeksponert til middels bølgeeksponert område, og med kun stortare. Forekomsten strekker seg i et sammenhengende belte helt til Egersund. Området mellom Stø og Egdeholmen er kartlagt som et svært viktig friluftslivsområde, jf. fylkeskommunens friluftslivskartlegging i 2019. Et havbruksanlegg vurderes å være en trussel mot verneverdier og uforenlig med
--	--	--	---

			verneformål i dette området. I Hidrasund er det allerede godkjent to lokaliteter for fiskeoppdrett, innenfor verneområdets begrensede sjøareal langs Hidrahei. Ellers er området preget av få/ingen tekniske inngrep eller installasjoner. Området ved Dåtlandstranda er et viktig område for friluftsliv. Et havbruksanlegg tett inntil Hidrahei og som til enhver tid skal være godt synlig, jf. forskrift om farvannsskilt og navigasjonsinnretninger, vil være svært synlig fra Hidra og bryte med områdets urørte preg langs land. Et slikt anlegg vurderes å være en trussel mot verneverdier og uforenlig med verneformål i dette området. Sjøområdet mellom Rasvåg og Klubben er preget av svært få/ingen inngrep langs land eller installasjoner i sjø og defineres som åpne sjøflater og urørt skjærgård. De grunne områdene rundt øyene og de ytterste holmene og skjærene er svært viktige arealer for biologisk mangfold, og det er registrert flere større tareskogforekomster med viktig (B, regional) verdi. Viktige tareskogforekomster dekker mye av sjøarealet rundt hele den sørlige delen av Klubben. Området er funksjonsområde for en rekke rødlistede fuglearter og ansvarsarter. Skjærgården utenfor Rasvåg er kartlagt som et svært viktig friluftslivsområde, jf. fylkeskommunens friluftslivskartlegging i 2019. Et havbruksanlegg som til enhver
--	--	--	---

Commented [A42]: Bør omformuleres til at ut fra slike verdier er området sårbart for havbruksanlegg. Verneformålet er først og fremst knyttet til landskapet. I behandlingen av en søknad, kan man også legge vekt på andre hensyn.

Commented [A43]: Bør det heller formuleres som svært uheldig for verneverdier og verneformål?

			tid skal være godt synlig, jf. forskrift om farvannsskilt og navigasjonsinnretninger, vurderes å være en trussel mot verneverdier og uforenlig med verneformål i dette området. Øst-, sør- og vestsiden av Andabeløy er preget av svært få/ingen inngrep langs land eller installasjoner i sjø og defineres som åpne sjøflater og urørt skjærgård. De grunne områdene langs land og rundt holmer og skjær er viktige for biologisk mangfold, blant annet sjøfugl. Tarmevika er et viktig friluftslivsområde. Et havbruksanlegg som til enhver tid skal være godt synlig, jf. forskrift om farvannsskilt og navigasjonsinnretninger, vurderes å være en trussel mot verneverdier og uforenlig med verneformål i dette området. I Strandsfjorden er det etablert et havbruksanlegg tett opp til land ved Hidra. Dette anlegget er svært synlig, og påvirker urørtheten i omkringliggende sjøareal. Effekten av og påvirkningen på verneverdiene som følge av et nytt havbruksanlegg tett opp til eksisterende anlegg, vil derfor være noe mindre i dette området. Sjøarealet nært land sør for dette anlegget er imidlertid markert som et viktig område for friluftsliv og arealet nord for anlegget er markert som historisk havn (temakart, verneplanen). Retningslinjer • Skjærgårdslandskapet mellom Rasvåg og Stø framstår som et sammenhengende uberørt landskap som er særlig sårbart for anlegg og installasjoner.
--	--	--	--

Commented [A44]: Samme kommentar som over.

Commented [A45]: Samme som over.

			Etablering av anlegg i dette området anses å være i strid med verneformålet, jf. verneplan. • Ved behandlingen av en søknad må det vurderes hvilke vilkår som bør stilles for å minimere påvirkningen på naturmiljøet, jf. § 3 punkt 6.1 om forurensing og forsøpling. • Forvaltningsmyndigheten kan vurdere å gi tillatelse til etablering av havbruksanlegg uten installasjon på land og særlig synlig anlegg på sjøoverflaten etter søknad. Begge vilkårene må som et minimum være oppfylt for at det kan gis dispensasjon. For utdyping av «særlig synlig anlegg på sjøoverflaten» vises det til «Vurdering av vernebestemmelser som gjelder havbeite/havbruk». • Søknader om etablering av havbruksanlegg innenfor landskapsvernområdet skal som et minimum inneholde følgende tillegg: o Utredning av tiltakets konsekvenser for verneverdier og verneformålet, i tillegg til en vurdering om vilkårene i forskriftsbestemmelsen er oppfylt. Utredningen skal bygge på et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag, med hensyn til arter, naturtyper og økosystem. o Vurdering av alternative plasseringer utenfor verneområdet, med begrunnelse for hvorfor alternative plasseringer ikke er valgt. o Vurdering av synlighet og landskapsvirkning. o Beskrivelse av mengder og type for/organisk materiale, medisiner og kjemikalier, og
--	--	--	---

Commented [A46]: Dette fremstår som en konklusjon og som at det er et krav om at det ikke skal være i strid med verneformålet. Juridisk er ikke dette et krav og denne setningen bør strykes. Det fremgår over at området er særlig sårbart for anlegg.

			andre stoffer i fast, flytende eller gassform, som tilføres anlegget og vannsøylen fra overflaten, og hvordan dette vil fordele seg utover anlegget og til omkringliggende områder. En fullverdig beskrivelse vil omfatte kartlegging av strømforhold og vurdering av påvirkning på livet over vann i verneområdene. o Beskrivelse av typer forøyninger og behov for fester på land/ i flomålet. o Vurdering av påvirkning på verneverdier som følge av fysiske installasjoner, drift av anlegget med næringstilførsel, medisiner og kjemikalier, og økt ferdsel. Påvirkning på hekkende sjøfugl i kolonier i nærområdet skal belyses særskilt. • Ved søknader om havbruksvirksomhet utenfor Flekkefjord landskapsvernområde skal kommunen/myndigheten vurdere tiltakets ev. påvirkning på landskap og verneverdier innenfor vernegrensen, jf. naturmangfoldloven § 49.
7	Dyrking og nydyrking	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av punkt 1.2 og 1.3 i forskriften er det forbud mot inngrep og tiltak som (...) graving, påfylling av masse, (...), uttak og fjerning av stein, (...), nydyrking, (...), bakkeplanering, (...). Opplistingen er ikke uttømmende. 1.2. Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for: c. Landbruk som ikke er i strid med

Commented [A47]: Vurder - Dette er svært detaljerte krav som vi synes det er vanskelig å hjemle i forskriften om landskapsvern. Dette er ikke vurderingstema i denne bestemmelsen, hvor det er anleggets påvirkning på landskapet som er avgjørende. Samtidig er det forbud mot forurensning, som jo et oppdrettasnalegg vil medføre og som det derfor også må gis tillatelse til. Det holder klanskje med punktet lenger ned om vurdering av dette på verneverdiene?

			verneformålet på eksisterende og tidligere utnyttede landbruksarealer, herunder, (...), er tillatt. 1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: d. Nydyrking og framføring av jordbruksvei. Retningslinjer • Med nydyrking menes fulldyrking og overflatedyrking av jord. Gjenoppdyrking av jordbruksareal som har ligget unytta i over 30 år, regnes som nydyrking. <u>jf. forskrift om nydyrking § 3.</u> • Ved tvil om en driftsform anses <u>å ha et for å være tillatt landbruksformål</u> etter verneforskriften, skal forvaltningsmyndigheten kontaktes. • Styret ønsker en streng dispensasjonspraksis med hensyn til søknader om nydyrking i landskapsvernområdet • Bruk av ikke-stedegne frøblandinger og plantearter er forbudt.
8	Slått	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. 1.2. Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for: c. Landbruk som ikke er i strid med verneformålet på eksisterende og tidligere utnyttede landbruksarealer, herunder, skånsom lyngsviing og slått, i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5. Rydding av områder som er under gjengroing, som er ledd i restaurering av lynghei i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5, er tillatt.

			Retningslinjer • Slått av arealer med særegent plante- og dyreliv bør skje i tråd med godkjent skjøtelsesplan. Dette for å tilpasse skjøtsel og slåttetidspunkt til naturgitte forutsetninger og sårbare arter. For slått som skjøtselstiltak settes det krav om skjøtelsesplan. • Slått bør som hovedregel skje årlig mellom 15. juli og 15. september. På svakere marker kan det være hensiktsmessig å slå hvert 2. år. • Graset bør slås med en enkel slåmaskin og det bør benyttes skjærende redskap. Beitepussing gir en uønsket gjødslingseffekt, og bør unngås. Mindre flater og kanter slås lettest med ljå. Bruk av kantkutter anbefales ikke. • Det anbefales at graset får ligge og tørke tre-fem dager etter slått for å bli tørt nok til at frøene forlater frøkapslene. Ved fuktig vær bør det ligge lengre. For å unngå uheldig gjødselvirkning er det viktig at alt graset fjernes fra enga. Graset må deponeres på egnet sted, og ikke i bekker, fuktige drag eller sumper, samt minimum 10 meter fra sti, viktige biotoper og kulturminner. • Ev. beiting på slåttemarken bør unngås fra ca. 1. april til etter slått.
9	Beiting og gjerdning	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. 1.2. Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for: c. Landbruk som ikke er i strid med

Commented [A48]: Hvis slått gjøres som skjøtselstiltak etter §47 skjer det i regi av styret og på oppdrag for styret. Så dette bør kanskje omformuleres?

			verneformålet på eksisterende og tidligere utnyttede landbruksarealer, herunder, skånsom lyngsviing og slått, i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5. Rydding av områder som er under gjengroing, som er ledd i restaurering av lynghei i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5, er tillatt. d. Nødvendig gjerding og vedlikehold av gjerder for husdyrhold, herunder anlegg av sanketrøer. e. Anleggelse av nye vannkummer og vannledninger innenfor tradisjonell husdyrdrift, etter at forvaltningsmyndigheten er varslet. 1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: h. Oppføring av nødvendige bygninger og anlegg i landbruket som ikke er i strid med verneformålet. 2.1 Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. 2.2 Beite er tillatt. Miljødirektoratet kan ved forskrift regulere eller forby beite som skader landskapets art og karakter. Retningslinjer • Beiting bør i størst mulig grad tilpasses beitegrunnlaget. Beiting av større arealer med særegent plante- og dyreliv bør skje i tråd med godkjent skjøtelsesplan. Det samme gjelder for innføring av beitedyr på arealer som ikke har vært beitet på flere år. Dette for å tilpasse beitetrykk og -tidspunkt til naturgitte forutsetninger og sårbare arter. For beiting som skjøtselstiltak i verdifulle naturtyper settes det krav om skjøtelsesplan,
--	--	--	---

		eventuelt kartlegging og tilstandsvurdering. • Vedlikehold omfatter alle tiltak knyttet til å opprettholde eksisterende tekniske utførelse og kvalitetsnivå på gjerder, samt forebyggende arbeid som utføres for å motvirke forfall. Andre tiltak enn vedlikehold krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. • Vernebestemmelsene er ikke til hinder for oppsetting av nødvendige gjerder og anlegg av sanketrøer. Ved anleggelse av nye vannkummer og vannledninger for tradisjonell husdyrdrift skal forvaltningsmyndigheten varsles. • Nye gjerder skal ikke være til hinder for allmenn ferdsel på eksisterende stier (gjelder ved kryssing av sti). Forvaltningsmyndigheten kan bidra til å få opp gjerdeklyv eller port på stier ved behov. Det samme kan kommunen der tiltaket gjelder sti hvor kommunen har avtale. • Gjerder som settes opp i forbindelse med beite skal fjernes hvis beitebruken opphører. • Det er ikke tradisjon for å frakte grovfôr til beitedyr på ubebodde holmer i skjærgården. Da dette kan gi en uønsket gjødslingseffekt, kan det i noen tilfeller vurderes å komme i konflikt med vernebestemmelsene. Nødføring vil uansett være tillatt, for eksempel ved store snøfall. Nødføring bør skje på arealer der det er liten fare for uheldig gjødseleffekt og annen ulempe for verneverdiene. • Dersom beitetrykket blir for
--	--	---

Commented [A49]: Samme som over. Beite er tillatt slik at det ikke kan kreves eller settes vilkår for dette, men det kan oppfordres til dialog. Omformuleres.

Commented [A50]: Må omformuleres ettersom dette er tillatt: Nødvendig gjerding og vedlikehold av gjerder for husdyrhold, herunder anlegg av sanketrøer.

Commented [A51]: Erstattes med bør, da vi ikke kan kreve dette når det er direkte tillatt hvis en her snakker om gjerder ifbm husdyrhold.

			hardt, kan verneverdiene trues. Dette vil være uheldig for verneformålet. Det samme kan gjelde ved oppstart av for eksempel vårbeiting i noen områder og større rydde- og sviltak knyttet til gjenopptakelse av beiting, etter mange års beitepause.
10	Lyngbrenning	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. 1.2. Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for: c. Landbruk som ikke er i strid med verneformålet på eksisterende og tidligere utnyttede landbruksarealer, herunder, skånsom lyngsviing og slått, i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5. Lyngsviing kan skje på frossen eller fuktig mark mellom 15. oktober og 1. april. Rydding av områder som er under gjengroing, som er ledd i restaurering av lynghei i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5, er tillatt. Retningslinjer • Lyngsviing kan som hovedregel skje vinterstid mellom 15. oktober og fram til 1.april. Dette forutsetter at bakken er frossen eller fuktig, slik at det ikke oppstår varige skader på humus og jordsmonn. I områder der det hekker grågås eller ærfugl anbefales det å ikke brenne etter 15. mars. Brenning etter 1. april krever dispensasjon etter verneforskriften. • For sviing og beiting som

			skjøtselstiltak i registrerte kystlyngheier settes det krav om skjøtelsplan, eventuelt kartlegging og tilstandsvurdering. • Brenning i kystlynghei skal skje mosaikkpreget, for å skape variert vegetasjon med lyng i ulike aldersfaser. Anbefalte flater er på maks. ett dekar i driftsfasen i kystlynghei, flatene kan være noe større i en restaureringsfase med mye gammel lyng. En skjøtelsplan skal si noe om slik eventuell restaureringsbrenning. Brenning i kystlynghei bør ikke skje oftere enn hvert 10-15. år. • Der det er einerkratt som også blir brent, bør einerlikene (stammer og kvist) kuttes og brennes etterpå for å unngå oppskraping og infeksjoner på beitedyr. Lyngbrenningen er ikke ferdigstilt før slik opprydding er gjort. • Av hensyn til fugleliv og sårbar strandvegetasjon bør det ikke svis helt ned til sjøen. Det anbefales å sette igjen en sone på 30- 50 meter mot sjøen.
11	Hogst og uttak av virke	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 2.3 Plukkhogst av ved til grunneiers eget bruk er tillatt. Hogst av gran er tillatt. Planting av gran er ikke tillatt. Hogstavfall skal ryddes bort fra bekker, vann, kantsoner langs bekker og vann, gamle ferdselsveier og andre kulturminner, samt turveier og stier. 2.4 Når virksomheten eller tiltaket kan skje uten at det strider mot verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten ved dispensasjon, åpne for større hogst og uttak av trevirke.

Commented [A52]: Se tidligere kommentar om skjøtselstiltak, dette er i regi av fvmndigheten. Beite er tillatt. Sving er tillatt i tråd med de kravene som står i forskriften. Når det gjelder sving er vel dette alltid som skjøtsel egentlig? Hvem skal lage skjøtelsplanen?

			Retningslinjer • Plukkhogst av ved til grunneiers eget bruk er tillatt, samt hogst av gran. Hogst utover dette krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Vedhogsten skal skje på en skånsom måte som ivaretar natur- og kulturmiljøet og ikke ødelegger verneverdier eller på annen måte er i strid med verneformålet. Ved uttak av ved bør det hovedsakelig tas ut trivielle treslag som bjørk, furu og gran. Generelle retningslinjer nevnt under punkt 3 gjelder. • Det er i utgangspunktet ikke tillatt å fjerne andre arter enn gran, jf. § 3.2.1 og 2.3. Det kan gis dispensasjon til fjerning av andre arter eller de kan tas ut som skjøtselstiltak når det er bestemt av forvaltningsmyndigheten. Ringbarking kan vurderes som metode for å stoppe frøspredning av uønskede treslag i tilfeller hvor det ikke er aktuelt med hogst. • Tillatelse til hogst/tykning/rydding som bidrar til målrettet tilbakeføring av arealer til kystlynghei, naturbeitemark og beiteskog som ligger innenfor brukssone – skjøtsel kan påregnes. Ved behandling av søknader skal det legges vekt på at ryddingen skal skje på en skånsom måte som ivaretar natur- og kulturmiljøet og ikke ødelegger verneverdier eller på annen måte er i strid med verneformålet. Følgende generelle retningslinjer skal legges til grunn ved behandling
--	--	--	---

Commented [A53]: Med unntak av at Plukkhogst av ved til grunneiers eget bruk er tillatt.

			av søknader: o Rødlistede plantearter eller utvalgte naturtyper etter nml § 52 skal ikke ryddes. o Trær som er levested for freda og/eller trua arter (eksempelvis flaggermus) skal bevares. o Spesielt verdifulle trær (store, karakteristiske, uvanlige, hule mm.) skal ikke felles. o Stående eller liggende større døde trær skal normalt ikke fjernes, med unntak for nyere vindfall eller der trærne er til fare for brukere av området. o Hogstavfall skal ikke ligge igjen på stier eller steder med spesielt verdifull markvegetasjon. Forvaltningsmyndigheten kan bidra til dekking av merkostnader som følge av ev. krav om hensynsfull drift og opprydding av hogstmateriell. Mindre trær og greiner kan samles i hauger og brennes. o Uttransport av trevirke bør skje på frossen mark for å unngå omfattende kjøreskader på vegetasjon. o Felling av trær skal ikke foregå i hekketiden. o I søknaden skal det i tillegg til en beskrivelse av tiltaket også redegjøres for formålet med ryddingen. • Hvis hogst/tyrning igangsettes av forvaltningsmyndigheten: Ved oppdrag under grenseverdiene i anskaffelsesregelverket er det antatt at grunneier kan kontaktes for å utføre oppdraget direkte. Over grenseverdiene er det lagt til grunn at grunneier må konkurrere med andre i markedet. Grunneier kan i tilfellet kontaktes for å gjøres
--	--	--	---

			oppmerksom på konkurransen slik at vedkommende kan gi et tilbud. • Ved tynning og avvirkning skal det tas hensyn til allmenn ferdsel, jf. skogbruksloven § 8.
12	Drenering	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av punkt 1.2 og 1.3 i forskriften er det forbud mot inngrep og tiltak som (...) graving, påfylling av masse, boring og sprenging, uttak og fjerning av stein, mineraler eller fossiler, drenering og annen form for tørrlegging, (...) bakkeplanering, (...). Opplistingen er ikke uttømmende. 1.2. Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for: a. Vedlikehold av (...), vannkummer, vannledninger, kloakkanlegg, grøfteløp, (...). Retningslinjer • Med vedlikehold menes fjerning av oppsamlet materiale (slam, plantemateriale og kvist) i grøfter på eksisterende dyrka mark. Utvidelse av grøfter og fjerning av morenemateriale og stein regnes ikke som vedlikehold. • Gjenoppbygging, herunder grøftetiltak, av jordbruksareal som har ligget unytta i over 30 år, regnes som nydyrking og omfattes av forskrift om nydyrking. • Oppgravde masser vil normalt kunne planeres ut langs grøfta. • Forvaltningsmyndigheten vil se positivt på søknader om

Commented [A54]: Hva menes? Dette kan vel også være språklig å anse som vedlikehold hvis slikt materiale er nødvendig å fjerne? Bør omformuleres.

Commented [A55]: Omfattes vel av søknad? Omformuleres mht. hva som er ment.

			tilbakeføring av grøftet areal til naturlig våtmark.
13	Gjødsling og bruk av plantevernmidler	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. 1.2. Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for: c. Landbruk som ikke er i strid med verneformålet på eksisterende og tidligere utnyttede landbruksarealer, herunder, skånsom lyngsviing og slått, i tråd med prinsipper nedfelt i forvaltningsplan, jf. § 5. (...). 2.1 Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Innføring av nye plantearter er forbudt. 6.1 Forurensning og forsøpling er forbudt samt bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet. Retningslinjer • Bruk av kjemiske midler er forbudt dersom bruken kan påvirke naturmiljøet. Med kjemiske midler menes i dette tilfellet kjemiske stoffer/forbindelser som er framstilt syntetisk. Kunstgjødsel (mineralgjødsel) er en kjemisk og industriell framstilt vare, dvs. omfattes av betegnelsen «kjemisk middel». Det samme gjelder kjemiske plantevernmidler. «Å påvirke naturmiljøet» betyr at det skjer en synlig/merkbar endring i naturmiljøet; at flora og/eller fauna på og/eller i jorda påvirkes. • Bruk av husdyrgjødsel er ikke spesifikt nevnt i forskriften. Det vil si at bruk av husdyrgjødsel (med menneskelig hjelp) er tillatt så lenge det ikke skader og

Commented [A56]: Dette kan anses som en del av landbruk som er tillatt etter § 3 punkt 1.2 c). Dvs. kan brukes i så fall.

			ødelegger plantelivet og det er fare for avrenning til vassdrag. I tvilstilfeller er det forvaltningsmyndigheten som skal avgjøre om bruken vil være i tråd med verneforskriften eller ikke. Naturlig gjødsling fra dyr på beite regnes ikke som gjødsling i denne forstand. • På arealer hvor det har skjedd en endring i artsmangfoldet på grunn av opphør i gjødsling over en periode, vil spredning av kunstgjødsel eller organisk gjødsel kreve tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. • Forvaltningsmyndigheten kan i spesielle tilfeller gi tillatelse til punktsprøyting for å bekjempe spesielle ugrasplanter, som f.eks. landøyda. Slik tillatelse kan gis for flere år dersom det er mest hensiktsmessig. Det samme gjelder for bekjempelse av fremmede invasive arter iverksatt av forvaltningsmyndigheten, der bruk av kjemikalier kan være nødvendig. Slik bruk skal alltid være godkjent av verneområdeforvalter på forhånd.
14	Uttak av sand	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. 1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: g. Uttak av sand til eget bruk. Retningslinjer • Rettighetshavere kan påregne dispensasjon til uttak av mindre mengder med masse innenfor rammen av at landskapet ikke påvirkes nevneverdig, og at uttaket ikke kan skade truet eller sårbar

			vegetasjon. Det gjøres oppmerksom på at uttak av sand og grus i sjø krever tillatelse etter havne- og farvannsloven • Tillatelse til uttak som vil medføre vesentlig terrenginngrep og uttak som gjelder mer enn til eget gårdsbehov kan ikke påregnes.
15	Taresanking	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. 1.2. Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for: g. Utøvelse av eksisterende rettighet til sanking, ilandføring og tørking av tang og tare. Retningslinjer • Tillatelse til høsting av tare for industrielle formål kan ikke påregnes. Dersom et tiltak faller utenfor adgangen til sanking av tare etter § 3 pkt. 1.2g), må en søknad om tiltak behandles etter naturmangfoldloven § 48. Søknaden skal inneholde nødvendig dokumentasjon om tiltakets virkning på verneverdiene. • Nødvendig motorferdsel for sanking av tare til egen gårdsdrift er tillatt på traktorvei/kjørespor som er angitt i forvaltningsplanen. Kjøring utover angitte traseer krever dispensasjon.
16	Bygg, anlegg, skilt, merking og andre innretninger for friluftsliv	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Med de unntak som følger av punkt 1.2 og 1.3 i forskriften er det forbud mot inngrep og tiltak som oppføring, ombygging og riving

			av bygninger, brygger, moloer, broer og andre anlegg, veibygging, (...), oppsetting av skilt, opparbeiding og merking av turveier og stier, (...). Opplistingen er ikke uttømmende. Forvaltningsmyndigheten avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å ville endre landskapets art eller karakter vesentlig. 1.2. Bestemmelsene i pkt. 1.1 er ikke til hinder for: a. Vedlikehold av bygninger, veier, brygger, (...) og andre eksisterende anlegg. i. Vedlikehold av gamle ferdselsveier med oppmuring, trapper og rekkverk samt turveier og stier med veivisere og skilt, som var i bruk på vernetidspunktet. 1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til: a. Riving av bygning. b. Ombygging og tilbygg til eksisterende bygning. c. Gjenoppføring av bygning som går tapt ved brann eller naturskade. e. Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5. f. Opparbeiding og merking av tursti og annen naturvennlig tilrettelegging som ikke inngår i forvaltningsplan, jf. § 5. 2.1 Plantelivet skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Generelle retningslinjer • Grad av tilrettelegging og plassering av tiltak skal vurderes i forhold til eksisterende infrastruktur i og utenfor verneområdet. All tilrettelegging for friluftsliv og ferdsel skal være i tråd med veileder M-1326 om
--	--	--	--

			naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv (Miljødirektoratet, 2019), Merkehåndboka (2019) og Miljødirektoratets merkestrategi. • Alle tiltak skal skje i samarbeid med og godkjennes av grunneier. • Ved ny tilrettelegging skal det konkret vurderes om tiltaket kan og bør ha universell utforming. Der universell utforming ikke oppnås, skal det tilstrebes så god tilgjengelighet som mulig. Universell utforming av stier innebærer krav til dekke, terrengutforming og bredde som ofte vanskeliggjør denne typen tiltak i verneområder. I verneforskriften er det et generelt forbud mot tyngre tekniske inngrep, og den har ikke dispensasjonsbestemmelser som hjemler universell tilrettelegging i verneområdet. Utenfor verneområdet, i tilknytning til innfallsporter eller startpunkt, kan det i enkelte tilfeller være aktuelt å etablere tilretteleggingstiltak med universell utforming. Også utenfor verneområdet bør forvaltningsmyndigheten være bevisst på inngrep som påføres terrenget og gjøre en vurdering av om behovet står i forhold til kostnader og inngrep. • For statlig sikrede friluftslivsområder skal tilrettelegging være i tråd med godkjent forvaltningsplan for friluftsområdet. Forvaltningsplan og retningslinjer for det statlig sikrede friluftslivsområder gjelder side om side med
--	--	--	--

			bestemmelsene etter verneforskriften og forvaltningsplan for verneområdet. Ved eventuell interessekonflikt har verneforskriften med tilhørende forvaltningsplan forrang. Flekkefjord kommune/Skjærgårdstjenesten har daglig ansvar for drift/vedlikehold iht. forvaltningshåndboka for sikra friluftslivsområder. • Alle nye fysiske tilretteleggingstiltak slik som etablering av innfallsporter, parkeringsplasser, merking av stier, etablering av nye stier, rydding av vegetasjon, etablering av fortøyningsbolter og enkle brygger krever tillatelse etter verneforskriften. Det er unntak for tilrettelegging i regi av verneområdestyret dersom tilrettelegging er et nødvendig tiltak for å kanalisere ferdseilen bort fra sårbart naturmangfold, jf. naturmangfoldloven § 47. Flekkefjord kommune, Lister Friluftsråd og Agder fylkeskommune skal uttale seg i saker som angår sikrede friluftsområder. • Bygninger og innretninger for allment friluftsliv omfatter bl.a. enkle overnattingssteder (kystled), servicebygg, toaletter/søppelboder, gapahuker, brygger, badetrapper og fortøyningsbolter. Brygger omfatter et bredt spekter, fra enkle ilandstigningsbrygger til større fortøyningsbrygger. Som hovedregel skal slike tiltak lokaliseres til statlig sikrede
--	--	--	---

Commented [A57]: Dette er det ikke hjemmel for å gi tillatelse til og er normalt for omfattende i verneområder, bør tas ut av lista her. Større tilrettelegging v/innfallsporter skjer utenfor verneområdet.

Commented [A58]: bør det være et kart/en oversikt over alle merkede stier i dag

Commented [A59]: Verneforskriften åpner ikke for nye bygninger slik som overnattingssteder for friluftsliv kun naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5.f. Opparbeiding og merking av tursti og annen naturvennlig tilrettelegging som ikke inngår i forvaltningsplan, jf. § 5.

Commented [A60R59]: Overnattingssteder og servicebygg er såpass store tiltak at de faller utenfor verneforskriftens bestemmelser om hva det kan gis tillatelse til. Dette må omformuleres.

			friluftsområder. For oppføring og vedlikehold av bygninger og anlegg, se retningslinjer i kapittel 4.7.1.1. • Tyngre tilrettelegging skal som hovedregel plasseres utenfor verneområdet. I enkelte unntakstilfeller kan slik tilrettelegging legges i ytterkant av verneområdet, men kun i de tilfeller der det vanskelig finnes andre muligheter og tiltaket vurderes som avgjørende for at allmennheten eller prioriterte grupper skal kunne ta delområdet aktivt i bruk. Informasjonstavler, skilt og merking • Oppsetting av skilt og merker skal godkjennes av grunneier og forvaltningsmyndighet i forkant. Dette gjelder ikke lovpålagt vernegrensemerking. Skilting i tilknytning til offentlig vei (jf. skiltforskrift av 1.6.2006) skal godkjennes av Statens vegvesen i forkant. • Større informasjonstavler skal som hovedregel lokaliseres til innfallsporter og parkeringsplasser. Utforming skal følge Miljødirektoratets merkestrategi. • Merking av løyper skal følge Merkehåndboka. Ny merking skal avklares med forvaltningsmyndigheten på forhånd. Det skal ikke males/merkes på stein/berg. Turveier og stier • Vedlikehold skal skje på en slik måte at stier, skilt, bruer og løyper opprettholdes uten å endre karakter. Dette innebærer bruk av materialer, løsninger og teknikker som ikke vesentlig skiller seg fra det som tidligere
--	--	--	---

Commented [A61]: når styrte er avsender

			er benyttet. Følgende tiltak anses som vedlikehold: o Nødvendig rydding av vegetasjon for å holde en sti åpen. o Vedlikehold av markdekke, klopper og bruer. o Fornying av eldre merking. o Utskifting og erstatning av eldre skilt. • Ombygging, oppgradering og utvidelse av stier, bruer og løyper krever tillatelse. Ved valg av trasé skal det tas særlig hensyn til sårbare verneverdier. Prinsipper for enkel tilrettelegging: o Ta utgangspunkt i gamle ferdselsveier og jordbruksveier ved planlegging av stier og turveier. o Legg turveier på slitesterk mark og utenom sårbare vegetasjonstyper og viktige viltbiotoper. Ev. bygge klopper/ruer over sårbar vegetasjon/naturtyper. o Turstier skal være godt tilpasset terrenget og må kunne tåle dagens ferdsel. o Som hovedregel skal det brukes stedstilpassede, miljøvennlige materialer. • Ved Dåtlandstrand og på Brufjell er det etablert en Via Ferrata i fjellveggen. Faste permanente forankringsbolter i fjell er forbudt i verneområdet, men friklatring og toppklatring med feste i tre, stein etc. er tillatt så lenge ferdselen/aktiviteten skjer varsomt og tar hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Tiltak som montering av faste forankringsbolter og fjerning av lav, mose og vegetasjon krever tillatelse, jf. § 3 pkt. 1.3 e og f og § 3 pkt. 2.1. Rasteplasser,
--	--	--	---

Commented [A62]: Bruer?

Commented [A63]: Kan strykes, ikke retningslinje.

			avfallshåndtering og toalett • Toaletter og avfallshåndtering skal være avklart med og driftes av kommunen, og kan lokaliseres i tilknytning til etablerte innfallsporter eller andre tilrettelagte områder med stor ferdsel. • Informasjonstavler, bord, benker, toaletter og små ilandstigningsbrygger <u>er søknadspliktige tiltak og</u> skal så langt mulig utformes i naturstein eller ubehandlede trematerialer, som for eksempel osp, eik og kjerneved av furu. Materialvalg og utforming skal ta utgangspunkt i lokal byggeskikk og bruk, eller kommunenes standarder.
17	Camping og telting	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 4.1 All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Retningslinjer • <u>Med telting/camping menes oppsetting og bruk av telt, lavvo, hengekøye og lignende. Plassering av campingvogn og bobil omfattes ikke av benevnelsen camping.</u> • Telting/camping er tillatt i hele landskapsvernområdet. <u>All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminner. så lenge det tas hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner og følger friluftslovens bestemmelser.</u> • <u>Friluftslovens regler gjelder.</u> Rasting og telting er ikke tillatt på innmark (<u>som omfatter bl.a. gjødsla beite og dyrka mark</u>) uten tillatelse fra grunneier

Commented [A64]: Forslag til omskriving for å gjøre omtalen av camping og telting mer presis. Camping er ikke regulert av vernereglene, derfor må dette strykes.

			eller bruker, jf. friluftsløven § 9. I utmark må telt ikke settes opp nærmere enn 150 m fra hus/hytte og ikke lengre enn 2 døgn om gangen uten tillatelse fra grunneier/bruker. • Telting skal ta hensyn til vegetasjon, fugle- og dyreliv og følge prinsippet om sporløs ferdsel.
18	Jakt, fiske og fangst	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 3.1 Jakt, fiske og fangst er tillatt etter villtloven, lakse- og innlandsfiskeoven og saltvannsfiskeoven. 3.2 Nye dyrearter må ikke innføres.
19	Bruk av ridehest og sykkel i utmark	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 4.3 Bruk av ridehest og sykkel i utmark er bare tillatt langs traseer som er godkjent i forvaltningsplan, jf. § 5. Retningslinjer • Bruk av ridehest er inntil videre tillatt på alle etablerte stier, veier og kjørespor, så lenge det ikke er i strid med verneformålet. • Det er ikke godkjent traséer for sykling i verneområdet.
20	Båndtvang for hund	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 4.1 All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Retningslinjer • Forskriften inneholder ikke spesielle bestemmelser om båndtvang for hund i verneområdet, men all ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt. Som utfyllende informasjon vises det til hundeloven, adferdsregler for Skjærgårdsparken og kommunal forskrift om utvidet båndtvang for hund i deler av Flekkefjord

Commented [A65]: Dette er en uklar formulering. Det må presiseres hvor det er tillatt, uten forbeholdet "ikke er i strid med verneformålet". Alternativt må "så lenge det ikke er i strid med verneformålet" strykes.

Commented [A66]: ingen traseer eller veier som egner seg for sykling?

			landskapsvernområde. Ifølge hundeloven er det båndtvang mellom 1. april og 20. august og ellers der husdyr beiter. Utenom båndtvangstiden er det bare tillatt å holde hunden løs dersom den følges på forsvarlig måte. Ifølge adferdsregler for bruk av arealer i Skjærgårdsparken er det båndtvang mellom 1. april og 9. september og når det er husdyr på beite, jf. adferdsregler for Skjærgårdsparken (Miljøverndepartementet, 2015). Den kommunale forskriften om utvidet båndtvang gjelder i tiden 21. august til og med 31. mars i deler av Flekkefjord landskapsvernområde: Brufjell, Hidrahei, Hågåsen, Kjellnes og Langeland. Det er enkelte unntak fra forskriften.
21	Bålbrenning	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 1.1. Området er vernet mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. 4.1 All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminner. 6.1 Forurensning og forsøpling er forbudt samt bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet. Retningslinjer • Bålbrenning er ikke spesifisert i vernebestemmelsene. Bålbrenning er derfor tillatt så lenge det ikke skader vegetasjon og kulturminner, eller kan endre eller virke inn på landskapets art eller karakter. Det skal kun brukes

			rene materialer til bål <u>pga. forbudet mot forurensning</u>. • Det er et generelt bålforbud i perioden 15. april-15. september i eller i nærheten av skogsmark, jf. lov om brannvern. • Verneområdestyret er positiv til opprettelse av faste grillplasser for å unngå skader på vegetasjon og fjell som følge av bålbrenning. Slik opparbeiding eller tilrettelegging vil vanligvis kreve søknad og tillatelse.
22	Organisert friluftsliv og større arrangementer	§ 3	§ 3 Vernebestemmelser 4.1 All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon, dyreliv og kulturminner. 4.2 Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet, må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten, jf. forvaltningsplan etter § 5. Retningslinjer • Vernet hindrer ikke organisert turvirksomhet, så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende. Når dette vilkåret er oppfylt, kan slike aktiviteter gjennomføres uten at det søkes om tillatelse. <u>Det er det totale omfanget av ferdselen som skal legges til grunn og ikke om ferdselen er organisert eller ikke.</u> <u>Tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger er uansett tillatt.</u> <u>Organisert ferdsel som ikke</u>

Commented [A67]: Ja, § 10 er relevant, men iom at vi er i et landskapsvernområde, hvor ferdsel til fots alltid er tillatt, bør dette tones ned.

			krever tillatelse etter verneforskriften, kan likevel kreve grunneiers tillatelse, eksempelvis når den går ut over friluftslovens rammer. Det er i så fall arrangørens ansvar å innhente dette. Fylkeskommunen kan gi slik tillatelse på vegne av Miljødirektoratet som grunneier i de statlig sikra friluftsområdene. • Vanlig turvirksomhet til fots kan imidlertid skje fritt ettersom ferdsel til fots alltid er tillatt i landskapsvernområder. I enkelte sårbare områder bør det vurderes å kanalisere større turfølger til stier gjennom tilretteleggingstiltak. Dette for å unngå unødig slitasje og forstyrrelser på verneverdier og konflikter i tilknytning til innmark og husdyr på beite. • Ved større arrangement, tilstelninger og turopplegg (som innebærer noe mer enn bare ferdsel til fots) må det vurderes konkret om aktiviteten er forstyrrende og forvaltningsmyndigheten må avklare om det kreves dispensasjon fra verneforskrift. • Organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha dispensasjon. Kriteriet "som kan skade naturmiljøet" gjelder både for organisert ferdsel og andre ferdselsformer. Kriteriet angir videre at ferdselen kun trenger å ha potensial til å skade naturmiljøet, ikke at skade nødvendigvis oppstår i alle tilfeller. Som nevnt over, er imidlertid ferdsel til fots
--	--	--	---

Commented [A68]: Dette er ikke nødvendig å ha med her, hovedregelen er at organisert ferdsel ikke krever samtykke fra grunneier, men at allemannsretten også gjelder denne.

Commented [A69]: Er det dette som menes? Foreslår i så fall tillegget.

			<u>uansett tillatt om den så skjer organisert eller individuelt.</u>
23	Skjøtsel	§ 5 i verneforskriften og § 47 i naturmangfoldloven	§ 5 Forvaltningsplan Forvaltningsmyndigheten kan iverksette tiltak for å fremme formålet med vernet. Det skal utarbeides en forvaltningsplan med nærmere retningslinjer for forvaltning, oppsyn, skjøtsel, tilrettelegging, informasjon mm. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet. Naturmangfoldloven § 47. Skjøtsel av verneområder I verneområder etter dette kapitlet kan forvaltningsmyndigheten foreta skjøtsel og grensemerking av verneområdet. Forvaltningsmyndigheten skal, hvis mulig, inngå avtale med grunneieren om at denne utfører nærmere bestemte skjøtselstiltak. Forvaltningsmyndigheten kan også inngå avtale med interesserte organisasjoner eller andre om at disse utfører slike skjøtselstiltak. Som skjøtsel kan foretas tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet, herunder tiltak for å kanalisere ferdsel, fjerning av vegetasjon eller fremmede treslag og restaurering etter naturinngrep. Skjøtselstiltak som innebærer høsting av naturlige ressurser eller en vesentlig endring i naturtilstanden slik den var da vernearbeidet tok til, jf. § 42 eller § 45 første ledd, kan ikke skje etter denne paragraf. Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i

			verneområdet, skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd. Økonomiske fordeler ved gjennomføring av skjøtselstiltak tilfaller grunneieren eller rettighetshaveren. Beslutninger om å iverksette skjøtselstiltak etter første og andre ledd er ikke enkeltvedtak. Utkast til plan for skjøtsel av verneområdet skal om mulig legges frem samtidig med at verneforskriften blir fastsatt. Skjøtsels- og tilretteleggingstiltak som ikke faller innenfor hjemlene i verneforskriften § 5 og naturmangfoldloven § 47, må ha annen hjemmel. Dette kan for eksempel være tillatelser etter verneforskriften § 3 pkt. 1.3. Retningslinjer • Med skjøtsel menes her aktive tiltak på økologisk grunnlag som forvaltningsmyndigheten setter i gang for å ta vare på eller fremme områdets naturkvaliteter i samsvar med verneformålet. Det er viktig å ta utgangspunkt i tidligere bruk av området. Skjøtselstiltak kan for eksempel være restaurering, rydding, tynning, styving, hogst, slått og brenning. Kanalisering av ferdsel regnes også som et skjøtselstiltak når formålet er å styre ferdselen bort fra et sårbart naturmiljø. Beiting er også et skjøtselstiltak, men er ikke omfattet av forvaltningsmyndighetens rett til å utføre skjøtsel etter nml § 47. Slike skjøtselstiltak krever derfor samtykke fra grunneier • Landbrukstiltak som
--	--	--	--

Commented [A70]: flyttes til selve forvaltningsplanen?

Commented [A71]: Skjøtsel er bare tiltak for å opprettholde eller oppnå den natur- eller kulturtilstanden som er formålet med vernet,

			grunneiere driver i egen regi, anses ikke som skjøtsel etter nml § 47 ettersom skjøtsel er tiltak som forvaltningsmyndigheten igangsetter. Slike tiltak omfattes av kapittel 4.7.2. • Skjøtselstiltak skal alltid være i samsvar med verneformålet, som er retningsgivende både for hvilken type skjøtsel som kan gjennomføres og omfanget av skjøtselen. • Skjøtselstiltak skal som hovedregel planlegges og iverksettes i samarbeid med eier/bruker/tiltakshaver. Før skjøtsel iverksettes skal grunneierne varsles og samtykke innhentes der det er nødvendig. Skjøtsel utføres av grunneier, Statens naturoppsyn, Skjærgårdstjenesten eller annen person/entreprenør etter avtale. • Naturmangfoldloven § 47 gir forvaltningsmyndigheten hjemmel til å foreta skjøtsel også i de tilfellene der det ikke foreligger avtale mellom forvaltningsmyndigheten og grunneier eller rettighetshaver. Forvaltningsmyndigheten skal uansett, ”så vidt mulig”, inngå avtale med grunneier/rettighetshaver. Dette forutsetter at grunneier er villig til selv å gjennomføre skjøtselstiltaket og innehar kompetanse til å utføre det. Det må også foreligge midler fra forvaltningsmyndigheten til å utføre tiltaket. • Før skjøtsel igangsettes må det gjøres en konkret vurdering av om tiltaket omfattes av skjøtselshjemlene.
--	--	--	---

			Det vises til kommentarutgaven til naturmangfoldloven før ytterligere retningslinjer for adgangen til å drive skjøtsel i verneområder. Tiltak som ikke kan foretas med hjemmel i naturmangfoldloven § 47 krever avtale med grunneier. • Adgangen til skjøtselstiltak gir også rett til nødvendig motorferdsel innenfor hele verneområdet uten grunneiers samtykke. Skjøtsel som gjennomføres av SNO på oppdrag fra forvaltningsmyndigheten kan skje uten tillatelse fra motorferdselsloven. For andre kreves det en dispensasjon/tillatelse etter motorferdselsloven. Dersom det er nødvendig å passere eiendom utenfor verneområdet for å komme fram, gir naturmangfoldloven § 72 adgang til det. Berører skjøtselstiltak privat eiendom eller rettigheter i verneområdet skal eieren eller rettighetshaveren så vidt mulig varsles på forhånd. • Alle skjøtselstiltak etter § 47 skal skje i regi av eller godkjennes av forvaltningsmyndigheten, og rapporteres tilbake til denne når det er andre aktører som står for det praktiske arbeidet. Ofte vil det være behov for befarings og konkret avklaring av tiltak før igangsetting. Ved hogst av trær er hovedregelen at forvaltningsmyndigheten skal merke trærne før hogst. • Det bør som hovedregel utarbeides skjøtelsesplan for skjøtsel av områder med
--	--	--	--

Commented [A72]: Dette skal dokumenteres

Commented [A73]: Det som står er noe upresist. Dette vil jo være et oppdrag som settes ut til andre og som reguleres av avtale. Ellers er det verneforskriften som regulerer hva den enkelte kan gjøre, herunder lyngsviing og slått. Her er det ikke noe krav om rapportering, men det kan oppfordres til det dersom det er behov. For tiltak det søkes om å gjennomføre kan det settes vilkår om rapportering.

			viktige biologiske verdier. All skjøtsel skal skje med utgangspunkt i tilstrekkelig kunnskap om naturkvaliteter, kunnskap om tidligere bruk og konkrete bevaringsmål. Skjøtselsplaner skal fortrinnsvis følge Miljødirektoratets mal for slike planer. Ved utarbeidelse av skjøtselsplaner for områder med både viktige naturkvaliteter og verdifulle kulturminner/miljøer, skal begge typer verneverdier inngå i planen.
24	Informasjon og veiledning		Det er ikke spesifiserte bestemmelser i verneforskriften om informasjon, men det framgår av vedtektene punkt 8.4 (gjeldende fra 1.1.2020) at styret har ansvar for grensemerking og informasjon: «Styret har ansvar for at det gjennomføres nødvendig grensemerking og vedlikehold av merkingen i verneområdene. Merkingen skal gjennomføres etter retningslinjer gitt av Miljødirektoratet. Som forvaltningsmyndighet skal styret i besøksstrategien vurdere behovet for særskilte informasjonstiltak. Styret er hovedansvarlig for informasjonstiltak og skal gjennomføre dette i henhold til Miljødirektoratets merkestrategi.» Informasjon og veiledning omhandles mer detaljert i besøksstrategien for Flekkefjord landskapsvernområde. Generelle retningslinjer • Informasjon skal gis på en måte som klart viser hvem som

Commented [A74]: Dette bør kanskje heller omtales under besøksforvaltning. Passer ikke så godt under retningslinjer for forvaltning av verneforskriften.

Commented [A75]: Grensemerking kan heller omtales under styrets oppgaver lengre frem.

			er avsender og at informasjonen gjelder Flekkefjord landskapsvernområde. • Områdets sårbarhet, bruksintensitet og interesse for allmennheten skal vektlegges ved valg av plassering for informasjonstiltak. Informasjon skal brukes aktivt for å kanalisere ferdsel vekk fra sårbare områder. • Grafisk utforming skal følge Miljødirektoratets merkestrategi. Innholdet tilpasses den enkelte plakattype/informasjonspunkt. • Skiltstativ skal utformes og plasseres slik at de er funksjonelle og estetisk tilpasset landskapet. Der adkomstmuligheter og andre forhold ligger til rette, skal det velges universell utforming. Enkelte skilt kan kreve behandling etter plan- og bygningsloven.
--	--	--	---

Commented [A76]: universell utforming betyr ofte tyngre tilrettelegging. Sjekk hva vi skrev i første tilbakemelding,

Vedlegg

Filvedlegg

Type	Lagt til	Tema	Ekstern t Opphav	Internt Opphav	Størrelse
------	----------	------	------------------------	----------------	-----------

	25.01.2025	Tiltaksplan til forvaltningsplan for Flekkefjord landskapsvernområde		Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder	18 Kb
	29.01.2025	Sårbarhetsvurdering for Flekkefjord landskapsvernområde	Rambøll		23960 Kb
	29.01.2025	Besøksstrategi for Flekkefjord landskapsvernområde		Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder	18866 Kb
	29.01.2025	Tiltakstabell for besøksstrategi for Flekkefjord landskapsvernområde		Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder	21 Kb
	31.01.2025	Figurer og bilder til forvaltningsplan for Flekkefjord landskapsvernområde		Verneområdestyret for Oksøy-Ryvingen og Flekkefjord landskapsvernområder	20094 Kb

Flekkefjord
landskapsvernområde

Besøksstrategi

Flekkefjord landskapsvernområde

Innhold

1 Innledning	4
1.1 Formål.....	4
1.2 Kort om rammeverk	4
1.3 Forvaltning og skjøtsel.....	6
1.4 Andre planer	7
2 Kunnskapsgrunnlaget	8
2.1 Sårbare naturverdier.....	9
2.1.1 Sårbarhetsvurdering	10
2.2 Reiselivet	12
2.3 Den besøkende	12
2.4 Annen relevant kunnskap	13
2.4.1 Kulturminner	13
2.4.2 Kulturlandskap.....	14
2.5 Vurdering av tilstand og tilrettelegging i delområder.....	15
2.5.1 Brufjell.....	15
2.5.2 Hidraheia	17
2.5.3 Hågåsen	19
2.5.4 Berrefjord.....	20
2.5.5 Dåstøl – Stø.....	21
2.5.6 Kjellenes/Lindåsen	22
2.5.7 Ytre skjærgård, Husøy, Hummarøy, Prestøy og Dragøy.....	23
2.5.8 Langeland.....	26
2.5.9 Kalven.....	26
2.5.10 Andabeløy – Tarmevika.....	27
2.6 Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapen.....	27
3 Mål og strategiske grep	28
3.1 Verneområdestyret har som mål med besøksforvaltningen	28
3.2 Strategiske grep.....	28
3.2.1 Kanalisering.....	28
3.2.2 Prioritering av innfallsporter.....	30

3.2.3	Informasjonsstrategi – aktuelle tiltak	32
•	Skilting/merking	32
4	Kommunikasjonsplan	33
5	Tiltaksplan.....	34
5.1	Forvaltning og regulering	34
5.1.1	Adkomst og parkering.....	34
5.1.2	Informasjon.....	35
5.1.3	Besøkssentre og informasjonssentre	36
5.2	Tiltak i de enkelte delområder.....	37
5.2.1	Brufjell.....	37
5.2.2	Hidraheia	40
5.2.3	Hågåsen	42
5.2.4	Berrefjord.....	42
5.2.5	Dåstøl – Stø.....	43
5.2.6	Kjellenes/Lindåsen	44
5.2.7	Ytre Skjærgård	45
5.2.8	Langeland.....	48
5.2.9	Kalven.....	49
5.2.10	Andabeløy - Tarmevika	49
6	Referanser.....	51

Vedlegg:

1. Sårbarhetsvurdering
2. Tiltakstabell

Forsidefoto: Nysgjerrige geiter på Gården Li. Foto: Rambøll.

1 Innledning

Arbeidet med besøksforvaltning skal bidra til en bedre opplevelse for de besøkende i området, samt bidra til positiv utvikling og vekst for det lokale næringslivet i regionen. Hvis det oppstår interessekonflikter, skal tiltak som sikrer verneområdet mot uønskede inngrep og aktiviteter prioriteres /11/.

Besøksstrategien inneholder strategiske grep og tiltak (fysisk tilrettelegging, formidling av informasjon, osv.) som er nødvendige for å balanse verneverdiene, besøkende og lokal verdiskaping, slik at en oppnår størst mulig utbytte for alle brukerinteresser.

Besøksstrategien har som mål at alle kan nyte godt av verneområdet og at naturen sikres for fremtidige generasjoner. I prosessen med å utvikle besøksstrategien har verneområdestyret hatt fokus på å bygge legitimitet og tillit gjennom god kommunikasjon og samarbeid. Gode informasjonstiltak og økt kunnskapsformidling skal bidra til bedre forståelse for vernet og ivaretagelse av verneformålet.

Det er i dag mange besøkende til Brufjellområdet, og det er behov for tiltak for å hindre ytterligere skade på verneverdiene og samtidig sikre trygg ferdsel. Også i andre områder er det behov for tilretteleggingstiltak, og i hele verneområdet er det behov for nye skilt og infotavler. Denne besøksstrategien har derfor som fokus å få på plass nødvendig infrastruktur for å håndtere dagens ferdsel. Nye tiltak som har til formål å tiltrekke flere besøkende til verneområdet vil ikke bli prioritert før dette er på plass.

1.1 Formål

I Flekkefjord landskapsvernområde er det mange områder med sårbar natur og mange attraksjoner som tiltrekker seg besøkende fra inn- og utland. Enkelte steder har det store besøkstrykket medført at fugler og beitedyr forstyrres, terrenget slites ned og verneverdiene tar skade som følge av for mye ferdsel i verneområdet. Denne besøksstrategien har derfor som mål å sikre at verneverdiene blir ivaretatt og at ferdsel reguleres på en slik måte at området fremdeles kan være åpent for besøk, men uten at ferdsel skader verneverdiene.

1.2 Kort om rammeverk

Besøksstrategien er utarbeidet av verneområdestyret for Flekkefjord landskapsvernområde.

Rammen for arbeidet med besøksforvaltning i verneområder er verneforskriften (FOR-2005-03-11-225), naturmangfoldlovens bestemmelser om områdevern gitt i kap. V §§ 33-51, stortingsmelding «Natur for livet», Miljødirektoratets veiledere for forvaltning av verneområder (M106) og for besøksforvaltning (M415) og [forvaltningsplan for Flekkefjord landskapsvernområde 2022](#).

Commented [A1]: Denne er ikke vedtatt

I tillegg til lovverket som gjelder spesifikt for verneområdet, er det flere lover og forskrifter som regulerer besøk og ferdsel i området:

- Lov om friluftslivet
- Lov om hundehold
- Lov om jakt og fangst av vilt
- Lov om laksefisk og innlandsfisk.
- Lokal forskrift om fartsbegrensning i sjøen, Flekkefjord kommune
- Lokal forskrift om helårlig båndtvang i områder der dyr beiter (vedtatt desember 2021).

Arbeidet med besøksstrategien er organisert i tråd med organiseringskartet i godkjent prosjektplan /12/. Innspill fra aktører med interesser innenfor, og i randsonen til landskapsvernområdet ble samlet gjennom arbeid i en prosjektgruppe. Det ble utarbeidet en oversikt over eksisterende kunnskap om landskapsvernområdet og kartleggingsrapporter ble bestilt i noen tilfeller der eksisterende data var mangelfull.

Oppstartsmøtet ble annonsert i flere lokale og regionale aviser med invitasjon til deltagelse. På oppstartsmøtet 18. april 2018 i Mandal ble 80 deltagere invitert til å delta i en av de fem etablerte prosjektgruppene. Verneområdestyret fikk en svært positiv respons og prosjektgruppene har jobbet i perioden 2018-2019. Inndeling av prosjektgruppene:

- 1A: Grunneiere i Oksøy-Ryvingen landskapsvernområde
- 1B: Grunneiere i Flekkefjord landskapsvernområde
- 2: Reiselivsnæring, turistforeninger og andre turist-fokuserte frivillige organisasjoner
- 3: Natur- og miljøvernorganisasjoner
- 4: Administrative organisasjoner – Statsforvalteren, Fylkeskommunen, Kystverket, Statens naturoppsyn, kommunerepresentanter (Kristiansand, Søgne, Mandal og Flekkefjord).

Prosjektgruppe 1A, 1B, og 2 hadde flere møter i 2018-2019 /15/.

Det er gjennomført befaringer og regelmessige møter med flere aktører, blant annet jordbrukssjef og næringssjef i Flekkefjord kommune og Smaabyen - drivkraft for reisemålsutvikling i kommunen.

Utkast til besøksstrategi har vært i offentlig høring og det kom inn flere høringsinnspill. Høringsinnspill er innarbeidet i besøksstrategien

1.3 Forvaltning og skjøtsel

Besøksstrategien er et verktøy som verneområdeforvaltningen (VORF) kan bruke for å bidra til å balansere hensynet til verneverdier, friluftsliv og lokal verdiskaping. Besøksstrategien fokuserer på de deler av forvaltningen som har med besøk å gjøre og er å regne som et supplement til forvaltningsplanen. For regulering, skjøtsel, bestemmelser om bruk med mer vises til forvaltningsplanen for Flekkefjord landskapsvernområde 2023.

Commented [A2]: denne er ikke vedtatt. Må endres

Grunneiere som driver med skjøtsel og beiting i verneområdet er avhengige av å kunne høste mest mulig fôr innenfor de områder som i dag er registrert som innmark. Det er ikke aktuelt å utvide disse områdene og transport av fôr inn i verneområdet er ikke ønskelig av hensyn til gjødslingseffekten. Av den grunn er det viktig at ferdsel i størst mulig grad styres utenom innmark, eller kanaliseres over disse på stier eller veier som er tydelig merket i terrenget.

Det er utarbeidet skjøtselsplaner for følgende områder:

- Kleppe - Dåtland – Li
- Li
- Stykkjet
- Dragøy og Steglet

I tillegg til skjøtselsplaner for private eiendommer i verneområdet er det utarbeidet forvaltningsplaner for de statlig sikrede eiendommene på Hågåsen, i Tarmevika (Andabeløy) og på Brufjell (Skjærgårdspark).

Flekkefjord kommune har ansvar for forvaltningsplaner for Lister skjærgårdspark i tillegg til statlige sikrede friluftsområder. I praksis fungerer skjærgårdsparkavtalene på samme måte som statlige sikrede friluftsområder for øvrig. I disse avtalene har staten, ved kommunen som forvaltningsmyndighet, rett til å opprette og vedlikeholde innretninger for tilrettelegging av allmennhetens bruk av arealene til friluftsliv. Tilrettelegging for friluftsliv skal uansett ta hensyn til vernebestemmelsene dersom tiltak planlegges innenfor verneområdet.

Skjærgårdstjenesten i kommunen gjennomfører skjøtsel, drift og vedlikehold av områder hvor det foreligger en avtale. Kommunen skal sørge for iverksetting av renhold og tilsyn med området og kan foreta rydding og tilrettelegging for friluftsliv i samarbeid med verneområdestyret. For å regulere ferdselen i området kan kommunen fastsette atferdsregler i henhold til § 15 i lov om friluftslivet med sikte på å fremme naturvennlig utøvelse av friluftsliv.

Forvaltningsplanen definerer følgende forvaltningsutfordringer for tema ferdsel og friluftsliv:

- Slitasje og skader på vegetasjon
- Forstyrrelse av dyreliv og fugleliv, inkludert beitedyr
- Begrensede parkeringsmuligheter ved innfallsporter
- Manglende stiavtaler med grunneiere
- Manglende informasjon til besøkende; begrenset kunnskap om verneverdier

Commented [A3]: Det er en generell anbefaling i merkehåndboka å inngå stiavtaler og Miljødirektoratet viser til merkehåndboka i vår veiledning om tilrettelegging av sti (stiskulen). Styret kan vise til denne praksisen, men det er ikke verneområdestyrets ansvar å sikre at slike avtaler etableres av kommunen.

Følgende forvaltningsmål i forvaltningsplanen er relevante for besøksstrategien:

- **Landbruk**

Verneområdet skal kunne utnyttes som en ressurs for landbruket innenfor rammene av verneformål og vernebestemmelser. Beiting og andre skjøtselstiltak i landbruket skal bidra til bevaring av verneverdiene.

- **Friluftsliv**

Forvaltningen av verneområdet skal bidra til å fremme gode friluftslivsopplevelser, samtidig som verneverdiene opprettholdes.

- **Reiseliv**

Verneområdet skal kunne brukes som en ressurs for reiselivsnæringen i regionen. Reiselivet i verneområdet skal være bærekraftig og innenfor rammen av verneformål og vernebestemmelser.

Det er svært viktig å få på plass stiavtaler mellom kommune og grunneiere. Slike avtaler skal ligge til grunn for alle stier som skal merkes, skiltes og vedlikeholdes.

Det er gitt generelle retningslinjer for ferdsel og friluftsliv i **forvaltningsplanen kap. 4.9.3.**

Commented [A4]: For kommunens tilrettelegging har kommunen ansvaret. Dersom verneområdestyret skal merke, vil styret ha ansvaret.

Commented [A5]: Må oppdateres

1.4 Andre planer

Det er planer om et kystkultursenter i Kirkehamn. Senteret kan omfatte et informasjonssenter for verneområdet /25/. Planen er beskrevet i detaljer i en mulighetsstudie fra MIMIR arkitekter /26/. Mulighetsstudiet beskriver et bygg plassert utenfor verneområdet. Besøkssenteret vil trekke mer besøkende til Kirkehamn. Det er ikke fast forbindelse til Dragøy, Prestøy eller noen av de andre små øyene i nærheten, og all ferdsel hit må skje med båt. Av den grunn forventes det en begrenset økning i ferdsel fra besøkssenteret til nærliggende øyer og holmer.

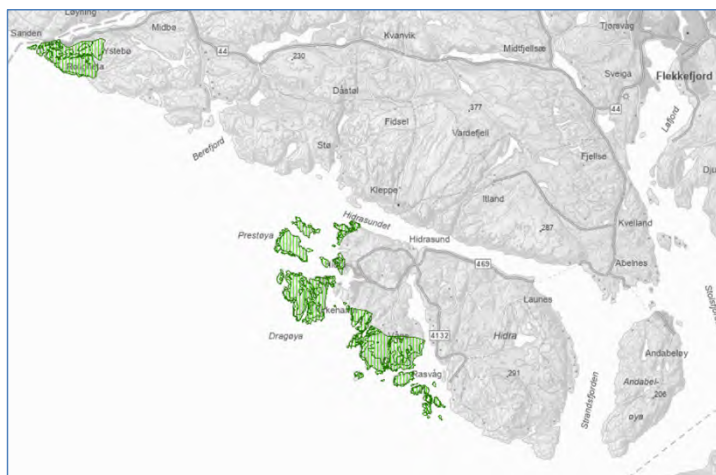
Kunnskapsgrunnet som er benyttet i besøksstrategien er hentet fra følgende kilder:

1. Naturbase.no
2. Artsdatabanken.no
3. Verneplan Flekkefjord landskapsvernområde
4. Forvaltningsplan for Flekkefjord LVO 2010
5. Utkast til Forvaltningsplan for Flekkefjord LVO 2016
6. Forvaltningsplan for Flekkefjord 2022
7. Forskrift om fartsbegrensning i sjø, Flekkefjord kommune
8. Besøksstrategi for Flekkefjord LVO 2020-2030 – Høringsutkast, juli 2020
9. Samlet rapport fra referansegrupper for grunneiere, reiseliv og natur- og miljøorg.
10. Skjøtselsplan for Li 2011-2015
11. Forvaltningsplan for Stykkjet 2008-2015
12. Skjøtselsplan for verdifullt kulturlandskap Kleppe – Dåtland – Li 2018
13. Skjøtselsplan for Kleppa, 2018
14. Forvaltningsplan for Skjærgårdsparken Lister
15. Forvaltningsplan for Tarmevika 2019
16. Forvaltningsplan for Hågåsen 2021
17. Forvaltningsplan for Brufjell 2021
18. Reisemålsstrategi for Flekkefjord – fra fire fyrtårn til helårlig reisemål
19. Brukerundersøkelser for Flekkefjord og Oksøy-Ryvingen landskapsvernområder 2018.

Commented [A6]: Hvem sin forvaltningsplan?

2.1 Sårbare naturverdier

I 2022 ble deler av verneområdet kartlagt i basiskartleggingen /29/. Figur 2 viser areal som ble kartlagt. De store områdene på Hidraheia, Langeland og Andabeløy ble ikke kartlagt i samme omgang.

Figur 2 Areal kartlagt i basiskartlegging 2022. Kilde: Naturbase.

I Naturbase er det registrert naturtyper kartlagt etter DN håndbok 13 /1/, men flere av registreringene er av eldre dato. Av registrerte naturtyper kan nevnes gammel kystfuruskog, rik edellauvskog, kystlyngheier, naturbeitemarker og slåttemark. Særlig naturbeitemark og slåttemark kan være sårbare for slitasje.

Området er et viktig område for trekkende rovfugl og særlig rovfugl som oppholder seg på rasteområder er sårbare for forstyrrelser. I tillegg er det registrert hekking av hubro, vandrefalk og musvåk i området /2/. Området er også viktig funksjonsområde for sjøfugl, engfugl og spetter som er sårbare for forstyrrelser, særlig i hekketiden.

Naturverdier i verneområdet knytter seg til det åpne kystlandskapet. Store åpne flater med skrin jord er i utgangspunktet sårbare for ferdsel, da det kan medføre slitasje. I tillegg finnes det områder med bratte lier, der ferdsel allerede har medført skader på verneverdiene. Store områder med kystlynghei som er en sterkt truet naturtype er en av de største attraksjoner i verneområdet. I kystlyngheiene vokser det mye av den sårbare arten klokkesøte. I tillegg er kystlyngheiene levested for andre planter, dyr og sopp.

Ved befaringer høsten 2021 ble det gjort en tilstandsvurdering av flere av de tidligere kartlagte naturtypene. Flere lokaliteter som i Naturbase var registrert som slåttemark, hadde i 2021 preg av å være naturbeitemark. Store deler av området er kartlagt som kystlynghei, men det er forskjell på tilstandene, da siste kartlegging ble foretatt i 2012.

Det er i perioden 2016-2021 registrert 228 observasjoner av dyr og planter fordelt på et femtitalls arter i Artskart (validerte funn med koordinatpresisjon bedre enn 1000 m) /2/. I Naturbase er det avgrenset leveområder for arter av særlig forvaltningsinteresse, blant annet for de tre spetteartene som forekommer i området. Dataene er imidlertid mer enn 10 år gamle. Det vises til forvaltningsplanen og sårbarhetsvurderingen for mer informasjon om naturverdier.

2.1.1 Sårbarhetsvurdering

Det er utarbeidet en sårbarhetsvurdering for verneområdet. Vurderingen er gjennomført på de mest besøkte lokaliteter. Områder utenfor verneområdet er ikke vurdert. Se sårbarhetsvurdering i vedlegg 1. Tabell 1 oppsummerer resultatene fra sårbarhetsvurderingen.

Tabell 1 Oppsummering av resultater fra sårbarhetsvurderingen.

Lokalitet	Type	Sårbar natur	Skår uten tiltak
Hidra – Hågåsen	Sti, utsiktspunkt, destinasjon	Mulig hekkeområde for engfugl	Ikke mulig å regne ut skår pga. mangel på data
Hidra – Kjellnes	Sti og utsiktspunkt	Myr og bratt li, hekke- og beiteområde for dykkender	20
Hidra – Langelandsfjell - Kalvekilen	Ilاندstigningspunkt og sti	Myr, strandeng	10
Prestøy	Ilاندstigningspunkt	Myr, berg og grunnlendt mark, hekkeområde for ærfugl, beiteområde for dykkender	32
Dragøy	Ilاندstigningspunkt og sti	Myr, berg og grunnlendt mark, myr, bratt li, hekkeområde for musvåk og ærfugl, beiteområde for sjøfugl	31
Husøy og Hummarøy	Ilاندstigningspunkt og destinasjon	Hekkeområde for ærfugl, beiteområde for dykkender	23

Andabeløy – Tarmevika	lilandstigningspunkt	Bratt li, myr, beiteområde for dykkender	6
Hidreheia – Itland - Li	Innfallsport, sti, utsiktspunkt	Myr, blauthøl	20
Hidreheia – Li	Innfallsport, sti og destinasjon	Slåttemark, semi-naturlig eng, beiteområde for dykkender	13
Dåstøl - Stø	Innfallsport, sti og destinasjon	Strandeng, slåttemark	9
Brufjell	Innfallsport, sti, utsiktspunkt og destinasjon	Bratt li, myr, berg og grunnlendt mark, salamander	52

Det er særlig behov for kartlegging av leveområder til fugl som ikke tåler forstyrrelser.

Tabell 1 Oppsummering av resultater fra sårbarhetsvurderingen. viser at Brufjell, Prestøy og Dragøy har høy sårbarhet. Besøksmengden på Brufjell er på et nivå som tilsier at det kreves strakstiltak for å forhindre skade på verneverdiene. På Prestøy og Dragøy er besøksmengden ennå liten, men det bør ikke prioriteres tiltak her som vil øke besøksmengden, da begge områdene har høy sårbarhet. På stien fra Itland til Li er det middels sårbarhet, og en bør planlegge for bedre kanalisering og oppgradering. På Husøy er det vurdert middels sårbarhet pga. hekkende fugl og en bør unngå spredt ferdsel på mindre øyer og holmer. Av den grunn kan det være hensiktsmessig å kanalisere størsteparten av ferdselen til steder som tåler mye besøk og som ligger perifert i forhold til hekkelokalteter. Oppgradering av ilandstigningspunkt på Hummarøy kan være et tiltak som har en slik ønsket effekt.

Kystlynghei finnes også på øyer og holmer i skjærgården rundt Hidra. Liten grad av tekniske inngrep og et kulturlandskap i god hevd bidrar til store opplevelsesverdier i verneområdet. Sårbarhetsvurderingen viser at dagens besøksmengde ikke bidrar til særlig negative effekter på verneverdiene på øyer og holmer rundt Hidra. Enkelte steder som Prestøy og Dragøy er imidlertid veldig sårbare for økt ferdselstrykk, da ferdsel kan medføre skade på vegetasjon og fugleliv.

På Hidraheia er det registrert sårbare enheter langs stinettet fra Itland til Li. Det er flere steder lagt ut bruer og klopper, men det er fortsatt områder med fuktige søkk. Stiene er tydelig markerte i terrenget, og med noen få grep og enkel tilrettelegging kan sårbarheten reduseres for vegetasjonen langs stiene på Hidraheia. En særlig utfordring ligger i å kanalisere ferdsel forbi Kvednhylen, der stien passerer både slåtteeng i god hevd og en myrflate.

Store områder har i dag veldig lite ferdsel. Områdene på Ystebøheia blir beitet av sau som går ute hele året, akkurat som på Hidraheia der tre flokker av villsau beiter ute hele året. Lengst øst på Hidraheia er det et område som i dag ikke er i drift og som fungerer som et referanseområde for et landskap i naturlig utvikling. Dette området er særlig interessant i undervisnings- og forskningssammenheng, men også for besøkende.

Hågåsen er godt tilrettelagt for besøk og det er bare en del av Hågåsen som ligger inne i verneområdet. Naturverdiene på Hågåsen knytter seg til naturbeitemark og enkelte forekomster av stedegne trær, men ingen sårbare vegetasjonseenheter.

Utover lokalitetene som er undersøkt i felt er det et titalls holmer og skjær som fungerer som hekkeområder for sjøfugl. Det er gjort søk i Artskart og hentet frem alle lokaliteter som i de siste 5 årene har hatt forekomster av rødlistede fuglearter i reproduksjon eller mulig reproduksjon. Rundt disse lokalitetene er det i sårbarhetsvurderingen lagt inn en buffersone. Siden ferdsel på sjø går

over store områder, er alle lokaliteter med rødlistede fuglearter i hekkeperioden regnet som sårbare.

Overvintrende fugl, eksempelvis lomvi, havelle og ærfugl, er sårbare for forstyrrelser i vinterperioden, da forstyrrelser kan føre til at fuglene ikke får i seg nok mat eller tvinges å bruke for mye energi på fluktmanøvrer. I sårbarhetsvurderingen regnes alle grunne sjøområder (<50 m dybde) som sårbare områder der ferdsel om vinteren bør holdes på et minimum. Dette gjelder hele sjøflaten i verneområdet, med unntak av sentrale deler av Hidrasundet samt Strandsfjorden mellom Hydra og Andabeløy.

2.2 Reiselivet

Reiselivet i og rundt Flekkefjord landskapsvernomsråde er ikke organisert i et felles destinasjonsselskap. Prosjektgruppe 2 (Reiselivsnæring, turistforeninger og andre turist-fokuserte frivillige organisasjoner) gjennomførte tre møter som ble avholdt på Hydra (Flekkefjord), Flekkerøy (Kristiansand) og Landøy (Lindesnes). Sluttrapporten legger opp til sammenkoplinger som tilrettelegger og inspirerer til besøk, fra lavkost nærområdeturer for lokalbefolkning og besøkende til utenlandske luksusturister som ønsker en spesialtilpasset opplevelse langs kysten, gjerne inkludert andre severdigheter i Norge/Skandinavia. Sluttrapporten presenteres som en reise fra øst mot vest, hvor idéen er at internasjonale besøkende kommer til Gardermoen og avslutter i Stavanger eller Bergen /15/.

Landskapsvernomsrådet ligger sentralt i Magma Geopark. Geoturistene er særlig interessert i reisemål som har en spesiell kombinasjon av opplevelser som for eksempel økologi, geologi, kultur og historie. Flekkefjord landskapsvernomsråde tilbyr alt dette, og har et potensiale i forhold til utvikling av et bærekraftig nisjeprodukt innen turisme i samarbeid med Smaabyen og Magma Geopark.

Brufjell og Hågåsen er to av fire fyrårn i Flekkefjord kommunes regionale reiselivsstrategi. De andre er Hollenderbyen og Flekkefjordbanen. Fyrårnene skal ifølge reiselivsstrategien markedsføres for å bygge lokal verdiskapning og gi økt internasjonale interesse.

Fra reiselivsnæringens side virker det som om de tilreisende til Flekkefjord landskapsvernomsråde har lite kjennskap til at det er et landskapsvernomsråde. Området er viktig for turismen og markedsføres aktivt hos destinasjonsselskapene, men ikke som et landskapsvernomsråde. Brufjellhålane, Hågåsen og Gården Li er de største attraksjonene i verneområdet.

Landskapsvernomsrådet oppleves best fra båt, men det er få tilbydere av båtutleie.

2.3 Den besøkende

Flekkefjord landskapsvernomsråde har stor verdi for allmenhetens utøvelse av friluftsliv. Tallene fra brukerundersøkelsen viser at friluftslivet har stor verdi, ikke bare for lokalbefolkningen, men også for besøkende til Flekkefjord, inkludert utenlandske turister.

I skjærgården er det mange kulturlandskapsperler med kulturminner av stor interesse for de besøkende. På øyer og holmer er det muligheter for både telting og bading.

Båtlivet, herunder bruk av kajakk, jakt og fiske, telttur, klatring og vandring langs stier er de viktigste friluftaktivitetene i Flekkefjord landskapsvernområde. Tilrettelegging for friluftsliv er ikke en del av verneformålet for Flekkefjord landskapsvernområde. Likevel vil besøksstrategien legge frem muligheter for skånsom tilrettelegging for naturvennlige friluftslivsaktiviteter.

Parkeringsplasser er viktig for de besøkendes tilgang til verneområdet. Brukerundersøkelsen viser at 74 % av de besøkende brukte bil som transportmiddel. Motorbåt og «annet» oppnådde 10 % hver. På Itland er det tilstrekkelig med parkeringsmuligheter. Brufjell har ikke nok parkeringsplasser på enkelte dager.

I 2018 ble det gjennomført en brukerundersøkelse /24/. Det ble utplassert sju registreringskasser i Flekkefjord: Brufjell, Langeland, Husøy, Hågåsen og de tre innfallsportene til Hidreheia: Dåstøl, Fidsel, og Itland. Et detaljert kart og beskrivelse av hvert område finnes i Selvaag & Wold (2019) på verneområdestyret sin nettside. Til sammen ble 554 spørreskjema samlet inn. Undersøkelsen viste blant annet:

- Tallene fra ferdselstelloene viser at i 2022 hadde Brufjell mer enn 31.000 besøkende og i 2023 mer enn 19.000 besøkende.
- 70% av de besøkende er godt tilfreds med tilretteleggingen, og 28% er ganske tilfreds. Bare 2% er misfornøyd.
- Utenlandske turister har ikke deltatt i undersøkelsen.
- Det er mye båtbruk om sommeren, men det har ikke blitt hentet inn svar fra denne brukergruppe.

I forbindelse med en revisjon av besøksstrategien bør det utføres en ny brukerundersøkelse som også omfatter respons fra båtfolk og utenlandske turister.

Commented [A7]: men forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til "e.Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 5.". Så henvis til forskrift på dette punktet

2.4 Annen relevant kunnskap

2.4.1 Kulturminner

Det finnes hundrevis av kulturminner i Flekkefjord landskapsvernområde. Mange av kulturminnene er av stor interesse for de besøkende. En eventuell utvelgelse av hvilke kulturminner som skal markedsføres blir gjort i samarbeid med Fylkeskonservatoren/ Riksantikvaren som har hovedansvaret for å ivareta kulturminner og fornminner, og Flekkefjord kommunes kulturminneplan.

I Flekkefjord kommunes kulturminneplan blir kulturminner kategorisert i forhold til om de har internasjonal, nasjonal og lokal verdi. Tiltak som omhandler opplysning, skilting, opplæring og historiefortelling anses som positivt.

2.4.2 Kulturlandskap

Store deler av Flekkefjord landskapsvernområde består av private landbrukseiendommer. Det er lite innmark og dyrka areal. Det er innmark på Mønstremyr, Polland, Kleppe, Li og Dåtland. Arealene er ganske små, bortsett fra Mønstremyr der rundt 75 daa er dyrka. Mønstremyr var tidligere en stor myr, men er nå dyrket opp. Utmarksareal utgjør størstedelen av landbruksarealet og det meste av arealet i verneområdet. Kystlynghei, naturbeitemark og skog dekker mesteparten av arealet, men det finnes også slåttemark, myr, vatn, bart fjell og vassdrag.

Kystlynghei, naturbeitemark og slåttemark er truede naturtyper, jf. Norsk rødliste for naturtyper. Kystlynghei og slåttemark er vurdert sterkt truet (EN) mens naturbeitemark er vurdert som sårbar (VU). Opphør av drift, gjengroing, fremmede arter og fysiske inngrep er noen av de viktigste trusler mot disse to naturtypene. Kystlynghei, naturbeitemark og slåttemark er avhengig av kontinuerlig skjøtsel gjennom beite, slått og sviing.

Det er private grunneiere som driver med skjøtsel av kulturlandskapet og bidrar til opprettholdelse av verneverdiene. Utmarksbeite med villsau har fått fornyet interesse og flere områder innenfor verneområdet skjøttes med villsau på helårsbeite. Denne driftsformen krever tilsyn med dyr hele året. Villsau er godt tilpasset de lokale forholdene og lammer ute i terrenget uten hjelp. Når det nærmer seg lamming i april – mai, trekker de voksne seg litt unna fra flokken og dermed spres sauene over et stort område. De er svært sårbare for forstyrrelser i denne perioden og ferdsel i områder hvor villsau lammer kan føre til at lammene etterlates og dør. Den generelle båndtvangen fra 1. april til 20. august dekker hele denne perioden.

Løse hunder kan på andre tider av året forstyrre og jage vekk villsau og storfe. Dette stresser dyrene unødig og kan føre til at de holder seg unna visse områder.

Slått av engarealer eller myrarealer fremmer et rikt arts mangfold og disse arealene er viktige biotoper for insekter og fugl. Slåttemarkene er små og sårbare for slitasje som kan skade vegetasjonen. Stier skal helst legges utenom slåttemark og det bør informeres om at telting, grilling, bålbreining mm. på disse arealene er uønsket.

2.5 Vurdering av tilstand og tilrettelegging i delområder

2.5.1 Brufjell

Antall besøkende til Brufjell har variert en del, men har økt betydelig de siste ti årene. Området har på få år gått fra å være et lite besøkt område til å få betydelig besøksmengde. Området har gjennom betydelig markedsføring av Flekkefjord kommune, reiselivsaktører og andre. Området blir mye besøkt av turister nasjonalt og internasjonalt. Området er blant annet et av kommunens «4 fyrårn».

Med over 31.000 besøkende i 2022 og over 19.000 besøkende i 2023 er slitasjen i området betydelig. Overbelastning langs stier, slitasje og skader i terrenget og stier med sikkerhetsrisiko er noen av utfordringene. Området ved Brufjell ble statlig sikret som friluftsområde for noen år siden og Flekkefjord kommune har på vegne av Miljødirektoratet et stort ansvar for oppfølging av tiltak og området.

Sårbarhetsvurderingen viser at området rundt Brufjell er preget av det høye besøksantallet. Fotturismen har ført til stedvis erosjon, noe som er godt synlig i et landskap som allerede har minimalt vegetasjonsdekke. Økende besøkstall vil forsterke slitasjen, med påfølgende erosjon og endringer i hydrologi og bunnsubstrat. Økt besøkstrykk har ført til utfordringer i forhold til å kunne drive beitenæring i området. Beitenæringen er helt essensiell for å opprettholde kulturlandskapet i området.

Stien fra Brufjell og ned til Brufjellhålene er svært bratt og har høy vanskelighetsgrad. Turen er utfordrende og bør skje på tørt og bart fjell. Man må være oppmerksom på store bølger når man kommer ned til selv grytene. Trygg nedstigning krever godt fottøy og er ikke egnet for små barn og hunder. For å lette den korte klatreturen er det satt opp håndtak i metall. Flere av trinnene er rammet av steinsprang. Det seneste året har det også vært tre personer som har omkommet ved Brufjellhålene.

På et mer overordnet nivå må en vurdere om området er egnet for den type masseturisme som det er lagt opp til. Områdene ned fra Brufjell til Brufjellhålene vil alltid være krevende, og av hensynet til formålet med vernet, kan en ikke forvente å gjøre så mye nye tiltak fremover. Området skal bevares som urørt natur fremover, da området har nasjonal/internasjonalt verdi. Det vil alltid komme mange brukere nasjonalt og internasjonalt med begrenset erfaring for denne type turer. Det vil være relativt stor sannsynlighet for flere dødsfall fremover, så langt det ikke er mulig å sikre slike områder. Det er heller ikke lagt opp til bruk av lokale guider, noe som kunne ha begrenset risikoen på slike turer.

Brufjell har et stort potensial for lokal verdiskaping, men området promoteres ikke av verneområdestyret. Imidlertid blir området markedsført av kommunen, reiselivet og andre aktører. For Brufjell vil det være behov for en helhetlig plan for området. Det kreves samarbeid mellom flere aktører som verneområdestyret, grunneiere, Miljødirektoratet, fylkeskommunen, kommunen, reiselivet m.m. For verneområdestyret er det viktig at økt besøksmengde ikke skal gå på bekostning av verneformålet og verneverdiene.

Commented [A8]: i 2013

Commented [A9]: Miljødirektoratet kan ikke vær den part i utarbeidelsen av denne planen da vi er klagemyndighet og ikke en del av den lokale forvaltningen av Flekkefjord landskapsvernområde, inkludert Brufjell, men kan veilede underveis i prosessen.

Figur 3 Skiltkaos på parkeringsplassen ved Roligheten. Foto: Rambøll.

Figur 4 Sti fra Roligheten mot Brufjell går i bratt terreng på ustabilt substrat (til venstre). Nedstigning til Brufjellhålene går på Via ferrata med jernsteg boltet i fjellet og med stålwire som sikring (til høyre). Foto: Rambøll.

2.5.2 Hidraheia

Stiavtaler er kommunens ansvar.

Figur 5 Sti fra Itland til Kjørsfjellet. Flere strekninger på stien eser utover i terrenget. Foto: Rambøll,

Det er enighet om at enkelte stier kan vedlikeholdes og merkes, samt vises på informasjonsplakater og i brosyrer. Stier uten stiavtaler vil ikke bli markedsført på nett, i trykksaker eller på tavler/skilt.

Gården Li

Gården Li ble kjøpt av Flekkefjord og Oplands Turistforening (FOT) i 1999. Gården med våningshus og stegeløe ble restaurert og åpnet for publikum i 2009. Hus og uthus fungerer i dag som ubetjente DNT-hytter. Gjengroing er den største trusselen mot verneverdiene på Gården Li og foreningen har gjort en stor innsats i å restaurere deler av kulturlandskapet. Det er geiter, villsau og kyr som beiter i området hele året.

Det er muligheter for flere utendørsaktiviteter på Li. Her kan man vandre i løvskog ned til Dåtlandstrand hvor det er et bryggeanlegg. Her er det også klatremuligheter med Via Ferrata (klatresti). Det er kajaker og båt, samt fiskemuligheter. I tunet på gården er det god plass til ulike aktiviteter. Det er mulig for turfolk å overnatte i løa og i huset. Det er 15 sengeplasser i huset fordelt på tre rom, og løa har ett soverom med åtte køyesenger og hems.

Figur 6 Gården Li med stegeløa til høyre. Foto: Rambøll.

Dåtlandstrand

Dåtlandstrand er en del av skjærgårdsparken på nordsiden av Hidrasundet. Her er det mulighet for overnatting og å låne kajaker. Stien opp til DNT-hytta Gården Li er i dårlig tilstand og må tilrettelegges og sikres med rekkverk flere steder. I Dåtlandstrand er det tilrettelagt med steinbrygge, akter fortøyning, benker, grill og toalett – alt er tilgjengelig for de besøkende.

Dåtlandstrand er en populær innfallsport og besøksmål. Det er behov for informasjonstavle/skilt med informasjon om beitedyr, kulturlandskapet og hensynsfull ferdsel.

Figur 7 Brygge i Dåtlandstrand. I fjellveggen i bakgrunnen er det montert en sikringswire til Via ferrata.
Foto: Rambøll.

2.5.3 Hågåsen

Hågåsen er ett av fire fyrtårn i Flekkefjord kommunens regionale reiselivsstrategi som skal markedsføres for å skape lokal verdiskapning og gi økt internasjonal oppmerksomhet. En liten del av Hågåsen ligger inngår i verneområdet.

Fra Fv. 4134 til Kirkehamn går turen på en grusvei opp til det gamle kystbatteriet på Hågåsen. Her er det utsikt over havet, Kirkehamn og store deler av Hidra. Kystfortet var en del av festningsverket som ble bygd langs Atlanterhavs-kysten under andre verdenskrig.

Veien opp til Hågåsen er i god stand, men det er behov for vedlikehold. Flekkefjord kommune har med midler fra Miljødirektoratet etablert parkeringsplass og toalett. I dag er Hågåsen det eneste stedet hvor landskapsvernområdet er tilgjengelig for rullestolbrukere. Siste del av veien opp til toppen er imidlertid svært bratt og vanskelig tilgjengelig for funksjonshemmede. Underjordiske tunneler som var i bruk under krigen er delvis tilgjengelige, men åpninger i tunneltaket er ikke sikret. Disse er kun synlige som hull i bakken og utgjør en vesentlig sikkerhetsrisiko.

Commented [A10]: Kommunen her som myndighet for de statlig sikrede friluftslivsområdene. De fikk midler i 2019

Figur 8 Utsikt fra Hågåsen. Foto: Rambøll.

2.5.4 Berrefjord

Berrefjord ligger i vestre del av Hidraheiene, mellom Stø og Tele, og inngår i et statlig sikret friluftsområde. Det finnes flere turstier i området, men terrenget er forholdsvis gjengrodd. Berrefjord er landfast, men ikke tilgjengelig fra vei, og er omkranset av bratte heier med bart fjell, lauvkratt og einer. Siktagran er fjernet i 2019. Berrefjord er et attraktivt sted å søke ly for vær og vind vest for Hidrasundet. Flere seilbåter går innom Berrefjord på sin ferd langs kysten. Det er brygge der i dag, men ikke noe toalett eller bord/benker

2.5.5 Dåstøl – Stø

En gammel ferdselsvei langs Stavvatnet fører ned til Stø. I gamle dager gikk folk hit for å komme seg til sjøen og deretter ut til Kirkehamn på Hidra. Bukta er beskyttet mot vind med bratte fjellsider på begge sider av vannet.

Stinettet ble satt i stand av grunneierne i samarbeid med kommunen i 2015. Like etter var det et ras som stengte stien fra Dåstøl til Stø. Flekkefjord kommune og Skjærgårdstjenesten bygde om stien rundt raset i 2016, slik at turstien til Stø nå er fint tilrettelagt. Det var få besøkende som fylte ut spørreskjemaet fra brukerundersøkelsen i dette området. En årsak kan være manglende informasjon om tilrettelegging og at stien er åpen igjen. Kommunen ønsker ikke å overbelaste området med for mange besøkende. Det er parkeringsplasser til fem biler.

Figur 9 Ny plankesti rundt rasområdet på turstien mellom Dåstøl og Stø. Foto: Rambøll.

I Stø er det et mindre antall fritidsboliger og noen felleferdige naust. Noen av disse har private brygger tilknyttet.

Figur 10 Strandområdet i Stø. Foto: Rambøll.

2.5.6 Kjellenes/Lindåsen

Kjellenes utgjør et særegent kulturlandskap med gamle hustufter, steingjerder og rydningsrøyser og naturbeitemark i god hevd. Arealet er innmarksbeite og beites av sau. Ellers finnes det også ammekyr med kalver og okser i området. Strandsonen og gruntvannsområdet langs Kjellenes er et viktig overvintringsområde for en rekke fuglearter som ærfugl, kvinand og storskarv.

Det er utfordringer knyttet til besøkende som ikke overholder båndtvangen, og det er registrert flere episoder der beitedyr har blitt skremt av løse hunder. Det er også problemer med forsøpling i området. Besøkende tar snarveier over innmark, noe som gjør at for eksempel bakkemurer skades og grunder forlates åpne. Det er behov for informasjonsskilt som informerer om beitedyr og hensynsfull ferdsel, og særlig viktigheten av å holde hunder i bånd se kap. 5.2.6.

Figur 11 Jordkjeller på Kjellnes. Foto: Rambøll.

2.5.7 Ytre skjærgård, Husøy, Hummarøy, Prestøy og Dragøy

Husøy og Hummarøy

Den største delen av Husøy er eid av Flekkefjord kommune. Husøy er et populært kommunalt friluftsområde. Det er opparbeidet brygge med toalett i regi av skjærgårdsparken og det er inngått skjøtselsavtale for øya med verneområdestyret. Høgst har forandret landskapet og utsikten betydelig og beitedyr holder landskapet i hevd. På Husøy er det et velholdt kulturlandskap som er tilbakeført i den stand det var da øya var i full drift og med fast bosetting. I dag er det et mye brukt besøksmål, for dagsbesøk, og overnatting i båt og telt. På Husøy ble det i 2022 etablert en gapahuk til bruk for allmennheten.

Det er utfordringer knyttet til at hustufter og bakkemurer skades som følge av besøkendes behov for å lage nye bålplasser eller direkte hærverk. Ødelagt drenering etter opparbeidelsen av brygga fører til overvann i overgangen mellom brygga og sletta. Årlige tap av beitedyr og mye stress fra løse hunder gjør at saueholdet på øyene er utfordrende. Det er behov for informasjonsskilt om beitedyr og hensynsfull ferdsel.

Det er lang tradisjon for å feire St. Hans på øya, med tilhørende bål. Gjennom dialog mellom verneområdeforvaltningen og de besøkende, samt informasjonsskilt om hensynsfull ferdsel,

oppfordres det til en bruk av området som tar vare på verneverdiene og er i tråd med retningslinjene i forvaltningsplanen.

Figur 12 Brygge på Husøy. Hummarøy sees til venstre i bildet. Bak knausen bak toalettbygget er det tradisjon for å ha St. Hansbål. Foto: Rambøll.

Hummarøy

Det foreligger en skjøtselsavtale for Hummarøy. Hummarøy er lite besøkt og det er liten konflikt mellom besøkende og beitedyr.

Prestøy

Prestøy er en del av skjærgårdsparken og det er etablert en brygge med fortøyningsbolter i Kjerringvika. Kjerringvika er en populær badeplass i den ytre skjærgården. Landskapet på Prestøy er preget av kystlynghei i god hevd. Vegetasjonen er sårbar for tråkk, særlig i våtere partier og den ytre sonen brukes som hekkeområde for sjøfugl.

Figur 13 Trebygge på Prestøy. Foto: Rambøll.

Dragøy

Dragøy er den største øya utenfor Hidra i Flekkefjord landskapsvernområde og har som resten av den ytre skjærgården svært høye verneverdier. Selv om det har vært beitedyr på øya i mange år, er den østre delen i gjengroing. Dragøy er delvis skogkledd og har variert topografi. I området rundt Lianstjødna er det et variert dyreliv med både amfibier, insekter og vadefugler. Området bærer tydelig preg av tidligere bruk med bygninger, rydningsrøyser og steingjerder. Det forekommer innslag av sitkagran, edelgran og vanlig gran.

Det er flere ilandstigningsmuligheter på Dragøy; Mollsand i nord, Steglet i øst og i sør er det mulig å gå i land på stranden i Håvågen. Det er merket tursti mellom Mollsand og Steglet over Vardefjell.

Figur 14 Lianstjødna ligger sentralt på Dragøy. Turstien fra Mollsand mot sør går på vestsiden av vannet. Foto: Rambøll.

2.5.8 Langeland

Turen over Langelandsfjellet er godt etablert. Adkomst skjer fra to sider. Fra øst via stier fra en offentlig vei, og fra nord via kjerreveien som går til ødegården Langeland. Langelandsveien ligger i randsonen til landskapsvernområdet. På Hummerås, som også er i randsonen, er parkeringsplassen ofte full på fine utfartsdager.

Gjennomføring av besøksstrategier krever ofte at det gjennomføres skjøtsels- og tilretteleggingstiltak langs og på stinettet i randsonen til verneområdet. Eksempelvis er det viktig at det er beitedyr på Langeland for å hindre gjenvekst av sitkagran og vedlikehold av kystlynghei. Det er en utfordring at store deler av stinettet går gjennom områder der beitedyrene oppholder seg det meste av tiden.

2.5.9 Kalven

Langeland er utgangspunktet for turer til Kalven og rundturen som går opp Langelandsveien, utover i Hummeråsmarka og tilbake til Rasvåg/Hummerås.

2.5.10 Andabeløy – Tarmevika

Tarmevika er et statlig sikret friluftsområde og et populært sted for dagsturer med båt. I 2023 ble det etablert en kystledhytte med tilhørende brygge i bukta. Like innenfor Tarmevika er det rester etter kulturlandskap med bakkemurer og ruiner. I området har det blitt fjernet Sitkagran for å hindre videre spredning.

2.6 Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapen

Kunnskapsgrunnlaget vurderes som tilstrekkelig for å få en oversikt over forvaltningsutfordringer med hensyn til besøkende og behov for tilretteleggingstiltak.

Brukerundersøkelsen gir et bilde av de besøkende som ankommer fra land, men det gjenstår å få opplysninger om de som besøker området i båt.

Sårbarhetsvurderingen har identifisert stistrekninger/områder hvor slitasjen er så omfattende at det kreves tiltak for å beskytte verneverdiene. I tillegg er det registrert strekninger/områder som anses som utfordrende for besøkende og hvor enn bør vurdere tiltak. Det er også registrert sårbare områder hvor det vurderes som ikke mulig å gjøre tiltak for å redusere sårbarhet. For disse områdene anbefales det å ikke gjøre flere tiltak. Det er flere steder utfordringer knyttet til løse hunder som forstyrrer beitedyr.

For en del eiendommer er det ikke gjort avtaler om merking og vedlikehold av stier. Det er kommunen sitt ansvar å inngå stiavtaler med grunneiere.

3 Mål og strategiske grep

3.1 Verneområdestyret har som mål med besøksforvaltningen

Med denne besøksstrategien ønsker verneområdestyret å sikre Flekkefjord landskapsvernområde som et interessant turmål for besøkende fra inn- og utland. De besøkende skal kunne ferdes trygt og uten å skade verneverdiene, og samtidig lære om det særegne landskapets natur- og kulturhistorie.

Verneområdestyret ønsker at:

- minst 75 % av de som besøker området kjenner til at det er et landskapsvernområde og vet hva dette innebærer
- minst 90 % av de som besøker området kjenner til atferdsreglene som gjelder i området, inkludert hensyn til landbruksdrift og beitedyr.
- besøkende føler seg velkomne i området og får mulighet til å utøve enkle friluftslivsaktiviteter som turgåing, kajakkpadling, fiske og fugletitting.
- alle prioriterte turstier/turmål er i en tilstand som tåler dagens besøksmengde
- alle prioriterte ferdselsruter er tydelig skiltet etter nasjonal standard
- ferdsel og besøk i området ikke fører til skader på terrenget eller forstyrrelser av sårbare dyrearter.

3.2 Strategiske grep

3.2.1 Kanalisering

I praksis består kanalisering av flere grep. Det enkleste grepet er **stisikring** som er å oppgradere utvalgte stier, som allerede er etablert og som i størst mulig grad unngår sårbare naturverdier. Oppgradering kan skje ved bedre skilting, forbedring av underlaget (grusing, klopping mm.) eller omlegging av sti til steder som er mindre sårbare. På et mer overordnet nivå kan det jobbes proaktivt med styring av ulike aktiviteter i verneområdet slik at forvaltningen av området blir forutsigbar på lang sikt. En måte å gjøre det på, er å inndeile området i ulike soner hvor ulike aktiviteter kan foregå. For å forbedre forvaltningen av området er verneområdet delt inn i ulike soner, jf. forvaltningsplanen:

1. Vernesone

Denne sonen omfatter hele verneområdet utenom de andre sonene. Vernesonen omfatter områder med få og ingen spor av nyere inngrep. Ferdsel bør fortrinnsvis skje langs gamle ferdselsveier. Restriksjonsnivå for inngrep, tiltak og installasjoner er høyt, og det skal ikke legges ytterligere til rette for ferdsel. Spor etter ferdsel eller andre skader på landskapet skal repareres slik at landskapet og vegetasjonen fremstår mest mulig urørt. I denne

sonen er det ikke skjøtsel eller beiting utover det som ville dyr bidrar med.

2. Brukssone – skjøtsel

I denne sonen skal det legges til rette for aktiv skjøtsel og langsiktig drift av kulturlandskapet med innmarks- og utmarksbeiter, slåttemarkar og kystlyngheier. Dette for å ivareta landskapet og mangfoldet, og samtidig hindre tiltak som kan redusere verneverdiene eller vanskeliggjøre driften. Verneverdiene i sonen er avhengige av skjøtsel og det kan legges til rette for beite og slått, med rydding av kratt og busker, vedlikehold av grøfter og gjerder. I skjøtselssonen kan det åpnes for enkel tilrettelegging for friluftsliv i form av stier med enkel standard.

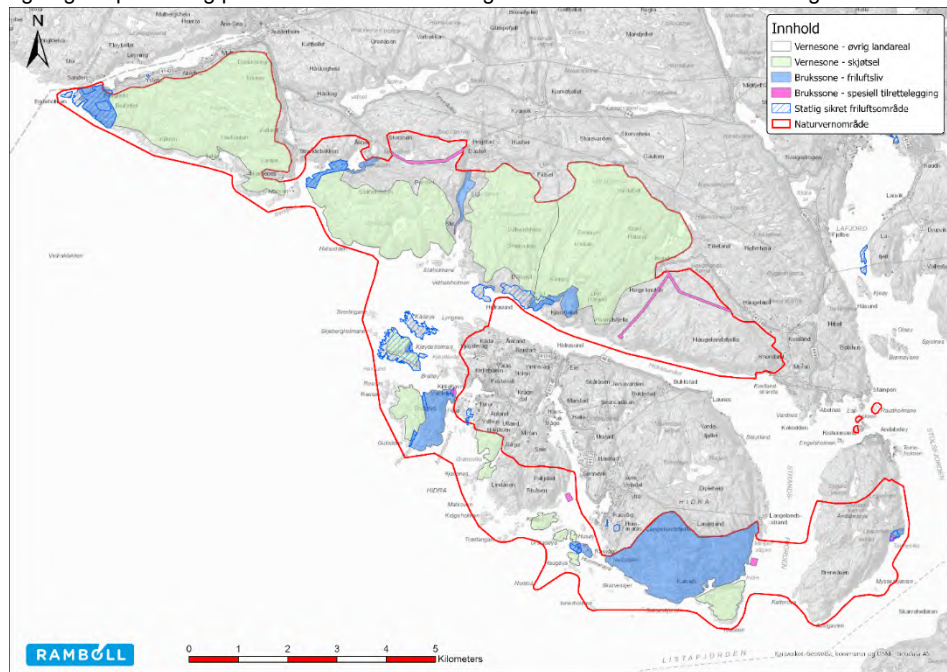
3. Brukssone – friluftsliv

Sonen omfatter eksempelvis arealer med skjærgårdspark og enkelte av de statlig sikra friluftsområdene. I brukssone for friluftsliv eksisterer det allerede, eller det kan åpnes for enkel tilrettelegging for friluftsliv, for eksempel stier, turløyper, badeplasser, teltplasser, gapahuk og bålplasser.

4. Brukssone - spesiell tilrettelegging

Det er et begrenset antall områder som inngår i denne sonen, eksempelvis havbruksanlegg, høyspentlinjer og områder med annen tilrettelegging (bygninger o.l.). I disse områdene kan det være aktuelt med tilretteleggingstiltak for friluftslivet og reiselivet, eller andre tiltak dersom de ikke er i strid med verneformålet. I tillegg til bruk av sonering kan ferdsel styres til utvalgte steder som er robuste i forhold til mye besøk og hvor det allerede finnes tilrettelegging for besøkende. Alternativt kan områder som er mye besøkt tilrettelegges for å gjøre dem mer robuste mot slitasje

og negativ påvirkning på verneverdiene. Et forslag til de ulike sonene er definert i figur 15.

Figur 15 Oversikt over soneinndeling i Flekkefjord landskapsvernområde.

3.2.2 Prioritering av innfallsporter

I Flekkefjord landskapsvernområde finnes det i dag flere naturlige innganger til verneområdet. Det er mulig å ta seg til flere plasser direkte med småbåt fra Ana-Sira, Kirkehamn, Rasvåg eller Flekkefjord. Med offentlig transport er det bare mulig å ta seg til Kirkehamn eller Andabeløy. Det er offentlig transport med buss og ferje. Med bil er det mulig å komme seg til innfallsportene Brufjell (Roligheten), Dåstøl, Itland, Hågåsen/Kjellnes, Langeland og Andabeløy (via ferje fra Abelsnes). De områdene som har størst kapasitet (parkeringsplasser, brygge, fasiliteter) og som er minst sårbare peker seg ut som gode innfallsporter som tåler økt ferdsel, se Tabell 2. Områder som Brufjell tiltrekker mye besøk fra inn- og utland. Kommunen har gjennom sitt ansvar for det statlig sikrete friluftsområde et særskilt ansvar for eventuelle tiltak. Tiltakene skal skje i samarbeid med verneområdestyret og må være i tråd med føringene i verneforskriften og forvaltningsplanen for landskapsvernområdet. Brufjell bør ikke markedsføres før det er gjennomført nødvendige grep for å sikre områdets verneverdier.

Hidraheia byr på store naturopplevelser og flere stitraséer, men bør først markedsføres når det er inngått avtaler med grunneierne om merking og vedlikehold av stier, samt etter at oppgradering av stien fra Itland til Kjørsfjellet er ferdig.

Den strategiske prioriteringen forutsetter gjennomføring av tiltak nevnt i kap. 5.2. gjennomføres.

Tabell 2 Prioritering av innfallsporter.

Lokalitet	Skår uten tiltak	Skår med tiltak	Kapasitet	Prioritering
Hidra – Hågåsen	Ikke mulig å regne ut skår pga. mangel på data	n/a	Høy	Prioritert
Hidra – Kjellnes	20	18	Middels	Ikke prioritert
Hidra – Langelandsfjell - Kalvekilen	10	10	Middels	Prioritert
Prestøy	32	30	Lav	Ikke prioritert
Dragøy	31	25	Lav	Ikke prioritert
Husøy og Hummarøy	23	19	Lav	Ikke prioritert
Andabeløy – Tarmevika	6	6	Lav	Ikke prioritert
Hidraheia – Itland - Li	20	10	Middels	Prioritert
Hidraheia - Li	13	13	Middels	Prioritert
Dåstøl - Stø	9	7	Lav	Ikke prioritert
Brufjell	52	26	Høy	Prioritert

Verneområdestyret prioriterer følgende områder/innfallsporter for tiltak:

1. Brufjell
2. Hidrahei (Itland) – Gården Li
3. Hågåsen
4. Langeland

Brufjell prioriteres siden det er akutt behov for tilrettelegging for å ta imot det store antallet besøkende til området. Brufjell er i stor grad kjent gjennom sosiale medier, særlig Instagram, og mange drar dit for å ta bilde av de samme motivene. Det er registrert mye slitasje på terreng i området og det finnes flere vegetasjonssenheter som er sårbare for tråkk. I tillegg er det beitedyr som blir forstyrret av ferdsel. Det betyr at beitedyr kan holde seg borte og beitetrykket blir for lite til at kystlyngheia holdes i hevd. Det er behov for tilrettelegging for å kanalisere ferdsel til utvalgte stier og det trengs oppgradering av stiene til et nivå som tåler mye tråkk. Naturverdiene knytter seg til kystfjell og kystlynghei.

På Hidraheia er stien fra Itland til Li prioritert siden det allerede er parkeringsplass og det er en grei stitrasée frem til Gården Li. I dag er stien vanskelig å passere på enkelte plasser og det er behov for oppgradering. Når oppgradering er ferdig, vil innfallsporten og stien kunne tåle dagens besøkstall. Gården Li er i bruk som samlingssted og overnatningsplass. Når sjøen er rolig, er det mulig å legge til med båt ved brygge på Dåtlandsstranda. Naturverdiene knytter seg til kystlynghei, naturbeitemark, slåtteområde og kystfjell.

Hågåsen er en samling kulturminner som forteller sin egen historie. Mesteparten av Hågåsen ligger utenfor verneområdet, men det er opparbeidet to parkeringsplasser og et stinett frem til toppen av Hågåsen, like ved grensen til verneområdet. Fra Hågåsen er det utsikt over store deler av verneområdet og det er mulig å komme seg til utsiktspunkt med rullestol. Naturverdiene knytter seg til naturbeitemark og fugleliv.

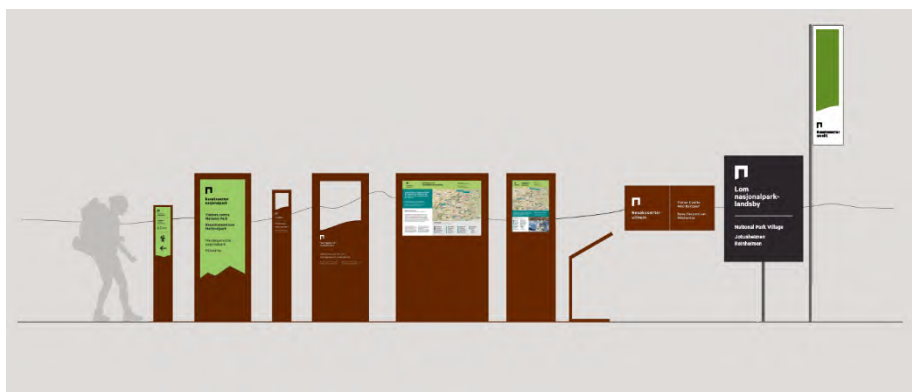
Langelandsområdet er tilrettelagt med tre parkeringsplasser som alle ligger utenfor verneområdet og et stinett som delvis går innenfor og delvis utenfor verneområdet. Det er mulig å gå helt ut på

Kalven. Naturverdiene knytter seg til kystlynghei, slåttemyr, strandeng, små vann og en beskyttet vik.

3.2.3 Informasjonsstrategi – aktuelle tiltak

- Skilting/merking
- QR kode system
- Besøks- og informasjonssenter
- Nettsider/media

Informasjon er viktig for å styre ferdsel og opplyse besøkende om muligheter, attraksjoner, verneverdier, atferdsregler mm. Klar og tydelig informasjon i verneområdet er verneområdestyrets ansvar. Informasjonstavler skal følge ny nasjonal standard for Norges nasjonalparker, gitt i designmanual for Norges nasjonalparker /28/ og turskilt skal følge nasjonal standard som anvist i merkehåndboka /27/.

Figur 16 Eksempler på informasjonsmaterieill for nasjonalparker og større landskapsvernområder. Kilde: Designmanual for Norges nasjonalparker.

De besøkende har kanskje allerede hentet informasjon fra nett, brosjyre, reiselivsbedrifter eller lignende før de ankommer til området. Likevel bør det ved sentrale og prioriterte innfallsporter settes opp infotavler som informere om landskapsvernområdet, verneverdier, attraksjoner, turstier og fasiliteter som brygger, toalett mm.

Status for verneområdet er at det er mange gamle skilt og det skiltes etter ulike mal på ulike plasser i verneområdet. Flere steder er det ingen infotavle ved parkeringsplass eller innfallsport, men kun et verneskilt som markerer grense for verneområdet.

Med bruk av Miljødirektoratets designmanual vil infotavler og skilt få et enhetlig uttrykk. Retningsskilt ute i terrenget kan over tid byttes ut med skilt som er laget etter retningslinjer i merkehåndboka.

Et annet grep som kan tas i bruk for å informere de besøkende er gjennom etablering av et besøkssenter. Et besøkssenter kan ha ulike funksjoner og en bør tenke på at et besøkssenter også må ha en funksjon utenom sommerperioden. Et besøkssenter skal kunne brukes av skoleklasser og barnehager i Flekkefjord kommune og på den måten fungere som naturinformasjonssenter. Et besøkssenter for Flekkefjord landskapsvernområde bør derfor ligge sentralt i forhold til verneområdet og ha forbindelse med offentlig transport til Flekkefjord sentrum. Et besøkssenter bør ligge på utsiden av verneområdet og ha forbindelse til sjø for å bidra til lokal verdiskaping i form av båtturer, utleie av båt mm. Se kap. 5.1.3 for konkret forslag om besøkssenter i Flekkefjord landskapsvernområde.

Commented [A11]: Det foreligger ikke per dags dato noen autorisasjoner for et nytt besøkssenter. Styret står selvfølgelig fritt til å samarbeide om etableringen av et senter utenfor verneområdet og utenfor denne autorisasjonsordningen.

4 Kommunikasjonsplan

Besøksforvaltning og implementering av ny merkevare henger nøye sammen. God kommunikasjon og visuell profil er viktig for å skape en felles identitet for verneområdene. Kommunikasjonsplanen er basert på fokusområdene som er blitt valgt ut fra grunnleggende kunnskapsinnhenting beskrevet ovenfor.

Kommunikasjonsplanen blir utviklet i tråd med den nye merkevarestrategien og innebærer blant annet grafisk formgivning, hvilke kart/kartografi som skal brukes, hva slags bilder, tekniske løsninger, fundamentering, montering, og utplassering i samarbeid med entreprenører og kommunen. Samarbeidet med et grafisk firma for å utvikle kommunikasjonsplanen settes i gang etter at besøksstrategien er godkjent av Miljødirektoratet. Mer detaljert utforming skjer når kommunikasjonsplanen blir iverksatt i tråd med merkevarestrategien/ 28/.

Utover innfallsportene er det behov for opplysningsskilting for innmark- og utmarksbeitearealer, samt hensynsfull ferdsel. Ellers er resten av kommunikasjonsplanen digital, bortsett fra på besøkssenteret og brosjyrer til bruk ved informasjonssentrene.

Kanaliserings av ferdsel handler ikke bare om fysisk tilrettelegging. Det som blir kommunisert ut til de besøkende, reiselivsnæring og lokalbefolkningen er også viktige grep for å begrense og styre ferdselen. Hvilke stier og områder som markedsføres kan ha stor betydning for antall besøkende i området, og det er også viktig å informere om årsaken til at enkelte områder blir skjermet.

Et hovedmål med kommunikasjonsplanen er å formidle natur-, kulturminne- og kulturlandskapsverdier til besøkende. Følgende tiltak er planlagt, men listen er ikke fullstendig:

- Oppdatering av nettside
- Nye og oppdaterte informasjonsplakater og skilting
- Informasjonssentre

Fokus vil først og fremst være på de utvalgte innfallsportene Brufjell, Hidraheia (Gården Li), Hågåsen og Langeland. Som tidligere nevnt er det flere naturlige innfallsporter til landskapsvernområdet, spesielt hvis man har tilgang til båt. En oversikt over kulturminner som det er aktuelt å markedsføre vil framgå av kommunen sin kulturminneplan. Besøksstrategien og kommunikasjonsplanen vil tilpasses denne oversikten.

Besøksstrategien foreslår en rekke tiltak som har til hensikt å balansere verneverdier og hensynet til friluftsliv og reiseliv/lokal verdiskaping. Besøksstrategien er primært et verktøy for verneområdeforvaltningen, men det er aktuelt å involvere aktørene som har bidratt i arbeidet med strategien, også i arbeidet med å implementere planen. Det foreslås derfor at verneområdeforvaltningen kaller inn til ett eller flere møter der besøksstrategien presenteres for lokale aktører, grunneiere og interesseorganisasjoner. Det kan være nyttig å ha egne møter med friluftslivsforvaltningen i kommunen for å sikre samkjøring av lokale forskrifter og retningslinjer.

Commented [A12]: Omformuleres slik at det kommer fra verneområdestyret

Kommunikasjon til de besøkende skjer i dag via eldre skilt og tavler. Det bør settes i gang arbeid med å utarbeide nye skilt/tavler. For større områder som eksempelvis Brufjell bør det lages en skiltplan i samarbeid med kommunen.

Tett dialog med reiselivsbedrifter er viktig for å sikre at reiselivsbedriftene tilbyr produkter som tar hensyn til sårbare naturverdier i landskapsvernområdet. Gjennom blant annet møter i rådgivende utvalg vil det være en arena for samarbeid mellom verneområdestyret og reiselivsaktører.

Verneområdeforvaltningen får stor hjelp av grunneiere og frivillige som driver med skjøtsel av kulturlandskapet, bevaring av kulturminner, fugletelling, friluftaktiviteter, cafédrift mm.

5 Tiltaksplan

5.1 Forvaltning og regulering

5.1.1 Adkomst og parkering

Besøkende kan komme til landskapsvernområdet med offentlig transport. Det går regelmessig buss fra Flekkefjord til Hidra (Kirkehamn og Rasvåg). Roligheten og Åna Sira har kun tilbud om skolebuss. Ellers er det mulig å komme til området i egen bil eller båt.

På flere steder er parkeringsmulighetene begrensede og en må kjøre langt fra Fv. 44 før en oppdager at det er fullt på parkeringsplassen. I enkelte tilfeller kan det da være vanskelig å få snudd bilen, og biler blir parkert i veisiden til ulempe for lokalbefolkningen og beredskap. Ofte er arealet begrenset og ikke mulig å utvide eksisterende parkeringsplasser ved innfallsporter, eksempelvis på Dåstøl og Itland.

Kommunen kan sørge for at de besøkende får informasjon om ledig parkeringskapasitet via ulike parkeringsløsninger. I dette tilfellet kan det vurderes å montere infotavler ved avkjørsel fra Fv. 44, i samarbeid med Statens vegvesen.

Informasjon om ledig parkeringskapasitet kan eksempelvis kombineres med guiding mot alternative parkeringsplasser i Åna-Sira eller Flekkefjord. Det er kommune og Agder fylkeskommune som utarbeider forslag til et aktivt parkeringsinformasjonssystem.

Figur 17 Eksempel på parkeringsinformasjonstavle.

5.1.2 Informasjon

Bedre og mer informasjon til de besøkende er et strategisk grep som bidrar til å bygge forståelse for vernet og bedre opplevelsen til de besøkende. De besøkende kan ha ulike informasjonsbehov, og det er her foreslått et minimum av informasjon som skal være tilgjengelig enten på nett, i fysisk form eller som skilt ute i terrenget. Skilt i terrenget skal følge merkehåndboka og merkevaren for Norges nasjonalparker.

For de prioriterte innfallsportene Bruffell, Hågåsen, Itland og Li må det prioriteres å få opp nye infotavler på parkeringsplassene. For Bruffell bør en vente med endelig utforming av skilt og kart inntil stitrasé for ny og oppgradert tursti er på plass. I tillegg skal alle turstier fra prioriterte innfallsporter skiltes. Skilting og merking av stier på privat grunn krever avtaler med grunneiere, og dette bør være en prioritert oppgave for kommunen.

Besøksstrategien foreslår følgende informasjonstiltak:

1. Oppdatert nettside – tilgjengelig på flere språk.
2. Aktiv og regelmessig oppdatering av verneområdestyrets sider på Facebook og Instagram (og eventuelt andre sosiale media).
3. Utarbeide en skiltplan for utvalgte innfallsporter og fokusområder.
4. Informasjon om utvalgte kulturminner i informasjonsplakater, brosjyrer og på nettsider.
5. Utarbeide informasjonsplakater/skilt om hensynsfull ferdsel, spesielt i forhold til beitedyr/båndtvang for hund.
6. Promotering av Flekkefjord landskapsvernområde og overnattingsmuligheter i tilknytning til landskapsvernområdet i samarbeid med lokale og regionale reiselivsaktører.

I tillegg til nevnte tiltak er det viktig å bidra til god dialog mellom grunneiere, friluftsansjoner, reiselivsbedrifter og myndigheter. Verneområdeforvalter er det naturlige leddet for koordinering og samordning, og har i utgangspunktet ansvaret for informasjonsflyt og møteaktivitet. Jevnlige møter mellom de ulike interessegruppene kan bidra til større forståelse for vernet og for utfordringene som ulike aktører opplever. Det foreslås derfor at verneområdeforvalter minst en gang i året kaller inn de ulike aktørene til et dialogmøte. Det kan også være nyttig å gjennomføre årlige fagsamlinger med tema som stisikring, skilting, vedlikehold av stier, informasjon til båtfolk mm.

5.1.3 Besøkssentre og informasjonssentre

Et besøkssenter kan ligge utenfor verneområdet ved en av de prioriterte innfallsportene. Det bør være mulig å komme til besøkssenteret med offentlig transport, av hensyn til tilgjengeligheten for skoler og barnehager. Senteret bør videre ligge nær småbåthavn og ha nærhet til bedrifter som tilbyr overnatting, utleie av båt, guidede turer mm. Det bør også være gode parkeringsmuligheter for privatbiler.

Flekkefjord kommune og verneområdestyret er enige i at et besøkssenter vil gi følgende muligheter:

- Synliggjøre Flekkefjord landskapsvernområde som et attraktivt og verdifullt område i kommunen og regionen.
- Bidra til å synliggjøre lokale reiselivsaktører som driver med lokal verdiskapning i tilknytning til verneområdet.
- Gi informasjon om aktiviteter for besøkende og koble til regionale turistprodukter.
- Skape arbeidsplasser gjennom naturveiledning, kafé med servering og fasiliteter for besøkende.
- Gi informasjon om hensynsfull og sporløs ferdsel og søppelhåndtering.
- Ordnete parkeringsforhold for busser og biler.

Besøkssenteret kan være et kunnskapssenter som formidler samspillet i økosystemet i landskapsvernområdet; kystlynghei, våtmarksområder, myrlandskap, bienes betydning, rovfugltrekk, kulturlandskap, kulturminner, dyrehold, fiske, biologisk mangfold med mer. Senteret bør prioritere formidling av disse temaene på innovative og interaktive måter.

Plassering av et besøkssenter i Kirkehamn er vurdert som aktuelt, da det kan støtte opp om planene om et kystkultursenter, og ev. samlokaliseres med dette. Det går buss til Hydra (Kirkehamn og Rasvåg), men det er bare i Kirkehamn at det vurderes å være tilstrekkelig med parkeringsmuligheter. Kirkehamn ligger sentralt i forhold til verneområdet og rett på utsiden av verneområdet inntil det statlig sikrede friluftsområdet på Laugøy/Ullarøy. Kirkehamn er registrert som verdifulle kulturmiljø. Hågåsen ligger inntil Kirkehamn. Det er regelmessig bussforbindelse til Kirkehamn fra Flekkefjord og gode parkeringsmuligheter ved båthavnen i Kirkehamn. Deler av Ullarøy og hele Laugøy er regulert til offentlig friområde.

Det finnes en reguleringsplan for Hydra kystkultursenter og fiskerihavn, der det er lagt opp til en utvidelse av havnearealet og etablering av et kystkultursenter /25/. Hydra Kystkultursenter er en samlebetegnelse på publikumsrelaterte tilbud som akvarium, besøkssenter for skjærgårdsparken, informasjonssenter for landskapsvernesonen, overnatting, leirskole, utleie, samt tilrettelegging for fiskerinæringa /26/.

Kystkultursenter og besøkssenter for verneområdet kan muligens kombineres. Et besøkssenter i Kirkehamn kan bidra til å skape oppmerksomhet om alle deler av verneområdet og ikke bare Brufjell. Det kan fokuseres på fiskerbondens landskap og historikk og sammenhengen mellom naturverdier og tradisjonell bruk av landskapet.

I forprosjektet til Hydra Skjærgårdssenter er det gjort en trafikkanalyse basert på 100 000 besøkende, som viser hvilken gjennomsnittlig trafikkmengde en kan forvente pr år, og hvilken trafikkmengde senteret kan forvente i juli måned, som anslås som høysesong /25/.

Økt trafikk i verneområdet kan føre til forstyrrelser, slitasje og forsøpling. Det vil være behov for tydelig informasjon om ferdselsregler, naturverdier og kulturminner. Trafikk med bil og buss vil ikke påvirke verneverdiene direkte, men økt båttrafikk kan føre til økt besøk på Dragøy og Prestøy.

Oppgradering av badestrand på Laugøy slik at stranden får større kapasitet kan redusere behov for utfarter til Prestøy, som ellers er brukt til bading om sommeren.

Ullerøy på Hidra ligger like ved grensa til landskapsvernområdet og ved siden av fiskerihavna på Kirkehamn. Stedet er regulert til turistformål. Et infosenter/besøkssenter kan samlokaliseres med andre funksjoner beskrevet i konseptbeskrivelse utarbeidet av Flekkefjord kommune. Her kan det eksempelvis være naturlig å formidle fiskeri- og uthavnshistorie, samt ha fokus på marin forsøpling og fugleliv.

5.2 Tiltak i de enkelte delområder

I dette kapitlet gjennomgås tiltak knyttet til tilrettelegging for besøkende for hvert delområde. Skjøtselstiltak er ikke med, da disse omhandles i forvaltningsplanen. Kartene som vises i figurene 19 – 30 i dette kapittel finnes også som vedlegg i stort format.

5.2.1 Brufjell

Tiltak – Brufjell

Utarbeidelse av en prosjekteringsplan for hele Brufjellområdet. Planen må inkludere tiltak for kanalisering av de besøkende for å ivareta verneverdiene i hele området. De utvalgte stiene er stier langs hovedtrasé fra Roligheten og opp til Brufjell, samt ned til Brufjellhålane.

Commented [A13]: Planen skal basere seg på den vedtatte besøksstrategien for verneområdet

1. Flekkefjord kommune vil ha hovedansvaret i samarbeid med verneområdestyret, grunneiere og entreprenører for å tilrettelegge for ferdsel på utvalgte stier.
2. Grunnet spesielt høyt besøkstrykk samt hensyn til natur, dyreliv og beitedrift, skal ferdsel kanaliseres strengt. Etablering av nye stier (merking og tilrettelegging) utenfor Skjærgårdsparken på Brufjell skal som hovedregel unngås.
3. Flekkefjord kommune skal i samråd med verneområdestyret sikre daglig drift og vedlikehold av området, inkludert søppelhåndtering.
4. Utarbeidelse av skiltplan for området.

Kommunen og verneområdestyret bør bidra til at skilting ved parkeringsplassen på Roligheten framstår ryddig og oversiktlig. Informasjon fra vernemyndigheten skal benytte merkevaren Norges nasjonalparker. Annen skilting er beskrevet i designmanual¹. Skilt som informerer om turmål, turstier og verneområdet bør i størst mulig grad samlokaliseres. Skilt som påpeker atferdsregler bør samles til en skiltstolpe. Det må vurderes om det er tilstrekkelig å bruke piktogrammer for å informere om forbud mot løse hunder, camping, forsøpling mm.

¹ [Designmanual for Norges nasjonalparker](#)

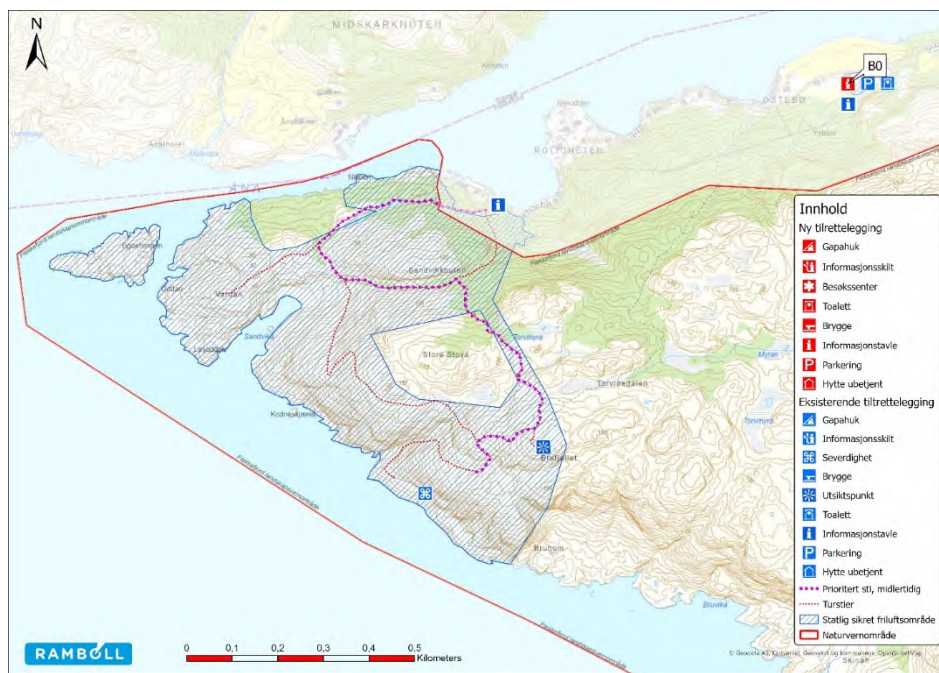
For å løse parkeringsproblemer på Roligheten er det behov for informasjon om tilgjengelig parkering allerede ved avkjørsel fra fv. 44.

Prioritering av stier på Brufjell

For å sikre verneverdiene må besøkende til Brufjellhålene kanaliseres til en godt tilrettelagt tursti etter de føringene som er i forvaltningsplanen for verneområdet. Verneområdestyret vil foreslå at Flekkefjord kommune jobber med det «ytre» stialternativet sammen med de ulike aktørene. Dette vil også være med å muliggjøre fortsatt sauedrift i området og som igjen er med på å sikre verneverdiene i landskapsvernområdet. Det bør legges opp til at samme sti skal brukes fra og til Brufjell/Brufjellhålene og dette med stier i området må begrenses til et minimum for å balansere de ulike interessene i området.

Av hensyn til sårbare dyrearter (rovfugl) foreslås det at stien til Varden ikke videreføres.

Selve nedklatringen til Brufjellhålene er forholdsvis risikofylt og kommer alltid til å være det. Stålwiren som er satt opp i dag ved siden av kan en vurdere å byttes ut med tau.

Figur 18 Kartutsnitt fra Brufjell som viser stitrasér og strekninger som kan ha behov for tiltak.

Tabel 3 Sårbarhetsvurdering for Brufjell med og uten tiltak.

Sensitiv enhet	Areal	Plassering	Uten tiltak	Med tiltak
Myr	1	4	4	2
Myr	3	2	6	6
Bratt skråning på ustabilt substrat	3	4	12	6
Berg og grunnlendt mark	3	4	12	6
Sårbart dyreliv, salamander	1	3	3	3
Hekkeområder for rovfugl	5	3	15	5
Samlet			52	26

5.2.2 Hidraheia

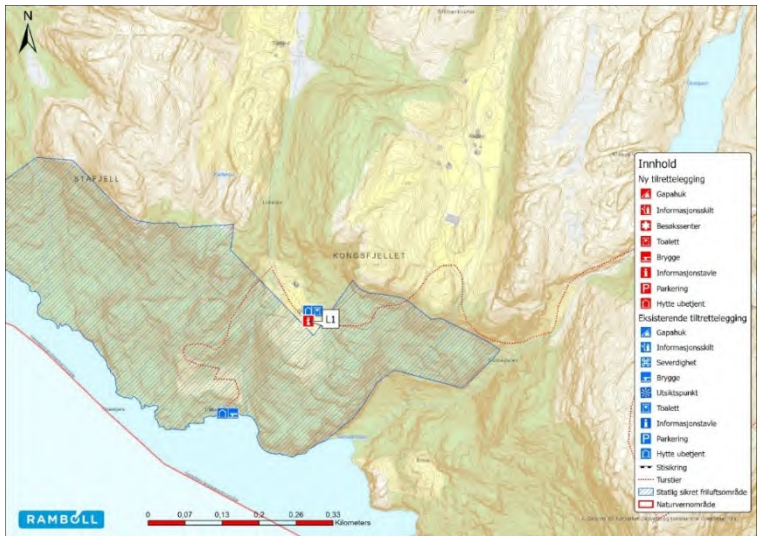
Tiltak - Hidraheia

Generelle tiltak inkluderer: Utbedring av veier til Itland. Informasjon om antall ledige parkeringsplasser på Itland ved avkjørsel fra fv. 44. Informasjon om beitedyr i området og ønske om å holde hunder i bånd. Få på plass stifttaler med alle grunneiere, evt. vurdere statlig sikring av stitraséer.

Tiltak – Gården Li

- 1. Stinettet rundt Gården Li må oppgraderes for trygg ferdsel og vedlikeholdes årlig. Området må holdes åpent og trygt for besøkende.
- 2. Kanalisering av besøkende i tråd med forslaget fra grunneierne for å unngå konflikter med beitedyr og for å unngå videre terrengslitasje og erosjonsskader.

Informere besøkende om sårbare naturverdier. Foreslåtte tiltak framgår av figur 19 og tiltakstabell i vedlegg 2. Tabell 4 viser sårbarhetsvurdering for Hidraheia-Li, med og uten tiltak.

Figur 19 Tiltak i området Dåtland - Li – Dåtlandsstrand. Merknader viser til tiltak som er vist i tiltakslisten i vedlegg 2.

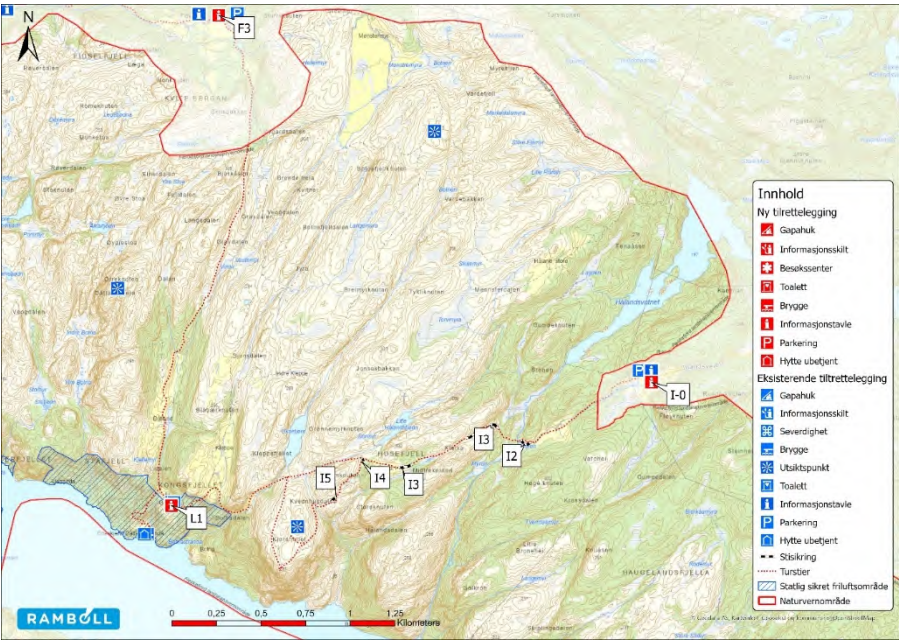
Tabell 4 Sårbarhetsvurdering for Hidraheia – Li, med og uten tiltak.

Sensitiv enhet	Areal	Plassering	Uten tiltak	Med tiltak
Slåtte-eng (Bolettes jorde)	1	2	2	2
Beiteområde for ærfugl	2	3	6	6
Hekkeområde for rovfugl	5	1	5	5
Samlet			13	13

Tursti Itland – Kjørsfjellet

For Itland - Kjørsfjellet er det foreslått oppgradering av stier og ny skilting. Det er også foreslått oppgradering av stien på plasser der stien går over myr. Utlekking av klopper og etablering av en hevet gangsti forbi slåttemark ved Kvednhylan er tiltak som bidrar til å redusere sårbarhet og ta vare på verneverdiene. Foreslåtte tiltak framgår av figur 20 og tiltakstabell i vedlegg 2. Gjennomføring av tiltakene vil medføre at sårbarheten reduseres som vist i tabell 5.

Commented [A14]: Se kommentar i følgebrev

Figur 20 Tiltak langs sti fra Itland til Kjørsfjellet. Merknader viser til tiltak som er vist i tiltakslisten i vedlegg 2.

Tabell 5 Sårbarhetsvurdering for Hidraheia – Itland – Kjørsfjellet med og uten tiltak.

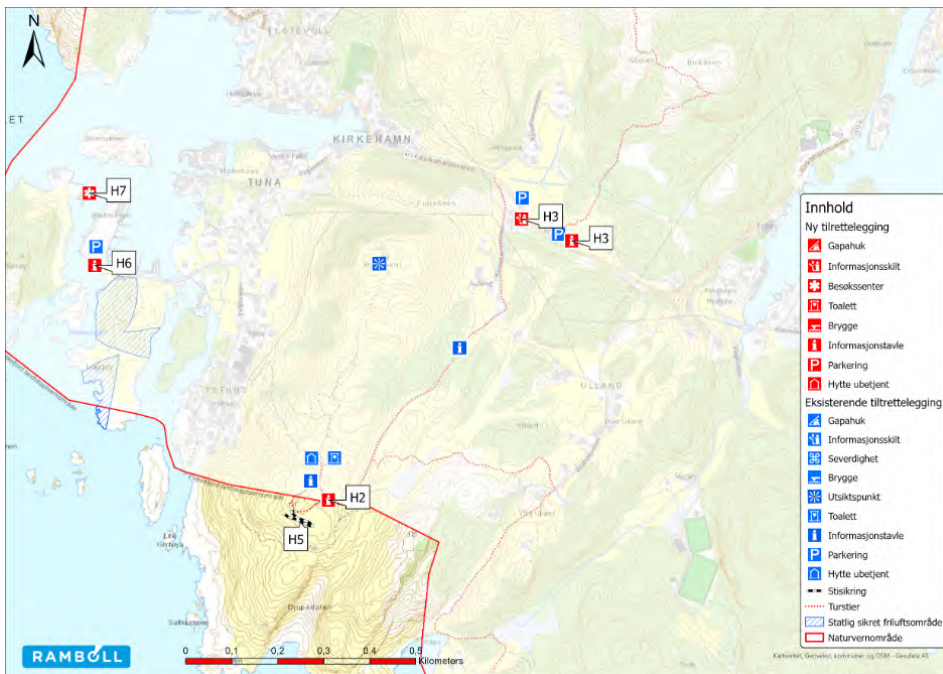
Sensitiv enhet	Areal	Plassering	Uten tiltak	Med tiltak
Blauthøl	2	4	8	4
Myr	2	2	4	2
Myr	2	4	8	4
Samlet			20	10

5.2.3 Hågåsen

Tiltak - Hågåsen

1. Utarbeide skiltplan for å informere om hensynsfull ferdsel (hunder i bånd).
2. Sikring av luftehull i tunneltakene pga. sikkerhetsrisiko for besøkende.
3. Infotavler med informasjon om verneområdet på de to parkeringsplassene.

Området er ikke vurdert i sårbarhetsvurderingen pga. mangel på data. Foreslåtte tiltak framgår av figur 21 og tiltakstabell i vedlegg 2.

Figur 21 Tiltak på Hågåsen. Sikring av hull i terreng er vist som stisikring. Merknader viser til tiltak som er vist i tiltakslisten i vedlegg 2.

5.2.4 Berrefjord

Tiltak - Berrefjord

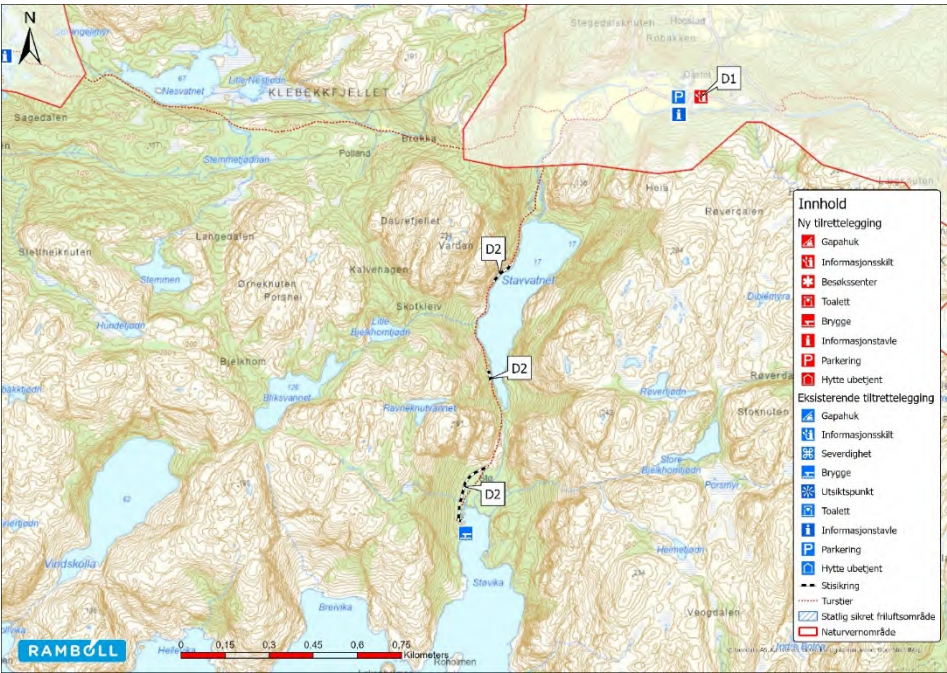
1. Informere om hensynsfull ferdsel i landskapsvernområdet.

5.2.5 Dåstøl – Stø

Tiltak - Dåstøl-Stø

- 1. Utbedring av sti på strekning ved Stavvatnet i bratt parti.
- 2. Kanalisering av ferdsel forbi fritidsboliger i Stø og bedre skilting av sti i Stø.

Foreslåtte tiltak framgår av figur 22 og tiltakstabell i vedlegg 2. Tiltakene vil medføre at sårbarheten reduseres som vist i tabell 6.

Figur 22 Tiltak Dåstøl – Stø. Merknader viser til tiltak som er vist i tiltakslisten i vedlegg 2.

Tabel 6 Sårbarhetsvurdering for Dåstøl – Stø med og uten tiltak.

Sensitiv enhet	Areal	Plassering	Uten tiltak	Med tiltak
Strandeng og Slåtte-eng	1	4	4	2
Hekkeområde for rovfugl	5	1	5	5
Samlet			9	7

5.2.6 Kjellenes/Lindåsen

Commented [A15]: tiltak mot forsøpling?

Tiltak – Kjellenes/Lindåsen

1. Fjerne gamle skilt. Sette opp informasjonsskilt som informere om nødvendigheten av skjøtsel med beitedyr og hensynsfull ferdsel.
2. Informasjonsskilt/tavle om verneområdet. Sette opp informasjonsskilt ved parkeringsplassen ved idrettsbanen på Myran, som informerer om beitedyr og hensynsfull ferdsel.
3. Utarbeide skiltplan for hensynsfull ferdsel (hunder i bånd).

Foreslåtte tiltak framgår av figur 23 og tiltakstabell i vedlegg 2. Tiltakene vil medføre at sårbarheten reduseres som vist i tabell 7.

Figur 23 Tiltak Kjellenes. Det er kun vist en liten bit av stien som bør sikres, men denne delen ligger utenfor verneområdet. Merknader viser til tiltak som er vist i tiltakslisten i vedlegg 2.

Tabel 7 Sårbarhetsvurdering for Kjellnes/Lindåsen med og uten tiltak.

Sensitiv enhet	Areal	Plassering	Uten tiltak	Med tiltak
Myr (tydelig tråkk)	1	2	2	2
Hekkeområde ærfugl	2	2	4	2
Beiteområde dykkender	3	3	9	9
Hekkeområde for rovfugl	5	1	5	5
Samlet			20	18

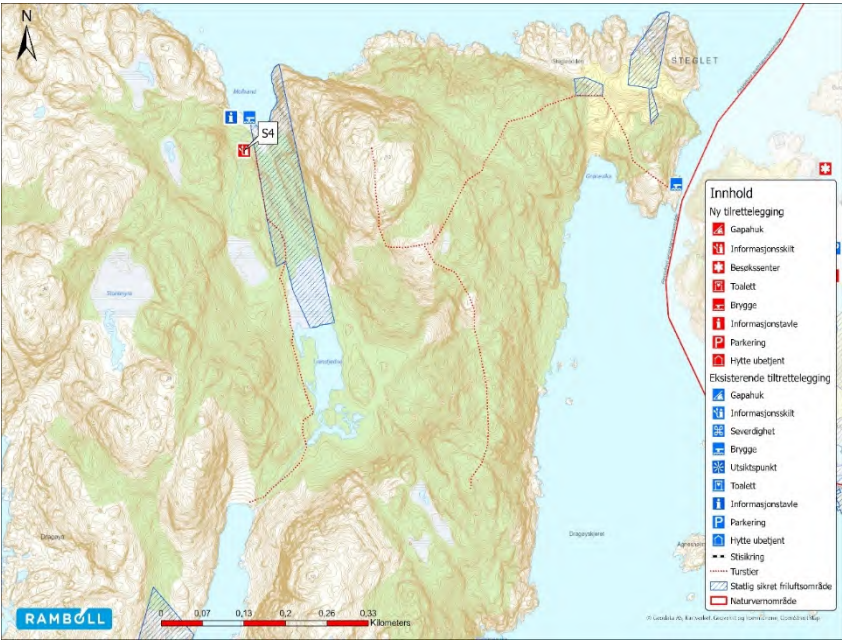
5.2.7 Ytre Skjærgård

Tiltak - Ytre Skjærgård

- 1. Kanalisere ferdsel på Dragøy til østre del og Steglet, av hensyn til hekkende sjøfugl i vest.

Dragøy

Foreslåtte tiltak framgår av figur 24 og tiltakstabell i vedlegg 2. Tiltakene vil medføre at sårbarheten reduseres som vist i tabell 8.

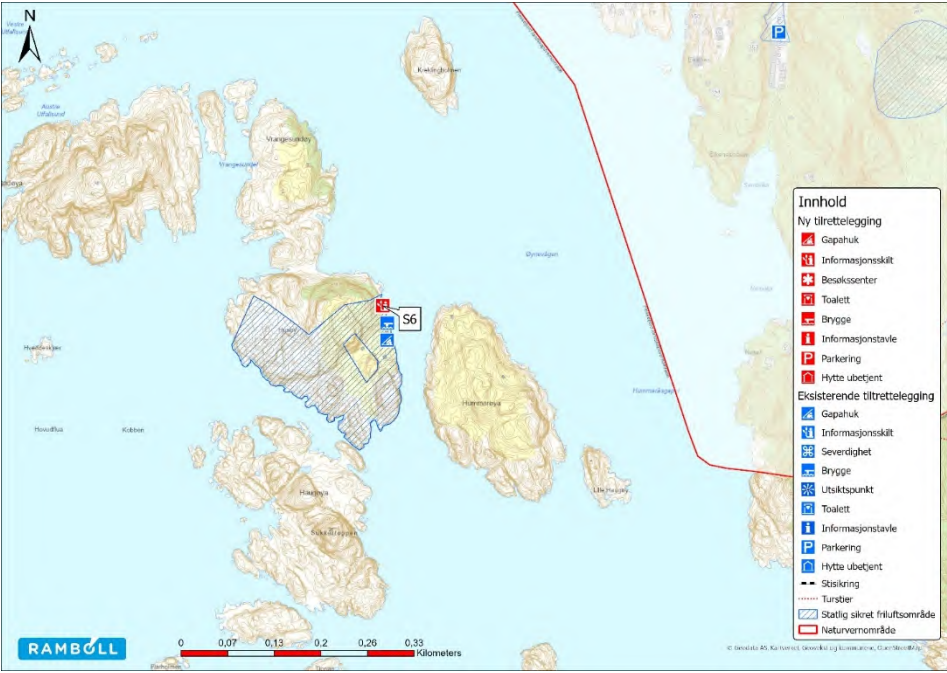
Figur 24 Tiltak Dragøy. Merknader viser til tiltak som er vist i tiltakslisten i vedlegg 2.

Tabel 8 Sårbarhetsvurdering for Dragøy med og uten tiltak.

Sensitiv enhet	Areal	Plassering	Uten tiltak	Med tiltak
Strandeng	2	2	4	4
Myr på Dragøy	2	2	4	4
Bratt skråning	1	4	4	2
Berg og grunnlendt mark	3	2	6	6
Hekkeområde for musvåk	2	2	4	2
Hekkeområde for rovfugl	5	1	5	5
Hekke- og beiteområder sjøfugl	2	2	4	2
Samlet			31	25

Husøy og Hummarøy

For Husøy og Hummarøy er det foreslått ny skilting. Foreslåtte tiltak framgår av figur 25 og tiltakstabell i vedlegg 2. Sårbarhetsvurderingen som er vist i tabell 9 tar utgangspunkt i flere forslag til tiltak og flere er allerede gjennomført. Tiltakene vil medføre at sårbarheten reduseres som vist i tabell 9.

Figur 25 Tiltak Husøy – Hummarøy. Plassering av skilt. Merknader viser til tiltak som er vist i tiltakslisten i vedlegg 2.

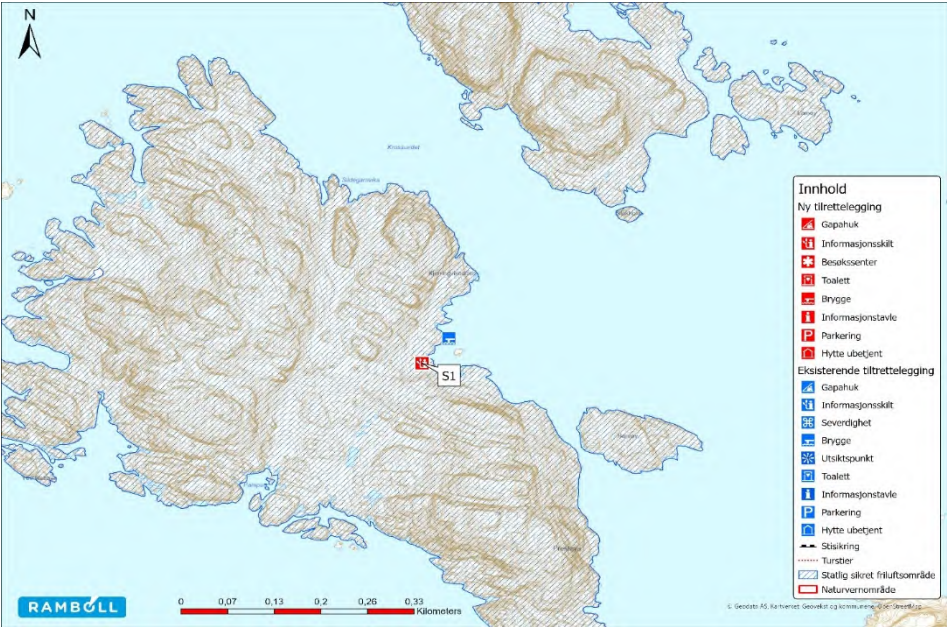
Tabel 9 Sårbarhetsvurdering for Husøy/Hummarøy med og uten tiltak.

Sensitiv enhet	Areal	Plassering	Uten tiltak	Med tiltak
Hekkeområde for ærfugl og svartbak	2	3	6	2
Beite- og overvintringsområde for ærfugl	4	3	12	12
Hekkeområde for rovfugl	5	1	5	5
Samlet			23	19

Prestøy

Siden Prestøy er sårbar for forstyrrelser og slitasje, er alle tiltak som kan begrense ferdsel utenom bryggeområdet vurdert som positive. Det er behov for infoskilt som informerer om verneverdier og hensynsfull ferdsel (oppfordrer besøkende til ikke å forlate bryggeområdet/badeplassen i hekkeperioden og holde hunder i bånd av hensyn til beitedyr og fugleliv).

Foreslåtte tiltak framgår av figur 26 og tiltakstabell i vedlegg 2. Sårbarhetsvurderingen som er vist i tabell 10 tar utgangspunkt i flere forslag til tiltak enn det som er vist i figur 26. Tiltakene vil medføre at sårbarheten reduseres som vist i tabell 10.

Figur 26 Tiltak Prestøy. Merknader viser til tiltak som er vist i tiltakslisten i vedlegg 2.

Tabel 10 Sårbarhetsvurdering for Prestøy med og uten tiltak.

Sensitiv enhet	Areal	Plassering	Samlet skår (areal x plassering)	Med tiltak
Myr	1	3	3	3
Berg og grunnlendt mark	4	3	12	12
Hekkeområde for fugl	3	1	3	1
Beiteområde for dykkender	3	3	9	9
Hekkeområde for rovfugl	5	1	5	5
Samlet			32	30

5.2.8 Langeland

Tiltak - Langeland

- 1. Utarbeide skiltplan for å informere om hensynsfull ferdsel.

Foreslåtte tiltak framgår av figur 27 og tiltakstabell i vedlegg 2. For Langeland er det foreslått ny skilting. Tiltakene vil ikke medføre at sårbarheten reduseres, jf. tabell 11.

Figur 27 Tiltak Langeland og Kalven. Merknader viser til tiltak som er vist i tiltakslisten i vedlegg 2.

Tabel 11 Sårbarhetsvurdering for med og uten tiltak.

Sensitiv enhet	Areal	Plassering	Uten tiltak	Med tiltak
Myr og strandsump/-eng	2	2	4	4
Myr	2	2	4	4
Myr	1	2	2	2
Samlet			10	10

5.2.9 Kalven

Tiltak – Kalven

1. Tilrettelegge og sikre stinettet til Kalven i samarbeid med Flekkefjord kommune, grunneiere og skjøtselsansvarlige/beitebrukere, inkludert:
 - o Utarbeide skiltplan for å informere om hensynsfull ferdsel.

Foreslåtte tiltak framgår av figur 27 og tiltakstabell i vedlegg 2. For Kalven er det foreslått ny skilting. Tiltakene vil ikke medføre at sårbarheten reduseres som vist i tabell 12.

Tabel 12 Sårbarhetsvurdering for Kalven med og uten tiltak.

Sensitiv enhet	Areal	Plassering	Uten tiltak	Med tiltak
Myr og strandsump/-eng	2	2	4	4
Myr	2	2	4	4
Myr	1	2	2	2
Samlet			10	10

5.2.10 Andabeløy - Tarmevika

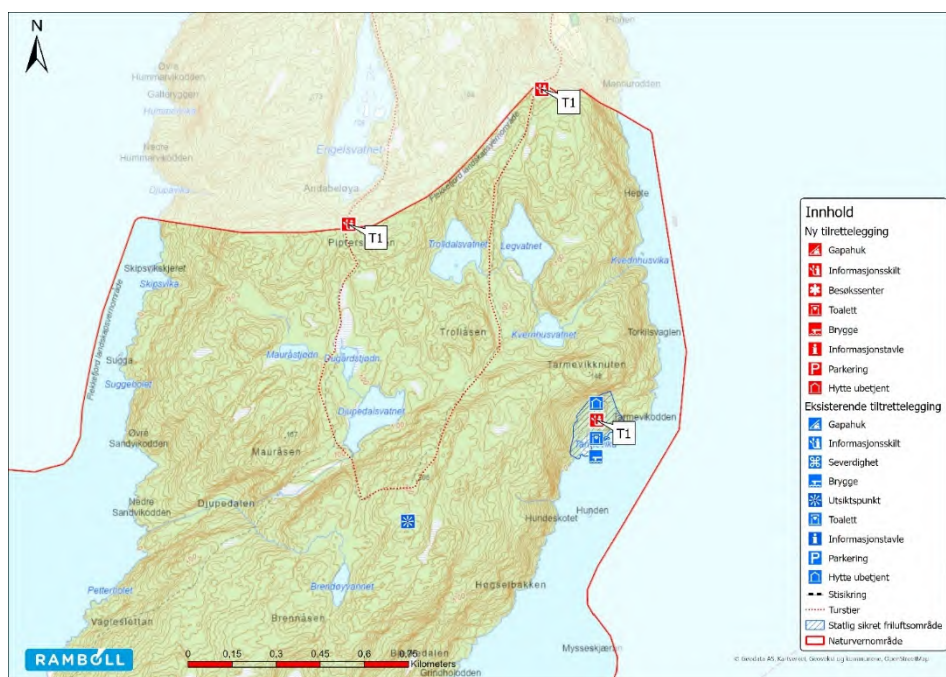
Tiltak - Tarmevika

1. Informasjonstavle om verneverdier og hensynsfull ferdsel.

Foreslåtte tiltak framgår av figur 28 og tiltakstabell i vedlegg 2. Tiltakene vil ikke medføre endring i sårbarhet som vist i tabell 13.

Tabel 13 Sårbarhetsvurdering for Tarmevika med og uten tiltak.

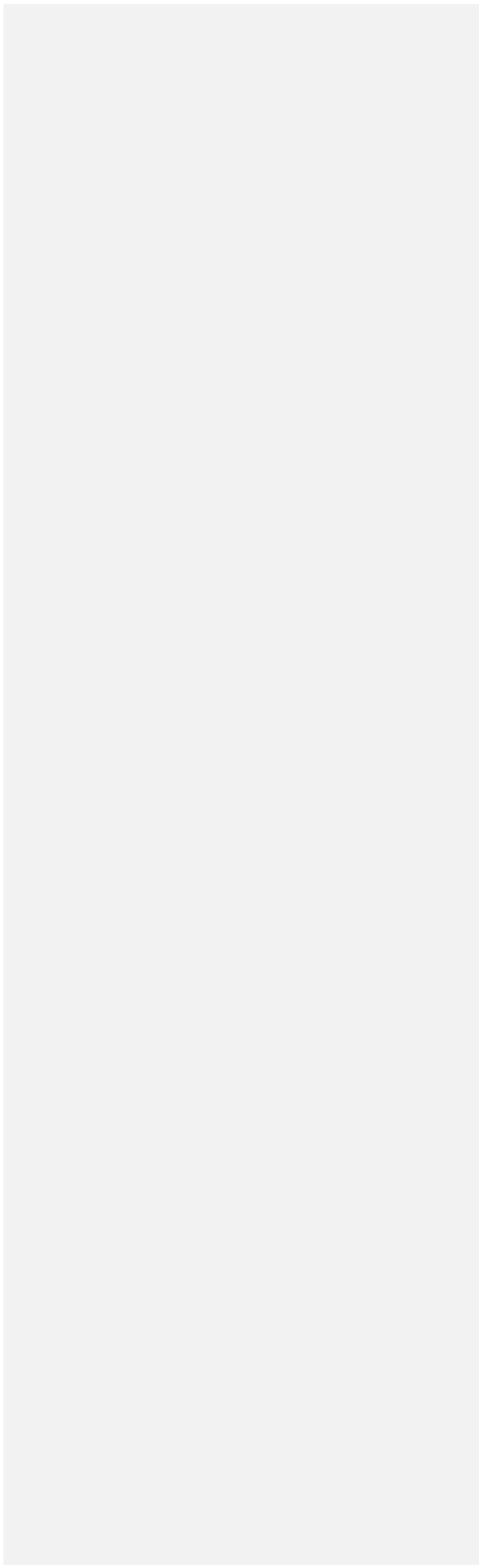
Sensitiv enhet	Areal	Plassering	Uten tiltak	Med tiltak
Bratt skråning	1	2	2	2
Myr	2	2	4	4
Samlet			6	6

Figur 28 Tiltak Andabeløy. Merknader viser til tiltak som er vist i tiltakslisten i vedlegg 2.

6 Referanser

1. [Naturbase.no](https://naturbase.no)
2. [Artsdatabanken.no](https://artsdatabanken.no)
3. Naturtypekartlegging i Vest-Agder 2012, Biofokus Rapport 2013-14
4. [Kartlegging av naturtyper](#) – verdisetting av biologisk mangfold, Håndbok 13.2.utg. Direktoratet for Naturforvaltning 2007.
5. [Forslag til Ytre kystzone Flekkefjord landskapsvernområde](#)
6. [Forvaltningsplan for Flekkefjord LVO 2010](#)
7. Forvaltningsplan for Flekkefjord høringsutkast 2016, Fylkesmannen i vest Agder
8. Forvaltningsplan for Flekkefjord 2020, Statsforvalteren i Agder
9. Forvaltningsplan for Flekkefjord LVO 2022, Statsforvalteren i Agder
10. Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter, M 106, Miljødirektoratet 2014
11. Veileder for besøksforvaltning i norske verneområder, M 415, Miljødirektoratet 2015
12. Prosjektplan for besøksstrategi 2020
13. Forskrift om fartsbegrensning i sjø, Flekkefjord kommune
14. Besøksstrategi for Flekkefjord LVO 2020-2030 – Høringsutkast, juli 2020
15. Samlet rapport fra referansegrupper for grunneiere, reiseliv og natur- og miljøorg.
16. Skjøtselsplan for Li 2011-2015
17. Forvaltningsplan for Stykkjet 2008-2015
18. Skjøtselsplan for verdifullt kulturlandskap Kleppe – Dåtland – Li 2018
19. Skjøtselsplan for Kleppa, 2018
20. Forvaltningsplan for Skjærgårdsparken Lister
21. Forvaltningsplan for Tarmevika 2019
22. Forvaltningsplan for Hågåsen 2021
23. Reisemålsstrategi for Flekkefjord – fra fire fyrår til helårlig reisemål
24. Selvaag S.K. & Wold L.C. 2019. Brukerundersøkelser i Flekkefjord og Oksøy-Ryvingen landskapsvernområder. Sommeren 2018. NINA Rapport 1651. Norsk institutt for naturforskning
25. Detaljregulering for Hydra Kystkultursenter og fiskerihavn, gnr 11, bnr 57, Kirkehamn, PlanID 1004201506
26. Mulighetsstudie for Ullarøy, Laugøyna og fiskerihavna på Hydra, MIMIR 2018.
27. [Merkehåndboka](#)
28. [Designmanual for Norges Nasjonalparker](#)
29. Hanssen, U., Abaz, A. H. & Fjeldstad, H. 2023. NiN Basiskartlegging av verneområder i Agder fylke 2022. Miljøfaglig Utredning rapport 2023-11, ISBN 978-82-345-0381

ST 21/25 Eventuelt